

ЦЕНТР ПРОГРЕСИВНОЇ ОСВІТИ «ГЕНЕЗУМ»

*Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

«ОБРІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРІЯ, НОВАЦІЇ, ПРАКТИКА»

09 червня 2020 р.

Миколаїв – 2020

УДК 373.3
ББК 74.2

Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, Україна, 09 червня 2020 року). Миколаїв : Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. – 265 с.

У збірнику містяться результати практичних та теоретичних досліджень вчителів, що були подані на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика». Даний збірник розрахований на вчителів всіх профілів та спеціальностей. Тематика публікацій свідчить про різноманітність інтересів педагогічної спільноти. Опубліковані матеріали адресовані як фахівцям, так і тим, хто цікавиться сучасним станом інноваційних педагогічних досліджень.

Організатори конференції приймали матеріали у авторській редакції, що позначилося на тому, що у збірнику тез доповідей із максимальною точністю відображається орфографія і пунктуація, яка була обрана авторами публікацій.

Усі матеріали подаються у оригінальній редакції авторів тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика».

© Колектив авторів, 2020
© Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020

Зміст

Секція 1. Нове бачення і традиційні підходи у викладанні шкільних предметів

Степчина Н.П. Розвиток «SOFT SKILLS» учителями-словесниками як основи життєвих компетентностей учнів.....	6
Бондар О.В. Формування предметної компетентності на уроках географії.....	9
Луцюк Т.В. Використання інтерактивних методів в організації навчальної діяльності молодших школярів.....	14
Мотузко С.Б. Позакласна робота з української літератури.....	18
Прологаєва Н.П., Писаренко С.О. Нове бачення та нетрадиційні підходи у викладанні інтегрованого курсу «Література».....	28
Романовська А.І. Інноваційні форми та методи навчання на уроках словесності.....	33
Антонова Г.В. Авторський погляд на вирішення проблеми змістовного наповнення продуктивного навчання фізики в контексті профільної освіти.....	39
Богданович І.С. Роль емоційного та інтелектуального фону на уроках української літератури.....	43
Бондаренко Я.В. Впровадження інтерактивних технологій на уроках інформатики для розвитку ключових компетентностей школярів.....	46
Кизименко О.М. Впровадження методу проєктів на уроках української літератури.....	50
Пожарська-Астрашاپова О.Ю. Зимові свята у дієсловах.....	54
Рубежанська Н.Ю. Виховна година для учнів 2 класу за темою «Вогонь – друг, вогонь - ворог».....	60
Фадєєва К.С. Using project work as effective method of motivating students at the English lessons.....	65
Фасєвська Т.В. Країни-карлики Європи.....	67
Безперстова Л.С., Гулий Р.Ю. Використання цифрової лабораторії Vernier на уроках фізики.....	71
Білецька І.С. Інформаційно-ціннісний підхід в навчанні дітей як засіб формування наскрізного вміння читати та розуміти прочитане.....	75
Зубенко О.С. Розвиток комунікативних компетентностей через гру на уроках іноземної мови.....	80
Кузькова Т.П. Роль діяльнісного підходу до навчання в викладанні шкільних предметів та формуванні компетентностей учня.....	83
Полякова В.В. Використання інтерактивних методів навчання у поєднанні із мультимедійними технологіями на уроках зарубіжної літератури як засіб підвищення ефективності уроку.....	87

Локойда Т.М. Медіавправи як засіб оцінювання досягнень учнів на уроках літератури під час дистанційного навчання.....	93
Прядко Ж.В. Інноваційні і традиційні інтерактивні методи навчання на уроках англійсько мови.....	98
Шайдюк Т.О., Авторська розробка уроку-роздуму.....	108
Шиліна Г.А., Використання матеріалів біофізичноо змісту для формування ключових компетентностей учнів.....	114
Секція 2. Специфіка формування комунікативних компетентностей учнів на уроках	
Гусарова Л.В. Грабовець Г.А. Роль вчителя у створенні освітньо-виховного середовища для соціалізації учнів початкових класів.....	120
Карпенко Т.В. Формування духовних якостей особистості у процесі вивчення зарубіжної літератури.....	124
Лушпай Н.Л. Формування комунікативної компетентності учнів на уроках української мови та літератури.....	127
Галілей – Нестеренко А.М. Козацькі розваги на тему: «Україна-Козацька Нація».....	131
Мягкая В.І. Формування комунікативних компетентностей учнів на уроках мови і літератури.....	137
Лісницька Є.М. Педагогічний діалог як основа особистісного та інтелектуального розвитку учнів.....	141
Поліщук Л.М. Оволодіння здобувачами освіти комунікативною компетенцією на уроках іноземної мови.....	144
Поліщук Л.М. Урок з французької мови у 10 класі «Ukraine. Ukraine touristique».....	152
Секція 3. Досвід роботи вчителів по впровадженню системи НУШ	
Кривенко Т.В. Розробка уроку на тему «Тварини. Дикі та свійські» (Я досліджую світ, 1 клас).....	156
Харковенко Т.П. Формування предметних компетентностей. Картки з української мови. 1 клас (Посібник для вчителя початкових класів).....	164
Галайдич Л.В. Розробка уроку з Я у світі для учнів 3 класу з елементами тренінгу на тему: «Ми – українці, ми – особливі».....	172
Делаваль О.О. Тематичний і діяльнісний підходи у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти на уроках в початковій школі.....	177
Ігошева М.П. Особливості викладання англійської мови на початковому етапі у форматі нової української школи.....	183
Секція 4. Проблема сталого розвитку і освітній процес сучасних загальноосвітніх навчальних закладів	
Сидорчук О.А. Безпечний Інтернет.....	187

Чала Н.О. Сценарій останнього дзвоника+випускного.....	189
Пасічник О.М. Інтеграція на уроках української літератури.....	197
Носко І.І. Формування інформаційно-цифрової компетентності в системі дистанційного навчання на уроках української мови та літератури.....	202
Гетьман Г.Б., Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес КНВК № 81.....	205
Секція 5. Інноваційна діяльність вчителя: реалії та перспективи	
Іваницька Ю.В. Арт-технологія – інноваційний метод підвищення мотивації учнів на уроках історії.....	208
Тригубенко Т.М. Використання інноваційних технологій на уроках української мови та літератури в системі креативної освіти..	212
Тригубенко Т. М. Літературний ранок «Слава тобі, Тарасе, на всю Україну».....	217
Безручко І.А. Експериментальний курс «Природничі науки: з досвіду впровадження в систему викладання у 10 класі.....	220
Гекалюк Н.В., Кузьменко О.Ю. Використання застосунку Idea Sketch у розвитку навичок писемного мовлення школярів на уроках іноземної мови.....	225
Мухортова П.А. Створення та використання віртуального освітнього простору навчання на уроках фізики та позаурочний час.....	229
Светікова І.В. Урок математики для учнів 1 класу Тема: «Досліджуємо додавання і віднімання в межах 20. Складання та розв’язування задач».....	233
Шелест Л.А. Інноваційна діяльність вчителя: реалії та перспективи.....	236
Козак О.Я. Впровадження інноваційних технологій на уроках у початковій школі.....	239
Лисякова Т.М. А.П. Чехов. Оповідання «Хамелеон». Майстерність письменника у змалюванні персонажів. Роль художньої деталі. Символічність назви (розробка уроку).....	243
Полякова В.В. Профілактична програма для учнів закладів повної загальної середньої освіти «розвиток пізнавальних процесів у школярів як шлях до профілактики труднощів у навчанні».....	252
Мороз С.В. Медіаосвіта – актуальний компонент у викладанні географії.....	257
Відомості про авторів	261

СЕКЦІЯ 1. НОВЕ БАЧЕННЯ І ТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Степчина Н.П.,
вчитель української мови та літератури
Корецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
м. Корець, Рівненська область, Україна

РОЗВИТОК «SOFT SKILLS» УЧИТЕЛЯМИ-СЛОВЕСНИКАМИ ЯК ОСНОВИ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Постановка проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає в створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожної особистості, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства. Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у здобувачів освіти необхідних компетенцій.

Зміна суспільства в сучасних умовах призвело до трансформації ринку праці і новим вимогам до професійних компетенцій, які включають цілий комплекс надпрофесійних навичок – «soft skills», серед яких уміння спілкуватися, працювати в команді, переконувати, вирішувати проблеми, приймати рішення, керувати своїм часом, критичне мислення, креативність, що і зумовлює *актуальність* їх розвитку в освітньому процесу.

Питання формування «soft skills» із метою розвитку життєвої компетентності учнів на сьогодні недостатньо досліджене, але є нагальною потребою сьогодення і потребує окреслення шляхів вирішення. Тому *метою* є визначення форм, методів, прийомів розвитку «soft skills» учителями-словесниками як основи життєвих компетентностей учнів

Виклад основного матеріалу. Фокусуючи діяльність вчителя-словесника на розвитку «soft skills», необхідно змінити формати та технології взаємодії педагога та учнів. При проектуванні форм взаємодії з класним колективом важливо враховувати сучасні тенденції. По-перше, реалізувати перехід від передачі знань до їх створення. Доступність та висока швидкість обміну знаннями, зазвичай, дозволяє бути більш успішним не тому, хто більше знає, а тому, хто швидше та краще шукає, ідентифікуючи, аналізуючи та створюючи інформацію. По-друге, перехід від звичайної схеми «учитель-учень» до взаємодії, створення колаборації та робота в команді. По-третє, використовувати різні поєднання: робота в класі, e-learning, проектна діяльність з метою максимального залучення учнів і закріплення «soft skills» компетенцій.

Серед арсеналу інструментарію вчителя-словесника слід виокремити технології кооперативного навчання, колективно групового навчання, ситуативного моделювання та обробки дискусійних питань, методи яких дозволяють розвинути м'які навички, не відволікаючи від вивчення української мови та літератури.

При *кооперативному навчанні* клас поділяється на невеликі групи по два-три учні в кожній, перед якими ставляться конкретні завдання. Однією з вправ для подібного поділу є «Дебати», які можуть проводитися в абсолютно різних форматах. Головним правилом дебатів є опанування, одна команда захищає власну точку зору, інша намагається її спростувати, при цьому, кожен учасник кожної команди висловлюється по черзі. Формат 40-45-хвилинного уроку дозволяє організувати дебати за участю декількох команд. Перевага дебатів з лінгвістичної точки зору в тому, що вони сприяють формуванню в учнів мовленнєвих комунікативних вмінь говоріння, читання та письма. Крім того, дебати розвивають уміння роботи в команді, стратегічні вміння презентації своїх ідей і критичного мислення – важливі м'які навички, які оцінить будь-який майбутній роботодавець.

У *колективно-групового навчання* акцент зміщується з маленької проблеми на велику. При цьому весь клас або колектив учнів працює над одним завданням, для вирішення якого необхідно задіяти велику кількість ресурсів. Подібний вид діяльності є імітацією роботи будь-якої великої організації, ефективність якої залежить від злагодженості дій всіх її підрозділів, що знову готує учнів до життя за стінами школи. Прикладом подібного завдання може бути підготовка газети, журналу, статті про актуальні події в житті міста, країні. Спільними зусиллями розробляється план дій, кожен отримує своє завдання, і крок за кроком учні приходять до досягнення спільної мети.

Під технологіями *ситуативного моделювання* маються на увазі рольові та імітаційні ігри, які відтворюють будь-які явища навколишньої дійсності. Під час рольової гри учні приміряють на себе незвичайні для них, проте реальні ролі і образи. Це сприяє по-перше, розвитку широти мислення, по-друге, розвитку мовленнєвих здібностей учнів. Ігри на уроках української мови і літератури допомагають вирішити цю проблему завдяки створенню на уроках ситуацій дійсності, які спонукають до роздумів. Найчастіше вони викликають дуже різні емоції у різних учнів, що сприяє живому діалогу зі спробами виразити ці самі емоції.

Під час уроків української мови та літератури педагогу необхідно культивувати діалогічність, так як це сприяє розвитку критичного мислення та підвищення якості навчання. Учителю-словеснику необхідно ставити учням питання на осмислення матеріалу, як нового, так і раніше вивченого. Це допомагає пов'язати новий матеріал з раніше вивченим, осмислити і переосмислити засвоєну інформацію. Сформовані таким чином навички і вміння поводитися в тій чи іншій ситуації будуть допомагати учням у майбутньому.

Простим, але від цього не менш ефективним інструментом є техніка *обробки дискусійних питань*. Усі учні колективно обговорюють рішення великої проблеми, поступово наближаючись до нього маленькими кроками. Учитель задає тему, після чого кожен учень отримує можливість висловити власну думку в форматі відкритого діалогу. Тут не існує неправильних точок зору, і дискусія триває до тих пір, поки кожному є, що сказати. При цьому учнів спонукають фіксувати основні тези обговорення, щоб потім можна було простежити шлях, за яким воно розвивалося. Найчастіше в подібних дискусіях встановлюється часовий ліміт на одного спікера, наприклад, одна хвилина, що накладає додаткову відповідальність на кожного, хто говорить. Така ситуація змушує учнів підбирати слова і продукувати своє висловлювання максимально чітко і наповнювати його смисловим навантаженням.

Щоб розвивати комунікабельність, педагогам слід впроваджувати в практику дискусійні форми роботи, віддавати перевагу активним формам роботи, розвивати навички самопрезентації. У свою чергу співпраця, що передбачає гнучкість, відповідальність за результат спільної діяльності, допомагає усвідомити роль продуктивного спілкування для розвитку всього суспільства.

Підтримка та увага вчителя та однокласників – головний інструмент розвитку позитивності. Педагог повинен завжди бути готовим допомогти порадою, звернути увагу на позитивні події. Так само, як і комунікабельність, вміння працювати в команді також є запорукою успішної професійної діяльності. А означає це вміння слухати, здатність бачити єдину мету, готовність надати допомогу іншим та підтримати у складній ситуації, вміння переконувати та знаходити компроміс. Щоб навчити учнів вирішувати проблеми та приймати рішення, необхідно застосовувати групові форми організації освітнього процесу, інтерактивні та проблемні методи навчання. Наприклад, використання *методу проблемного навчання* буде сприяти тому, що учні будуть розглядати та вирішувати конкретні проблеми. При цьому вони будуть використовувати різні способи та підходи, тим самим розвиваючи якості особистості. Інший метод, який носить назву «*case study*», є одним з найбільш ефективних та розповсюджених методів організації активної пізнавальної діяльності школярів.

Учень, який успішно оволодів навичками адаптивності й гнучкості, добре пристосовується до ситуації, що постійно змінюється, може виступати в різних ролях, враховує відгуки і зауваження, з повагою ставиться до думки іншого та вміє допрацьовувати роботу за необхідності. Виховати такі навички вже в школі можна, залучаючи дітей до роботи в групі та проектної діяльності. Це може бути мультимедійна презентація, короткий відео сюжет чи невеличкий словник для молодших школярів, проілюстрований групою. У будь-якому випадку готовий проект повинен мати адресата – того, кому він буде показаний, окрім учителя.

Заохочуючи допитливість своїх учнів, учитель шляхом спроб і помилок виховує в них креативність. Інформаційна доба сприяє розвитку цих навичок,

адже доступ до знань нічим не обмежено. Тоді як різноманітні конкурси, турніри і олімпіади, що створюють конкурентне середовище, сприяють проявам ініціативності.

Висновки. Навчання в школі в наші дні, звичайно, не може просто відкинути традиційні завдання, учителі повинні давати своїм учням базові знання, формувати в них предметні навички і вміння, виховувати й розвивати. Якщо в індустріальну епоху соціальне становище та матеріальне благополуччя робили людину успішною, то в XXI столітті основою статусу стане не власність, а талант і розум, уміння опрацьовувати і критично оцінювати інформацію, вирішувати складні інтелектуальні завдання і творчо підходити до побутових проблем. Тому переорієнтація освіти на розвиток в учнів «soft skills» є ключовою ланкою успішності їх в майбутній професійній діяльності.

Перспективою подальших пошуків учителів-словесників може стати розроблення якісного діагностичного інструментарію, який застосовуватиметься з метою вимірювання рівня сформованості та розвитку «soft skills» учнів.

Література

1. Гоголкина Т., Павленко А. Навички в м'якому варіанті – теж передумова для успіху. – URL: <https://www.dw.com/uk/навички-вмякому-варіанті-теж-передумова-для-успіху/a-15343547>

2. М'які навички [Електронний ресурс]. Матеріал з Вікіпедії. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/М%27які_навички.

3. Технології розвитку критичного мислення на уроках історії. З досвіду роботи вчителів. – Миколаїв: Наук.-метод. центр управління освіти Миколаївської міської ради, 2008. – 47 с.

4. Тягло А. В. Критичне мислення, проблема світової освіти XXI століття / Тягло А. В., Воропай Т. С. – Х. : Інститут внутрішніх справ, 1999. – 194, 285 с.

5. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навчально-практичний посібник / О. С. Нікітченко, О. А. Тарасова. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.

Бондар О.В.,

директор школи, вчитель географії
Подільська загальноосвітня школа
I-III ступенів Куп'янської районної ради
с. Подоли, Харківська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Формування учнівських компетентностей реалізується не тільки за рахунок оновлення змісту освіти, а й використання відповідних сучасних

технологій навчання. Щоб створити умови для формування учнівських компетентностей, необхідне введення таких запитань та завдань, які спонукають учнів самостійно цілеспрямовано працювати з інформацією, вирішувати проблемні ситуації, впровадження різноманітних методів навчання, що дозволяють учням активно брати участь у дискусіях, відстоювати власну позицію тощо. Тому виникає потреба в запровадженні таких методів і технологій навчання, які б спрацьовували на формування саме вище окреслених навичок.

Формування предметних компетентностей на уроках географії є важливим завданням сучасної школи. Для того, щоб розв'язати це завдання, необхідно всебічно стимулювати самостійну роботу учнів, розбудити в них свідоме бажання постійно займатися самоосвітою. Розвиток творчого мислення, пізнавальної потреби, інтересу до пошуку шляхів в пізнанні, допитливості, уміння аналізувати, узагальнити, виділяти головне, самостійно робити висновки, спостерігати, порівнювати, що закладено в основу розвитку предметних компетентностей.

Мета роботи: показати, які методи навчання найбільше сприяють формуванню предметної компетентності на уроках географії.

У роботі представлено декілька основних, найефективніших, на думку автора, методів:

1. Метод бесід

Доцільний у випадку, коли вивчається новий матеріал та переважають теоретичні питання, а учні мають достатні опорні знання.

Під час комбінованих уроків, частина уроку відводиться опитуванню, більша – вивченню нових теоретичних питань на основі чіткої розповіді або навчальної лекції, коли обов'язково відокремлюється головне. У цьому випадку приділяється увага рівню закріпленню основних питань та їх опрацювання під час виконання домашнього завдання [4, с. 35].

2. Ситуація успіху

Одним із найважливіших прийомів мотивації навчання є створення ситуації задоволення успіхами навчання. Цей чинник особливо важливий для тих дітей, яким вчитися важко, і вони мають проблеми із навчанням [1, с. 22].

3. Проблемний метод

Важливою рисою сучасного уроку є активна діяльність учнів. Це перед усім активність у навчанні, яка формується в процесі пізнавальної діяльності й характеризується усвідомленими й цілеспрямованими зусиллями.

Основу для активності навчання забезпечує підвищення наукового рівня шкільної географії - навчання географічних об'єктів, є не тільки на рівні фактів, які необхідно запам'ятати, але й на рівні проникнення у їх сутність. В учнів з'являються потреби зрозуміти, пояснити нове, невідоме. Суперечність між потребою у нових знаннях та знаннями, якими учень володіє, активізує його розум; він усвідомлює пізнавальні завдання, що стоять перед ними та шукають шляхи їх рішення [6, с. 43].

Таким чином, першою умовою активізації діяльності учнів на уроках є постановка перед ними пізнавальних завдань. Ці завдання бути у вигляді проблемних питань, що створює проблемну ситуацію, вони сприяють розвитку мислення у учнів, а у кінцевому результаті - закріплення знань.

При вирішенні проблеми учням можна виділити наступні етапи:

1. Усвідомлення проблеми, виявлення суперечливостей.
2. Формування гіпотези, виходячи з даних умов.
3. Доведення гіпотез.
4. Загальний висновок [8, с. 45].

4. Робота з підручником

Особливо велике значення для формування предметної компетентності на уроках географії має навчання учнів прийомам роботи з підручником, зошитом з друкованою основою. Під час кожного курсу послідовно знайомити школярів з апаратом підручника та його компонентами (текстом, картами, схемами, таблицями, додатками тощо.) Необхідно показати учням як працювати з підручником. На перших уроках ознайомити з усіма видами карт, схем, додатками, підкреслюючи їх особливість. На наступних уроках, відповідно до змісту навчального матеріалу, включати кожний вид карт.

Послідовно, урок за уроком, учні тренуються у роботі з усіма компонентами підручника і виконують засвоєнні прийоми у нових навчальних ситуаціях. Активізація розумової діяльності учнів сприяє самостійній роботі з вивчення певних тем та складання питань, на які в тексті немає прямих відповідей, що змушує вдумливо читати матеріал та розуміти його. Самостійна робота з текстом сприяє самоконтролю [8, с. 2].

5. Ігровий метод

Ігровий метод навчання - це спосіб спрямованої взаємодії учня та педагога. Гра - творчість і праця. У грі в учнів виробляються звички зосереджуватися, думати самостійно, розвивається увага, потяг до знань. Захопившись учні не помічають, що вчаться, орієнтуються у незвичайних ситуаціях, поповнюють запас уявлень, розвивати фантазію [3. с. 28]. Навіть найпасивніші включаються у гру з великим бажанням, докладаючи зусиль, щоб не підвести товаришів по грі. Дидактичні ігри уживаються з «серйозним» навчанням. Включенням їх у уроки робить процес навчання цікавим, створює в учнів бадьорий, робочий настрій, полегшує подолання труднощів у засвоєнні нового матеріалу. Ігрові дії підтримують і посилюють інтерес до предмету.

Використання дидактичних ігор навчально-виховних цілях зводяться до такого:

- на розвиток пізнавальних інтересів учнів в географії великий вплив мають ті ігри, які містять у собі ситуації ускладнення і різного характеру пізнавальні завдання;

- як засіб розвитку пізнавальних інтересів дидактичні ігри допомагають виховувати волю зусилля учнів, сприяють творчому розв'язанню ними навчальних завдань теоретичного і практичного напрямів;

- інтерес до дидактичних ігор, що змушують напружувати думку, проявляється не завжди і не в усіх учнів відразу, тому пропонувати такі ігри треба поступово, не вдаючись до примусу. Природа гри така, що за відсутності добровільної участі вона перестає бути грою. Нею можна зацікавити, а примусити грати неможливо;

- розвиваючи ігри потребують особливої підготовки. Важкі завдання можуть зробити учня байдужими до їх виконання. Тут треба дотримуватись принципи від простого до складного

Активними формами навчання, що пробуджують творчу діяльність учнів, це уроки-заліки, семінари, лекції, конференції, гра (ділова чи рольова), змагання, аукціон, суд, діалог, пошук істини та ін. [10. с. 30-31].

6. Практичний метод

Для підвищення ефективності засвоєння нового матеріалу важливо забезпечити раціональне співвідношення теоретичної й практичної діяльності учнів. З цією метою вивчення теоретичного матеріалу об'єднується з виконанням різноманітних практичних завдань на будь-якому етапі уроку.

Вони поділяються на групові, індивідуальні, фронтальні [2. с. 18].

7. Картографічний метод

Карта - це особливий спосіб відображення дійсності у вигляді просторової моделі, що містить багато відомостей для вивчення географії. Можна сказати, що карта - це частина світу, дивовижний витвір розуму і рук людських, це ще й науковий документ і своєрідний елемент культури людства [9. с. 20].

Роботу з картою можна організувати як індивідуально, так і в парах, і групах, а коли проводиться контроль знань учнів - це навіть може бути самоконтроль [11, с. 27].

8. Використання тестових технологій на уроках географії

Головне завдання вчителя на уроці, як і раніше, - навчати географії, використовуючи той арсенал методів, які дають якнайкращий результат. Одним з таких методів є тестування як найбільш технологічний та об'єктивний інструмент вимірювання результатів навчання (рівня знань і сформованих компетенцій). Ознайомлення з тестуванням або його елементами необхідно починати якомога раніше, щоб учні мали навички роботи з тестами.

За формою всі відомі в практиці тестові завдання можна поділити на п'ять основних груп:

- завдання за вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання, що вимагають написання відповіді (завдання закритої форми),
- завдання на встановлення відповідності;

- завдання на встановлення логічної або алгоритмічної послідовності [7, с. 74]

Можна стверджувати, що виконання тестових завдань певною мірою сприяє формуванню мотиву навчання й дає вчителю інформацію про ступінь засвоєння учнями навчального матеріалу. Використання даних про результати контролю дозволяє будувати навчання так, щоб підвищувати якість освіти.

Оскільки виконання завдань здійснюється зазвичай індивідуально, це дає можливість складати різні, за рівнем складності варіанти завдань, змінюючи час на виконання кожного з них, тобто використовувати елементи диференційованого підходу.

Тести на уроках географії можна вважати засобом, що створює умови для самореалізації учнів, розвитку їх творчого потенціалу. Розумне поєднання традиційних методик і нових технологій є запорукою успішного педагогічного процесу.

9. Використання ІКТ на уроках

Навчання за допомогою комп'ютера дає більш широкі можливості передачі інформації. Будь-яке навчання пов'язане із сприйняттям, аналізом, накопиченням. Відомо, що ми сприймаємо демонстраційні матеріали в 60 тисяч разів швидше, ніж текст, який читаємо. Саме тому, наочне подання інформації має велике значення. Можливість побачити наочність відіграє велику роль у розумінні матеріалу. Тому, традиційні плакати, стенди, роздаткові матеріали можуть бути замінені яскравою комп'ютерною графікою і навіть рухомими динамічними моделями процесів, що розглядаються. Цьому сприяють засоби Power Point, що є складовою частиною пакета Microsoft Office. Вони дають змогу за допомогою комп'ютера досить швидко підготувати набір слайдів, що супроводжує розповідь вчителя. Це – презентація.

Використання презентацій на уроках географії значно підвищує ефективність розповіді вчителя, тому значний обсяг інформації йде через зорові та слухові рецептори одночасно, полегшує розуміння і сприйняття поданого матеріалу учнями, сприяє зображенню інформації пам'яті учнів значно довше, скорочує час для поданого матеріалу [5, с. 49].

Таким чином, формування предметної компетенції на уроках географії вимагає від учителя використання та поєднання різноманітних навчальних методів та засобів – тільки у такому разі можна досягти успіху.

Література

1. Андрощук А.І. Мотивація на уроках географії у 6 класі. – Х.: Вид. Група «Основа», 2014.
2. Булгакова Т.Є., Байназаров А.М. Практичні завдання на контурних картах 5 -10 класи – Харків. «Основа» . – 2005.
3. Дудка С.В. Навчальні ігри на уроках географії – Харків. 2 Основа». – 2005.

4. Копернік С.Г., Коваленко Р.Р. Методика викладання географії в школі – К.: Стафед – 2002 р.
5. Корнєєва В.П. Від класики - до сучасних технологій – Х.: Вид. Група «Основа», 2006
6. Ісаєва Г. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі. Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 7. с. 43-45
7. Науменко Є.І., Андрєєва В.М. Інновації на уроках географії – Х.: ВГ «Основа», 2007. – 95 с.
8. Остроухова С. В. Методи проблемного навчання на уроках географії. Географія. – 2004. – №20. – С. 2,3.
9. Серебрін В., Мін Н. «Карти та робота з ними». – Київ «Шкільний світ». – 2008
10. Журнал «Географія та основи економіки в школі»; №5 2003 р. (стаття А.Пушкарьової «Географічні ігри» с. 30-31.)
11. Журнал «Географія та основи економіки в школі» №6 2003 р. (стаття О.Свірідової Карта-друга мова географії с. 26-28.)

Луцюк Т.В.,

вчитель початкових класів

НВК № 10

м. Бердичев, Житомирська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Інтерактивне навчання – методика, за якою кожен учень має стати активним суб'єктом навчання.

Розвиток сучасної української школи відбувається на засадах особистісно зорієнтованого навчання. Зазначена методика передбачає чітку орієнтацію на потреби навчання та розвитку кожної дитини, урахування її потреб, можливостей найближчого розвитку. Це відбувається в умовах переходу від авторитарного до особистісно зорієнтованого навчання та спілкування. Критерієм якісного навчання стає обов'язкове засвоєння учнями вимог державного стандарту до навчальних досягнень, що потребує спеціальної уваги вчителя до організації взаємодії з учнями й між собою, що поступово виходить на рівень їх взаємонавчання, взаємоконтролю та взаємопідтримки. Такий підхід створює передумови для постійного зворотного зв'язку між суб'єктами навчання, що сприяє їх активності, закріпленню інформації, виправленню помилок.

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком технологій та впровадженням нових вимог освіти, досягнення вискоєфективних результатів у процесі засвоєння знань та їхньому практичному використанні.

Об'єкт дослідження – навчальний процес у початкових класах.

Предмет дослідження – особливості інтерактивних методів як засобу організації навчальної діяльності.

Мета роботи передбачає дослідження інтерактивних методів та виявлення найбільш ефективних технологій колективно-групового навчання.

Поставлена мета роботи потребує реалізації наступних **завдань**:

- обґрунтувати та проаналізувати нетрадиційні форми навчання, що дають можливість співпрацювати з учнями;
- систематизувати ігрові методи, спрямовані на реалізацію навчального процесу;
- впровадити в практику роботи інтерактивні вправи.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Використання методів інтерактивного навчання дає змогу збільшити відсоток засвоєння матеріалу, який вивчають. При цьому часто користуються наступною схемою, котру прийнято називати "Пірамідою навчання"

Піраміда навчання

Лекція — 5 % засвоєння

Читання — 10 % засвоєння

Відео/аудіо матеріали — 20 % засвоєння

Демонстрація — 30 % засвоєння

Дискусійні групи — 50 % засвоєння

Практика через дію — 75 % засвоєння

Потрібно пам'ятати наступні положення використання інтерактивних методів навчання з метою подолання складності застосування окремих інтерактивних технологій і перетворити їхні слабкі сторони в сильні:

1. Інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і вчителю. Доцільно починати з поступового введення елементів цієї моделі, якщо ви або учні з ними незнайомі. Як вчителю, так і учням треба звикнути до них. Можна навіть створити план поступового впровадження інтерактивного навчання. Краще старанно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити наспіх підготовлені "ігри".

2. Можна провести з учнями особливе "організаційне заняття" і разом з ними створити "правила роботи в класі". Важливо налаштувати учнів на старанну підготовку до інтерактивних занять. Доцільно використовувати спочатку прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, "мозковий штурм" тощо. Коли у вчителя та в учнів буде досвід подібної роботи, такі заняття відбуватимуться набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу.

3. Використання інтерактивного навчання — не самоціль. Це лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найліпше сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дає можливість справді реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.

4. Якщо застосування інтерактивної моделі у конкретному класі призводить до протилежних результатів, треба переглянути вашу стратегію й

використовувати її обережно. Можливо, варто обговорити цю ситуацію з учнями (чи правильно ви їх розумієте і використовуєте, чи готові ви й учні до їхнього використання?) [2, с. 32].

5. Для ефективного застосування методів інтерактивного навчання, зокрема, для охоплення всього необхідного матеріалу і глибокого його вивчення вчитель має старанно планувати свою роботу, щоб:

- дати учням завдання для попереднього підготування: прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання;
- відібрати для уроку або заняття інтерактивні вправи, що дали б учням "ключ" до освоєння теми;
- під час інтерактивних вправ дати учням час подумати над завданням, щоб вони сприйняли його серйозно, а не механічно або "граючись" виконали його.

Більше того, на одному занятті можна використовувати одну - дві інтерактивні вправи.

Дуже важливим є спокійне глибоке обговорення за підсумками інтерактивної вправи, акцентування, зокрема, уваги і на іншому матеріалі теми, прямо не порушеному в інтерактивній вправі.

Доцільно проводити швидкі опитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, що не були пов'язані з інтерактивними завданнями.

6. Для зміцнення контролю за ходом процесу навчання за умов використання інтерактивної моделі навчання вчитель також має попередньо добре підготуватися, зокрема:

- глибоко вивчити і продумати матеріал, у тому числі додатковий, наприклад, різноманітні тексти, зразки документів, приклади, ситуації, завдання для груп тощо;
- старанно спланувати і розробити заняття: визначити хронометраж, ролі учасників, підготувати питання та можливі відповіді, виробити критерії оцінки ефективності заняття ;
- мотивувати учнів до вивчення, добираючи найцікавіші для них випадки, проблеми;
- передбачити різноманітні методи для привернення уваги учнів, налаштування їх на роботу, підтримання дисципліни, необхідної для нормальної роботи аудиторії; цьому, зокрема, можуть сприяти різноманітні вправи-розминки, письмовий розподіл ролей у групах тощо [4, с. 21].

Інтерактивне навчання – така форма організації пізнавальної діяльності, що має конкретну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність.

Найважливішими особливостями інтерактивної форми організації процесу навчання можна вважати наступні:

- кожний момент спілкування (роботи) частина учнів говорить, інша – слухає;
- кожний учень поперемінно являється то учителем, то учнем;

- найближча мета кожного учня – вчити других всьому тому, що знаєш сам;
- діяльність кожного учня є суспільно корисною;
- головний принцип роботи: всі по черзі учать кожного, а кожний по черзі всіх, колектив навчає кожного свого члена;
- кожний відповідає не тільки за свої знання, а й за знання і навчальні успіхи однокласників;
- навчальну тему (питання) учень може викласти іншим учням на уроці, або працюючи з кожним окремо стільки разів, скільки необхідно для повного, міцного оволодіння темою (питанням);
- співпадання колективних і особистих інтересів: чим більше і краще я навчаю інших, тим більше і краще я знаю сам.

Інтерактивні методи навчання мають багато переваг: серед дітей встановлюються дружні стосунки, відмінники не викликають заздрощів і ворожнечі зі сторони більш слабких, а сильніші учні постійно допомагають слабшим, відповідально їх опитують, добиваючись правильної відповіді, тим самим забезпечують повне засвоєння навчального матеріалу.

Отже, інтерактивні технології навчання сприяють підвищенню успішності молодших школярів, вирішують багато виховних та розвивальних завдань. Зокрема, це успішне, швидке занурення дитини у навчальну діяльність, формування самооцінки та саморегуляції, вміння пристосовуватись до темпу роботи пари, групи, всього класу, формуванню у школярів позитивного ставлення до навчання, підготовки учнів до спілкування.

Література

1. Антонюк О. Розвиток творчого потенціалу учня : інтерактивні форми та методи навчання / О. Антонюк // Початкова освіта. – 2013. – № 7. – С. 8-13.
2. Гладких А. О. Інтерактивні прийоми навчання в початковій школі / А. О. Гладких. // Наша школа : наук.-метод. журн. – 2013. – № 6 - С. 30-34.
3. Грицюк О. І. Інтерактивні технології навчання молодших школярів / О. І. Грицюк // Наук.-метод. Журнал «Початкове навчання та виховання». – 2011. – № 8. – С. 2 – 17.
4. Дума О. Інтерактивні методи навчання у початковій школі / О. Дума // Початкова школа. – 2012. – № 7. – С. 44.
5. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – № 3. – С. 9-11.

Мотузко С.Б.,
учитель української мови та літератури
вища категорія, «старший учитель»
Згурівський навчально-виховний комплекс
«Гімназія – загальноосвітня школа І ступеня»
Київська область, Україна

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

На вчителя української літератури держава поклала відповідальність за виховання в учня почуття патріотизму, любові до української мови, літератури, національних звичаїв, традицій та обрядів. Аби заохотити дітей до вивчення творчої спадщини класиків української літератури, необхідно проводити позакласну роботу, використовуючи різні форми роботи. Одна з них – активна рухома гра, котра об'єднує учнів у бажанні досягти результату. Діти мають чудову можливість відірватися на перерві від гаджетів, поспілкуватись один з одним, виявити свої знання та розвивати уважність, зосередженість, логічне мислення, пам'ять та лідерські якості. Тому увазі колег пропоную гру – квест «Збери слово», присвячену життєвому та творчому шляху Тараса Григоровича Шевченка.

КВЕСТ «ЗБЕРИ СЛОВО»

Правила гри: на загальній стіннівці під назвою «Збери слово» кожен клас повинен розмістити слово, пов'язане з іменем Тараса Григоровича Шевченка, під номером свого класу. Літери цих слів написані на стікерах (для кожного слова, а значить, класу, свій колірі форма), котрі треба зібрати по школі у відповідних кабінетах, номер яких можна дізнатися, розв'язавши просту задачу, пов'язану з певними датами з життя Кобзаря. У цих кабінетах учасникам будуть пропонуватися певні запитання, що стосуються великого поета, підібрані відповідно до вікової категорії учнів. Ці запитання (відповіді докладаються) в учнів старших класів, котрі на перервах перебувають у класах, що за ними закріплені. За правильну відповідь учні отримують одну букву. Зібравши всі літери, із них треба скласти слово. На клас, що перший зібрав слово, очікує приз – сучасне видання «Кобзаря».

ШИФРУВАННЯ КАБІНЕТІВ

Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка. (каб. №14)

Скільки років було Тарасу, коли він разом із паном залишив Україну? (каб. №14)

Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)? (каб. №7)

Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу? (каб. №13)

Скільки букв у прізвищі та імені Кобзаря?

Кабінет Г. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря»? (каб. №8)

Скільки букв у прізвищі Кобзаря?

Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну? (каб. №2)

Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар? (каб. №19)

Кабінет Є. Порядковий номер місяця, коли Шевченко отримав вольную? (каб. №4)

Кабінет Ж. Скільки творів увійшло до першого варіанту циклу «В казематі»? (каб. №12)

Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович? (каб. №10)

Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга? (каб. № 17)

Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму? (каб. № 9)

КЛЮЧОВЕ СЛОВО

2 клас – поет

1. Як називається книга, яку написав Шевченко? («Кобзар»), буква Т, каб. А
2. Як звали батька Тараса? (Катерина), буква О, каб. В
3. Що означає ім'я Тарас? (бунтар), буква Е, каб. З
4. Ким були усі члени родини Шевченка? (кріпаками), буква П, каб. Й

3 клас – Тарас

1. Як називається село, де пройшло дитинство Шевченка? (Кирилівка), буква А, каб. Г
2. Як називається книга, яку написав Шевченко? («Кобзар»), буква А, каб. А
3. Як звали маму і сестру Шевченка? (Катерина), буква Р, каб. З
4. Ким були усі члени родини Шевченка? (кріпаками), буква С, каб. В
5. У якому році помер Шевченко? (1861 р.), буква Т, каб. Й

4 клас – Кобзар

1. Хто написав книгу Тарасові шляхи»? (Оксана Іваненко), буква А, каб. З
2. Якщо Тарас заробляв якусь копійчку, що і кому він купував? (сестричкам цукерку чи бубличка), буква О, каб. Г
3. Ким був Тарасик у пана? (козачком), буква Б, каб. В
4. У скільки років Шевченко став вільною людиною? (у 24), буква Р, каб. А
5. Із якого вірша слова: «Цвітуть сади, біліють хати, а на горі стоять палати...» («Село, і серце одпочине...»), буква К, каб. Й
6. Як називається село, де пройшло дитинство Шевченка? (Кирилівка), буква З, каб. Г

5 клас – пророк

1. У якому році Шевченка викуплено з кріпацтва? (1838 р.), буква О, каб. Б

2. Хто написав книгу «Тарасові шляхи»? , буква О, каб. Е
3. Продовж рядки: «За сонцем...пливе.....(хмаронька, червоні поли розстилає і сонце спатоньки зове у синє море...»), буква Р, каб. Г
4. Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква Р, каб. Й
5. Як називається книга Шевченка? («Кобзар»), буква К, каб. З
6. Як звали маму та сестру Тараса? (Катерина), буква П, каб. А

6 клас – патріот

1. Назвати жанр твору «Іван Підкова» (поема), буква І, каб. Є
2. Ким хотів стати Тарасик? (художником), буква А, каб. З
3. Хто автор твору «В бур'янах»? (Степан Васильченко), буква О, каб. І
4. Закінчи фразу: « Садок... (вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть..), буква Т, каб. Й
5. У якому році Шевченка викупили з кріпацтва? (у 1838), буква Т, каб. Е
6. Де похований Шевченко? (на Чернечій горі у Каневі), буква Р, каб. В
7. Ким був Тарасик у 13 років? (пастухом біля чужих овець), буква П, каб. Б

7 клас – художник

1. Різновид лірики, де зображується природа? (пейзажна), буква К, каб. І
2. Де був написаний «Кобзар»? (у Петербурзі), буква О, каб. Д
3. У якому році Шевченко отримав вольную? (у 1838), буква У, каб. В
4. Скільки творів увійшло до першого «Кобзаря»? (8), буква И, каб. Б
5. Де навчався Тарас Шевченко? (у Петербурзі в Академії мистецтв), буква Ж, каб. Г
6. Хто із українців, що жили в Петербурзі, виявив у Шевченка талант писати вірші? (Євген Гребінка), буква Д, каб. З
7. Продовж рядки: «Мені....(тринадцятий минало, я пас ягнята за селом...), буква Н, каб. А
8. У якому році був написаний вірш «Як умру, то поховайте...» (у 1845 р.), буква Х, каб. Е

8 клас – філософ

1. У якому році Шевченко вперше приїздить в Україну? (1843), буква О, каб. Ж
2. Як називається цикл віршів, створених під час першої поїздки в Україну? («Три літа»), буква О, каб. Є
3. Із якого вірша уривок: «Як понесе з України у синєє море кров ворожу, отоді я і лани, і гори – все покину і долину до самого бога молитися...» («Як умру, то поховайте...») буква І, каб. З
4. У якому році вийшов перший «Кобзар»? (1840), буква С, каб. І

5. Продовж рядки: «Та не однаково мені...(як Україну злії люде присплять, лукаві, і в огні її, окраденую, збудять, ох, не однаково мені)», буква Л, каб. Д

6. Хто написав твір «Тарасові шляхи»? (Оксана Іваненко), буква Ф, каб. Е

7. Як називається цикл творів, написаний Шевченком у Петропавлівській фортеці, що в Петербурзі? («В казематі»), буква Ф, каб. Й

9 клас – академік

1. Назвати усі твори Шевченка, що увійшли до першого «Кобзаря» («Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч»), буква А, каб. Д

2. Кому присвячений твір «Кавказ»? (Якову де Бальмену) буква, А, каб. Є

3. Із якого твору слова: «Будеш, батьку, панувати...» («До Основ'яненка»), буква Е, каб. Г

4. Назвати жанр твору «І мертвим, і живим...» (посланіє), буква К, каб. Й

5. Прочитати уривок із твору «Сон» (той, що вчили напам'ять), буква К, каб. З

6. Де написаний твір «Як умру, то поховайте...» (у Переяславі), буква І, каб. Ж

7. Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква Д, каб. В

8. У якому році вийшов перший «Кобзар» Шевченка? (у 1840 р.), буква М, каб. А

10 клас – гравер

1. Хто з українських письменників допоміг Шевченкові здійснити видання «Кобзаря»? (Євген Гребінка), буква А, каб. І

2. Коли Тарас був викуплений з неволі? (22 квітня 1838 року), буква Е, каб. Е

3. Скільки років провів Тарас Григорович на засланні? (10 років: з 1847 по 1857), буква Р, каб. Б

4. У яких місцях перебував Шевченко на засланні? (Орська фортеця, Оренбург, Новопетрівське укріплення), буква Р, каб. Д

5. Учасником якої організації був Тарас Шевченко? (Кирило – Мефодіївське братство (товариство), буква В, каб. З

6. Яку книгу для маленьких дітей уклав і видав власним коштом Шевченко? («Буквар»), буква Г, каб. Й

11 клас - гуманіст

1. Яке наукове звання було присвоєне Шевченкові у 1860 році? (Академік), буква А, каб. Б

2. У якому році помер Шевченко і де його було поховано? (10 березня 1861 року, Петербург, Смоленське кладовище), буква У, каб. Д

3. Коли і де Т. Шевченко був перепохований? (22 травня 1861 року на Чернечій горі поблизу Канева), буква І, каб. Е

- Є
4. Хто автор твору «В бур'янах»? (Степан Васильченко), буква Г, каб.
 5. Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква М, каб. Ж
б каб. І
 7. Хто допоміг майбутньому поетові стати вільним? (Іван Сошенко, Карл Брюллов, Євген Гребінка та ін.), буква С, каб. А
 8. Як називається збірка поезій Т. Шевченка? («Кобзар»), буква Т, каб. Г

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 2 класу
(правильна відповідь – це номер кабінету)

- Шевченка.
1. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка.
 2. Кабінет В. Скільки букв у прізвищі та імені Кобзаря?
 3. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
 4. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 3 класу
(правильна відповідь – це номер кабінету)

- Шевченка
1. Кабінет Г. Скільки букв у прізвищі Кобзаря?
 2. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка
 3. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
 4. Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу?
 5. Кабінет Й. скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 4 класу
(правильна відповідь – це номер кабінету)

- Шевченка
1. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
 2. Кабінет Г. Скільки букв у прізвищі Кобзаря?
 3. Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу?
 4. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка
 5. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?
 6. Кабінет Г. Скільки букв у прізвищі Кобзаря?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 5 класу
(правильна відповідь – це номер кабінету)

- Григорія Шевченка)?
1. Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)?
 2. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?
 3. Кабінет Г. Скільки букв у прізвищі Кобзаря?
 4. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?
 5. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
 6. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка.

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 6 класу
(правильна відповідь – це номер кабінету)

1. Кабінет Є. Порядковий номер місяця, коли Шевченко отримав вольную?
2. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
3. Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга?
4. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?
5. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?
6. Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу?
7. Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 7 класу

(правильна відповідь – це номер кабінету)

1. Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга?
2. Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну?
3. Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу?
4. Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)?
5. Кабінет Г. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря»?
6. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
7. Кабінет А. Скільки років було Тарасу, коли він разом із паном залишив Україну?
8. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 8 класу

(правильна відповідь – це номер кабінету)

1. Кабінет Ж. Скільки творів увійшло до першого варіанту циклу «В казематі»?
2. Кабінет Є. Порядковий номер місяця, коли Шевченко отримав вольную?
3. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?
4. Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга?
5. Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну?
6. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?
7. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 9 класу

(правильна відповідь – це номер кабінету)

1. Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну?
2. Кабінет Є. Порядковий номер місяця, коли Шевченко отримав вольную?
3. Кабінет Г. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря»?
4. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?
5. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?

6. Кабінет Ж. Скільки творів увійшло до першого варіанту циклу «В казематі»?

7. Кабінет В. У якому віці Тарас почав пасти чужу худобу

8. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса

Шевченка

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК для 10 класу

(правильна відповідь – це номер кабінету)

1. Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга?

2. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?

3. Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)?

4. Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну?

5. Кабінет З. Число, коли помер Тарас Григорович?

6. Кабінет Й. Скільки років було Тарасику, коли він втратив маму?

МАРШРУТНИЙ ЛИСТОК

(правильна відповідь – це номер кабінету)

• клас

1. Кабінет Б. Скільки мав братів та сестер (усі, що народилися від Григорія Шевченка)?

2. Кабінет Д. Скільки разів приїздив Шевченко в Україну?

3. Кабінет Е. Століття, у якому жив Кобзар?

4. Кабінет Є. Порядковий номер місяця, коли Шевченко отримав вольную?

5. Кабінет Ж. Скільки творів увійшло до першого варіанту циклу «В казематі»?

6. Кабінет І. Скільки років було Шевченку, коли він переїхав із паном до Петербурга?

7. Кабінет А. Узяти дві останні цифри року народження Тараса Шевченка.

8. Кабінет Г. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря»?

КАБІНЕТИ, ДО ЯКИХ ПРИХОДЯТЬ УЧНІ, ЩОБ ОТРИМАТИ ЛІТЕРУ, ДАВШИ ВІДПОВІДЬ НА ЗАПИТАННЯ

Кабінет № 14

1. 2 клас Як називається книга, яку написав Шевченко? («Кобзар»), буква **Т**.

2. 3 клас Як називається книга, яку написав Шевченко? («Кобзар»), буква **А**.

3. 4 клас У скільки років Шевченко став вільною людиною? (у 24), буква **Р**.

4. 5 клас Як звали маму та сестру Тараса? (Катерина), буква **П**

5. 7 клас Продовж рядки: «Мені... (тринадцятий минало, я пас ягнята за селом...), буква **Н**,

6. 9 клас У якому році вийшов перший «Кобзар» Шевченка? (у 1840 р.), буква М

7. 11 клас Хто допоміг майбутньому поетові стати вільним? (Іван Сошенко, Карл Брюллов, Євген Гребінка та ін.), буква С,

Кабінет № 7

1. 5 клас У якому році Шевченка викуплено з кріпацтва? (1838 р.), буква О,

2. 6 клас Ким був Тарасик у 13 років? (пастухом біля чужих овець), буква П,

3. 7 клас Скільки творів увійшло до першого «Кобзаря»? (8), буква И

4. 10 клас Скільки років провів Тарас Григорович на засланні? (10 років: з 1847 по 1857), буква Р.

5. 11 клас Яке наукове звання було присвоєне Шевченкові у 1860 році? (Академік), буква А.

Кабінет № 13

1. 2 клас Як звали батька Тараса? (Катерина), буква О.

2. 3 клас Ким були усі члени родини Шевченка? (кріпаками), буква С.

3. 4 клас Ким був Тарасик у пана? (козачком), буква Б.

4. 6 клас Де похований Шевченко? (на Чернечій горі у Каневі), буква Р.

5. 7 клас У якому році Шевченко отримав вольную? (у 1838), буква У.

6. 9 клас Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква Д.

Кабінет № 8

1. 3 клас Як називається село, де пройшло дитинство Шевченка? (Кирилівка), буква А,

2. 4 клас Якщо Тарас заробляв якусь копійчку, що і кому він купував? (сестричкам цукерку чи бубличка), буква О,

3. 5 клас Продовж рядки: «За сонцем...пливе...»(хмаронька, червоні поли розстилає і сонце спатоньки зове у синє море...»), буква Р,

4. 7 клас Де навчався Тарас Шевченко? (у Петербурзі в Академії мистецтв), буква Ж,

5. 4 клас Яку книгу написав Тарас Шевченко? («Кобзар»), буква З

6. 9 клас Із якого твору слова: «Будеш, батьку, панувати...» («До Основ'яненка»), буква Е,

7. 11 клас Як називається збірка поезій Т. Шевченка? («Кобзар»), буква Т.

Кабінет № 2

1. 7 клас Де був написаний «Кобзар»? (у Петербурзі), буква О,

2. 8 клас Продовж рядки: «Та не однаково мені...(як Україну злії люде присплять, лукаві, і в огні її, окраденую, збудять, ох, не однаково мені)», буква Л

3. 9 клас Назвати усі твори Шевченка, що увійшли до першого «Кобзаря» («Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Гополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч»), буква А,

4. 10 клас У яких місцях перебував Шевченко на засланні? (Орська фортеця, Оренбург, Новопетрівське укріплення), буква Р

5. 11 клас У якому році помер Шевченко і де його було поховано? (10 березня 1861 року, Петербург, Смоленське кладовище), буква У.

Кабінет № 19

1. 5 клас Хто написав книгу «Тарасові шляхи»? , буква О

2. 6 клас У якому році Шевченка викупили з кріпацтва? (у 1838), буква Т

3. 7 клас У якому році був написаний вірш «Як умру, то поховайте...» (у 1845 р.), буква Х

4. 8 клас Хто написав твір «Тарасові шляхи»? (Оксана Іваненко), буква Ф,

5. 10 клас Коли Тарас був викуплений з неволі? (22 квітня 1838 року), буква Е

6. 11 клас Коли і де Т. Шевченко був перепохований? (22 травня 1861 року на Чернечій горі поблизу Канева), буква І.

Кабінет № 4

1. 6 клас Назвати жанр твору «Іван Підкова» (поема), буква І.

2. 8 клас Як називається цикл віршів, створених під час першої поїздки в Україну? («Три літа»), буква О.

3. 9 клас Кому присвячений твір «Кавказ»? (Якову де Бальмену) буква, А.

4. 11 клас Хто автор твору «В бур'янах»? (Степан Васильченко), буква Г.

Кабінет № 12

1. 8 клас У якому році Шевченко вперше приїздить в Україну? (1843), буква О.

2. 9 клас Де написаний твір «Як умру, то поховайте...» (у Переяславі), буква І.

3. 11 клас Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква М.

Кабінет № 10

1. 2 клас Що означає ім'я Тарас? (бунтар), буква Е.

2. 3 клас Як звали маму і сестру Шевченка? (Катерина), буква Р.

3. 4 клас Хто написав книгу «Тарасові шляхи»? (Оксана Іваненко), буква А.

4. 5 клас Як називається книга Шевченка? («Кобзар»), буква К.

5. 6 клас Ким хотів стати Тарасик? (художником), буква А.

6. 7 клас Хто із українців, що жили в Петербурзі, виявив у Шевченка талант писати вірші? (Євген Гребінка), буква Д.

7. 8 клас Із якого вірша уривок: «Як понесе з України у синєє море кров ворожу, отоді я і лани, і гори – все покину і долину до самого бога молитися...» («Як умру, то поховайте...») буква І.

8. 9 клас Прочитати уривок із твору «Сон» (той, що вчили напам'ять), буква К.

9. 10 клас Учасником якої організації був Тарас Шевченко? (Кирило – Мефодіївське братство (товариство), буква В.

Кабінет № 17

1. 6 клас Хто автор твору «В бур'янах»? (Степан Васильченко), буква О.

2. 7 клас Різновид лірики, де зображується природа? (пейзажна), буква К.

3. 8 клас У якому році вийшов перший «Кобзар»? (1840), буква С.

4. 10 клас Хто з українських письменників допоміг Шевченкові здійснити видання «Кобзаря»? (Євген Гребінка), буква А.

5. 11 клас Чий портрет був намальований для викупу Шевченка з кріпацтва? (Василя Жуковського), буква Н.

Кабінет № 9

1. 2 клас Ким були усі члени родини Шевченка? (кріпаками), буква П.

2. 3 клас У якому році помер Шевченко? (1861 р.), буква Т.

3. 4 клас Із якого вірша слова: «Цвітуть сади, біліють хати, а на горі стоять палати...» («Село, і серце одпочине...»), буква К.

4. 5 клас Хто гуде над вишнями? (хрущі), буква Р.

5. 6 клас Закінчи фразу: « Садок... (вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть..), буква Т.

6. 8 клас Як називається цикл творів, написаний Шевченком у Петропавлівській фортеці, що в Петербурзі? («В казематі»), буква Ф.

7. 9 клас Назвати жанр твору «І мертвим, і живим...» (посланіє), буква К.

8. 10 клас Яку книгу для маленьких дітей уклав і видав власним коштом Шевченко? («Буквар»), буква Г.

Результат колективної роботи – стіннівка з фото Тараса Григоровича Шевченка та зібраними зі стікерів словами. На загально гімназійній лінійці кожен клас у довільній формі мусить аргументувати, чому Кобзаря так названо. Це виглядає як презентація творчості письменника: прозові повідомлення, прочитання поезії, демонстрація картин Тараса Григоровича чи учнівських малюнків, виконання пісень на вірші Шевченка. Захід таким чином стає підсумковим у «Шевченківському тижні».

Прологаєва Н.П.,
вчитель російської мови та інтегрованого курсу «Література»
*Зарожненський навчально-виховний комплекс,
Чугуївський район, Харківська область, Україна*

Писаренко С.О.,
вчитель початкової школи та інформатики
*Зарожненський навчально-виховний комплекс,
Чугуївський район, Харківська область, Україна*

НОВЕ БАЧЕННЯ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ІНТЕГРОВАНОВОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА»

І.ВСТУПЛЕНИЕ

Литература – особий предмет. А урок литературы – это урок искусства. Это урок единения душ: учителя и учеников. Как достучаться? Как очаровать книгой? Окрылитъ героем? Обворожить писателем?

Задача не из легких. Ведь художественная книга требует и художественного похода.

Быть «услышанным» - об этом мечтает каждый учитель. На уроке ученик, в основном сидит, а ведь должен идти. Значит, нужен путь. Всем и каждому в отдельности, то есть в каждом затронуть личностное. В любом школьнике, даже самом заурядном, неистощим творческий потенциал, реализовать который – частично – он может и без помощи учителя. Но углубить, расширить, а главное – выразить осязаемые результаты – без помощи учителя, конечно, нельзя. Иными словами, как обеспечить и сохранить связь двух разных творческих потенциалов – учителя и ученика – и выразить ее неким общим потенциалом творческого урока?

К традиционным школьным занятиям по литературе, как известно, относятся уроки изучения нового материала, закрепления знаний, умений и навыков, проверки и учета приобретенных знаний, умений и навыков, анализа контрольных работ, обобщения и систематизации выученного, повторение темы или раздела.

Но всем известно, что ученики с удовольствием идут на те уроки литературы, где они чувствуют себя творцами, когда вместе с учителем и его помощью ищут истину. Такими стали уроки «обучения без принуждения», когда учащиеся сами участвуют в их подготовке, являются соавторами, ассистентами учителя. Они открывают большие возможности для методического поиска.

Понятие нестандартного урока родилось в школьной практике для характеристики занятий, отличающихся от обычных уроков нетрадиционностью построения, применением несвойственных способов деятельности учителя и учеников. Например, уроки-суды могут быть отнесены к дидактическим играм; урок-диспут, урок-форум, урок-путешествие – к семинарским занятиям. А вот урок-диалог – это урок

обобщения и систематизации знаний. Таким образом, понятие нестандартного урока довольно условное и включает в себя различные формы занятий. Безусловно, часто нестандартные уроки проводить не представляется возможным, ведь они требуют длительной и тщательной подготовки. Как предложенный далее урок – литературный спектакль, составленный и проведенный в тандеме с учителем информатики. Но именно эти уроки становятся и для учителя, и для учеников настоящим праздником.

Тема: «Если звезды зажигают...» (литературный спектакль по поэзии Серебряного века)

Цели:

- расширить литературный кругозор учащихся посредством знакомства со стихотворениями поэтов Серебряного века;
- пробудить интерес к этому периоду поэзии;
- показать красоту человеческих отношений на примере стихотворений поэтов;
- помочь найти в ней что-то свое, сокровенное, отвечающее нынешнему состоянию души.

Оборудование: на сцене кресло; столик, на котором горит свеча.

Сценарий спектакля

Вступительное слово учителя о поэзии Серебряного века.

Звучит песня на слова В.Маяковского «Послушайте!»

На фоне песни демонстрируются портреты поэтов Серебряного века.

Используется презентация Microsoft Power Point.

На последнем куплете песни выходит группа участников спектакля, располагается перед сценой в произвольном порядке.

При чтении на экране демонстрируются файлы/

Слайд 1.

И.Анненский

Среди миров

Среди миров, в мерцании светил

Одной Звезды я повторяю имя...

Не потому, чтоб я Ее любил,

А потому, что я томлюсь с другими.

И если мне сомненье тяжело,

Я у Нее одной ищу ответа,

Не потому, что от Нее светло,

А потому, что с Ней не надо света.

Слайд 2

Н.Гумилев

Сомнение

Вот я один в вечерний тихий час,

Я буду думать лишь о вас, о вас.

Возьмусь за книгу, но прочту: «она»,

И вновь душа пьяна и смятена.

Я брошусь на скрипучую кровать,
Подушка жжет... Нет, мне не спать, а ждать.

Слайд 3

И, крадучись, я подойду к окну,
На дымный луг взгляну и на луну.
Вон там, у клумб, вы мне сказали «да»,
О, это «да» со мною навсегда.
И вдруг сознание бросит мне в ответ,
Что вас покорней не было и нет.
Что ваше «да», ваш трепет, у сосны
Ваш поцелуй – лишь бред весны и сны.

Слайд 4

Ученица исполняет песню «Под лаской плюшевого пледа...» на стихи

М.Цветаевой. (**Слайды 5, 6, 7, 8**)

Слайд 9

А. Блок
Мы были вместе
Мы были вместе, помню я...
Ночь волновалась, скрипка пела...
Ты в эти дни была – моя.
Ты с каждым часом хорошела...
Сквозь тихое журчанье струй,
Сквозь тайну женственной улыбки
К устам просился поцелуй,
Просились в сердце звуки скрипки...

Слайд 10, 11

Танцевальная композиция на слова Б.Пастернака «Мело, мело по всей земле...» в исполнении группы учащихся.

Слайд 12

С.Есенин
Я помню, любимая, помню
Я помню, любимая, помню
Сиянье твоих волос.
Не радостно и не легко мне
Покинуть тебя привелось.
Я помню осенние ночи,
Березовый шорох теней,
Пусть дни тогда были короче,
Луна нам светила длинней.

Слайд 13

Я помню, ты мне говорила:
«Пройдут голубые года,
И ты позабудешь, мой милый,
С другою меня навсегда»

Сегодня цветущая липа
Напомнила чувства опять,
Как нежно тогда я сыпал
Цветы на кудрявую прядь.
И сердце, остыть не готовясь
И грустно другую любя,
Как будто любимую повесть
С другой вспоминает тебя.

Слайд 14, 15, 16

Ученица исполняет песню «Вы, чьи широкие шинели...» на слова М.Цветаевой (из кинофильма «О бедном гусаре замолвите слово»)

Слайд 17

Анна Ахматова
Есть в близости людей заветная черта
Есть в близости людей заветная черта,
Ее не перейти влюбленности и страсти,-
Пусть в жуткой тишине сливаются уста,
И сердце рвется от любви на части.
И дружба здесь бессильна, и года
Высокого и огненного счастья,
Когда душа свободна и чужда
Медлительной истоме сладострастья.
Стремящиеся к ней безумны, а ее
Достигшие – поражены тоскою...
Теперь ты понял, отчего мое
Не бьется сердце под твоей рукою.

Слайд 18, 19, 20, 21

Ученица исполняет песню «Мне нравится, что вы больны не мной...» на слова М.Цветаевой (из кинофильма «Ирония судьбы...»)

Слайд 22, 23

М.Цветаева
Мы с тобою лишь два отголоска
Мы стобою лишь два отголоска:
Ты затихнул, и я замолчу.
Мы когда-то с покорностью воска
Отдались роковому лучу.
Это чувство сладчайшим недугом
Наши души терзало и жгло.
Оттого тебя чувствовать другом
Мне порою до слез тяжело.
Станет горечь улыбкою скоро,
И усталостью станет печаль.
Жаль не слова, поверь, и не взора,-
Только тайны утраченной жаль!

От тебя, утомленный анатом,
Я познала сладчайшее зло.
Оттого тебя чувствовать братом
Мне порою до слез тяжело.

Слайд 24, 25

Анна Ахматова

Ты письмо мое, Милый, не комкай
Ты письмо мое, Милый, не комкай.
До конца его, друг, прочти.
Надоело мне быть незнакомкой.
Быть чужой на Твоем пути.
Не гляди так, не хмурся гневно.
Я любимая, я Твоя.
Не пастушка, не королева
И уже не монашка я –
В этом сером, будничном платье,
На стоптанных каблуках...
Но, как прежде жгуче объятье,
Тот же страх в огромных глазах.
Ты письмо мое, Милый, не комкай,
Не плачь о заветной лжи,
Ты его в Твоей бедной котомке
На самое дно положи.

Слайд 26

Анна Ахматова

Я улыбаться перестала
Я улыбаться перестала,
Морозный ветер губы студит,
Одной надеждой меньше стало,
Одною песней больше будет.
И эту песню я невольно
Отдам за смех и поруганье,
Затем, что нестерпимо больно
Душе любовное молчанье.

Слайд 27

М.Цветаева

Ошибка

Когда снежинку, что легко летает,
Как звездочка упавшая скользят,
Берешь рукой – она слезинкой тает,
И возвратить воздушность ей нельзя.

Слайд 28

Когда пленяюсь прозрачностью медузы,
Ее коснемся мы капризом рук,

Она, как пленник, заключенный в узы,
Вдруг побледнеет и погибнет вдруг.

Слайд 29

Когда хотим мы в мотыльках-скитальцах
Видать не грезу, а земную быль –
Где их наряд? От них на наших пальцах
Одна зарей раскрашенная пыль!

Слайд 30

Оставь полет снежинкам с мотыльками
И не губи медузу на песках!
Нельзя мечту свою хватать руками,
Нельзя мечту свою держать в руках!

Слайд 31

Нельзя тому, что было грустью зыбкой,
Сказать: «Будь страсть! Горя, безумствуй, рдей!»
Твоя любовь была такой ошибкой,-
Но без любви мы гибнем, Чародей!

Слайд 32, 33, 34

Звучит запись песни на слова М.Цветаевой «Хочу у зеркала, где муть и сон туманящий...» (М.Таривердиев, М.Цветаева) из кинофильма «Ирония судьбы...»

Заключительное слово-пожелание учителя.

Романовська А.І.
учитель української мови і літератури
Вербівський ЗПЗСО
С.Верби, Нижньосірогозький район,
Херсонська область, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ

1. Останні роки стали для України переломними. Відбувається активне оновлення суспільства, що вимагає модернізації системи освіти, одним із напрямків якої є підвищення якості та інтеграція української освіти в європейський освітній простір.

2. Робота на уроках української мови й літератури покликана не просто дати людині суму знань, умінь, навичок, а сформувати в неї компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню [3].

3. Навчання повинне формувати у школярів здатність креативно мислити, вміння зіставляти й аналізувати факти, аргументовано захищати власну точку зору, вчитися глибше занурюватися у бездонну криницю

мудрості та життєвого досвіду. У цій ситуації на допомогу вчителеві мають прийти найсучасніші інновації. І якщо провідною ідеєю педагога буде виховання дитини з високими моральними якостями, то він неодмінно базуватиме роботу на безмежному аспекті творчих ідей та знахідок.

4. Учитель повинен поєднувати нетрадиційні та традиційні форми роботи: роботу в парах, малих групах, «інтерв'ювання», «незакінчені речення», «рольову гру», «крісло автора», «мікрофон», «ланцюжок знань», «пошук помилок», «мозковий штурм», «логічні завдання», «читання у ролях», «багаторазове повторення», ілюстрування прочитаного твору, «оживлення ілюстрацій до твору», читання з передбаченням. Цікавими є мовні ігри «Замкни ланцюжок», «Гарячий мікрофон», «Оціни сам», «Сортування слів», «Орфографічне лото», «Займи позицію».

5. Важливо практикувати нестандартні форми проведення уроків, а саме: інтегровані уроки, уроки захисту проєктів, уроки-дослідження, урок-ярмарок, уроки – практикуми, уроки – подорожі, уроки – засідання членів клубу знавців рідної мови чи літератури, урок-фрейм роботи.

6. Одним зі шляхів розв'язання проблеми підвищення пізнавальної активності та розвитку креативних здібностей у процесі набуття знань є застосування творчих ігор і вправ, бо емоційне забарвлення останніх сприяє глибокому й міцному засвоєнню матеріалу, розвитку особистості кожного школяра. У грі розвивається уява, утверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, створюються продукти діяльності, які є для дитини емоційно привабливими [1]. Учні привчаються до колективної дисципліни. Важливість гри у тому, що вона надає дитині можливість помріяти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості.

7. Не можна не згадати про дослідницько-пошукові методи в сучасній школі. Вони застосовується переважно з метою розвитку навичок творчої навчально-пізнавальної діяльності, осмисленого і самостійного оволодіння знаннями. Це можуть бути як міні-дослідження, тобто елементи уроку, так і сам урок-дослідження [5]. На уроках школярі працюють з текстами, складають і розігрують діалоги, аналізують матеріали і самостійно виводять правила, формуючи мовну, мовленнєву, діяльнісну і творчу компетентності [1].

8. Цікавими елементами уроків є проблемні завдання, що формують пізнавальну і творчу самостійність учнів, які в усній і письмовій формі передають свої думки (Проблемні питання: «Чи можна долю Т. Шевченка вважати трагічною?», «Наше теперішнє – це фундамент майбутнього?»).

9. Завдяки інноваційним методам педагог запобігає пасивності і бездіяльності учнів. Працює над розвитком творчої уяви школярів.

11. Значну увагу треба приділяти диференційованому підходу до навчання, розвитку самостійності учнів у набутті нових знань, активізації пізнавальної діяльності.

12. Життя доводить, що в складних умовах, які постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина активна, творча,

креативна, здатна до використання нового - нових ідей, задумів, нових підходів та рішень.

Література

1. Міщенко Н. І. Розвиток творчого потенціалу школярів засобами інноваційних технологій. – таврійський вісник освіти. – 2017. – № 1 (57).
2. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група « Основа», 2005.
3. Українська література: Програма для 5-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів / За ред. Р.Мовчан. – Київ-Ірпінь: Перун, 2005. – 208 с.
4. Українська мова: Програма для 5-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів / За ред. Л.Скуратівського. – Київ – Ірпінь: Перун, 2005. – 176 с.
5. Телішевська Л.С. Веб-квест в організації проектної та дослідницької діяльності учнів на уроках словесності // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. –№ 26 (318), вересень

Практикум

Урок-фрейм з української літератури в 11 класі

Тема. **О. Довженко. Проблеми народу та війни, історичної пам'яті в кіноповісті «Україна в огні».**

Мета: розглянути умови написання кіноповісті «Україна в огні», використовуючи елементи інтерактивного навчання, розвивати в учнів уміння визначати проблеми твору, розуміти красу і силу довженкового слова; сформулювати жанрову специфіку твору Довженка як кіноповісті; розкрити бачення письменником долі народу; культивувати пам'ять про героїчні і трагічні сторінки історії України; розвивати творчі здібності одинадятикласників шляхом формування учнівських компетенцій; виховувати повагу до людей воєнного покоління та почуття національної самосвідомості й патріотизму.

Тип уроку: комбінований

Форма уроку: урок-фрейм

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент.

Друзі, сьогодні у нас урок-фрейм.

«Фрейм» з англійської — це «рамка», «окремий кадр фільму» , для бачення нової ситуації, що базується на певному шаблоні.

Ми маємо продемонструвати, що знаємо і вміємо. Цілком природно, якщо ви відчуваєте хвилювання. Нехай подолати його допоможе пам'ятка. Увага на дошку:

Я - Доросла людина , творча особистість .

Я- Вчуся , бо все хочу знати !Мені ці знання знадобляться у майбутньому.

Я все знаю, я все можу, я все зможу!

Перед вами лежить « **Експрес-зошит**», який допомагатиме у роботі , а також **оцінювальна картка**, яку заповнюватимете протягом заняття.

II. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. На попередньому уроці ви ознайомилися із життєвим і творчим шляхом Олександра Петровича Довженка. Перевіримо знання з вивченої теми за допомогою «Бліц-опитування».

1.Бліц-опитування

За кожну правильну ви отримаєте 1 бал.

1. Де вперше О.Довженко розпочав свою кіномистецьку діяльність? (На Одеській кіностудії)

2. Як називалися перші фільми, поставлені ним? (“Вася – реформатор”, “Ягідка кохання”)

3. В якій харківській газеті О.Довженко працював художником – ілюстратором? (У газеті “Вісті ВУЦВК” під псевдонімом “Сашко”)

4. Який фільм приніс митцеві світову славу майстра німого кіно? (1930 рік, “Земля”)

5. Про який фільм О.П. Довженко говорив: “Я робив його з любов’ю і великим напруженням всіх своїх сил, як пам’ятник народу, як знак своєї любові і глибокої поваги до героя.”(“Щорс”)

6. Над яким сценарієм працював Олександр Петрович напередодні Великої Вітчизняної війни? (Над сценарієм повісті М.Гоголя “Тарас Бульба”)

7. Яку новелу письменника у дні війни було видано за рік вісімнадцять разів дванадцятьма мовами? (1942, “Ніч перед боєм”)

8. Назвіть кіноповісті О.Довженка, в заголовку яких є географічні назви. (“Прощай, Америко”, “Зачарована Десна”, “Антарктида”)

Вчитель. Підбийте бали і занесіть їх у оцінювальну картку

I. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. Настає час і кожний письменник повинен зробити вибір між духовними та матеріальними цінностями.

Перед О.Довженком відкрилися три шляхи: Краси, Достатку, Правди. Який із них обрати? Пропоную вашій увазі інсценівку «Вибір Довженка» у виконанні учасників драматичного гуртка.

Інсценівка «Вибір Довженка»

Дійові особи: Довженко, Достаток, Краса, Правда.

Достаток. Олександр, оберни мене і ти матимеш спокійне і сите життя, гроші.

Краса. Краса – верховний учитель. Вона нас усьому вчить.

Правда. Але не буває краси без правди.

Довженко. Якщо вибрати між красою і правдою, я б вибрав красу. У ній більш глибокої істини, ніж у одній лише голій правді. Істинне тільки те, що прекрасне. І коли ми не постигнемо краси, ми ніколи не зрозуміємо правди... Я обираю і красу, і правду.

Вчитель. «Я обираю і красу, і правду...» Саме в цьому заключається зміст проблемного питання уроку, яке звучить так:

- **Чи можна назвати О. Довженка співцем правди і краси?**

- Ми вважаємо, що головним образом кіноповісті є Україна.
- Пропонуємо створити «Асоціативний куц» до образу України, використавши епітети з твору.

Вчитель. Так. Довженко використовує епітети, щоб підкреслити трагічність становища України в роки II світової війни.

- Та Україна – це передусім, українці. Які вони?
- Виходячи з теми уроку «Літературознавці» підготували матеріали до характеристики персонажів.

«Літературознавці» Ми розмежували героїв на позитивних та негативних, на основі їх учинків.

Вчитель. Коротку характеристику персонажів занотуйте у таблицю

Висновок: Довженко не ідеалізує свій народ, а показує його трагедію. Людина, опиняючись у не звичній для неї ситуації, веде себе зовсім по-іншому, у такі моменти відкривається справжнє обличчя. Характеризуючи героїв твору, автор дає зрозуміти, український народ має в жилах кров вільних козаків, які ніколи не корилися ворогам.

VI. Закріплення вивченого.

Вчитель. Сьогодні на уроці ми зробили дуже багато. Підсумок уроку проведуть представники груп шляхом складання сенкану та відповідей на проблемне запитання.

VII. Рефлексія. Оцінювання навчальних досягнень учнів.

- Виконаємо вправу «Продовж речення»

Оцінювання.

VII. Домашнє завдання Прокоментуйте слова О.Довженка: «...епічна героїка - це та героїка, що народжується зі страждання і трагедії».

Література

1. О. Довженко Роздуми після життя <http://afisha.tochka.net/ua/kino/film/5906-aleksandr-dovzhenko-razmyshleniya-posle-zhizni/>
2. Створення презентації <http://images.yandex.ua/yandsearch?stype=image&lr=143&source=psearch&text>
3. Уривок із Незабутнє (Україна в огні) (1967)(О.Довженко, Юлія Солнцева) <http://www.ex.ua/7190854>
4. Фреймові структури на уроках української мови та літератури <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/freimovi-strukturi-na-urokakh-ukrayinskoyi-movi-ta.htm>

Антонова Г.В.,
вчитель фізики,
Криворізької гімназії № 95
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

АВТОРСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ ПРОДУКТИВНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИКИ В КОНТЕКСТІ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вступ. Проблеми, що постають перед педагогами-практиками в галузі вдосконалення фізичної освіти в умовах накопичення протиріч між обмеженістю навчального часу, відведеного на опанування курсу фізики в середній школі, постійним збільшенням навчальної інформації, її структурним та змістовним ускладненням, спонукають до пошуків нових форм та методів навчання, удосконалення методик подання навчальної інформації, планування, організації та реалізації процесу навчання. Багаторічний досвід навчання фізики свідчить про те, що в старшокласників зацікавленість до навчання формується здебільшого під впливом визначення якогось навчального предмета як необхідного для реалізації особистісних планів учня щодо подальшого навчання. Тому головною особливістю підходу в навчанні – *не вчити, а створити умови для розкриття потенціалу учня.* [5] Інноваційний потенціал особистості в значній мірі залежить від рівня її життєвої компетентності і безперечно, реалізація компетентнісного підходу є важливим напрямком оновлення діяльності кожного педагога.

Створення творчо – продуктивного освітнього середовища на уроках фізики де учитель і учень – продуктивні партнери служить *гарантом результативності*: учень – вчений, дослідник, що відкриває для себе нові знання, а вчитель – організатор його діяльності. Дійсний продукт може бути створений в умовах вільної діяльності: від контролю до дієвої підтримки учня. [2, с. 55-57].

Основні принципи діяльності:

- служіння дитині;
- глибоке знання природи дитини, законів її розвитку і виховання;
- вчитель – наставник, співробітник, помічник, компетентний консультант – універсал;
- вчитель – партнер у плануванні, науковий керівник індивідуальних проектів, програм, самоосвітньої діяльності учня.

Учень – головна особа в продуктивному навчанні, цю роль забезпечують:

- ✓ його навчальний план;
- ✓ майстерня – місце, де є все, що необхідно для самоосвітньої діяльності;
- ✓ група учнів для взаємодії в продуктивній діяльності та самовизначенні;

команда консультантів [3, с.10-11].

Технологічний компонент проблеми змістовного наповнення продуктивного навчання фізики

З метою вдосконалення навчальних досягнень на основі самоосвітньої діяльності учнів, на початку року доцільним є проведення діагностики потенціальним можливостей учнів, їх потреб та здібностей. Результати діагностики надають можливість ретельно спланувати діяльність вчителя протягом року. Основними спектрами відстеження є:

- ✓ рівень сформованості самоосвітньої компетентності з фізики

- ✓ рівень розвитку вмінь самоорганізації;
- ✓ рівень сформованості розумової діяльності (це дає можливість надалі добирати для кожного учня адекватні завдання, що дозволяють розвивати розумові здібності учнів);
- ✓ рівень розвитку пізнавальної потреби, мотивації
- ✓ відстеження здібностей до творчої уяви.

Кількісна та якісна обробка результатів дослідження є основою для організації роботи вчителя: створення стимулюючих умов для корекції відповідних умінь, розробки інструментарію самоосвіти.

Результат проведеного дослідження дозволяє модифікувати і розробити стратегії продуктивної педагогічної діяльності та навчальної діяльності учнів, які ефективно реалізуються на інтерактивних уроках – уроках взаємодії учень-вчитель-учень [1, с. 5-6].

Особливістю інтерактивного навчання є підготовка молодої людини до життя і громадянської активності в суспільстві. Це вимагає активізації навчальних можливостей учня замість переказування абстрактної «готової» інформації, відірваної від їхнього життя і суспільного досвіду. Уроки також повинні надати учням основні пізнавальні та громадянські вміння, а також навички і зразки поведінки [7, с. 16].

Уроки мають захоплювати учнів, пробуджувати у них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Ефективність і сила впливу на емоції і свідомість учнів у великій мірі залежать від умінь і стилю роботи конкретного вчителя.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків. Як правило структура таких занять складається з п'яти елементів:

- а) мотивація, цілепокладання;
- б) оголошення, представлення теми та очікування навчальних результатів;
- в) пошук, дослідження, аналіз необхідної інформації;
- г) інтерактивна вправа – центральна частина заняття;
- д) підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку [6, с.23].

До вашої уваги пропоную технологічну карту одного з інтерактивних уроків у 10 класі фізико - математичного профілю.

Тема уроку: «Властивості твердих тіл і рідин». Місце уроку в темі: урок узагальнення та систематизації знань учнів.

Мотивація, цілепокладання

Мета цього етапу – сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Мотивація є своєрідно психологічною паузою, яка дає можливість учням насамперед усвідомити, що вони зараз почнуть вивчати, бути налаштованими на ефективний процес пізнання, мати в ньому особистісну, власну зацікавленість, усвідомлювати що і навіщо треба робити. Без виникнення мотивів учіння і мотивації навчальної діяльності – не може бути ефективного пізнання. Орієнтиром уроку було: практичне досягнення успіху у самоосвітній діяльності. На початку уроку учні формулювали мету уроку, вказували місце даної теми в розділі «Молекулярної фізики», ставили перед собою задачі.

Практично-виконавчий блок

Мета цього етапу уроку передбачала формування умінь, розв'язування проблем і планування своїх дій по реалізації наміченого плану.

В фізичних перегонах приймали участь дві партії: партія рідин і партія твердих тіл. Першим етапом стала передвиборча програма партій(інформаційні проекти учнів). «Дебати» передбачали виконання домашнього творчого завдання командами: підібрати питання до команди – опонента. Дебати склалися з таких блоків:

- «Спростуй думку опонента»;
- Взаємоопитування «Як ви поясните ?...»;
- Експериментальні дослідження «Це цікаво...»;
- Практичний блок «Я знаю, вмію, зроблю».

В практично – виконавчому блоці використовувались такі форми і методи уроку: проблемно – пошуковий практичний метод, метод дизайн-аналізу, інтерактивний режим навчання та метод «Мозкової атаки». Цей блок вирішував слідує завдання уроку: формування навичок пошукової діяльності учнів; надавалися можливості самореалізації предметних інтересів учня, опираючись на зацікавленість в отриманні навичок в сфері досліджуваної діяльності; формування готовності особистості до оволодіння знаннями власними силами. Практично-виконавчий блок передбачав формування культури ділового спілкування, уміння аргументовано захищати свої позиції; розвиток комунікативних навичок, здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі. Головним фактором

є те, що у учнів розвиваються якості дослідника і вони стверджують себе через постійну продуктивну діяльність.

Рефлексія результатів є природним, невід'ємним і найважливішим компонентом інтерактивного навчання на уроці. Як постійний елемент навчання, вона привчає людину рефлексувати в реальному житті, усвідомлюючи свої дії та прогнозувати подальші кроки.

Рефлексія на уроці здійснювалась у формі демонстрації кожною командою власного домашнього завдання, що полягало у слідуєчому: самостійно підібрати обладнання і продемонструвати деякі властивості твердих тіл і рідин та підготовка і представлення команді – опоненту різноаспектний блок завдань для домашнього опрацювання по вивченій темі. В змісті домашнього завдання команди пропонували такі форми роботи:

- встанови структурні зв'язки;
- поясни;
- поміркуй:
- досліди;
- розв'яжи;
- доведи;
- оціни;
- склади проект.

З боку вчителя пропедевтичним домашнім завданням учасникам «Фізичних перегонів» було скласти правила безпеки вашого життя у школі, дома, тощо з врахуванням отриманих знань з теми «Властивості твердих тіл та рідин».

Експертами за результатами «Дебатів» були учні 11 класу фізико-математичного профілю. Кожна команда працювала з листком взаємооцінки роботи команди-опонента.

Під час уроку просліджується елементи слідуєчих технологій: проектної технології, технології розвивального навчання та нових інформаційних технологій. Вчитель застосовував прийоми педагогічної техніки: принцип діяльності, принцип відкритості, принцип науковості, принцип доступності, принцип свідомості та активності, принцип систематичності та послідовності.[8, с.2]

Такий підхід до навчання сприяє підвищенню якості знань, зростає потяг учнів до оволодіння знаннями, сприяє розширенню світогляду та само стверджує учнівську особистість через практичне досягнення успіху у самоосвітній діяльності. Аналізуючи проведений урок, як і кожний вчитель, я визначаю змістовні лінії подальшої роботи з учнями, з'являються творчі ідеї, але фокусом моєї педагогічної діяльності завжди буде учень, тому я виберу «Лише той метод викладання, яким задоволені учні» (Л.Толстой).

Література

1. Антонова Г.В., Сурмило А.П. Технології моніторингового дослідження навчальних досягнень учнів з фізики як основа діагностико – аналітичної діяльності вчителя. Методичний посібник, - Кривий Ріг, 2015. – 32с. (серія «Сучасні інноваційні технології в освіті»).
2. Буряк В.К. Формування у школярів потреби в самоосвіті // Рідна школа. – 200. – №9. – С.55-57.
3. Бухлова Н.В. Організація самоосвітньої діяльності учнів. – Х.: Видав. Група «Основа», 2003. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип..6).
4. Наволокова Н.П. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць / автори – уклад. Н.П. Наволокова, В.М. Андрєєва. – Х.: Вид.група «Основа», 2009, – 117 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
5. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – №33.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково – методичний посібник. – К.: А.С.К., 2004
7. Трубочова С. Роль методів самостійного набуття знань в організації пізнавальної діяльності учнів // Рідна школа. – 2002. – №1.
8. Федорчук О. М. Методи активізації пізнавальної діяльності учнів під час вивчення фізики / О. М. Федорчук // Фізика в школах України. – 2009. – № 22. – С. 2.

Богданович І.С.,

вчитель української мови та літератури,
Подільська ЗОШ І-ІІІ ступенів
Куп'янської районної ради
Харківська область, Україна

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ФОНУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Працю вчителя не можна вважати просто професією – вона належить до розряду особистісних видів людської діяльності. Тобто своєрідність уроків визначає також і особистість викладача. Особливо це стосується вчителя-словесника, адже саме на уроках літератури педагог може створити певний емоційний фон.

На відміну від учителів математики, біології чи хімії предметом співтворчості на уроках літератури не є наукові істини. Скоріше, це творчість письменника, яка для кожного має особистий та неповторний сенс. Уроки літератури переносять естетичний елемент, що супроводить навчально-виховний процесу площину безпосередньо педагогічної творчості. Урок літератури, позбавлений естетичного змісту, малопродуктивний у педагогічному відношенні.

Звичайно, діяльність педагога безпосередньо не пов'язана зі створенням нових естетичних цінностей, та неправильно розглядати її лише як відтворюючу за певними методичними рецептами духовно-естетичне багатство, глибину та багатогранність змісту мистецтва. Учитель літератури скоріше «транслює», підсилює художні емоції літературного твору. Не кожен педагог-словесник відповідає подібному визначенню. На уроці літератури варто не просто виписувати епітети з вірша В.Сосюри «Любіть Україну» чи складати цитатні характеристики. Урок літератури має пробуджувати в учнів тягіння до прекрасного, до досконалості. Потрібно знати, що, формуючи естетичну спрямованість учня, необхідно спиратися на закони розвитку людської психіки в цілому, а це вимагає обліку специфічних умов проходження педагогічного акту.

Під педагогічним актом ми розуміємо сукупність правил і моделей моральної поведінки вчителя у процесі педагогічної діяльності в типових та нестандартних ситуаціях.

Наприклад, урок літератури на тему «Пісенна творчість Д.Павличка», останній з 7, після фізкультури... Учні виснажені і, разом з тим, збуджені. Що робити педагогу? Проводити урок за планом, не звертаючи уваги на стан класу? Та тоді, скоріше за все, діти не сприймуть так, як треба, творчість поета. Вимагати порядку наказом? Та чи налаштує такий порядок дітей на потрібний ліричний настрій? Є третій, найбільш сприятливий для ситуації варіант: учитель дає учням час на самостійне ознайомлення з творами поета, що дасть змогу їм заспокоїтись та «увійти» у тему.

Тож перша висновок, який можемо зробити, – найважливіша вимога до уроків літератури – врахування особливостей, естетичної природи процесу передачі літературних знань.

Звичайно, література як навчальний предмет висуває до професії вчителя ряд суттєво професійних вимог. Художньо-педагогічна творчість – якість діяльності педагога.

При вивченні лірики особливо важливо створити атмосферу піднесеного духовного та емоційного настрою, і саме в цьому полягає одне з головних завдань вчителя-словесника.

Наприклад, вивчення творчості В.Симоненка. не слід забувати, що при вивченні поезій взагалі не варто занадто прискіпливо аналізувати, намагатися пояснити кожен художній засіб, кожен образ та думку самого автора. Розбирати докладно поезію В.Симоненка, достатньо просту за формою та тропів, особливо не слід. Урок можна розпочати з бесіди про патріотизм, про те, що кожна людина (і кожен поет) по-своєму бачить і відтворює любов до рідного краю. Далі можна пригадати патріотичні інших поетів твори, які вже вчили учні.

Слід зауважити, що у творчості В.Симоненка любов до рідної землі посідає чи не найважливіше місце. Один з найемоційніших його віршів, присвячених поданій тематиці, – «Задивляюсь у твої зіниці». З одного боку, вірш написано досить просто, без складних зворотів, незвичайних рим,

надзвичайних тропів. З іншого – ця поезія настільки наповнена емоційно, що вражає читача до глибини душі своєю щирістю, справжністю почуттів, інтимним звучанням громадянської тематики.

Вірш навіть побудовано у формі звертання сина до матері-України:

Україно! Ти для мене диво!

І нехай пливе за роком рік,

Буду, мамо горда і вродлива,

З тебе дивуватися повік...

В очах мами-України поет бачить її минуле:

Крешуть з них червоні блискавиці

Револуцій, бунтів і повстань.

Тож ми бачимо, що минуле нашої держави не було мирним і спокійним, доводилося виборювати не лише волю, але й просто право на існування. Симоненко наголошує, що все його життя, його творчість – лише заради України:

Ради тебе перли в душу сію,

Ради тебе мислю і творю...

Хай мовчать Америки й Росії,

оли я з тобою говорю.

Поет немов клянеться у вірності своїй державі, прагне віддати їй всього себе. Та раніше цей вірш друкувався без кількох строф, адже поета могли звинуватити у націоналізмі.

Зараз, коли ми можемо читати цю поезію у повному обсязі, вона звучить як високопатріотичний твір, захоплює щирістю почуття. Сила його саме в цьому, а також у простоті форми та образів, що свідчить про справжню художню довершеність твору.

Найбільш відомим віршем В.Симоненка на патріотичну тематику є поезія «Лебеді материнства».

Спочатку ми ніби потрапляємо у дитинство, добру і теплу казку:

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,

Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибку казка сивими очима,

Материнська добра ласка

в неї за плечима.

Вірш схожий на колискову і разом з тим на казку. Друга ж його частина – на материнський заповіт, який вона дає своємулюбому синові:

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,

Виростуть з тобою приспані тривоги...

Вчителеві слід зупинитися на таких яскравих образах, як «очі материнські» та «білява хата», вернути увагу на простий, але такий глибокий за змістом висновок:

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Література – мистецтво слова, а це вимагає особливого підходу до її вивчення, створення своєрідного емоційного та інтелектуального фону.

Література

1. Бакунець Г. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках зв'язного мислення (з досвіду роботи) – Українська мова і література школі. – 2005. – № 2. – С. 36-38.
2. Буракова О. Сформувані гармонійну особистість : з творчої лабораторії вчителя - Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 2. – С. 54-57.
3. Доротюк В. І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини - Обдарована дитина. – 2010. – № 1. – С. 15-17.
4. Коваль І. І. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей школярів. Програма "Обдаровані діти" - Обдарована дитина. – 2009. – №8. – С. 20-29.

Бондаренко Я.В.,

вчитель інформатики

Вовчанська загальноосвітня школа I-III ступенів № 7

м. Вовчанськ, Харківська область, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Сучасна система освіти направлена на те, щоб у учнів були сформовані навички самостійного мислення, осмислювання ідей та понять, розуміння важливості критичного опрацювання інформації, яку вони мають самостійно знаходити в Інтернеті спираючись на власні потреби та вимоги, які ставить перед ними сучасне інформаційне суспільство і застосовувати її в конкретних умовах. Для цього потрібно сформувані в школярів мотиви і цілі пізнавальної діяльності, якими вони будуть користуватися поза навчальним процесом. Уміння вчитися є ключовою компетентністю учнів, формування якої є одним із головних завдань сучасної системи освіти. Уміння вчитися передбачає самостійне визначення мети навчання, пошук способів та джерел інформації для самостійного опрацювання, вияв зацікавленості до результату пізнавальної діяльності та намагання її вдосконалити для досягнення успішного результату. Дослідження психологів і педагогів та досвід вчителів показують: щоб навчити учнів самостійно і творчо вчитися потрібно включити їх у спеціальну організовану діяльність. Враховуючи нові вимоги до навчальної діяльності учня навчання особистості вимагає нових підходів, форм та методів.

Застосування нових методів та підходів у викладанні навчального матеріалу на уроках сприяють свідомому засвоєнню знань, формуванню навичок і умінь необхідних для активного включення у процес пізнання. Використання інтерактивних технологій навчання вчить учнів самостійно знаходити, систематизувати та узагальнювати інформацію.

Інтерактивне навчання - це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету - створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [1].

Інтерактивна модель навчання відображає постійне спілкування вчителя з учнями, учнів з учнями. Відбувається спілкування всіх членів колективу. Під час навчання за такою моделлю використовують ділові та рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, фронтальне опитування, круглий стіл, дебати тощо.

Формування інформаційної компетентності на уроках інформатики

Зміст курсу інформатики дає змогу вчителю створювати на уроках відкриту сприятливу атмосферу для обміну думками, поглядами, дозволяючи при цьому викладати навчальний матеріал, опитувати учнів і проводити практичну діяльність яка є дуже важливою складовою при навчанні інформатики.

Розглянемо основні структурні етапи уроку, які зустрічаються на більшості занять, незалежно від типу самого уроку і визначимо методи та прийоми, які дозволяють активізувати навчальну діяльність учнів на уроці для кращого засвоєння матеріалу, розвитку практичних навичок чи творчих здібностей.

1. Цілепокладання.

Даний етап уроку спрямований на формування мотивів діяльності, уявлень про її можливі результати й орієнтацію у матеріалі і конкретних діях, які здатні забезпечити його досягнення. Згідно цієї моделі, тему уроку можна розкрити не за допомогою стандартного пояснення, що «темою уроку є...», а з окреслювання основної проблеми уроку, з'ясування чому вона важлива та які способи існують для її вирішення.

Для цього застосовую метод «Мозковий штурм» широко відомий і описаний у літературі. Мозковий штурм спонукає учнів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки. Мета „мозкового штурму” в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу. Після презентації проблеми та чіткого формулювання проблемного питання (його краще записати на дошці) пропоную всім висловити ідеї, коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою. Усі пропозиції записуються на дошці в порядку їх виголошення без зауважень, коментарів чи запитань.

Приклад: Тема: «**Поняття персонального навчального середовища. Хмарні технології**». (9 клас).

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

1. Як ви вважаєте, що таке персональне навчальне середовище?

2. На вашу думку, як у персональному навчальному середовищі застосовують хмарні технології?

На дошці записуються усі ідеї. Потім здійснюється вибір правильних ідей і пошук спільних думок. Після чого проголошую тему, мету та завдання, очікувані результати уроку.

2. *Цілереалізація. Актуалізація й корекція опорних знань.*

Методичний прийом «Незакінчені речення».

Цей прийом дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо. Визначивши тему, з якої учні будуть висловлюватись, формулюють незакінчене речення і пропонують учням, висловлюючись, закінчити його. Кожний наступний учасник обговорення повинен починати свій виступ із запропонованої формули. Учні працюють з відкритими реченнями.

Приклад: Тема «Додавання анімаційних ефектів до об'єктів слайда. Анімаційні ефекти зміни слайдів.» (6 клас).

Методичний прийом «Незакінчені речення»

1. Презентація – це ... (форма подання інформації як за допомогою різноманітних технічних засобів, так і без них.)

2. Презентація призначена для ... (представлення нових проектів, товарів, послуг, ідей тощо)

3. Слайд – це ... (окрема екранна сторінка, що може містити текстові, графічні, відео- та звукові об'єкти, гіперпосилання.)

3. *Цілереалізація. Сприйняття й первинне усвідомлення навчального матеріалу, осмислення зв'язків і співвідношень в об'єктах вивчення.*

Методичний прийом «Крісло автора».

Метод несе в собі реалізацію підвищення самооцінки учнів. Організація роботи: вчитель поступається місцем педагога у класі на користь учня, який іде виголошувати доповідь (реферат, замітку та ін.). Учень, перебуваючи на місці вчителя, відчуває себе достойним високої посади. Це підвищує не тільки самооцінку, а й бажання покращувати свої знання.

Методичний прийом «Крісло автора».

Приклад: Тема: «Величини (змінні і константи), їхні властивості. Прості типи величин» (8 клас)

Учень готує невелику доповідь і планує виступ перед класом, спираючись на матеріали, які пропонує вчитель.

4. *Рефлексивно-оцінюючий. Підведення підсумків уроку.*

Закінчуючи урок, потрібно завжди підсумувати зроблене на уроці. Підбиваючи підсумки важливо зрозуміти як рівень засвоєння знань учнями, так і їхні враження від уроку.

Приклад: Для підбиття підсумків уроку можна застосувати метод «Мікрофон».

Учням пропонується закінчити речення «Сьогодні, працюючи на уроці, я зрозумів ...»

Крім зазначених вище способів застосування інтерактивних методів, важливим і доречним при вивченні окремих тем є робота учнів над спільним проектом, що дозволяє реалізувати знання і потенціал кожного учня для вирішення певного глобального завдання, зосередитися на виконанні завдань проектної діяльності. Відбувається автоматизація дії, що свідчить про можливість її виконання без допомоги вчителя.

Для реалізації інформаційної компетентності особливого значення набуває проектна діяльність.

Наприклад, пропоную учням створити проекти: «Роль всесвітньої мережі Інтернет у нашому житті», «Імена та відкриття в історії інформатики».

Під час цієї роботи учні розвивають свою творчість, власну фантазію, а головне, вони отримують позитивний результат, що підвищує їх самооцінку.

Успішне виконання проектних завдань учнями свідчить про їх ефективну самореалізацію.

Нові технології навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань. Сучасні комп'ютерні технології дають учителю нові можливості, дозволяючи разом з учнем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання. Таке заняття викликає в дітей емоційний підйом. Навіть учні, які мають невисокий рівень знань, охоче працюють із комп'ютером. А коли активізувати учнів до навчання, пробудити інтерес – то і результат буде якіснішим.

Література

1. Баловсяк Н. В. Компетентність як результат освітнього процесу // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий потенціал світу-2004”. – Дніпропетровськ, “Наука і освіта”. – 2004.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с

3. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – Key competences for lifelong learning [Електронний ресурс] http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_en.htm

Кизименко О.М.,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель української мови і літератури
Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 142
м. Харків, Харківська область, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розглянуто проектну технологію, яка передбачає системне і послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження і розробку оптимальних шляхів створення проєктів. Ця технологія є дієвим методом, який сприяє реалізації компетентнісного, діяльнісного та інтегрованого підходів до організації освітнього процесу. Завдяки проєктуванню на уроках української літератури учні вчаться:

- усвідомлювати мету;
- планувати свою роботу;
- використовувати джерела інформації;
- самостійно шукати й накопичувати матеріал;
- аналізувати та зіставляти різноманітні факти;
- доводити власні погляди; приймати власні рішення;
- створювати матеріальні носії проєктної діяльності.

Метод проєктів – це освітня технологія, яка націлена на придбання учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних вмінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку. Проєктна технологія передбачає системне і послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують від учасників навчального процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження і розробку оптимальних шляхів створення проєктів, їх неодмінний захист і аналіз підсумків.

Метод проєктів дозволяє формувати особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально. У ході роботи над проєктом діти набувають досвід індивідуальної самостійної діяльності.

Метод проєктів:

- стимулює учнів до розв'язання проблем, застосовуючи певні знання та компетентності;
- дає змогу ефективно реалізувати міжпредметні зв'язки;
- розвиває критичне та аналітичне мислення здобувачів освіти;
- сприяє удосконаленню вмінь оперативно працювати з інформацією, підвищенню рівня медіаграмотності;
- формує навички пошуково-дослідницької роботи;

- допомагає вирішувати пізнавальні й творчі завдання у процесі педагогічної взаємодії та співпраці, де учні виконують різні соціальні ролі [2, с. 12].

Метод проектів припускає розв'язування деякої проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результати виконання проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична, – готовий продукт проекту.

Метод проектів можна використовувати як у звичайному класі у вигляді самостійної індивідуальної або групової роботи учнів протягом певного часу, так і з використанням сучасних засобів інформаційних технологій.

Джерелом мотивації роботи учнів при створенні проектів є можливість використання сучасних видів обробки інформації, актуалізація отриманих раніше знань, застосування комп'ютера як засобу рішення власних конкретних завдань (наприклад, комп'ютерне оформлення наукових робіт, створення презентацій або організація комп'ютерного експерименту для наочного супроводу доповіді тощо).

Навчальний проєкт – організаційна форма роботи, яка спрямована на засвоєння навчального матеріалу і складає частину стандартного предмета. Важливе чітке планування етапів роботи і виконавців.

Робота над проєктом розпочинається з визначення теми, мотивації, форми захисту і терміну реалізації проєкту. Учитель разом з учнями складає план проєкту, обґрунтовує актуальність проблеми, прогнозує результати, визначає основні інформаційні джерела. Якщо робота є груповою, тоді визначається тематика роботи кожної групи, розподіляються обов'язки між учнями. Вони збирають необхідні матеріали, додаткову інформацію під контролем вчителя. Необхідно визначити форми захисту проєкту та його оформлення.

Робота над проєктом складається з:

- визначення теми, мотивації;
- формулювання спільної мети діяльності;
- плану підготовки до реалізації задуму;
- розробки організаційного плану;
- визначення основних інформаційних джерел;
- виконання;
- форми захисту;
- оформлення;
- терміну реалізації;
- підбиття підсумків.

Орієнтовний план проєкту:

- зарезервувати час у комп'ютерному класі;

- з'ясувати, які пристрої необхідні (камера, сканер, фотоапарат, проектор);
- знайти та зібрати основні інформаційні джерела, компакт-диски тощо, потрібні для роботи;
- обговорити умови і взаємодію із класом для виконання спільного проєкту;
- з'ясувати необхідність додаткових занять із класом;
- залучити батьків до реалізації проєктів;
- розподілити час роботи на комп'ютерах;
- попередньо переконатися, що учні мають відповідні навички роботи з комп'ютером та забезпечити можливості навчання тих, хто таких навичок не має.

Організація проєкту:

- ознайомити учнів із критеріями оцінювання їхньої роботи в проєкті;
- проглянути разом з учнями дібраний для проєкту матеріал, надати рекомендації для подальшої роботи;
- організувати самостійну роботу здобувачів освіти;
- обговорити з учнями майбутню форму подання результатів проєкту (презентація, публікація, веб-сайт, блог, журнал, газета);
- оцінити учнівські проєкти;
- провести оцінювання проєкту загалом, отримати відгуки про те, наскільки вдалим він був (власні висновки, висновки учнів);
- провести виставку кращих робіт;
- використати результати реалізованого проєкту на наступних уроках.

Обов'язковим елементом підготовки проєктів є форма представлення. Учніям подобається готувати презентації, публікації. Діти інтегрують знання з різних предметів: літератури, історії, географії, музики, малювання, етики. Ефективно використовують уміння роботи з комп'ютером, реалізують свої дизайнерські здібності тощо. Наприклад, використання програми Microsoft Power Point дає змогу створювати яскраві презентації – слайди з різними текстами, малюнки з анімаційними ефектами. Так проєктна діяльність може зацікавити навіть тих учнів, які не вважають уроки літератури важливими і необхідними.

Підготовка вчителя до роботи за методом проєктів необхідна, оскільки проєктний підхід докорінно змінює функції педагога. Кардинально змінюється також система відносин учитель – учень, збагачується палітра рольової поведінки. У процесі застосування методу проєктів учитель виконує такі ролі: проєктувальник, демократ, гуманіст, професіонал, організатор проєктування, консультант, сам виступає джерелом інформації, помічник, координатор, психолог, партнер, вихователь. Уміння користуватися проєктною технологією є показником високої кваліфікації педагога, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний розвиток

дитини під час оволодіння українською літературою. Учитель має не лише добре знати свій навчальний предмет, а й бути компетентним в інших галузях науки. Педагог повинен добре знати своїх учнів, їхні можливості, інтереси, бажання. Особливу роль відіграють креативні здібності вчителя, його творчий потенціал, досвід творчої діяльності. Учитель впливає на учнів яскравістю власної індивідуальності.

Метод проєктів – це освітня технологія, яка націлена на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку. Основним змістом цієї технології є стимулювання інтересу учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань. Через проєктну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, можна показати практичне застосування надбаних знань.

На уроках української літератури метод проєктів реалізується через самостійну діяльність учнів, що супроводжується гнучким керівництвом учителя. Ця робота спрямована на розв'язання творчої, дослідницької, особистісно або соціально значущої проблеми й на отримання конкретного результату. Цей метод активізує інтелектуальну й емоційну складову особистості учня, впливає на розвиток таких рис характеру, як цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, комунікативність та креативність [3, с. 3-4].

Нестандартні уроки зорієнтовані на розвиток особистості. Учні набувають знань в процесі самостійного пошуку вирішення навчальних завдань. Практика показала, що під час проведення нестандартних уроків української літератури варто використовувати метод проєктів та метод «перевернутий клас», які сприяють самовираженню, спілкуванню, залученню учнів до активної пізнавальної, дослідницької діяльності. Працюючи над розробкою і проведенням нестандартних уроків (урок-дослідження, урок-семінар, урок-диспут, урок-вікторина, урок-гра, урок-подорож, урок-екскурсія, урок-суд, урок-концерт, урок-конференція, урок-змагання тощо), обидва суб'єкти – учитель і учні – знаходять своє місце і взаємодіють на принципах партнерства. Кожен учень залучається до самостійної діяльності, усвідомлює навчальне завдання і відшукує шляхи його розв'язання. Нестандартні уроки мотивують учнів до навчання, надихають їх створювати власні проєкти, презентації, сприяють розширенню світогляду, формують ключові та предметні компетентності [1, с. 127-128].

Проєктна технологія спрямована на стимулювання інтересу здобувачів освіти до навчання, зокрема на ознайомлення з національним літературним надбанням, сприяє інтелектуальному, емоційно-чуттєвому розвитку учня через розв'язання поставлених у проєкті проблем, формує вміння застосовувати здобуті знання в конкретній навчальній чи комунікативній діяльності. Зосередження сучасної освіти на особистості учня робить застосування проєктів надзвичайно актуальним і продуктивним.

Отже, метод проєктів – це освітня технологія, яка націлена на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою. Цей метод активізує інтелектуальну й емоційну складову особистості учня, впливає на розвиток цілеспрямованості, наполегливості, відповідальності, комунікативності та креативності учасників проєкту. Під час представлення проєктів виявляються здібності учнів. А головне – об'єкт дослідження запам'ятовується якнайдовше. Якщо вчитель творчо підійде до організації роботи за методом проєктів – запропонує як універсальні, так і ситуативні проєкти, чітко складе інструкції для кожної групи з урахуванням вікових можливостей учнів, знайде потрібні слова, щоб підбадьорити, створити творчу атмосферу, ситуацію успіху, – то результатом стане краще розуміння художнього твору, його аналіз, побудова власних інтерпретацій, розвиток творчих здібностей учнів.

Література

1. Кизименко О.М. Нестандартні уроки української літератури – вимога сьогодення // Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 31 березня 2020 року). Харків: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. – С. 127-129.
2. Радченко Ю.В. Проєктна технологія у формування компетентностей на уроках української мови та літератури: діяльнісний аспект // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2020. – № 13-15. – С.11-16.
3. Яременко Л.В. Практика впровадження методу проєктів на уроках української мови та літератури // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2018. – № 30. – С. 2-6.

Пожарська-Астрашاپова О.Ю.,
вчитель української мови і літератури
*Комунальний заклад «Середня загальноосвітня школа № 31
з класами вечірньої форми навчання»
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

ЗИМОВІ СВЯТА У ДІЄСЛОВАХ

Клас: 7

Мета: формувати предметні компетентності: комунікативно доцільно й виправдано використовувати дієслова та його форми у різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування з дотриманням норм українського етикету; грамотно, логічно, послідовно висловлювати свої думки, використовуючи дієслівні форми; визначати основні категорії, притаманні цій частині мови.

Формувати ключові компетентності: спілкування рідною мовою (використовувати українську мову як державну для духовного й культурного й національного самовияву); уміння вчитись впродовж життя (постійно

поповнювати свій словниковий запас, здійснювати рефлексію); громадянську відповідальність (уміння працювати в команді, толерантно ставитися до своїх однокласників, усвідомлювати національну приналежність).

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-настільна гра.

Обладнання: підручник, відео, гральний кубик, гральне поле у вигляді ялинки із кульками, 3 сніговички, тлумачний словник, гаджети, дидактичний матеріал.

Перебіг уроку

1. Мотивація навчальної діяльності школярів.

ВПРАВА «МОЯ МРІЯ»

У кожного з вас, діти, є своя мрія. Складіть долоньки разом, піднесіть їх до ротиків і пошепки вимовте свою мрію: «Я мрію про...» Заховайте свою мрію в кулачок, притуліть до серця, потримайте трохи і відпустіть, дмухнувши на неї. Нехай ваші мрії летять і обов'язково збуваються!

2. Повідомлення теми, мети, завдань уроку.

Побажання від учителя: Сьогодні на уроці я хочу знайти у вас те, що іншим непомітно: відвагу – у скромних, доброту – у мовчазних; у веселунів – відповідальність, а жагу до знань – у всіх!!!

Тож відкрийте будь ласка зошити, запишіть : «11 грудня. Класна робота.»

Сьогодні нас незвичайний урок, як Ви вже змогли це побачити, адже тема добігла свого кінця і ми повинні підсумувати і узагальнити наші знання з теми «Дієслово».

3. Основна частина

Бесіда:

1. Хто ми з вами діти? (українці)

2. Які свята розпочинаються незабаром? (Катерини, Андрія, День святого Миколая)

3. Чи знаєте ви щось про ці свята?

Отже, поїхали, пішли, пошкандибали. Завдання ваші «сховались» на ялинці. Зараз цей вид ігор не дуже популярний, але традиції слід відновлювати. А ви, шановне панство, слідкуйте і допомагайте мені будь ласка (до журі). Зараз я називаю 5 дієслів, ви повинні дослухати до кінця і назвати цю форму дієслова, піднявши руку (Одягнений, взутий, посивілий, палаючий, виконаний – дієприкметники). Чия рука була першою, той і буде капітаном першої команди. Буде першою кидати гральний кубик...-другою...і...- третім

Скільки крапочок випало на кубі, стільки кроків має зробити та команда.

(Завдання різні для всіх команд, оскільки учасники можуть потрапити на одну й ту саму позицію)

1. Стояти (це означає, що команда повинна пропустити хід і нікуди не рухатись далі).

2. Розповідати (про традиції святкування Нового року і Різдва у Вашій родині) 5-6 речень (ключові слова можна записати в зошиті)

3. Пояснити значення фразеологізмів; з'ясувати як вони пов'язані із традиціями святкового столу:

Як з гуся вода;

На макове зерня;

Надувся як індик;

Летіти ковбасою;

Як вареник в маслі;

Як сир в маслі;

Хрін за редьку не солодший;

Як муха в мед;

Дати куті меду.

4. Розгадувати (ребуси)

1. http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&skip=1&mode=1&slovo=%CF%D0%C8%C2%B2%D2%C0%D2%C8 (привітати)

2. http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&skip=0&mode=1&slovo=%C7%C8%CC%D3%C2%C0%D2%C8 (зимувати)

3. http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&skip=0&mode=1&slovo=%D1%C2%DF%D2%CA%D3%C2%C0%D2%C8 (святкувати)

5. Говорити про традиції українського народу, зокрема про святкування Андрія, Катерини, Миколая. Зробити невеличкий висновок, озвучити його.

6. У реченні підкреслити дієслова та його форми як член речення, визначити їх вид, час, спосіб:

День пам'яті великомучениці Катерини Олександрійської церква відзначає (присудок, недоконаний, теп. ч., дійсний спосіб) 7 грудня. У народі це свято особливо сильно шанували (присудок, недок. в., мин. ч.) дівчата, називаючи (дієприсл., обставина, недок. вид, теп. час) його «Катерини». Саме цього дня вони ворожили (присудок, недок. вид., мин. час, дійсний спосіб) на свого судженого – майбутнього чоловіка.

7. Шукати значення дієслів, що вживались колись у тлумачному словнику

1. побувати;

1. попоїсти;

1. попоїздити;

2. живати;

2. видати;

2. їжджати;

3. мовляти;

3. попасати;

3. поробляти;

8. Списати дієслова, підкреслити в них орфограму (місце, яке потребує пояснення за допомогою правила).

1. Святкувати, прикрашати, ворожити, вважати, постувати, сподіватись.

2. Розтанути, відзначати, спочивати, пекти, змащувати, бешкетувати

3. Тримати, перебувати, зводити, вважати, випікали, присвячувати.

9. Читати про традиції українського народу. Зробити невеличкий підсумок, записати його до зошитів, зачитати для інших.

Щорічно в Україні 7 грудня відзначають день Катерини, яку вважають берегинею жіночої долі. Традиційно, дівчата у цей день гадають, аби дізнатись своє майбутнє, але й не тільки у дівчат існують традиції у день святої великомучениці, а й у чоловіків.

Хто ж така Катерина?

Свята Великомучениця Катерина, котра прийняла християнство у 304 році, жила в Олександрії і вражала людей непохитністю своїх поглядів та вірності власній вірі. День святої Катерини вважають пророчим для жіночої долі, тож всі традиції та ворожіння пов'язані із спробами дізнатись власне майбутнє. Чоловіки теж мають свою традицію: у цей день вони ворожать та просять про те, щоб їм трапилась вірна та хороша дружина. Навіть постили суворіше ніж у інші дні.

День Святого Миколая: Українські традиції та легенди, історія свята, прикмети та ким опікується Святий Миколай

Про те, що новорічна ялинка запозичена українцями із Франції – знає сьогодні практично кожен. Але лише небагатьом відомо, що в Україні раніше не було ніякого Діда Мороза. Ні Санта Клауса, ні Діда Мороза, лише міфічний персонаж Морозко, який асоціювався з усім зимнім періодом, а не лише із новорічними святами.

Так хто ж тоді в Україні дарував діткам подарунки? Кого вони чекали, із нетерпінням заглядаючи на ранок під подушку? Це був Святий Миколай – не вигаданий казковий персонаж, а легенда української історії. Кожного року, 19 грудня, українці святкують День Миколая, не зважаючи на багаторічні спроби «витіснити» його казковим Дідом Морозом та Сантою.

Миколай же, на відміну від них – це реальна людина, яку за її благородні вчинки і гідне життя нарекли Святим.

Окрім того, що Святий Миколай дійсно жив у цьому світі і мандрував по усій Європі, його постать обросла і легендами, які тепер не можна підтвердити чи заперечити. В Україні, у свою чергу, особливо багато легенд про святого.

13 грудня – Андрія Первозваного

Святий Андрій Первозваний був покровителем молоді. Тому перед цим святом молодь збирається на “вечурки” (вечорниці), лущить кукурудзу, стручки квасолі – “пасулю”, перебирає її і проводить різні ворожіння.

Дівчата гарно вбиралися, виходили у двір, символічно сяяли перед хижею (хатою) жито, коноплі, лен, промовляючи: “Андрію, Андрію, на тебе лем коноплі сію”. Цей обряд означав засівання своєї долі, бо зерно завжди асоціювалося із засіванням своєї долі. Поясом ніби боронили землю, куди впало зерно, тоді клали пояс під подушку, загадуючи уві сні побачити свого майбутнього чоловіка.

Дівчина набирала жменю зерна зі снігом, яке щойно посіяла, й роздивлялася у хаті – якщо кількість зернин була парною, значить, незабаром буде весілля.

10. Розбирати (записані дієслова розібрати за будовою).

Відсвяткувати, збираючись; вшановуючи, заметений; прибрано, розмалював;

11. Прочитати невеличкий текст, переказати його.

12. Слухати: метод активного слухання: учні уважно слухають вчителя, потім за допомогою ключових перифразів відтворюють почуте.

«Я правильно Вас зрозумів?...»

«Мені здається, Ви говорили про...»

«Отже, можна зробити такий висновок, що...»

13. Сидіти (жодного кроку далі, пропуск ходу)

14. Спостерігати за мовним явищем (розподілити дієслова за закінченнями 3 особи множини на 2 дієвідміни, сформулювати правило)

Прикрашати, накривати, святкувати, ворожити, постувати;

15. Виписувати: виписати з тексту дієслівні форми, визначити особу, час, вид.

4 грудня – Введення Святої Діви до храму

Належить до 20-ти великих празників. Воно має один день передпразденства і чотири дні попразденства.

За християнськими переказами, коли Діві Марії сповнилося три роки, батьки урочисто повели її до Єрусалима, в храм Божий. Звідси й назва свята. До цього часу закінчувався аграрний рік і починався час відносного відпочинку для землеробів. Тому в народі казали: “Введення прийде, свят наведе”.

А дівчата, лягаючи на Введення спати, казали: “Введення, введи мене у той дім, де я буду вік доживати”. Вони вірили, що у ту ніч присниться суджений.

14 грудня – Наума

14 грудня українці вшановують пам'ять пророка Наума, якого вважають покровителем школярів (особливо першокласників). Колись у ці зимові дні діти розпочинали навчання, бо вже закінчувалися вдома всі основні роботи й вони мали вільний час.

А ще ім'я пророка має спільний корінь із давньослов'янським словом ум (розум), який потрібен під час навчання.

17 грудня – святої Варвари великомучениці

Вважається, що свята Варвара має дар допомагати людям, рятувати їх від наглої (трагічної) смерті. Раніше вірили, що дівчинка, названа Варварою, обов'язково буде красунею.

У цей день варили вареники з маковою начинкою, оскільки це вже час Пилипівського посту. Дівчата збиралися на вечорниці, бувало, і ворожили на тих юнаків, на кого поклали надію у шлюбі.

Валеологічна пауза

«Повороти голови»

Станьте прямо, ноги трохи вужче ширини плечей. Поверніть голову вправо - зробіть голосний короткий вдих носом з правого боку. Потім поверніть голову вліво - "шмигніть" носом з лівого боку. Вдих праворуч - вдих

ліворуч. Посередині голову не зупиняти. Шию не напружувати, вдих не тягнути! Пам'ятайте! Видих повинен відбуватися після кожного вдиху самостійно, через рот. Робити цю вправу можна сидячи і навіть лежачи.

16. Мовчати (пропуск ходу)

17. Розподіляти: на картці записано 10 дієслів, їх треба розподілити на 2 колонки за видами (доконаний/недоконаний)

1. Пекти, випікати, спекти, приготувати, виконувати, нагадати, врожити, постувати, співати, заспівати

2. Гукати, виходити, брати, взяти, смакувати, одружуватися, вважати, зберегти, чути, з'їсти.

3. Вийти, виходити, танцювати, піти, шанувати, пригостити, викидати, викинути, дозволяти, пробачити.

18. Співвідносити:

1.

1. Інфінітив

А. мрячить

2. Особова форма

Б. повернувся

3. Безособова форма

В. підіймати

4. Дієприкметник

Г. оповитий

Д. прагнучи

2.

1. Інфінітив

2. Особова форма

3. Безособова форма

4. Дієприслівник

3.

1. Інфінітив

2. Особова форма

3. Безособова форма

4. Дієприслівник

А. Показуючись

Б. Милуватися

В. Розпечений

Г. Іскряться

Д. Хмариться

А. Забула

Б. Розлучений

В. Нудить

Г. Говорити

Д. піклуючись

19. Пропускати: хід

20. Вигравати : завершити гру, отримати перемогу.

4. Підсумки уроку. Рефлексія

«Одним реченням»: за допомогою одного речення розповісти, що запам'яталося на уроці.

5. Повідомлення домашнього завдання

(для всіх): повт. параграфи 3-17, підг. до тематичної контрольної роботи, впр. 171;

(для отримання 1-6 балів): впр. 168;

(для отримання 7-12 балів): впр. 165.

Рубежанська Н.Ю.,

вчитель початкових класів

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113

м. Харків, Харківська область, Україна

ВИХОВНА ГОДИНА ДЛЯ УЧНІВ 2 КЛАСУ ЗА ТЕМОЮ «ВОГОНЬ – ДРУГ, ВОГОНЬ - ВОРОГ»

Мета. Ознайомити дітей з причинами виникнення пожеж та з елементарними правилами протипожежної безпеки; формувати навички правильного користування сірниками, електрообладнанням; виховувати свідому поведінку у разі небезпеки від вогню.

Обладнання. Плакати "Причини виникнення пожеж", "Вогонь - друг, вогонь - ворог", малюнки до теми, презентація.

Хід заходу:

I. Організаційний момент.

Психоформула. Слайд 2.

Люблю я свій розум,

Увагу та пам'ять.

Працює мій мозок,

І вчусь я старанно.

Сприймаю все нове

І мислю логічно.

Вчителя слово

Здійсню практично.

II. Актуалізація опорних знань. Слайд 3.

- Пригадайте, які служби створені для допомоги населенню.

- З якою метою створені ці служби допомоги?

III. Оголошення теми і мети заходу. Слайд 4.

Загадка.

Скільки б не їв, а ніколи ситий не буде. (Вогонь)

Сьогодні ми поговоримо і поміркуємо про вогонь, його корисну і шкідливу дію, вплив на життя людини. Ви повинні знати, що вогонь - серйозна

стихія, і ігри з ним небезпечні. Вам уже 7-8 років, тому будемо вивчати правила поведінки з вогнем. Ці знання ви повинні засвоїти, бо цього залежатиме ваше життя та життя оточуючих.

IV. Сприйняття нового матеріалу.

1. Створення проблемної ситуації "Чи корисний вогонь?"

- Дуже часто можемо чути: стережися вогню, будь з вогнем обережний, пожежа - страшне лихо, під час пожежі загинули люди і згоріло майно.

Можливо, варто взагалі відмовитись від вогню, не впускати його в наше життя і не буде біди? (Відповіді дітей.)

2. Вирішення проблеми.

- Для чого використовують вогонь?

- Де без вогню не можна обійтись? Слайд 5.

(Відповіді дітей учитель ілюструє слайдами і доповнює віршованими рядками).

• Якщо холоди настали –

Допоможе нам вогонь.

Він розтопить піч у хаті,

Але ти стій осторонь. Слайд 6.

• Якщо раптом світло згасне,

Свічку ми запалимо.

В цьому випадку вогню

Ми подякуємо. Слайд 7.

• А в печі велетенській - у домні –

Плавлять сталь сталевари невтомні. Слайд 8.

• На вогні готують їжу,

Пиріжки мама пече.

В кухні ти, малюк, не грайся –

Вогонь миттю припече. Слайди 9, 10.

• Як смеркне в кімнаті й надворі,

Вмикаєм у лампочках зорі. Слайд 11.

• Летить ракета в небесах,

Вогонь із сопла рветься - ах!

Такий він сильний, мудрий, дужий.

Вогонь потрібний людям, друже! Слайд 12.

3. Підсумок.

Без вогню людині жилося б важко. Вогонь став людям у великій пригоді. Жодного дня ми не можемо обійтись без нього.

4. Роздуми "А якщо вогонь не поважати?"

- Якщо до вогню ставитись без поваги, дражнити його, поводитись з ним необачно, він перетворюється із слухняного теплового кошеняти в дикого, жорстокого, злого звіра.

Але й іншим буває вогонь –

Злим, як змії і жорстоким, як ворог.

Не зітріє він ваших долонь,

Може все спопелити на порох.

- Подумайте, які ситуації можуть перетворити вогонь із друга у ворога?

Слайд 13.

(Відповіді дітей).

Причини пожежі можуть бути різноманітними. Але завжди вона починається тому, що з вогнем поводитись необережно або залишили його без нагляду.

Ще раз повторимо причини виникнення пожеж. Ось вони:

- Недбале поводження з сірниками, запальничками. Ігри з ними.

На роботі мама й тато.

Сірники знайшли малята.

І не знає дітвора,

Чим скінчиться може гра. Слайд 14.

- Просушування одягу, речей над відкритим вогнем або поблизу нього (над включеною газовою плитою, на каміні).

- Відкриті дверцята пічки, з якої може випасти жаринка.

- Запалені свічки на новорічній красуні-ялинці, бенгальські вогні, хлопавки, петарди.

Новий рік! Зійшлись малята,

Щоб ялинку прикрашати.

Та свічкам-прикрасам - зась,

Глиця щоб не зайнялась. Слайд 15.

- Несправна електропроводка або перевантажена електророзетка.

Наказали мама й тато

Всі електроприлади разом не вмикати,

Бо нагріється розетка,

Спалахне вогнем умить,

і від того й дім згорить.

- Залишені без нагляду працюючі електроприлади.

Електропраска - кожен знає -

У побуті допомагає,

Та пам'ятати має кожний;

Лишать без нагляду її не можна. Слайд 16.

- Недбале ставлення до електроприладів (залишена газета на абажурі лампи, електрокамін, що стоїть близько до тюлю чи скатертини).

Калорифер не вмикати

При фіранці, - каже мати.

Мама вийшла і не знає,

Що вікно уже палає. Слайд 17.

5. Робота над оповіданням Г. Блінова. Слайд 18.

З вини дітей найчастіше виникають пожежі через ігри з сірниками, запальничками, отож послухайте оповідання про хлопчика на ім'я Стобід, з яким трапилася наступна пригода:

Як Стобід хотів налякати вовка, а сам мало не згорів

Одного разу Марфа Іванівна сказала Стобїду:

-Побудь трошки один, мені треба йти у справах. Ось тобі папір, фарби, пензлик; якщо хочеш, малюй. Набридне малювати - збудуй башту з кубиків або розглянь книжку з малюнками.

Стобїд заходився малювати космічний корабель, та лише розмазав фарби на папері. Став будувати башту, але не виходило, бо він ставив великі кубики на маленькі. Книжка йому також не сподобалась, і він почав дивитись у вікно. На вулиці йшов дощ, перехожі ховалися під парасольками.

-Як добре було влітку в саду! - згадав Стобїд і вирішив:

- Влаштую в кімнаті сад! Ні, ліс!

Він швиденько став знімати з підвіконня вазони з квітами і розставляти їх на підлозі, з коридора приніс волохатий зелений килимок і розмірковував: що б ще зробити? Звичайно, поселити в лісі звірів! З іграшок Стобїд знайшов лише маленьку білочку, яку примостив між гілками герані, і сірого вовка з висунутим язиком, котрого посадив під вазоном з великим колючим алое, схожим на ялинку.

Задоволений своєю роботою, Стобїд розташувався на підлозі і почав уявляти собі, що він заблукав у лісі і на нього полює вовк. Чим захиститись? Рушниці немає, навіть палиці ніякої нема...

І Стобїд згадав розповідь Марфи Іванівни про хлопчика, який жив у селі і в школу ходив через ліс. Одного зимового вечора, коли він ішов лісом, до нього став підкрадатися вовк. У хлопчика, звичайно, не було ніякої зброї, в портфелі лежали лише зошити і коробка сірників, що його попросили передати мамі. І ось він став видирати листки зошита, підпалювати їх і кидати під лапи вовкові. Вовк щоразу лякався і відступав. Так хлопчик вийшов з лісу, тільки зошита йому було жаль.

-А у мене навіть не зошит, а аркуш, - подумав Стобїд, схопив його зі столу і побіг на кухню по сірники.

Звичайно, він знав, що сірниками гратися не можна. Марфа Іванівна навіть заховала їх високо на полиці. Та Стобїд вирішив, що один сірничок запалити можна.

Він підставив стілець, дістав сірники, підпалив папір і кинув його в бік іграшкового вовка. Запалений папір упав на килимок, і той миттєво запалав. Язики полум'я підстрибнули і побігли вгору по шторах, перекинулися на книжкову полицю, з неї - на шафу. Кімната наповнилася димом, вогнем, стало важко дихати. На Стобїді загорілася курточка. Від жаху він закрив очі, а обличчя й руки обпек такім біль, що він закричав і впав.

Полум'я, наче дикий звір, вже підповзало до нього, щоб накрити зовсім. Так і згорів би Стобїд, якби в цю мить не повернулася Марфа Іванівна. Вона швидко зняла пальто і накинула його на Стобїда, миттєво викликала пожежну команду і "швидку допомогу".

В лікарні Стобїда лікували дуже довго. Відкрити очі йому ще дуже важко, і, коли лікар підходить до його ліжка, він, перед тим як привітатися, говорить: "Ніколи не буду більше гратися сірниками!"

• Якщо колись в якусь годину II група
Ви десь помітили жарину -
Її ви швидко погасіть,
Бо з іскри може все згоріть.
Всі знайте вимоги пожежні
І будьте пильні й обережні!

• У час, коли пожежа враз III група
Здійметься на очах у вас,
Не панікуйте і завчасно
Придбайте справжній вогнегасник.
Лиш той, хто про безпеку дбає,
Проблем з пожежами не має!

VI. Підсумок.

1. Відповіді на запитання.

- Коли вогонь приносить нам користь?
- Назвіть причини виникнення пожеж.
- Які найпростіші засоби гасіння вогню?
- Чи можна заливати електроприлади, що ввімкнені в електромережу, водою?
- Яким папером краще накрити настільну лампу - кольоровим, газетним, білим? (Ніяким.)

2. Міркування над прислів'ям.

- Прочитайте у прислів'я. Як його зрозуміти?
Вогонь добрий слуга, але поганий господар.

Фадєєва К.С.,
вчитель англійської мови
Гирявоїсковецька ЗОШ І-ІІІ ступенів
с. Гиряві Ісківці, Лохвицький р-н., Полтавська обл., Україна

USING PROJECT WORK AS EFFECTIVE METHOD OF MOTIVATING STUDENTS AT THE ENGLISH LESSONS

Introduction

At the beginning of the 20th century leading world companies made a list of necessary skills which will be useful for young people to be successful and to get a promotion, how today's students can stay competitive in a changing job market. This list is called 21 century skills. It consists of learning skills such as critical thinking and problem solving, creativity, collaboration, communication; literacy skills such as information, media, technology; and life skills such as flexibility, leadership, initiative, productivity, social skills etc. The principal objective of this report is to

show main importance of using using project work as a method of motivating students at the English lessons, offer recommendations to improve the teacher's experience and increase student's motivation.

Research methods

According to American Management Association (AMA) Research it have been mentioned that communication and collaboration took third place in the list, so it is necessary to be competitive in a changing job market with the aim of mastering important skills, such as collaboration, communication, digital literacy, that are very important for the students in their future career[1, c. 3].

Findings

It is obviously that project work make students to master these skills more effectively. As it have been mentioned, during studying the topic meals it is important to involve students into practical tasks, not only theory, based on those. In addition to our own teacher's experience of doing projects at the English lessons with the 5th grade students, pupils have brought necessary equipment for the lesson: sliced cheese, tomatoes, cucumbers, sausages, lettuce and so on. For the first it were preparation tasks, students have written instructions how to make sandwiches. Students have to add new ideas to the list, they participated in two separate groups where participants took part in doing practical tasks, making sandwiches and discussing it. It is necessary to have opportunity to took part in discussions and to improve their language skills. Such kind of lessons are very effective, because we have real communicative situation, the level of engagement increases, all the students are engaged into the educational process, and it makes them fun and motivates them to study better, not being afraid of making mistakes. It is important to change the routine and bring some new ideas into standard lesson, so project work may cope with this issue with perfect result.

There are a lot of new ideas of projects, it is very effective to make such kinds of lessons, to show practical aim while study English. Learners have a lot of new ideas and they are ready to share with us, students became to study more effectively, it motivates them to learn new things and feel engaged into the tasks, communicate with each other, try to be a leader, develop social skills, flexibility, communication, collaboration etc.

Recommendations

On the basis of these findings, we recommend using project work at the lessons as one of the best ways to study English, to make lessons differ, to motivate students and to improve necessary skills such as collaboration, communication, leadership, initiative, which are very important for future career and promotion. Increased interest in learner's development, especially in the area of social communication, collaboration could also contribute to creating a positive environment for students to produce their best work and motivate them to study better.

Література

1. AMA Critical Skills Survey /AMA. – American Management Association 2012 p., C. 9.

Фаєвська Т.В.,
вчитель географії,
*Радивилівський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 1-гімназія»,
Рівненська область, Україна*

КРАЇНИ-КАРЛИКИ ЄВРОПИ

Мета: ознайомити учнів із особливостями господарства країн-карликів Європи: Монако, Ватикану, Сан-Маріно, Андорри, Ліхтенштейну; сформувати систему знань про основні умови формування їх економіки; створити туристичний образ даних країн. Стимулювати інтерес до самостійного пошуку й аналізу інформації. Вдосконалювати навички роботи із періодичною пресою та ЗМІ. Сприяти формуванню комунікативної, інформаційної компетентності, компетентності самоосвіти і саморозвитку.

Формувати ціннісне ставлення особистості до себе, до культурних надбань народу.

Тип уроку: урок-проект.

Х і д у р о к у

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань і вмінь

Уважно прослухавши відео кліп, дайте відповіді на питання:

1. Скільки і які столиці згадує співак?
2. Ваші асоціації з цими країнами.
3. Покажіть на карті ці країни.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Продовжимо асоціативний ряд

- Бенедикт XVI, Собор Святого Петра – (Ватикан)
- Країна – казино (Монако)
- Найстаріша республіка світу (Сан-Маріно)
- Князівство, що відмовилося від збройних сил ще в 1868 році.

Проте, у конституції закріплено положення про військову повинність (Ліхтенштейн).

- Що об'єднує всі ці держави?

Ви маєте рацію, сьогодні ми продовжуємо вивчати Європейський субрегіон. І поговоримо про особливості розвитку економіки деяких держав-карликів: Монако, Ватикану, Сан-Маріно, та Ліхтенштейну.

IV. Вивчення нового матеріалу

Кожен із вас обрав країну Європи і склав по ній електронну презентацію розробленої візитної картки держави.

Давайте ознайомимось із ними і обговоримо отриманий матеріал.

- Монако
- Сан-маріно
- Ліхтенштейн

- Ватикан

V. Закріплення вивченого матеріалу

Робота в групах.

В кабінеті розвішані прайс-листи із інформацією про особливості країн-карликів Європи. Ознайомтеся із інформацією, занесіть її в «Путівники». Пізніше ми обговоримо результати ваших пошуків.

VI . Підсумок уроку

VII. Інструктаж з виконання домашнього завдання

Підготуватися до уроку узагальнення знань.

Склад груп

для роботи над міні-проектом

«Країни-карлики Європи»

Монако

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Сан-Марино

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Ліхтенштейн

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Ватикан

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Методичний паспорт проекту

Автор проекту: Фаєвська Т.В.

Назва проекту: *Країни-карлики Європи*

Тип проекту: інформаційний, творчий, дослідницький, географічно-науковий.

Навчальні предмети: економічна географія світу

Клас: 10-б клас

Кількість учнів: 18 учнів.

Мета: ознайомити учнів із особливостями господарства країн-карликів Європи: Монако, Ватикану, Сан-Марино, Ліхтенштейну; сформуванню системи знань про основні умови формування їх економіки; створити туристичний образ даних країн. Стимулювати інтерес до самостійного пошуку й аналізу інформації. Вдосконалювати навички роботи із періодичною пресою та ЗМІ. Сприяти формуванню комунікативної, інформаційної компетентності, компетентності самоосвіти і саморозвитку.

Формувати ціннісне ставлення особистості до себе, до культурних надбань народу.

Очікувані результати:

- Учні: - навчаться створювати продукти проекту згідно критеріїв;
- здобувати інформацію з різних джерел;
 - аналізувати, систематизувати та представляти отриману інформацію у заданому вигляді;
 - проводити цільовий або ефективний пошук в літературних джерелах;
 - отримають досвід публічного виступу під час захисту проекту,
 - навчаться переносити наукові методи пізнання (аналіз, синтез, оцінювання), відпрацьовані під час роботи над проектом, на навчальну та суспільну діяльність;
 - учні набудуть навички давати творчу оцінку результатам проектної діяльності та власним навчальним досягненням.

Матеріально-технічне, інформаційно-технічне та методичне забезпечення: мультимедійна дошка, підручники, друковані матеріали, фотоматеріали.

Форма представлення кінцевого продукту – електронна презентація «Країни-карлики Європи»

Язички ліхтенштейн

1. Процвітаюча країна з розвиненим сектором фінансових послуг і високим рівнем життя. ВВП в країні на душу населення — 25 000 дол. США.

2. Більше як 73,7 тис. міжнародних концернів і іноземних компаній зареєстровано на території країни завдяки низькому рівню оподаткування, нескладних правил реєстрації і в цілях збереження фінансової таємниці. Бюджет держави складається в основному з податків, зокрема від цих компаній (біля 30%), доходів від випуску поштових марок (10%) і іноземного туризму.

3. Майже 50% населення зайнято в промисловості (виробництво пресових і штампувальних виробів, обчислювальних машин, хімічної і фармацевтичної продукції, фарфорових зубних протезів, високо-вакуумної техніки). Значна частина населення займається ремісництвом. В сільському господарстві розвинуті тваринництво, виноградарство, виробництво зерна.

4. У структурі експорту переважають точні прилади, електроніка, поштові марки, кераміка. Експорт прямує в основному в країни ЄС і Швейцарію.

5. У структурі імпорту фігурують машинне устаткування, металеві вироби, текстиль, продовольство, автомобілі. Основні партнери по імпорту — країни ЄС і Швейцарія. За вартістю експорт більш ніж в 2,5 разу перевищує імпорт, і дохід від нього в 1996 склав 2,47 млрд дол. США.

6. Своїх аеропортів не має і користується послугами портів сусідніх країн.

Ватикан

1. Самостійна держава-місто і центр Римо-католицької церкви

2. Число постійних жителів становить приблизно 800 чоловік, 450 з яких носять духовний сан.

3. Має некомерційну планову економіку. Джерела доходів - в першу чергу пожертвування католиків усього світу. Прибуток в 2003 році склав 252 мільйона доларів США, витрати - 264.

4. Великі доходи приносить туризм (продаж поштових марок, ватиканських монет євро, сувенірів, плата за відвідування музеїв). Велику частину робочої сили (обслуговуючий персонал музеїв, садівники, двірники і так далі) становлять громадяни Італії.

5. Входить до єврозони з 1999 року. Як будь-яка інша держава, що офіційно входить до єврозони, має власний дизайн аверсу монет: на ньому зображується портрет правлячого (на момент карбування) Папи Римського (з 2006 року — з Бенедиктом XVI).

6. Абсолютна теократична монархія, керована Святим Престолом. Сувереном Святого Престолу, в руках якого зосереджені абсолютна законодавча, виконавча і судова влада, є Папа Римський, що обирається кардиналами на довічний термін.

Монако

1. Мікродержава, напіванклав на півдні Франції на березі Середземного моря; площа – 1,95 км².

2. Політична система — конституційна монархія під протекторатом Франції. Експорт: продукція легкої промисловості, основні статті прибутку — туризм та гральний бізнес.

3. Друга найменша за розміром, після Ватикану

4. Популярний курорт, привабливий для туристів через казино та приємний клімат.

5. Князівство успішно залучає до себе різноманітні, екологічно безпечні, галузі промисловості з усього світу. Причина — малі податки й цілком скасований державний податок з індивідуального прибутку. Князівство, однак, утримує монополії в декількох галузях, у тім числі: вироби з тютюну, телефонні лінії, пошта. Рівень життя — високий

6. За останні 20 років територія країни збільшилася майже на 40 га за рахунок осушення морських територій. Клімат середземноморський з помірковано теплою зимою й сухим, теплим і сонячним літом.

Сан-Марино

1. Туризм приносить країні понад 50% ВВП. Більш ніж 3 млн. туристів відвідало республіку 2000 року.

2. Головними видами промисловості є банківська справа, виробництво одягу, електроніки, кераміки, винне виробництво. Є філії італійських та інших закордонних фірм — підприємства шкіряної, харчової, цементної, паперової, машинобудівної галузей промисловості Основними сільськогосподарськими товарами республіки залишаються вино та сир. Іншими сільськогосподарськими товарами є виноград, пшениця, маїс (дика кукурудза), оливки, худоба, коні, м'ясо, шкіра.

3. Рівень життя приблизно відповідає рівневі життя в найбагатших регіонах Італії. На 2002 рік ВВП дорівнював 24,054 євро на душу населення.

4. Країна має найнижчий рівень безробіття в Європі та зовсім не має зовнішнього національного боргу.

5. Збройні сили Республіки складаються з постійного контингенту в 75-100 осіб. Основний склад збройних сил держави задіяно у церемоніальних заходах, пов'язаних з національними святами й зустрічами іноземних урядових делегацій.

6. 1960 року жінки країни одержали право голосу на виборах і 1973 одержали право входу до державних установ.

Безперстова Л.С.,
вчитель фізики та математики,
СЗОШ № 3 імені В.О.Нижниченка,
Гулий Р.Ю.,
вчитель фізики,
ЗОШ № 6,
м. Горішні Плавні Полтавська обл.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ЛАБОРАТОРІЇ VERNIER НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Сучасний етап розвитку науково-технічного прогресу вимагає сучасних уроків. Фізика – наука експериментальна, тому уроки фізики мають містити експериментальні дослідження, в яких комп'ютер та цифрові прилади часто виступають засобом експерименту. Уміле поєднання інформаційних технологій і традиційного навчання фізики дає усвідомлення учнями практичного застосування набутих знань та вищий результат їх засвоєння, розвиває пізнавальну активність учнів. Вивчення фізики стає наочнішим.

Vernier – цифрова лабораторія з великими можливостями, за допомогою якої можна зробити надзвичайно точні вимірювання, використовуючи компактні датчики, що зменшує час на проведення експериментів, підвищує точність вимірів, поліпшує наочність та фіксацію результатів, надає можливість комп'ютерного опрацювання експериментальних даних. Цифрова лабораторія доповнює постановку експерименту: можна змінювати умови дослідження, неодноразово його відтворювати, представляти результат у вигляді графіка та таблиці, здійснювати аналіз отриманих даних, визначати залежність між величинами, об'єктами, явищами.

Проведення лабораторних робіт з використанням цифрової лабораторії передбачає створення реального фізичного експерименту з відображенням його результатів на екрані монітора, сигнал до якого надходить від датчика та обробляється відповідною комп'ютерною програмою. Це прекрасна можливість зробити фізичний експеримент не тільки більш цікавим і зрозумілим, але і більш інформативним і точним за вимірюваннями. Таке дослідження розширює уявлення про експериментальний метод пізнання, дозволяє провести дослідження явища у різних видозмінених умовах, розвиває самостійність учнів при розв'язанні практичних завдань, реалізувати міжпредметні зв'язки, активізує пізнавальну діяльність учнів.

Прикладом вище сказаного є лабораторна робота «Вимірювання вологості повітря» у 10 класі з використанням цифрової лабораторії Vernier, яка модернізує «традиційну» лабораторну роботу. Для вимірювання відносної вологості повітря використовується реєстратор даних LabQuest® 2, який дозволяє отримати дані автономно або передати їх на комп'ютер чи смартфон. Компактні розміри реєстратора надають можливість проводити вимірювання не тільки в приміщенні, а й на вулиці.

Тема. Вимірювання вологості повітря

Мета: виміряти відносну вологість повітря за допомогою психрометра, виготовленої моделі психрометра та цифрової лабораторії Vernier в кабінеті фізики за різних умов.

Обладнання: психрометр, два спиртові термометри, штатив з двома муфтами та лапками, склянка з водою кімнатної температури, шматочок марлі, електричний чайник з водою, посудина з льодом, реєстратор даних LabQuest® 2, датчик вимірювання відносної вологості повітря.

Хід роботи

Підготовка до експерименту

1. Ознайомлення з інструкцією з безпеки.
2. Виготовлення моделі психрометра за допомогою двох термометрів.
3. Підготовка цифрової лабораторії до проведення вимірювань.

Експеримент

1. Визначити відносну вологість повітря за допомогою психрометра.
2. Визначити відносну вологість повітря психрометричним методом за допомогою виготовленої моделі психрометра.

3. Визначити відносну вологість повітря за допомогою цифрової лабораторії Vernier та датчика відносної вологості в класі:

а) на рівні демонстраційного столу (рис. 1, 2); біля вікна; біля підлоги та стелі (рис. 3); поблизу чайника, в якому кипить вода (в ротовій порожнині) (рис. 4); над склянкою з водою (рис. 5); над посудиною з льодом; б) на вулиці.

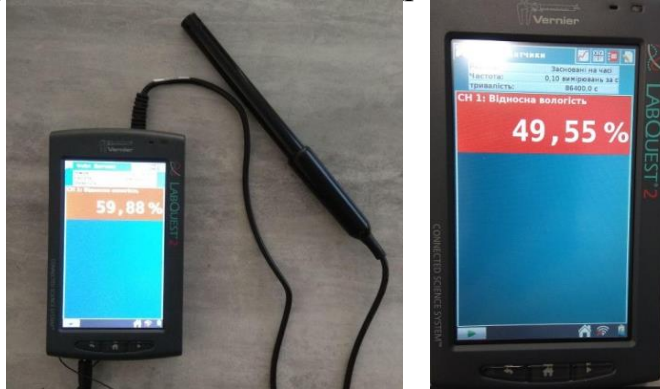

Рис. 1. Вимірювання відносної вологості повітря в класі за допомогою цифрової лабораторії Vernier

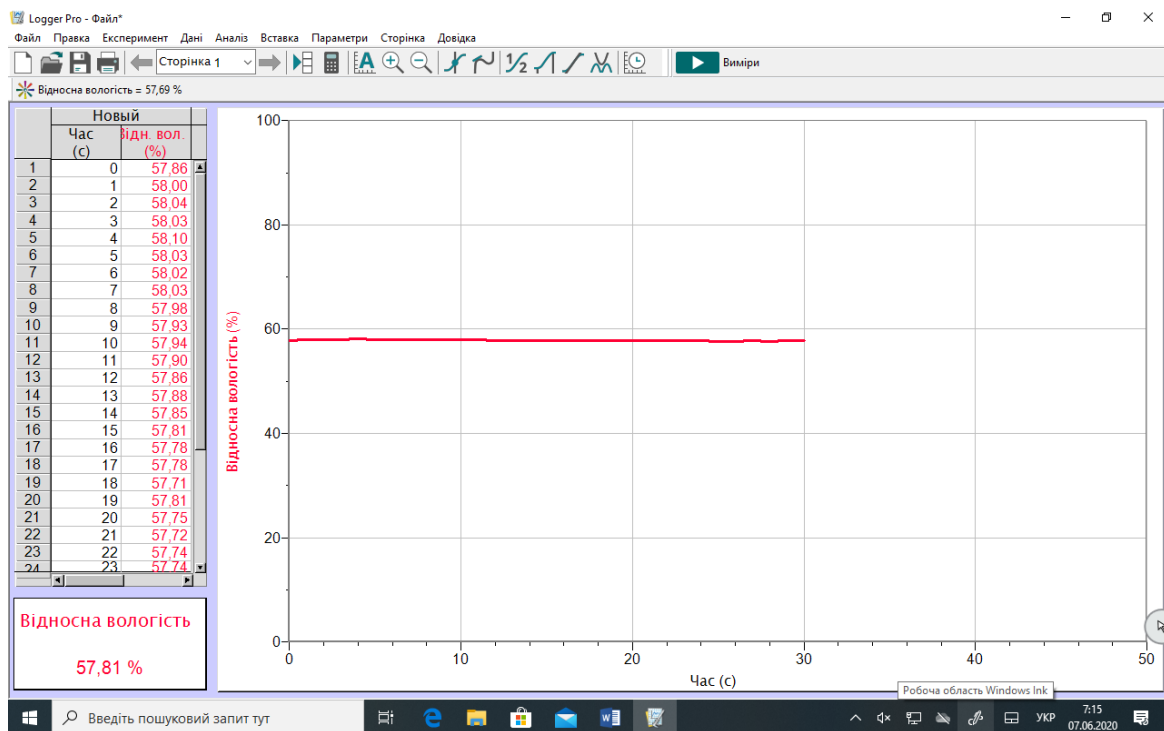

Рис. 2. Результати вимірювання відносної вологості повітря на демонстраційному столі.

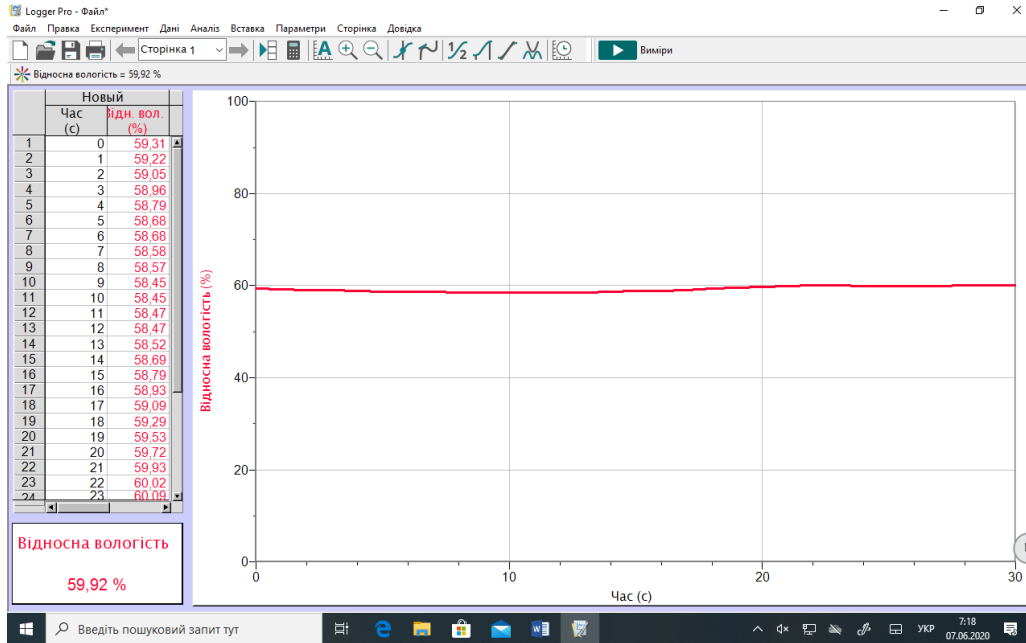

Рис. 3. Результати вимірювання відносної вологості повітря при переміщенні датчика з демонстраційного столу до підлоги, до стелі.

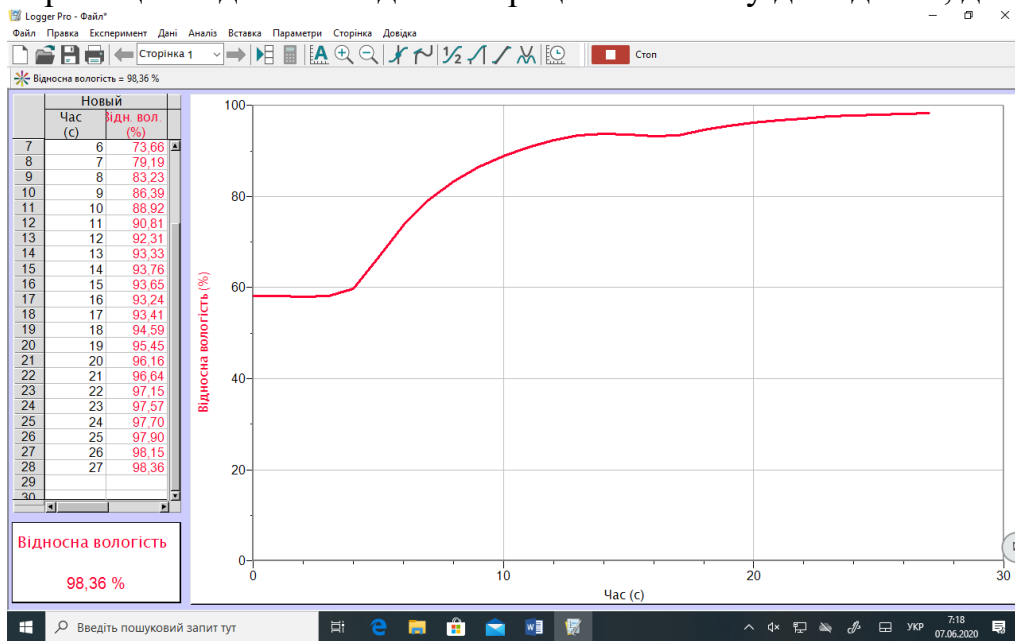

Рис. 4. Результати вимірювання відносної вологості повітря біля чайника, в якому кипить вода (в ротовій порожнині)

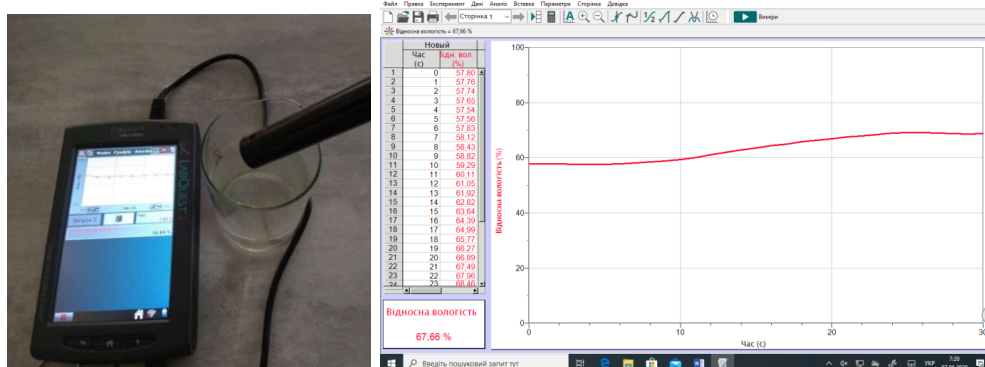

Рис. 5. Вимірювання відносної вологості повітря над склянкою з водою

4. Порівняти результати, отримані за допомогою психрометра, виготовленої моделі психрометра та цифрового датчика вологості. Якщо виникли розбіжності в значеннях вологості, пояснити їх причини.

5. Проаналізувати результати вимірювання відносної вологості повітря, отримані за допомогою цифрової лабораторії Vernier (рис. 6). Зробити висновки щодо впливу різних факторів на значення відносної вологості повітря (температури, випаровування, кипіння)

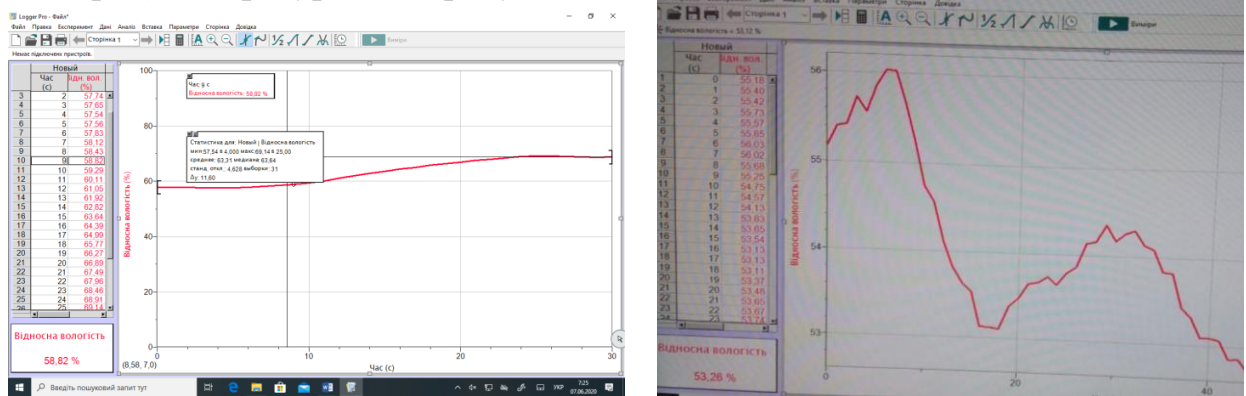

Рис. 6. Аналіз отриманих даних

Висновки. Застосування цифрових вимірювальних приладів модернізує традиційні уроки фізики і розкриває набагато ширші можливості проведення фізичного експерименту. Їх можна використовувати під час проведення різних типів уроків та на різних їх етапах. Застосування цифрової лабораторії розвиває самостійність учнів при розв'язанні практичних завдань, реалізує міжпредметні зв'язки, активізує пізнавальну діяльність учнів.

Література

1. Задніпрянець І.І. Сучасні освітні технології у викладанні фізики / Ірина Задніпрянець / упоряд. Л. Хольвінська. – К.: Шк. світ, 2011. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. STEM освіта та використання цифрових лабораторій в освітньому процесі. Назва з екрана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ele.zp.ua/sites/stem-osvita/>.

Білецька І.С.,
заступник директора з НВР початкових класів,
вчитель початкових класів
Новогуївинська гімназія
смт. Новогуївинське, Житомирська область, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ ПІДХІД В НАВЧАННІ ДІТЕЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНОГО ВМІННЯ ЧИТАТИ ТА РОЗУМІТИ ПРОЧИТАНЕ

Сучасне суспільство потребує сьогодні гармонійної, самостійної, особистості, здатної ефективно та самостійно здобувати знання з різних

джерел, зокрема, з наукових, літературних, засобів масової інформації, мас-медіа (преси).

Проте в останні роки можна спостерігати протиріччя між соціальною потребою у високоосвічених фахівцях і тотальним зниженням читацької активності.

Тому, Державним стандартом початкової освіти разом із фокусом на ключових компетентностях визначено наскрізне уміння: «вміння читати і розуміти прочитане».

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей.[5, с.6]

Читання – це не тільки вид діяльності особистості, а й складний психологічний процес, який характеризується двома взаємопов'язаними сторонами: технічною (рух очей і мовленнєва діяльність) і розумовою (сприймання і розуміння прочитаного, тобто взаємодія почуттів і думок читача) [2,с.18].

Від початкової школи значною мірою залежить, чи сформується у дітей читацька компетентність.

Перед вчителями початкової ланки постає питання: «Як же прищепити дитині бажання читати?»

Суперечність полягає в тому, що в традиційній методиці період оволодіння власне читанням (умінням розуміти прочитане) дуже затянутий, багато дітей за цей час втрачають інтерес до книги. При навчанні читання необхідно задіяти емоційну сферу дитини, а традиційна методика спирається в першу чергу на абстрактно-логічне мислення. У шкільних підручниках пропонуються спрощені тексти в 1-му класі, в зв'язку з чим діти на початковому етапі формування досвіду не отримують задоволення від читання. Ефективність технології, в основі якої лежить інформаційно-ціннісний підхід у навчанні читання, передбачає формування читацької компетентності та наскрізного вміння, обумовлена опорою на інтегральні процеси цілісної психіки.

При використанні технології навчання читання на основі інформаційно-ціннісного підходу, запропонованої О.М. Кушніром, діти практично відразу мають можливість сприймати твори дитячої літератури, розуміти зміст прочитаного, поступово виробляючи навички читання. Звідси виникає інтерес, бажання читати книги.

Технологічні ознаки інформаційно-ціннісного підходу - читання разом із «звуковим орієнтиром» і стеження очима за цим орієнтиром. Цей момент можна зустріти при читанні в домашніх умовах, коли дорослий читає вголос, а дитина стежить за книгою. В школі «звуковим орієнтиром» виступає голос вчителя або голос «диктора».

Переваги використання методу «звукового орієнтира»:

- ▣ Адекватне сприйняття інтенсивного інформаційного потоку.
- ▣ Високий рівень мотивації.

- ❑ Читання художніх творів чи науково-пізнавальних текстів.
- ❑ Репродуктивна і мимовільна артикуляція, що виникає в процесі аудіювання в режимі «артикуляції луни».
- ❑ Відсутність регресії очей (очі рухаються постійно в заданому напрямку і темпі).[3,с.27]

Робота з вдосконалення навичок читання починається з розглядання книги. Це провідний метод підготовки кваліфікованого читача.

Олексій Михайлович Кушнір стверджує, що: головна "технічна" проблема традиційного навчання - це віра в необхідність "етапного сурогату читання": установка на відтворення звукового образу слова за його графічної моделі.

Простежимо крок за кроком опосередковане формування інструментальних компонентів інформаційно-ціннісного підходу навчання читання, що відбуваються на основних етапах уроку.

Перший крок до опанування вміння читати — це ознайомлення з літерами. Тут автоматизується дія ідентифікації звука, літери та їх артикуляційної моделі.

Вчитель, показуючи графічний образ, сам же його озвучує, провокуючи тим самим у дитини мимовільне мовно-моторне повторення. Цей етап зазвичай не займає більше 10 днів, при цьому весь буквений матеріал подається дітям відразу. (Кубики, картки, магнітні абетки тощо).

Здатність розшифрувати і зрозуміти написане слово має піднятися на поверхню у результаті спільних рухів дорослих і дітей. До речі, дуже важлива перевага групових форм роботи тому, що у дитини виключаються ситуації можливого особистого неуспіху. Невдача тимчасової навчальної групи переживається як чиясь невдача, у той час як успіх групи сприймається як особистий.

По-перше, книга для читання у дитини на столі.

По-друге, на дошці або на екрані той же текст, що і в книзі. Текст читається вчителем, який супроводжує власне читання рухом руки або указівки по рядку, при цьому спонукає дітей також слідувати по рядку очима і пальчиком. Один-два уроки по цій схемі достатньо, щоб діти освоїли прийом.

По-третє, потрібно викликати інтерес до тексту - предмету роботи. Наступні кілька уроків діти по черзі підходять до екрану і указкою рухаються по рядках, немов показуючи учителю, де потрібно читати. Вчитель вголос читає текст в темпі «читання дитини», одночасно рухається указка – яка служить орієнтиром темпу, орієнтиром для стабілізації руху ока по рядку. Через кілька уроків читання вчителя починає лідирувати, змушуючи дитину наздоганяти темп читання вчителя. Поступово діти самостійно починають стежити за читанням диктора(вчителя) по книзі. В подальшому запропонуємо дитині читати пошепки разом з диктором. Безперервне звучання тексту змушують очі дитини рухатися тільки вперед при повному розумінні сюжету.

На початку навчання читання погляд учня буде сфокусований дуже точно на слово, яке вимовляється, однак поступово з цим починає справлятися

і периферійний зір. Створюється психофізіологічна основа для читання інформаційними блоками. Оскільки вдалося позбавити дитину від трудомісткої «розшифровки» значень слів, немов поєднати вже відоме значення і вже готову артикуляційну модель з графікою, стрімко формується словник знайомих слів - слів, які «зчитуються» миттєво.

Висока швидкість звучання тексту потрібна, щоб остаточно відірвати дитину від спроб довільно артикулювати, зробивши це майже неможливим. Замість цього включаються в організований процес читання мимовільні артикуляційні «автоматизми», що супроводжують скорочену форму аудіювання. Відбувається ідентифікація тексту зі звуком, значенням, відображенням і скороченою артикуляційною моделлю, що активізується слуханням, що за своєю будовою повинна збігатися з артикуляційними «автоматизмами».

На основі порівняльного аналізу технології навчання читання з використанням інформаційно-ціннісного підходу і традиційної методики навчання читання можна виділити наступні відмінності.

Технології навчання читання на основі інформаційно-ціннісного підходу	Традиційна методика навчання читання
1. Навчання спирається на найбільш розвинену до початку шкільного життя емоційно-образну сферу особистості	Навчання спирається на абстрактно-логічне мислення, яке ще перебуває в зародку у першокласників
2. Читання є однією з форм пізнання і спілкування; читання - активний процес, спонукальний і регульований цілями, мотивами, установками, ціннісними орієнтирами; читання - одна з форм пізнавальної комунікації особистості у широкому контексті	Читання - вид мовленнєвої діяльності, процес відтворення звукового образу слова за графічною моделлю
3. Навчання читання - формування ціннісного ставлення до читання, формування відповідного способу життя; практика інформаційної комунікації і розширення пізнавальних інтересів та можливостей; розвиток відповідних психомоторних навичок	Навчання читання - етап підготовки читача
5. Завдання: відрив читання від артикуляції і формування образного читання	Завдання: вдосконалення артикуляції і розвиток читання як форми мовлення.
6. Шлях розвитку читання: Розуміння - слово - розуміння	Шлях розвитку читання: Звук - буква - склад - слово - розуміння
7. Розвиток читання - це розвиток розуміння. Це створення і підтримка актуального і інтенсивного інформаційного потоку з технологічним процесом переходу від розуміння учнями усного мовлення до розуміння письмового.	Традиційна методика фокусується на верхівці айсберга: розвиток мовлення - питання - відповіді

Етапи роботи за технологію інформаційно-ціннісного підходу

Технологія навчання читання на основі інформаційно-ціннісного підходу включає наступні етапи:

- 1) вивчення літер і складів блоковим методом (1 клас)
- 2) слідування по рядку за допомогою пальчика за повільним читанням дорослого (1 клас);
- 3) проходження пальчиком по тексту за прискореним читанням дорослого («звукового орієнтира») (2 клас)
- 4) слідування очима за прискореним читанням «звукового орієнтира» (2-3 клас)
- 5) слідування очима і читання з синхронним промовлянням пошепки того ж тексту (2-3 клас)
- 6) читання вголос і про себе одночасно з підкреслено виразним читанням дорослого в оптимальному темпі (3-4 клас)
- 7) читання про себе в темпі, відповідному мети читання та виду тексту (4 клас)

Ознаки читацької діяльності за технологію інформаційно-ціннісного підходу :

- ▣ досить інтенсивний інформаційний потік із розвиненою системою сприйняття, що формується на основі усної комунікації, аудіювання;
- ▣ високий рівень мотивації, оскільки учні читають винятково високохудожні оригінальні твори або науково-популярні тексти;
- ▣ розуміння та швидкість є на порядок вищими,
- ▣ артикуляція — редукована, спосіб читання – цілі слова;
- ▣ практично відсутній ґрунт для появи регресії очей, «звуковий орієнтир» змушував очі рухатися постійно у заданому напрямку.

Основною мотивацією освітньої діяльності на уроках української мови та читання є пізнавальний інтерес. Він вимагає поєднувати в даній технології раціональне та емоційне, факти та узагальнення, колективне та індивідуальне, інформаційне та проблемне, пояснювальні та пошукові методи.

Головними завданнями уроків української мови та читання за технологію інформаційно-ціннісного підходу є:

- а) 30-хвилинне свідоме, виразне, правильне читання; повноцінне сприйняття художньої літератури, науково-популярних текстів.
- б) формування моральних, естетичних, образних уявлень, вияв інтересу до книжок та їх вибору до самостійного читання.
- в) принцип структурування навчального матеріалу - тематичний.

Технологія інформаційно-ціннісного підходу, забезпечує якісне формування читацької компетентності та наскрізного вміння «вміння читати» засобами літератури.

Література

1. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: Теоретичний аспект//«Початкова школа», 2011 – № 1.
2. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 280 с.
3. Кушнір О.М. Інформаційно-ціннісний підхід у навчанні читання.- Благовещенськ.
4. Кушнір О.М. Бібліотека замість азбуки [електрон. ресурс]. <http://ps.1september.ru/2001/04/3-2.htm>.
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
6. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: Посіб. для вчителя. – К.: Освіта, 2007.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. – К.: Грамота, 2012. – 504с.

Зубенко О.С.

вчитель іноземної мови

Комунальний заклад «Запорізька спеціалізована загальноосвітня школа інтернат спортивного профілю» ЗОР м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ГРУ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Інтенсифікація навчального процесу вимагає пошуку та використання нових форм, методів та технологій викладання й навчання, засобів підтримки в учнів інтересу до матеріалу і активізації їх пізнавальної діяльності. Нині нова українська школа активно реформується. Ці зміни особливо значні в системі мовної освіти. Зміст викладання англійської мови як системи знань, умінь та навичок має сприяти розвитку мовних компетенцій учнів: комунікативної, соціальної, соціокультурної, інформаційної, саморозвитку, творчої та інших, формуванню світогляду, моралі та поведінки, готуючи до життя в багатокультурному суспільстві.

На мою думку, однією з актуальних проблем сучасної методики викладання іноземних мов є організація навчання дітей різних вікових груп за допомогою ігрових форм. Але ігри не замінюють інші форми і види роботи на уроці, а тільки доповнюють їх, допомагають розвивати мовленнєву компетенцію.

Власний досвід засвідчує, що ефективно використовувати ігри можна, здійснивши їх класифікацію. Коли використовую на уроці елементи гри, то в класі створюється доброзичлива обстановка, бадьорий настрій, бажання вчитися. Плануючи урок, зважаю на всіх учнів, добираю ігри, які будуть

цікаві й зрозумілі. Гра - це своєрідна школа підготовки до праці. В грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра - це школа спілкування дитини.

Ігри в школі - перш за все дидактичні, повинні приковувати нестійку увагу дітей до матеріалу уроку, давати нові знання, заставити їх напружено мислити. Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань.

А.С. Макаренко писав: „Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...” Отже, гра, її організація - ключ в організації виховання.

Різноманітність ігрових засобів створює широкі можливості для того, щоб учитель міг вибрати саме таку гру, яка найбільше відповідає меті уроку. На уроці доцільно використовувати такі дидактичні ігри, організація яких не потребує багато часу на приготування обладнання, запам'ятовування громіздких правил. Перевагу віддаю тим іграм, які передбачають участь у них більшості дітей класу, швидко відповідь, зосередження довільної уваги. Наприклад ігри: „Хто швидше?“, „Магазин“, „Відгадай задумане слово“, „Де моє місце?“, „Домалюй“, „Закінчи речення“. конкретного учня, але сам перехід до нього раптовий.

На уроках закріплення пройденого матеріалу чи повторенні учні люблять працювати динамічними парами. Попередньо готую картки з 2-3 практичними завданнями з теми, що вивчається. Одержавши картку, двоє учнів перше завдання виконують спільно. Один учень пояснює іншому, як потрібно виконувати завдання, а той слухає, запитує або висловлює своє розуміння. Друге і третє завдання діти виконують самостійно, занотовуючи їх до зошитів, а потім перевіряють один одного з відповідним коментуванням допущених помилок. Таким чином діти долають мовний бар'єр. Привчаються вільно володіти іноземною мовою. Розвивальні ігри добираю відповідно до програми. Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).
2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.
3. Чітка постановка завдань гри. Пояснення гри - зрозуміле, чітке.
4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.
5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати.
6. Не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо).

7. Доцільно розсадити учнів (звичайно непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий - слабший. У такому разі ігри між сусідами по парті проходять ефективніше і постійно контролюються сильнішими. Розсадити учнів по рядах парт треба так, щоб рівень їхніх знань і розумового розвитку був приблизно однаковим, щоб шанс виграти мав кожен ряд учнів.

8. Гра на уроці не повинна проходити стихійно, вона має бути чітко організованою і цілеспрямованою. Учні мають засвоїти правила гри, крім того зміст гри, її форма повинні бути доступними для учнів.

Надзвичайно важливу роль в ігровій ситуації відіграють правила. Якщо вони заздалегідь не продумані, чітко не сформульовані, то це утруднює ояснення ходу гри, осмислення учнями її змісту викликає втому і байдужість учнів.

Гра будується таким чином, щоб у ній брали участь усі, вона надає кожній дитині можливість випробувати свої сили в змаганні на кмітливість, пережити ситуацію поразки або успіху. Клас ділиться на команди, які, наприклад, „мандрують” до „країни чудес”. Вони потрапляють в гості до Весни, Літа, Осені, Зими, розгадують загадки, а також відповідають на запитання, пов'язані з сезонними змінами в природі. Причому, треба не тільки відгадати, а й пояснити, чому так чи інакше думає дитина, її іноді правильна відповідь може бути випадковою.

Розглядаючи вищезгадані питання, можна прийти до висновку, що потреба у грі ніколи не зникне в людини. Для дитини особлива цінність гри полягає не тільки в тому, що вона дає їй можливість як загального, так і фізичного, духовного зростання, а й у плані підготовки до різних сфер життя. Саме через гру дитина швидше знайомиться з правилами та нормами спілкування з оточенням - із світом природи, з людьми; швидше опановує навичок і звичок культурної поведінки.

Література

1. Адруховець Л. Ігрова педагогіка // Завуч. - 2004. - № 1 (187). – С.6-16.
2. Ващенко Г. Роль ігрової діяльності у навчанні // Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К., 1997. – С.366-380.
3. Виготський Л.С. Проблеми дитячої психології. – Сакт-Петербург: Союз, 1997. - 224 с.
4. Воробйова С. Дидактичні ігри в процесі навчання // Рідна школа. – 2002. – №5. – С. 46-49.
5. Галкін С. Організація ігрової діяльності на уроці // Завуч. – 2004. - № 30 (216). - С.9; - 2005. - № 2 (224). - С.17-20.
6. Дидактична гра (Форми навчання у школі): Книга для вчителя / За ред. Ю.І.Мальованого. - К., 1992. - С.89-104.
7. Дон О. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі // Шкільний світ. - 2001. - № 35 (115). - С.2.

8. Дон О. Про дидактичні ігри // Завуч. – 2001. – № 23-24 (101-102). – С. 31-35.
9. Жорник О. Використання дидактичних ігор у навчанні // Рідна школа. – 2000. – № 4. – С. 63-64.
10. Коменський Я.А. Велика дидактика // Зібрання педагогічних творів. – М., 1982. – 200 с.

Кузькова Т.П.,

заступник директора з навчально-виховної роботи
спеціалізована школа № 185 ім. Володимира Вернадського
з поглибленим вивченням фізико-математичних дисциплін
м. Київ, Київська область, Україна

РОЛЬ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ В ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ТА ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНЯ

Освіта сьогодні має безпосередній вплив на особистість і суспільство та перетворюється на важливу соціальну проблему. Вона має декілька причин: економічну, оскільки освіта є передумовою для економічного розвитку країни; культурну, оскільки освіта є важливим засобом трансляції цінностей і традицій; соціальну, оскільки освіта має на меті дати учням можливість досягати успіху й бути свідомими та активними громадянами. Тому реалії ставлять перед педагогами завдання – постійно реагувати на вимоги часу, поглиблювати і вдосконалювати свої професійні компетенції. Дистанційна освіта, яка стала основною під час карантину, як в Україні так і в усьому світі, привела до розвитку нових її форм, нових підходів до навчання та вивела вчителя як фахівця на суспільну оцінку його діяльності. Дистанційна освіта вимагає більшої мотивації та здатності до діяльності і саморегуляції учня в процесі навчання. Вміння самоорганізуватися, діяти та моніторити те що потрібно зробити. Діяльнісний підхід до навчання, який впроваджений в освітній процес нашої школи дозволив справитись учням і вчителям з поставленими завданнями.

З 2009 року вчителі спеціалізованої школи №185 ім. Володимира Вернадського беруть участь в інноваційній діяльності на рівні Всеукраїнського експерименту « Впровадження діяльнісного методу навчання у викладання фізико – математичних дисциплін за науково – педагогічним проектом « Росток» (наказ МОН № 251 від 18.03.2009 р. Головним критерієм оцінки педагогічної технології є її ефективність і результативність. Технологія діяльнісного методу (ТДМ) довела це тим, що різко зросла кількість учнів, які стали переможцями районних і міських олімпіад, конкурсів-захистів МАН. Для впровадження в навчальний процес основних принципів інноваційної

діяльності під час уроків вчителі добре опанували ІТ технології. Вони навчилися гнучко і нестандартно мислити, адаптуватись до швидких змін.

Інноваційна робота педколективу зробила рішучий поворот до особистості учня, забезпечила максимально сприятливі умови для виявлення і розвитку задатків та здібностей. Цю вимогу в організації навчального процесу виражає *принцип діяльності*: учень є не об'єктом, а суб'єктом навчання. Принцип діяльності виділяє учня як діяча в системі освіти, в той час як вчителю відводиться роль коуча, фасилітатора, модератора освітнього процесу. Технологія проведення уроків за принципом діяльності має на меті наявність послідовних завдань, які забезпечують діяльність учня на кожному етапі уроку. Діяльнісний підхід дає можливість організувати діяльність учнів, інтегруючи її в цілісну систему: спостереження, досліди, самостійний пошук інформації, спеціальні задачі і вправи на розвиток уяви; завдання з моделювання, конструювання об'єктів та явищ навколишнього світу.

Діяльнісний підхід тісно пов'язаний з основними науково – педагогічними принципами: інтеграції, пріоритету творчої діяльності; пріоритету розвивального навчання, гуманітаризації, системності, екологізації, додатковості та особистісного підходу до учня. Такий підхід формує учня як життєвокомпетентну особистість, яка є основою НУШ.

Діяльнісний метод навчання добре відпрацьований вчителями початкової школи, математики, фізики, природничих, суспільних наук. Вчителі СШ №185 ім. Володимира Вернадського вдосконалили ТДМ поєднавши її з ІТ технологіями та доповнивши рекомендаціями щодо підготовки уроків. Вдосконалену технологію ми назвали *динамічним уроком* [1, с.1-6; 2, с.14-22]. Також педагогами розроблена система підготовки вчителя до роботи за технологією діяльнісного методу навчання. Для успішної роботи в системі діяльнісного навчання сучасному вчителю необхідно володіти:

- технологією діяльнісного методу (методична складова)
- інформаційною складовою (комп'ютером, інтерактивною дошкою, програмним забезпеченням та іншими ІТ засобами)

Технологія діяльнісного методу включає в себе наступну послідовність кроків [3, с. 30].

Послідовність зазначених кроків означає:

1. *Самовизначення до діяльності* (створюються умови для виникнення внутрішньої потреби залучення до діяльності «хочу»)
2. *Актуалізація знань і фіксація ускладнень в діяльності* (актуалізація знань, умінь і навичок для побудови нового способу дій; тренінг відповідних розумових операцій; організація ускладнень в діяльності та фіксація учнями цих ускладнень)
3. *Постановка навчальної задачі* (постановка мети уроку, яка пов'язана з усуненням причини ускладнень; формулювання теми уроку)
4. *Побудова проекту виходу із ускладнення, «відкриття» нового знання* (залучення учнів в ситуацію вибору методу розв'язання учбової задачі побудова нового способу дій; мовна і знакова морфологізація нового способу дій в символах і мові, які прийняті в даній темі; фіксація розв'язання учбової задачі)
5. *Первинне закріплення в зовнішній мові* (розв'язування учнями типових завдань за новими поняттями; промовляння нового способу розв'язування в зовнішній мові)
6. *Самостійна робота з самоперевіркою в класі* (самостійне розв'язування учнями типових завдань за новим правилом (законом) чи поняттям; самоперевірка за еталоном, виявлення помилок; самооцінка результатів засвоєння; організація ситуації успіху)
7. *Включення в систему знань і повторення* (виконання завдань, де новий закон чи поняття використовується як крок в більш загальному алгоритмі; повторення і закріплення навчального матеріалу)
8. *Рефлексія діяльності* (самооцінка учнями власної діяльності, що нового дізнались, успіх виконаних кроків; порівняння отриманих результатів з метою поставленою діяльністю; фіксація успіху діяльності і висновок про наступні кроки)

Як працювати вчителю, щоб підготувати урок за ТДМ? Спробуємо подати ці рекомендації у вигляді алгоритму дій:

1) Починаємо з вибору теми, визначення мети та типу уроку. Звертаємося до календарного плану, програми. Припустимо, що ми обрали урок за типом: відкриття нових знань.

2) Проводимо аналіз навчального матеріалу з обраної теми за наявними у дітей підручниками. Тобто виділяємо основні теоретичні та інформаційні відомості необхідні для опанування теми учнями: закони, означення, логічні висновки, алгоритми та інше. Визначаємося з практичним застосуванням матеріалу: проблемами, прикладами, задачами.

3) Проектуємо діалог з учнями, результатом чого повинні бути висновки про основне теоретичне посилення уроку («відкриття» нових знань). Одночасно фіксуємо питання для актуалізації: Які відомі поняття ми використовуємо?

4) Проектуємо діалог з учнями, щодо практичного використання основного теоретичного посилення (первинне закріплення) та фіксуємо, які відпрацьовані практичні навички та вміння нам знадобляться для актуалізації.

5) Готуємо завдання для самостійної роботи та еталон для її самоперевірки. Підбираємо завдання, аналогічні до тих, які пропонувались при первинному закріпленні.

6) Готуємо завдання, де новий матеріал використовується як крок в більш загальному алгоритмі вирішення проблеми.

7) Складаємо завдання для актуалізації знань, умінь та навичок на основі зафіксованих питань в пунктах 3 і 4. Організуємо ускладнення в діяльності постановкою задачі, яку неможливо розв'язати відомими засобами.

8) Проектуємо діалог, щодо самооцінки дітьми власної діяльності на уроці.

9) Складаємо конспект та створюємо електронну складову уроку.

Отже, освіта - живий процес, схожий до сільського господарства. Садівники знають, що рослини не треба змушувати рости. Вони не чіпляють до них коренів, не приклеюють листя і не фарбують його. Рослини ростуть самі по собі. Завдання садівника - створити найкращі умови для росту. Добрі садівники створюють умови, погані - ні. Те ж саме із навчанням, добрі учителі створюють умови для навчання, погані-ні. Вони мусять зацікавлювати, надихати і захоплювати учнів, створюючи умови, в яких ті хотітимуть вчитися. Здібні вчителі знають, що досконало знати свій предмет замало. Їхнє завдання - не викладати предмет, а навчити учнів через діяльність стати інтегрованими у світ, тобто життєво компетентними.

Література

1. Гонтаренко І.В., Агеєва Н.І. «Розв'язування ірраціональних рівнянь».
2. Газета «Математика», № 45(445), грудень, 2007. Вид-во: Шкільний світ.
3. Гонтаренко І.В., Агеєва Н.І. «Динамічний урок як засіб інтенсифікації навчання математики». «Математична газета», № 3, березень, 2008. Вид-во: Освіта України
4. «Школа 2000...». Непрерывность образования: дидактическая система деятельностного метода. Вып. 5. М. : УМЦ «Школа 2000...», 2005. 384 с.
5. Кен Робінсон і Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту/ Переклала з англ. Ганна Лелів. – Львів: Літопис, 2016. – 258 с.

Полякова В.В.

вчитель зарубіжної літератури
Вербівський заклад ПЗСО
с. Верби, Нижньосірогозький район
Херсонська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПОЄДНАННІ ІЗ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ

Як вчитель, вважаю, що за допомогою поєднання інтерактивних методів навчання та мультимедійних технологій створюються більш якісні умови для формування ключових та предметних компетентностей школяра, його повноцінної самореалізації, адже вони дають змогу максимально розкрити зміст уроку, стимулюють активність учнів, розвивають їхні творчі здібності. Це і стало головним чинником, який зумовив вибір мною теми досвіду «Використання інтерактивних методів навчання у поєднанні з мультимедійними технологіями на уроках зарубіжної літератури як засобу підвищення ефективності уроку».

Методика викладання шкільних предметів – надзвичайно багата і різноманітна, кожен вчитель може знайти і вибрати собі те, що припаде йому до душі. Шляхом впровадження та практичного використання інтерактивних методів роботи у поєднанні із мультимедійними технологіями, я дійшла висновку, що мої уроки стають більш ефективнішими.

У своїй практиці використовую інтерактивні методи навчання під час проведення нестандартних уроків, серед яких: урок із використанням інноваційних форм і методів («А.Азімов «Фах». Проблема духовної реалізації людини», 7 клас), мультимедійних, біоадекватних технологій («Е.М.Хемінгвей «Старий і море» - повість-притча про людину», 11 клас), творча майстерня («Урок розвитку комунікативних умінь. Складання власної поезії за мотивами творчості В.Вітмена, Ш.Бодлера, А.Рембо», 10 клас), урок-подорож «Жуль Верн «П'ятнадцятирічний капітан». Сюжет твору», 6 клас), урок міжвікової інтеграції із елементами компаративного аналізу (Урок позакласного читання «Філософія життя і смерті в повісті Еріка-Еммануеля Шмітта «Оскар і Рожева Пані» 6-7 класи»). Робота спрямовується на соціалізацію особистості, здійснюється диференціація з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей даного класу. Використовуються різні методи навчання: пояснювально-ілюстративний, словесний, дослідницький, проблемний.

Серед прийомів інтерактивного навчання виокремлюю:

- колективний (робота в групах, робота в парах (Представлення дослідницької роботи «Використання опису українського національного одягу у повісті М.В.Гоголя «Ніч перед Різдом»;

- колективно-груповий («Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм»);
- вирішення проблемних питань (дискусія, метод «Прес», «Займи позицію»);
- прийоми творчої реалізації (інсценування, «Стоп-кадр»);
- техніка опитування (анкетування, «Так-Ні»);
- фанфіки;
- кластери;
- кросенси;
- таблиці.

На мою думку, підсилюють ефективність використання інтерактивних форм роботи на уроці мультимедійні технології, найважливіше місце серед яких посідає мультимедіа. Мультимедіа - поєднання спеціальних апаратних засобів і програмного забезпечення, що дозволяє на якісно новому рівні сприймати, переробляти і надавати різноманітну інформацію: текстову, графічну, звукову, анімаційну, телевізійну тощо.

Системне використання мною мультимедійних технологій із інтерактивними методами сприяло підвищенню якості освіти учнів. При підготовці та проведенні уроків використовую пакет MS Office, що містить текстовий редактор Word (створюю конспекти уроків, роздатковий матеріал, набираю інформацію), електронні презентації PowerPoint (при вивченні біографій письменників, перегляді ілюстрацій до твору, складанні різноманітних таблиць і схем), буктрейлери (за допомогою перегляду буктрейлера заохочую учнів до прочитання художнього твору), трейлери до фільмів (пропоную продивитися екранізацію за мотивами роману, повісті і порівняти відповідність змісту), тестування (зазвичай використовую після вивчення теми), фотоопитування (до запитання підбираю ілюстрацію, або кадр фільму), цікавинки (невеличкі відео додаткової науково-популярної тематики, наприклад про артпроект Ірми Вітовської), які дають змогу при незначних витратах часу підготувати наочність до уроку і підсилюють емоційне сприйняття художнього твору.

Я вважаю, що використання інтерактивних методів і мультимедійних технологій допомагає мені на уроках зарубіжної літератури формувати предметні компетентності, з якими знайомлю на уроці учнів. Щоб їм було цікаво слухати такий, на мій погляд, важкий теоретичний матеріал, подаю його у цікавій формі. Наприклад, на уроці позакласного читання «Е.Е.Шмітт «Оскар і Рожева пані» виготовила для дітей «Ялинку компетентностей», на гілочках якої написала їх і вказала форми, шляхом яких буду їх впроваджувати. Спочатку діти озвучили свої очікування від уроку, а потім я повідомила, що здійснювати їхні очікування будемо шляхом формування предметних і ключових компетентностей.

Подобається діям знімати невеличкі відео з якогось питання, що їх хвилює, і використовувати на уроці. Так з'явилися відеоролики «Життя у розумінні учнів Вербівського закладу ПЗСО», «Людські чесноти і вади очима

учнів Червонопартизанської школи». Поєднання інтерактивних методів роботи із мультимедійними технологіями створюють на уроці своєрідний методичний мікс, форми роботи плавно і логічно переходять одна від одної, збагачуючи і насичуючи урок науковою інформацією, видовищністю, емоційністю. Серед найулюбленіших і найчастіше вживаних: інтерактивна технологія «Займи позицію»; метод «Незакінчених речень»; кросворд «Навпаки»; щоденник подвійних нотаток; словникова робота; складання таблиць-схем «Причини створення повісті Е.Е.Шмітта «Оскар і Рожева Пані», індивідуальна, колективна та групова робота учнів; рольова гра, фотоопитування; перегляд відеоролику, міні конференція із виконавцями головних ролей відеоролику; проблемні запитання й відповіді на них; перегляд презентації.

До вподоби учням на уроці використання такої форми інтерактивних методів як ігрові технології. Ознакою сучасного уроку літератури є активне використання вчителем ігрових моделей навчання на нетрадиційних уроках. Так, ознайомити дітей з життєвим та творчим шляхом письменника допомагають такі нетрадиційні уроки: урок-портрет, урок - літературна вітальня, урок - мистецький салон, урок-екскурсія, урок-виставка та інші. В основі цих уроків — рольова гра. Учні виконують ролі "біографів", "літературознавців", "експертів", "дослідників", "художників", "генераторів ідей", "декламаторів", "читців" (Додаток №6), "бібліотекарів", "екскурсоводів" тощо.

Отже, використання ігрових технологій — важливий аспект сучасного уроку зарубіжної літератури, оскільки гра — надзвичайно ефективний засіб активізації пізнавальної діяльності учнів.

Поширеним явищем на сучасному уроці літератури є використання фронтальних технологій інтерактивного навчання, які передбачають одночасну спільну роботу всього класу. Це — обговорення проблеми у загальному колі, "Мікрофон", "Незакінчене речення", "Мозковий штурм", "Навчаючи — вчуся", "Дерево рішень", створення різноманітних асоціативних кущів («Життя» на уроці вивчення роману Г.Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома», кущ-антикущ «Людські вади і чесноти» при вивченні новели Р.Акутагави «Павутинка», «Лови помилку». Навчаю учнів за допомогою: кубування, гронування (Характеристика образів повісті Е.Е.Шмітта «Оскар і Рожева Пані», карусель, кола Вена.

Отже, учитель, який має досвід використання інтерактивних технологій, як правило, проводить сучасні цікаві уроки літератури, які завжди знаходять позитивний відгук у школярів. Учні використовують світовий інформаційний простір залежно від особистого інтелекту, інтересів, мети, задачі уроку. Ситуація успіху кожній дитині на такому уроці забезпечена.

Ефективність вивчення зарубіжної літератури зростає шляхом проведення інтегрованих уроків із залученням викладачів інших предметів, зокрема фахівців української та англійської мови, бібліотекаря, психолога чи вчителя географії під час вивчення життєвого шляху письменника,

художнього твору. Наприклад, інтегрований урок (зарубіжна література, українська література, право). Свою місію вбачаю в тому, щоб готувати читачів, які вміють поділитися своїми враженнями від художнього твору.

Формування патріотизму учнівської молоді на уроках зарубіжної літератури забезпечую різними засобами:

акцентування уваги учнів на долі тих письменників, які були патріотами своєї країни (М.Гоголь, А.Ахматова, Б.Брехт, А.Міцкевич, Т.Манн, А.Камю);

використання питань «Як вчинки письменника характеризують його як людину і громадянина?»;

- зіставлення літературних явищ і творів української і світової літератур;

- проведення уроків компаративного аналізу (поезія М.Ю.Лермонтова і Т.Г.Шевченка; образ Мазепи у творах Дж. Байрона, В.М.Сосюри, В. Гюго, О.С.Пушкіна; «Міщанин-шляхтич» Мольєра і «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого; «Ляльковий дім» Г. Ібсена і «Брехня» В.К. Винниченка; «Пісня про Роланда» і «Слово о полку Ігоревім»; «Айвенго» В. Скотта і «Козаки в Московії» Ю. І. Липи; «Фауст» Гете і «Катерина» Т.Г.Шевченка; «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері і «Планетник» Б. М. Харчука).

При вивченні біографії письменника використовую інтерактивну вправу «Експрес-опитування»:

- Чи може жити письменник лише власними інтересами, забувши про загальнонародні?

- Як вчинки письменника характеризують його як людину і громадянина?

Через урок «Микола Гоголь «Ніч перед Різдвом». Сюжет. Народні традиції та звичаї» червоною ниткою проходила тема України. Під час вивчення теми «Друга світова війна у творах зарубіжних письменників» використовую відео «Вони віддали за нас життя», створений на основі місцевого матеріалу. При вивченні роману Альбера Камю «Чума» використовую відео «Пам'ятаймо разом» (Всеукраїнський конкурс мультимедійних проєктів «Врятувати від забуття» , автори Волошин Ю.Я., Полякова В.В., вчителі Червонопартизанської ЗОШ І–ІІІ ступенів).

Особливість викладання зарубіжної літератури в тому, що при вивченні кожного твору ми характеризуємо героїв, аналізуємо їх вчинки, поведінку, внутрішній стан, висловлюємо власну думку про прочитане, складаємо психологічний портрет. При цьому активно використовуються елементи гештальту.

Представники гештальт підходу (М. Вертгеймер, К. Дункер, К. Левін, В. Кьолер) збагатили психологію такими поняттями як "проблемна ситуація", "інсайт". На уроках зарубіжної літератури у рамках гештальтпсихології використовую таку інтерактивну форму роботи як «Читання із зупинками» (Новела «Павутинка» відомого японського письменника Рюноске Акутагави),

що допомагає учням уважно дослухатися до тексту, робити прогнози, ставати ніби співавтором твору. Допомагає мені педагогічна технологія «Створення успіху», особливо перед написання контрольної або самостійної роботи.

На моє глибоке переконання, уроки дають унікальні можливості для розвитку школярів. Для цього вчителю-словеснику важливо відмовитися від практики "нав'язування" дітям чужих або власних думок щодо того чи іншого твору, трактування художнього образу тощо. Якщо вчитель прагне, щоб його учні думали і висловлювали власні позиції на уроці літератури, а не лише запам'ятовували усталені істини, він має досконало володіти технологіями розвитку критичного мислення школярів. Це також дуже корисна інновація. Якщо раніше головний герой твору був лише позитивним, то тепер його розглядають і з негативної сторони, всебічно, не ідеалізуючи. Прикладом такої роботи є інтерактивна вправа «Займи позицію», наприклад «Робін Гуд – герой, чи розбійник? Чи можна добро робити шляхом поганих вчинків?». Пропоную дитині скласти таку таблицю про свої позитивні і негативні вчинки, нехай зробить висновок також і про себе.

Елементи гештальтпсихології зустрічаємо й при такому підході до особистості учня, як вивчення образів, або історичних особистостей: спочатку з'ясовуємо перше враження. А потім аналізуємо вчинки, додаємо невідому раніше інформацію (однокласники дійсно володіють неповною інформацією про життєві обставини, захоплення, вчинки тих, хто поряд) і лише потім складаємо повну характеристику. Особливо це слід робити, коли виникає конфліктна ситуація, щоб пояснити її учасникам вчинки. На уроках вивчення повісті М.В.Гоголя «Ніч напередодні Різдва» пропоную учням переглянути епізод фільму режисера Олександра Роу «Вечори на хуторі біля Диканьки», де дається неповна характеристика героїв, яку учні записують у таблицю. Закінчую вивчення твору, доповнюючи рисами характеру, вчинками, про які дізналися.

Ефективно використовую на уроках зарубіжної літератури такі інтерактивні форми роботи із елементами гештальтпсихології:

рольова гра «Розповідь від імені героя твору» (Бажаючи учні виходять до дошки і своїми словами передають побачене від імені літературних героїв;

- створення таблиці «РОФТ» (Роль, отримувач, форма повідомлення, оповідач).

Інтерактивні методи у поєднанні із мультимедійними технологіями використовую у позакласній роботі: складаємо сценарії, виписуємо діалоги під характер героїв, монтуємо матеріал і створюємо медіа продукт. Так були створені відеоролики – «Закони суспільства і «природна» людина» за філософською повістю Вольтера «Простак», «Подвиг воїнів-десантників на території сіл Верби і Партизани Нижньосірогозького району»; відео репортаж родинних спогадів «Родинна історія сім'ї Кубряченко К.Я.: діти і батьки в умовах Голодомору», «Юрій Немирич – борець за свободу України», «Уроки терпеливості Григорія Сковороди», «Я люблю Україну свою!». Зйомки відеороликів, презентацій до них мали за мету познайомити учнів із подвигом

воїнів-десантників на території сіл Верби і Партизани під час Другої світової війни, страшних подій Голодомору 1932-1933р.р. у селі Верби і спрямовані на розвиток творчого, інтелектуального, духовного та фізичного потенціалу дітей і учнів.

Висновок

Моніторинг навчальних досягнень учнів із зарубіжної літератури, контрольні та самостійні роботи, опитування учнів та батьків показали, що рівень навчальних досягнень учнів має позитивну динаміку.

Формується активний свідомий читач, з компетентностями, необхідними до активного самостійного життя. Під час вивчення зарубіжної літератури слід активніше використовувати сучасні педагогічні технології: комп'ютеризоване навчання, інтерактивні види і форми роботи. Вони збільшують пізнавальну самостійність учнів та мотивують потребу розвитку їхньої читацької культури.

Література

1. Богосвятська А.І. «Іноваційні форми поширення професійного досвіду вчителя.», журнал «Зарубіжна література в школах України» № 10, 2015 р., с.22-28.

2. Богосвятська А.І. «Іноваційні форми поширення професійного досвіду вчителя.» Журнал «Зарубіжна література в школах України» № 7-8, 2017 р., с.22-28.

3. Богосвятська А.І. «Як зробити смачний, ароматний, кольоровий урок літератури.» Львів, 2015.

4. Бондар В.І. «Досвід роботи з використання інтерактивних методів навчання в поєднанні із мультимедійними технологіями на уроках зарубіжної літератури.», журнал «Зарубіжна література в школі » № 123-24, 2014 р., Фаховий сервер с.40-1 - 40-16.

5. Голяк О. «Використання ІКТ на уроках» Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів «Початкова освіта» № 3 (723), лютий 2014.

6. Івахненко А.С., вчитель зарубіжної літератури Харківської ЗОШ І-ІІІ ст. № 157

Харківської міської ради Харківської області «З досвіду роботи».

7. Ісаєва О.О. Про основні парадигми шкільної літературної освіти // Науково-педагогічна діяльність Є.П. Голобородько. Матеріали науково-практичної конференції. – Херсон. РПО, 2010.

8. Мартинюк У. «Формування креативної особистості» , журнал «Зарубіжна література в школах України» № 7-8, 2017 р., с.60-67.

9. Куцінко О.Г. «Професійний довідник учителя літератури». –Х. : Вид. група «Основа», 2012.

10.Ткач І. «Робота в Малій академії наук – шлях розвитку юних талантів», журнал «Зарубіжна література в школах України» № 10 2016 р.

Інтернет джерела

Методичні рекомендації щодо використання інтерактивних методів

на уроках словесності Із досвіду вчителя зарубіжної літератури Сливки Алли Миколаївни http://allasluvka.blogspot.com/p/blog-page_12.html
<http://ukped.com/informatyka/5982-vykorystannya-ikt-na-urokakh.html>
<https://www.slideshare.net/bekeshnatalia/ss-16694990> (Богосвятська А-М.
І. «Інтерактивні форми роботи на уроках літератури»)
<https://dorobok.edu.vn.ua/article/view/63>
[http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/34663/
eprints.zu.edu.ua/14333/ синиця.pdf](http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/34663/eprints.zu.edu.ua/14333/синиця.pdf)

Локойда Т.М.

вчитель української мови та літератури
КЗ «Харківська загальноосвітня школа
I-III ступенів №158 Харківської міської ради»
Харківська область, Україна

МЕДІАВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Альтернативною формою отримання знань, що набуває зараз широкого розповсюдження у світі, є дистанційне навчання.

Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначена для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладення матеріалу, здобувати повноцінну освіту. Процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Інтернет. Також дистанційне навчання визначають як «технологію отримання знань за допомогою телекомунікаційних засобів, коли взаємодія того, кого навчають і викладача проходить на відстані».

Медіавправи, представлені в даній статті, покликані навчити учнів працювати з медіатекстами, декодувати їх, критично мислити, створювати та презентувати власний медіапродукт, підтримувати атмосферу творчості, креативності. Учителі можуть використовувати наведені приклади медіавправ на будь-якому етапі уроку, поєднуючи індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи.

Аби зацікавити учнів під час дистанційного навчання, недостатньо використовувати лише традиційні форми і методи.

Медіавправа «Створення лепбуку» передбачає роботу як на уроці, так і вдома. Інструктаж щодо її виконання проводиться на етапі узагальнення та систематизації вивченого матеріалу

Переваги використання лепбуків на уроках:

- метод дозволяє опрацювати програмовий матеріал в ігровій формі;

- здобувачі освіти мають можливість самостійно організувати матеріал з теми, що вивчається;
- за потреби можна швидко повторити вивчений матеріал у зручний час;
- даний метод навчання дає можливість учням самостійно збирати та систематизувати інформацію;
- допомагає в організації матеріалу з вивченої теми;
- дає змогу оформити результати колективної проектної роботи;
- спосіб вмістити значний обсяг матеріалу в компактній формі

Тривалість інструктажу: 7-10 хв.

Мета вправи: ознайомити учнів із визначенням «лепбук», сприяти розвитку уяви в учнів, творчої ініціативи, розвивати пізнавальну мотивацію, залучити до роботи всіх учнів класу, формувати критичне мислення, розвивати фантазію та творчі здібності

Опис вправи:

Бесіда за запитаннями:

Що ви знаєте про лепбуки? (сучасний, багатофункціональний, дидактичний, художньо-естетичний, варіативний, дослідно-практичний метод групового та індивідуального навчання.)

Учитель:

У дослівному перекладі з англійської «лепбук» (lapbook) означає «наколінна книга» (lap – коліна, book – книга)

Лепбук або як його ще називають інтерактивна тематична тека – це саморобна паперова книжечка з кишеньками, дверцятами, віконцями, рухливими деталями, які дитина може діставати, перекладати, складати на свій розсуд. У ній збирається матеріал з якоїсь певної теми. При цьому лепбук – це не просто виріб. Це прикінцевий етап самостійної дослідницької роботи, яку дитина виконала під час вивчення певної теми. Щоб заповнити теку, вам потрібно буде виконати певні завдання, провести спостереження, презентувати матеріал. Створення лепбуку допоможе збагатити, закріпити і систематизувати інформацію, а розглядання теки в подальшому дозволить швидко освіжити в пам'яті цікавий матеріал.

Учитель:

- *Чи хотіли б ви спробувати свої сили у створенні лепбуку?*

Ознайомлення з деякими зразками таких творчих робіт-лепбуків

Інструктаж щодо виконання вправи «Створення лепбуку»

Отже, вам потрібно узагальнити матеріал, але не традиційно, а за допомогою ілюстрацій - створити мінілепбук на запропоновану тему. Наприклад: «Ідейно-художній аналіз твору «Пігмаліон» Бернарда Шоу» (9 клас)

Медіавправа «Хмарина слів» передбачає роботу на уроці вивчення нового матеріалу, узагальнення і систематизація знань, закріплення вивченого, для самостійного виконання, роботи в парах, групах.

Переваги використання хмари слів на уроках філологічного циклу:

- персонажів, узагальнюють, роблять висновки;
- розвиток уміння працювати з цитатним матеріалом;
- систематизація отриманих раніше знань з теми;
- розвиток творчих здібностей учнів.

Тривалість інструктажу: 7-10 хв.

Мета вправи: ознайомити з одним із сучасних методів реклами книги; учити створювати постери, подавати розповідь про книгу в образній, інтригуючій формі для спонукання учнів до її прочитання.

Опис вправи:

Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Бесіда за запитаннями:

Учитель:

- *Хто може пояснити, що таке постер? (Мені здається, це те саме, що і плакат.)*

Учитель:

Дійсно, постер – це те саме, що плакат, тобто папір, призначений для прикріплення на поверхню, як правило стіну. Єдина різниця в тому, що слово «плакат» є давнім запозиченням з німецької – *plakat*, а постер – недавнє з англійської *poster* (афіша, оголошення). І плакат, і постер використовуються для рекламних чи декоративних цілей, оскільки є художньо оформленим плакатом.

- *Чи зустрічали ви постери на літературну тему? Якщо так, до яких творів?*

- *Якщо б ви зустріли такий постер, чи захотіли би прочитати ці твори?)*

- *У чому особливість постерів на літературну тему? (Постер на літературну тему – це художньо оформлений плакат, що рекламує певний твір чи письменника.)*

- *Чи хотіли би ви спробувати створити таку рекламу?(Так.)*

- *Щоб легше було працювати над створенням постера, спробуйте визначити характерні риси такого виду реклами. (Стислість, яскраві кольорові зображення, заклики, привернення уваги, інтрига).*

3. Ознайомлення учнів зі структурою та вимогами до оформлення постера

Структура постера:

1. *Назва* (привернення уваги) – презентує твір. Прочитана учнем назва повинна стати мотиватором для подальшого читання, активизувати читацький інтерес учнів.

2. *Інформативна складова* – текст, не переказ, не скопійована анотація, а особистісний погляд на прочитане, запрошення до прочитання твору. Має вирізнятися оригінальністю та особистим ставленням.

3. *Світлини* (обкладинка книги, фото автора) – логічно розміщені.

4. *Графічні елементи* – різноманітні форми малюнків, таблиці, діаграми – повинні бути логічними, послідовними, зрозумілими без зайвих пояснень.

Вимоги до оформлення постера:

- яскравість;
- гармонійне поєднання графічної та текстової інформації;
- змістовність;
- креативність;
- доступна форма.

Наприклад: створити постер до твору «Убити пересмішника» Гарпер Лі (9 клас)

Усі роботи учні надсилають учителю.

Медіавправи є одним із засобів пізнання учнем навколишнього світу. Інтеграція медіаосвіти в предмети філологічного циклу сприяє створенню творчої атмосфери на уроці, надає можливості для самореалізації учня, підвищує допитливість, бажання читати художні тексти та брати участь у їх обговоренні, є запорукою розвитку критичного мислення, мовлення та грамотності.

Таким чином, реалізація можливостей медіавправ на уроках філологічного циклу під час дистанційного навчання сприяє покращенню ефективності навчального процесу.

Постери до творів «Сто тисяч» та «Федько-халамидник»

Волюдимир Винниченко
«Федько-халамидник»

Вір Івана Карпенка-Карого – це пошук:
про майбутніх бізнесменів.
Навчайте Вас, як "швидко і без клопоту заробити
100 000"

Сила, яка перетворює людину на менеджера,
яка отримуює і діли її по двоя (не добре і
селле, що і вложити мушкетер Бог
І сила ця — дрім.

Прядко Ж.В.

вчитель англійської мови

*Криворізька загальноосвітня спеціалізована школа
I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням іноземних мов
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ І ТРАДИЦІЙНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКО МОВИ

Використання інтерактивних технологій в сучасній школі забезпечує розвиток комунікативної компетенції через інтерактивне включення учнів у навчальний процес. Урок стає не тільки процесом передачі знань, але й засобом розвитку дитини, виховання інноваційної особистості. У результаті систематичної роботи вдається значно збільшити час усної практики кожного учня на уроці. Ця робота приводить до позитивних результатів:

- Висока мотивація учнів до навчання;
- Зріст мисленнєвих можливостей учнів;
- Розвиток вміння аналізувати, робити висновки, трактувати, пояснювати, вміння самоорганізації і самоконтролю.

Проектна робота характеризується високою комунікативністю, активним включенням учнів в навчальну діяльність, організує умови для розвитку особистості учня. Проектна робота – це вдалий метод розвитку креативності учнів, спосіб залучення дітлахів до дослідницької, пошукової роботи, чудова можливість спонукати дітей до експерименту, знаходження нових шляхів розв'язання тих чи інших проблем, справжній відпочинок від рутини на уроках.

Мета проектної роботи полягає в тому, що дитина має можливість проявити себе якнайкраще: продемонструвати свої творчі здібності використовуючи при цьому набуті знання й навички з лексики, граматики тощо, поділитися життєвим досвідом, розкрити в собі та своїх друзях нові таланти, позбутися багатьох комплексів, мати на все свою власну думку і не боятися її аргументувати, навчитися слухати думки інших і поважати їх. Робота над проектом дозволяє учням виступати в ролі авторів, підвищує творчий потенціал, сприяє розширенню мовних знань.

Основними підходами до навчання іноземних мов є особистісно-орієнтований, діяльнісний та комунікативно-когнітивний, у центрі уваги котрих є особистість дитини, врахування її особливостей, можливостей та здібностей. Вони реалізуються на основі диференціації та індивідуалізації навчання, використання нових інформаційних технологій, дотримання принципів продуктивності навчання, автономії учня, наступності, орієнтації на мовленнєвий розвиток, навчання у «співробітництві» та методом «проектів», а також через введення профілів.

Використання, а тим більше створення нестандартних форм уроку з вживанням інноваційних інтерактивних методів вчителем є виявом творчості. Відомо, що імпровізує той, хто добре підготувався.

Ціллю авторської розробки є виявлення особливостей інноваційних та традиційних інтерактивних методів навчання у співпраці вчителя й учнів, їх значення для розвитку творчості учнів та здатності й готовності здійснювати іншомовне спілкування з носієм мови.

Інноваційні і традиційні інтерактивні методи навчання

На сучасному етапі, у контексті особистісно-зорієнтованої, гуманістичної освітньої формації переосмислюються численні педагогічні поняття, вводяться у практичний обіг нові.

Працюючи над проблемою міста «Соціалізація особистості в сучасному освітньому просторі», і проблемою школи «Моделювання умов для використання інноваційних методів соціалізації особистості в сучасній школі», ми визначили педагогічні стратегії, що будуть сприяти ефективності процесу соціалізації учнів різних вікових груп.

Практична значимість цього пов'язана з впровадженням і розвитком актуальних інтерактивних методів навчання іноземної мови, оскільки сьогодні життя висуває нові вимоги до рівня викладання іноземних мов у школі і орієнтує вчителів на пошук найбільш ефективних методів навчання.

Інтерактивне навчання (від англ. – interactive learning) – це, по-перше, учіння, яке ґрунтується на взаємодії, по-друге, навчання побудоване на взаємодії. Таким чином, основою інтерактивного навчання є взаємодія учасників

Освітнього процесу, що здійснюється за допомогою методів, які активізують педагогічне спілкування, тобто діалог.

Інтерактивні методи навчання – це система способів діалогічної взаємодії суб'єктів навчання, спрямованих на осмислення діалогу.

Класифікація інтерактивних методів навчання (ІМН)

ІМН можна класифікувати за кількома ознаками. Слушна, скажімо, класифікація дослідника М.В. Кларіна, в основу якої покладено принцип активності. Науковець пропонує методи фізичної, соціальної, пізнавальної активності. Так, прикладами фізичної активності є зміна робочого місця, запис, малювання тощо.

Учасники включені в соціальну активність тоді, коли ставлять запитання, відповідають тощо.

Приклади пізнавальної активності : доповнення учасниками викладеного матеріалу, самостійний пошук розв'язання проблеми. Звичайно всі три види активності взаємопов'язані.

Інформаційні ІМН.

Це способи діалогічної взаємодії учасників навчання з метою обміну матеріальними або духовними цінностями.

Наведу деякі ідеї, що можуть зреалізувати ці методи: *«Панперові літаки»*, *«Моє ім'я»*

Пізнавальні ІМН.

Це способи пізнавальної взаємодії (діалогу) учасників з метою отримання нових знань і їх систематизації.

До цих методів можна віднести *«Від А до Z»*. Учням пропонується назвати тематичну лексику на чотири вибраних літери.

Ділова гра – це форма відтворення предметного і соціального змісту, моделювання навчальної ситуації.

Мотиваційні ІМН.

Це способи діалогічної взаємодії учасників навчального процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до способів діяльності групи, окремих учасників, викладача, самого себе. Серед цих методів можна назвати такі :

«Мої очікування». *«Я очікую від себе...»*, *Від вчителя... Я хочу знати...*

«Самооцінка». Учні самі оцінюють свої досягнення, порівнюють свою оцінку з оцінкою вчителя, з'ясовують, що треба зробити для покращення своїх досягнень.

«Інтерв'ю». Учні працюють у парах, ставлять запитання, які актуалізують знання з проблеми, що обговорюється.

Регулятивні ІМН – це способи, завдяки яким встановлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників навчання.

Найпопулярніший метод – мозковий штурм.

Мозковий штурм – це метод, за допомогою якого група людей, зібравшись разом, намагається розв'язати якусь проблему.

У ході мозкового штурму всі обмеження усуваються, і потенціал може бути використаний повністю. Мозковий штурм (МШ) один з найпопулярніших методів навчання і групової роботи.

Ми коротко розглянули нові форми інтерактивного навчання. Інтерактивні методи дозволяють вчителю і учням організувати більш інтенсивний та захоплюючий процес співробітництва. Це підвищує активність, готовність відстоювати свою особисту точку зору та мотивацію учнів до оволодіння ними необхідними знаннями. Але не треба відмовлятися від старих форм. Найбільш популярною «старою» формою є гра, яка робить уроки цікавими, захопливими та жвавими.

Метод навчальних проектів

Серед методів взаємодії привертає увагу метод проектів. Він відноситься до груп методів діалогічної взаємодії і останнім часом набуває все ширшого застосування у вивченні іноземних мов.

Метод «проектів» не є новим у педагогічній практиці. На нього звертали увагу педагоги ще на початку ХХ століття. Під керівництвом С.Т. Шацького у 1905 році педагоги використовували цей метод у практичній діяльності. Але, не дивлячись на широке розповсюдження в загальноосвітніх школах країни, він не знайшов підтримки серед учителів, оскільки не було чітких розробок щодо його використання в практиці викладання дисциплін.

У сучасній зарубіжній освіті ідеї проектної діяльності перетворилися у досить обґрунтовану систему навчання (Великобританії, Бельгії, Германії, Італії, Нідерландах, Норвегії, Ізраїлі та інших країнах світу). Популярність методу була зумовлена раціональним поєднанням теоретичних знань і практичних умінь, що застосовувались для вирішення конкретних проблем.

Метод «проектів» виник в ході запровадження ідей вільного виховання, але тепер він став інтегрованим компонентом цілком розробленої системи освіти.

Метод проектів – це метод навчання, за яким учні набувають знань і вмінь у процесі планування і виконання поступово ускладнених практичних завдань – проектів. На уроках іноземної мови метод проектів може використовуватися у рамках програмного матеріалу майже полюбій темі.

Зміст цього методу стимулює розвиток інтересу учнів до певних проблем, розв'язання яких потребує володіння певною системою знань. Сутність методу «проектів» полягає у тому, що завдяки йому через детальну розробку проблеми (використання певної технології) досягається дидактична мета. Завершується ця робота конкретним результатом.

Проектна робота – це вдалий метод розвитку креативності учнів, спосіб залучення дітлахів до дослідницької, пошукової роботи, чудова можливість спонукати дітей до експерименту, знаходження нових шляхів розв'язання тих чи інших проблем, справжній відпочинок від рутини на уроках.

Розробляючи проекти, учні працюють індивідуально та в групах, вони виконують різного роду вправи, задачі, пов'язані з використанням знань з різних областей науки, організують «мозкові атаки», засідання експертних груп, тощо. Учні об'єднані загальною ідеєю, працюють над одним завданням або проектом: у групах розробляється план спільної діяльності та засоби досягнення мети, обробляються джерела інформації, розподіляються ролі, висувуються та обговорюються ідеї.

Мета проектного навчання полягає у створенні умов, за яких:

- учні самостійно з інтересом набувають знання з різних джерел;
- вони навчаються використовувати знання, якими вони самостійно оволоділи для розв'язання пізнавальних та практичних завдань;
- у учнів формуються комунікативні вміння, оскільки вони працюють в різноманітних групах;
- у них розвиваються дослідницькі вміння: їм доводиться самостійно виявляти проблеми, формулювати гіпотезу, збирати необхідну інформацію,

спостерігати, проводити експерименти, аналізувати та узагальнювати здобуті результати;

- учні можуть поділитися життєвим досвідом, розкрити в собі та в своїх друзях нові таланти, аргументувати, навчитися слухати думки інших і поважати їх, формувати власний світогляд, отримувати навички взаємодії з колективом, уміння вирішувати складні життєві ситуації. Саме тут відбувається розвиток складових самовдосконалення особистості, у першу чергу потребу у самоствердженні та самореалізації, що є невід'ємною частиною соціального становлення сучасної людини, яке передбачає проект *«Освітні стратегії соціалізації особистості громадянського суспільства»*.

Проектна робота дає учням можливість пишатися своїми досягненнями, тією працею, яку кожен з них вніс у загальну справу, у проект, його створення.

До інтерактивних технологій відносять пізнавальні ігри, в яких приймає участь одна (чи декілька) учнівських груп. Викликає інтерес учнів гра, яка отримала назву «дебати».

Дебати (слово французького походження, що означає «сперечатися») – це обмін думками.

Дебати у сучасній школі стають популярними незважаючи на те, що вони є одним із найскладніших способів обговорення дискусійних проблем.

Використання інтерактивних методів навчання та проектної роботи дозволяє розвивати:

- Креативність учнів
- Їх комунікативні здібності, необхідні для життя у сучасному світі

Та є гарною нагодою:

- Навчити учнів спілкуватися між собою й гарно орієнтуватися в інформаційному просторі
- Перетворити вивчення англійської мови у захоплююче зайняття.

Це нелегка робота, але ви отримаєте реальне задоволення заходячи у клас, коли почуєте: «Oh, great. Today is our project lesson. I love English! ».

2.2 Project Work at the English lesson

Project work is not a new methodology. Its benefits have been widely recognized for many years in the teaching of subjects like Science, Geography, and History. Some teachers have also been doing project work in their language lessons for a long time, but for me it was a new way of working.

The aim of my work is to provide a simple introduction to project work. I shall explain what project work is, what benefit it brings, and how to introduce it into the classroom

What is a project?

In fact, the key to understanding project work lies not in the question What?, but rather in the question Who? Who makes the decisions? A project is an extended piece of work on a particular topic where the content and the presentation are determined principally by the learners. The teacher or the textbook provides the topic, but as the examples in this section show, the project writers themselves decide

what they write and how they present it.

This learner-centered characteristic of project work is vital, as we shall see when we turn now to consider the merits of project work.

It is not always easy to introduce a new methodology, so we need to be sure that the effort is worthwhile. What benefits does project work bring to the language class? I must say, that :

Pupils don't feel that English is a chore, but it is a means -: of communication and enjoyment. They can experiment with the language as something real, not as something that only appears in books.

Project work captures better than any other activity the two principal elements of a communicative approach. These are:

- a a *concern for motivation*, that is, how the learners relate to the task,
- b a *concern for relevance*, that is, how the learners relate to the language.

We could add to these a third element:

c a *concern for educational values*, that is, how the language curriculum relates to the general educational development of the learner.

Let's look at these in a bit more detail:

MOTIVATION

If I could give only one piece of advice to teachers it would be this: Get your learners to enjoy learning English. Positive motivation is the key to successful language learning, and project work is particularly useful as a means of generating this. If you talk to teachers who do project work in their classes, you will find that this is the feature that is always mentioned: the students really enjoy it. But why is project work so motivating?

Personal -

Firstly project work is very personal. There is nothing simulated about a project. The students are writing about their own lives: their house, their family, their town, their dream's .any fantasies,-their own research into topics that interest them. What could be more motivating, particularly to the young learner? And because it is such a personal experience, the meaning and the presentation of the project are important to the students. They will thus put a lot of effort into getting it right.

Learning thought doing -

Secondly, project work is very active medium. It is a kind of structured playing. Students aren't just receiving and producing words, they are:

- collecting information
- drawing pictures, maps, diagrams, and charts
- cutting out pictures
- arranging texts and visuals
- coloring
- carrying out interviews and surveys
- possibly making recordings, too

Project work is learning - through doing. Sense of achievement

Lastly, project work gives a clear sense of achievement. It enables all students to produce a worthwhile product.

This feature of project work makes it particularly well suited to the mixed ability class, because students can work at their own pace and level. The brighter students can show what they know, unconstrained by the syllabus, while at the same time the slower learners can achieve something that they can-take-pride in, perhaps compensating for their lower language level by using more photos and drawings.

Integration of language with other skills

Project work helps to integrate the foreign language into the network of the learner's own communicative competence.

Real needs of language learners.

Project work helps to make the language more relevant to learners' actual needs.

Language and culture

It is widely recognized that one of the most important benefits of learning a foreign language is the opportunity to learn about other cultures.

The purpose of learning a foreign language is to make communication .between two cultures possible. English, as an international language,-should not be just for talking about the ways of the English-speaking world. It-should also be a means of telling the world about your own culture. Project work helps to create this approach.

If you look at this task of the project, you'll see the tasks that bring in Knowledge from Geography and Science classes: They are taken from the Project series of books.

Make a project about a country.

- 1 Choose a country. Find some information about it. Try an atlas an encyclopedia, the Internet travel agencies, and the country's embassy.
- 2 Write a few paragraphs about the country.
- 3 Illustrate your text with a map and pictures.

Make a poster about a country.

- 1 Choose your topic.
- 2 Do some research" to find information and_ illustrations.
- 3 Design your poster and write your text. _ -

In this section I have considered the merits of project work in terms of the process of learning, language content;-and educational values. From all three points of view, project work emerges as a practical methodology that puts into practice the fundamental principles of a communicative approach to language teaching. It can thus bring considerable benefits to our language classroom.

Realistic translation work

Project work can provide some good' opportunities for realistic translation work. A lot of the source material for projects (leaflets, maps, interviews, texts from

reference books, etc.) will be in the mother tongue. Using this material in a project provides useful translation activities. In projects on *Life in the Past* students usually have to interview people in their native language but report their findings in English.

Writing practice

There will be plenty of opportunities in other parts of the language course for learners to practice oral skills. Project work should be seen as a chance to practice that most difficult of skills, writing.

I often work at the project, when it comes at the end of a chapter or unit. In this way you teach and practice the language in the unit that the students will need to express their ideas in their project. So, for example before-a project on *Free Time* you would first teach or revise the names of sports and hobbies, days of the week, etc. and some useful grammar such as the present simple. In this way the learners are provided with the basic tools for doing their project.

As far as we know the key of successful project is good preparation.

a We'll need some basic materials and equipment:

- scissors
- rulers
- glue
- large sheets of paper or card

b It's a good idea to have some reference books available:

- a dictionary
- a grammar book
- an atlas

The material does not have to be in' English. Indeed, as already noted, material in LI can provide opportunities for some creative translation **WORK**;

• You do not have to provide all the material yourself. Encourage the students to provide material as well. They will often have old comics and magazines at home.

In project work, the students not only learn new vocabulary, they also develop the skills of looking for words they do not know or alternative ways of expressing what they want to say.

"One of -the most important features of project work is presentation. The form of presentation you choose will depend on the topic, the way of working;-and the needs of your teaching situation. Projects can be presented in two ways:

as s poster or as a book. This is the best format for individual projects. As for senior pupils, we can propose them such projects;

Tell the story of your country.

1 Find some information in your books or on the Internet.
Or you can talk to your History teacher.

- How and when did it become a united country?
- Have its borders changed?

2 Write about your country. Illustrate your project with maps.

Make a project about teenage health.

1. Choose some topics to write about, e.g. food, exercise, drugs.
2. Make some rules for living a healthy life.
3. Find some pictures to illustrate your ideas.
4. Present your ideas as an information leaflet or a short TV program.

Working at the topic “Travelling” at the first lesson I proposed students to discuss how much money they need to travel by different kinds of transport and choose the most suitable way of travelling for their group.

At the next lesson we worked at the words and expressions on the topic “Travelling to London” and discussed reasons for travelling:

- to meet people;
- to discover new places;
- to get acquainted with traditions and customs;
- to have a rest.

Every group got some additional material and texts for reading and choosing necessary information.

Next step is “choosing the way of travelling” and giving advantages and disadvantages of a certain way of travelling (pros and cons)

At the next lesson we decided:

- to book the tickets;
- to reserve a hotel
- to make up the list of places of interest, which we want to see;

I recommended them to use the dialogues

Booking airline tickets by the phone:

Travel agency clerk (P1) : Good morning, can I help you?

Mister Brown (P2) : I’d like to reserve a seat on a morning flight to London next Wednesday.

P1 : Can I offer you two flights at 7:30 am and at 10 am. Which would you prefer?

P2 : I’d rather go by the 7:30.

P1 : 1-st class or economy?

P2 : Economy please;

P1 : O.K. Anything else?

P2 : When does the plane due in London

P1 : At 12:30. There are no delays as a rule. Your name, address and phone number please.

P2 : (Gives the information required)

P1 : We’ll deliver your ticket two days before your departure. Thank you for calling us.

Booking a Seat at a Booking Office.

Clerk (P1): Yes, Sir?

Mr. Brown P2 : I “d like to book a seat on a train to London on the 24 of May.

P1: Single or return?

P2: Return, please.

P1: That will be 700 grivnas, sir.

P2: Here you are.

P1: Thank you. Your train leaves at two twenty five from platform 7.

Next step – “Visiting Places”- students find information about places of interest in London and demonstrate pictures, videos, articles, discuss and make up the program of going sightseeing.

And finally every group presents its project work and shows its creativity and imagination, enquiry and self-expression.

In conclusion I must say that project work is one of the most exciting teaching methodologies a teacher can *use*. It truly combines in practical form both the fundamental principles of a communicative approach to language teaching and the values of good education. , it is certainly hard work to organize the students' writing and everything, but it is very-rewarding to go into the classroom and hear 'Oh,: good.

Today it's our project lesson, I love -English!

Література

1. Освітні стратегії соціалізації особистості громадянського суспільства. Методичний вісник 2015. Електронна версія вісника <http://www.osvita-verh.dp.ua/>.
2. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V – IX класи : [проект, 2-га редакція] / Під керівництвом Ніколаєвої С.Ю. – К. : Ленвіт, 1998. – С. 32.
3. Коваленко О. Про вивчення іноземних мов у 2008 – 2009 н. р. : [проект] // 2008 рік. Іноземні мови. – № 2. – 2008. – С. 18.
4. Про вивчення іноземних мов у 2003/2004 навчальному році : [Методичний лист Міністерства освіти і науки України] // Іноземні мови. – №2. – 2003. – С.26.
5. Алуєва М. Основні напрямки роботи вчителів іноземних мов : [ДОППО. Методичні рекомендації] // Джерело. – №21 – 30. – 2009. – С. 26.
6. Методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов у 2009/10 навчальному році // Збірник наказів. – №14, 15. – 2009. – С. 45.
7. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии. – М., 1999. – С.15.
8. Сергеев И.С. Как организовать проектную деятельность учащихся : [Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений]. – М. : Аркти, 2004. – С. 70.
9. Вступ до проектної роботи [Матеріали ОУР] // Іноземні мови. – №4. – 2003. – с.25.
10. Ніколаєва С.Ю. Проектна робота “Europe is more than you think” для учнів старшої школи // Іноземні мови. – №1. – 2006. – С. 3.

Шайдюк Т.О.,

вчитель початкових класів та заступник директора з НВР
КЗ ЗСО І-ІІІ ступенів № 2 Березівської міської ради
Одеська область, Україна

АВТОРСЬКА РОЗРОБКА УРОКУ-РОЗДУМУ

ТЕМА: Красиві слова чи красиві діла?.

МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ: «Василь Сухомлинський» (про нього). Василь Сухомлинський «Красиві слова і красиве діло»

МЕТА: ознайомити із біографією В. Сухомлинського, удосконалювати навички виразного і правильного читання; вчити висловлювати думки виразно і стисло, давати характеристики головним героям, порівнювати вчинки і поведінку персонажів; розвивати вміння творчо і критично мислити, знаходити причинно-наслідкові зв'язки; виховувати чуйність і доброту.

ОБЛАДНАННЯ: портрет Сухомлинського, малюнок хлопчика Урока, біографічна книжка-розгортка про В. О. Сухомлинського, картки-завдання, виставка книжок, індивідуальні фішки-думки, грамзапис пісні.

ХІД УРОКУ

1. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Вчитель. Ви чули, прозвенів дзвінок?

Оголосивши: «Починається урок!»

Урок незвичний і цікавий

Й гостей чимало завітало

Повернімось, діти, обличчям до гостей

Всім лагідно промовим: «Добрий день!» (Добрий день!)

- Щоб урок пройшов плідно та у дружній атмосфері, привітаймося один із одним, візьмімося за руки – ми ж одна сім'я.

(Ми у класі друзі всі: раз, два, три...

Ви і ми, і я, і ти : раз два, три...

Руку дай тому, хто справа,

Руку дай тому, хто зліва .

Ми – одна сім'я.)

2. МОТИВАЦІЯ УРОКУ.

Вчитель. Сьогодні я хочу подарувати вам урок, який зобразила у вигляді моделі хлопчика – вашого однолітка. Гляньте уважніше, якими він просить вас бути сьогодні. Здогадалися? Читаймо разом!

У – уваж... ними

Р – розм. ними

О – органі ... зованими

К – кміт... ливими

- Хлопчик Урок сьогодні буде моїм помічником. Як бачите, завітав він до вас не із порожніми руками, а із чарівним портфеликом та із твердим наміром працювати разом. Відкриємо його... Ось і перше завдання хлопчика: він

хоче довідатися ,чого саме ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Хто хоче висловити свою думку? (Вправа «Мікрофон»)

* Від цього уроку очікую...

* Для мене важливо...

* Хочу дізнатися...

- Так як хлопчик прийшов не із порожніми руками, то і мені хочеться зробити подарунок йому – подарувати серце. Як ви думаєте, для чого нашому уроку потрібне серце? (Щоб ми ставали добрішими, щоб були кращими наші вчинки, щоб вчилися відчувати, ...)

- Сьогодні під час уроку працюватимуть 4 групи: «Розумники», «Біографи», «Фізорги» та «Майстри». Звідси і побажання до всіх: вчитися слухати, бути уважними та поважати думки своїх товаришів. Ще завдання кожному: слідкувати за відповідями сусіда по парті. (за потребою ставити примітки у листок - контролер) , а в кінці уроку проаналізуєте роботу свого товариша.

3. МОВНА РОЗМИНКА.

1. Гра «Закінчіть речення»

Подивімося, яке завдання підготував вам Урок. О! Та це ж гра! Спробуйте закінчити речення. (робота в парах)

Байки пише... (байкар)

Вірші складає... (поет)

Казки вигадує... (казкар)

Прозу створює... (прозаїк)

- Хто з названих письменників пише оповідання? (Прозаїк)

- Що таке оповідання? (Невеликий твір, розповідь про якісь події, життєва історія, твір про життя, ...)

- Звернімося за довідкою до представника групи «Розумників» і перевіримо точність ваших відповідей. («Розумник» : Оповідання – це прозовий художній твір невеликого розміру)

2. Вікторина «З якого це оповідання?» (робота в групах)

- А зараз – вікторина. Для цього з'єднаємося в групи, визначимо командирів... Кожна група одержить конверт, у якому знаходяться слова і словосполучення слів. Вам потрібно із них викласти «ланцюжок» і пригадати, в якому саме оповіданні ви зустрічали ці персонажі і предмети.

Конверт 1. (Учитель, директор, клас, горбатенька...

«Горбатенька дівчинка»)

Конверт 2. (Учителька, Катерина Іванівна, учні, голубе небо, Валя...

«Я хочу сказати своє слово»)

Конверт 3. (Сергійко, Петро, Максим, Гриць, квітка...

«Сергійкова квітка»)

Конверт 4. (Яринка, мама, дитяча сорочечка...

«Як же це було без мене?»)

Конверт 5. (Горобчиха-мати, Сонце, Вогонь...

«Горобчик і Вогонь»)

- Хто мені скаже, а що об'єднує ці оповідання? (Їх написала одна людина)

- А хто саме? (*Василь Сухомлинський*) Зверніть увагу на виставці книжок представлені твори саме цього автора.

4. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ УРОКУ

(*Вчитель звертає увагу на портрет письменника на дошці.*)

- Сьогодні із ознайомлення з читацькою скарбничкою Василя Олександровича Сухомлинського ми почнемо вивчати новий розділ «Оповідання про справи твоїх ровесників».

5. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ ЖИТТЄВИМ І ТВОРЧИМ ШЛЯХОМ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

1. Ознайомлення із статтею «Василь Сухомлинський» (про нього)

- На ст.. 66 зображений портрет письменника. Та розповідь про нього. Почитаймо. (*читання частинами – сильні учні*)

(1 частина до слів : «... турботи і радощі»

- Кому Сухомлинський присвятив усе своє життя?
- Що робив він у Павлівській школі?

2 частина: до кінця.

- Що намагався відобразити Василь Олександрович у своїх творах?)

2. Бесіда.

- А хто із вас пригадає , із раніше вивченого, чим саме були цікаві уроки Сухомлинського? (*Він полюбляв проводити свої уроки серед природи*)

- І наш урок сьогодні проходить у незвичній обстановці : часточка природи завітала до нас у гості (хмарка, сонечко, яке читає разом із нами, і , навіть, деревце у перший день весни розквітло почувши, що ми сьогодні згадуватимемо видатного педагога і дитячого письменника Василя Сухомлинського).

3. Виступ групи «Біографи»

- Давайте надамо слово групі «Біографів», які готували міні-проект про життя і творчість Василя Олександровича.

1 учень. Свій виступ ми презентуємо нашою спільною роботою – виготовленням книжки-розгортки про письменника.(показує)

У цьому 2011 році (28 вересня) виповниться 93 роки з дня народження Василя Сухомлинського – вчителя із маленької сільської школи, що на Кіровоградщині.

2 учень. Його батько, Олександр Омелянович, працював столяром і теслярем, майстрував колеса та музичні інструменти. Мама, Оксана Юдівна, вела домашнє господарство, гарно вишивала. Вечорами розповідала дітям казки. Крім Василя, в батьків було ще троє дітей – Іван, Сергій та Меланія.

3 учень. В школі Василь вчився добре, любив читати і гарно малював. Але зошити, фарби і пензлі можна було придбати тільки за лікарські рослини, тому хлопець цілими днями пропадав у лісі. За склянку акації він одержував два зошити. Одного разу Василь із товаришем пройшли 45 км , аби купити фарби. Під час літніх канікул в дитячому садку йому дозволяли бути

помічником вихователя. Хлопчик дітям читав книжки, розповідав казки, грався в ігри. Тому і став, мабуть, вчителем.

4 учень. Під час Другої світової війни Василь Олександрович був на фронті. Двічі його важко поранили, але він повернувся, після війни, до школи, у якій 35 років був вчителем і директором. Зі своїми учнями любив грати в ігри.

Написав майже 1500 художніх міні-казок, оповідань, легенд, притч, новел.

5 учень. Помер Василь Сухомлинський 2 вересня 1970 року. Коли, перед смертю, учні прийшли до нього у лікарню, зайшли із квітами у палату, він підвівся і сказав: «Діти йдуть до школи, а я йду із життя...»

Похований на кладовищі за 300 метрів від школи.

4. Підсумок вчителя.

- Так. Василь Сухомлинський школі і дітям віддав усе своє життя. **«Я ніколи в житті не належав собі...»** - це його слова. Дякую групам за змістовний виступ. Звернімося до серця нашого Уроку. Що вас найбільше вразило? (Думки учнів)

5. Гра «Що за цифри?»

- Перевіримо, чи досить уважно ви слухали виступи своїх товаришів, я вам показуватиму цифру, а ви пригадайте біографічний фрагмент, який пов'язує її з життям Сухомлинського.

(35) - років він працював вчителем і директором;

(300) – похований в 300 метрах від школи;

(1500) – скільки різних творів написано автором;

(45) – скільки кілометрів Василь пройшов з товаришами, щоб купити фарби.

6. ФІЗХВИЛИНКА.

- Молодці. А зараз настав час відпочинку. Запрошуємо групу «Фізоргів» провести фізкультхвилинку.

(На мелодію пісні «Улыбка» - виконання фіз.. вправ)

Ця хвилинка дуже дорога.

І легенька, і гарненька, як пір'їнка.

Наша праця цього вимага,

Тож звучи для всіх дітей, фізкультфвилинка.

Щира пісенька у нас

Про веселий дружний клас

І звучить вона так виразно і дзвінко.

Щоб бадьорість була в нас,

Посміхаймося весь час,

Посміхнись і ти до нас,

Фізкультхвилинка.

7. ОПРАЦЮВАННЯ ОПОВІДАННЯ «КРАСИВІ СЛОВА І КРАСИВЕ ДІЛО»

- Дякуємо групі «Фізоргів», ми добре відпочили. Продовжуємо наш урок знайомством із оповіданням В. Сухомлинського. Прочитаймо його назву.

(Один учень читає: «Красиві слова і красиве діло»)

1. Бесіда

- Діти, а що таке «краса»? Якими іншими словами можна замінити слово «красивий»? (*Прекрасний, чудовий, приємний, акуратний, охайний, ...*)
Звернімося за правильним визначенням слова «краса» до представників групи «Розумників» («Розумник»: *«Краса – це те, що приємно і подобається всім людям без винятку, все те добре і прекрасне, що оточує людину і викликає в неї радість»*)

2. Проблемне питання.

- А що, на вашу думку, прикрашає людину красиві слова чи красиві діла? (*Висловлення думок учнів*) Думки учнів можуть розходитись: кожен має право на власну думку. (Тоді на допомогу приходить хлопчик Урок)

3. «За» чи «проти»?

- Біля кожного із вас знаходяться фішки-думки. Зробіть кожен свій вибір. Хто за те, що саме красиві слова найбільше прикрашають людину? (Учні виходять і залишають свої фішки у колонці «За») А хто проти і притримується думки, що красиві діла, а не слова прикрашають людину? (Учні виходять і залишають свої фішки у колонці «Проти»).

- Давайте звернімося за допомогою до оповідання і спробуємо переконатися у правильності власного вибору.

4. Слухання оповідання. (Читає підготовлений учень.)

- Чи змінилася думка когось із вас після прочитаного? (*Думки учнів. Якщо хтось із них змінив думку, то пояснює обов'язково свій вибір*)

5. Висновок вчителя.

- Без красивих слів жити не можна – це правда... Вони перш за все говорять про вихованість людини. Але бувають такі життєві ситуації, коли людина чекає від вас не красивих слів співчуття, а швидкої дії, конкретної допомоги. Не забувайте про це.

6. Читання тексту (в парах) «ланцюжком» по абзацу

7. Тестування (в додаткових книжках-тестах). **Перевірка** (колективна) – учні доводять правильність свого вибору словами із тексту.

- В яких словах висловлено головну думку оповідання?

8. Словникова робота (наступне завдання хлопчика Урока)

- Поясніть вислови:

* сховатися й пересидіти (*зачекати, поки мине негода..*)

* лле, мов з відра (*іде сильний дощ*)

* мокрий, як хлющ (*дуже мокрий, тече вода із одягу..*)

* жалісливі слова (*слова втіхи..*)

9. Ілюстрація до тексту.

- Зверніть увагу а малюнок, який епізод твору зображений на ньому? Зачитайте.

- Як саме поставився третій хлопчик до незнайомця? (*Добре. Вчинив добре. Зробив добрий вчинок.*)

10. Узагальнення-висновок.

- То з чим же дружить краса? (*З добром*)

11. Робота груп.

1 група. – Продовжить речення:

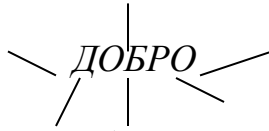
Бути добрим означає ...

2 група. – Скласти вислів:

красиве, в , завжди, Добро, людині

(Добро в людині завжди красиве)

3 група. – Заповніть «асоціативний куц» до слова «добро»:

4 група. – Скласти сенкан (синквейн) «Добра людина»:

Добра людина

Яка? _____, _____, _____.

Що робить? _____, _____, _____.

Добра людина - _____.

_____!

8. ПІДСУМОК УРОКУ.

1. Вправа «Мікрофон»

- Давайте підсумуємо наш урок.

* Я дізнався нового ...

* Мені сподобалося ...

* Я запам'ятав ...

2. Домашнє завдання

- Скласти план оповідання «Красиві слова і красиве діло»

3. Аналіз відповіді товариша

* *Як працював товариш на уроці?*

* *Що, на твій погляд, було вдалим?*

* *На що звернути більше уваги, готуючись до наступного уроку?*

4. Підсумок вчителя.

- Ось і закінчився наш урок. Але пам'ятайте, що ніколи не закінчується дорога добра, краси, людяності, взаємодопомоги та чуйності. Вам ще, діти, жити і намагатися йти цією дорогою все своє життя.

Хочеться закінчити урок словами Сухомлинського:

«Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожен твій вчинок, кожне твоє бажання відбивається на людях, які тебе оточують. Перевіряй свої вчинки. Роби все так, щоб людям, які тебе оточують було добре.»

(В. О. Сухомлинський)

Шиліна Г.А.,
вчитель фізики
ОКНЗ «Надеждівський НВК (ЗОШ I – III ст. – ДНЗ)»
м. Кривий ріг, Дніпропетровська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ БІОФІЗИЧНОГО ЗМІСТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Сьогоднішні учні не бажають навчатись лише заради знань або оцінки, їх необхідно переконати в тому, що здобуті на уроках знання та навички знадобляться в майбутньому, допоможуть одержати бажану освіту, стати конкурентноспроможними на ринку праці. Разом з тим, мені, як вчителю, часто доводиться спостерігати відсутність системності у знаннях школярів, єдиної картини світу; знання та навички учнів розділені навчальними дисциплінами. Наприклад, поняття молярної маси, що вивчається на уроках хімії, доводиться розглядати заново при вивченні на уроках фізики молекулярно – кінетичної теорії; не рідкість, якщо школярі не можуть застосовувати для розв'язування фізичних задач навички побудови графіків функцій, знаходження невідомого члену пропорції, роботи з вектрами, здобуті на уроках математики.

Як наслідок, вчителям різних навчальних дисциплін доводиться опрацьовувати однаковий навчальний матеріал, учень же, закінчивши навчання, має розрізнені знання з фізики, хімії, математики, біології тощо, так і не створивши для себе цілісної картини світу, не розуміючи, навіщо взагалі опановувалась та чи інша навчальна дисципліна. Більш того, навіть в рамках одного предмету, не відбувається накопичення та систематизація знань. Те, що опановувалось в 7 – 9 класах, доводиться не просто повторювати в старшій школі, а розглядати майже з нуля.

Окреслена проблема, на мій погляд, не має єдиного шляху розв'язання. Лише одним із можливих варіантів виходу з ситуації, що склалась, є активне впровадження інтегрованого навчання. Принципи інтегрованого навчання, зокрема, синтезованість знань, поглиблене вивчення проблеми, висвітлення актуальності та практичної значущості проблеми, доказовість вирішення проблеми, можуть сприяти реалізації наскрізних змістових ліній, формуванню життєвих компетентностей учнів. Інтегроване навчання сприяє розвитку наукового стилю мислення школярів, дає можливість широкого застосування учнями природничо – наукового методу пізнання; формує комплексний підхід до учбових предметів, єдиний з точки зору природничих наук погляд на ту чи іншу проблему, що відображає об'єктивні зв'язки в навколишньому світі; підвищує якість знань учнів, підвищує та розвиває інтерес учнів до предметів шкільної програми; формує загальні поняття фізики, математики, інформатики та інших наук; узагальнені уміння і навички: обчислювальні, вимірювальні, графічні, моделювання, спостереження, експериментування, – які виробляються узгоджено; формує переконання учнів, що вони можуть

вивчати з розумінням складніші речі порівняно з тими, які пропонуються в підручнику; розширює кругозір учнів, сприяє розвитку креативності школярів, допомагає глибшому усвідомленню і засвоєнню програмного матеріалу; залучає школярів до науково – дослідної діяльності.

Є різні рівні інтеграції знань та способи впровадження інтегрованого навчання, на яких я не бачу необхідності зупинятись детально, оскільки дане питання широко висвітлене в методичній літературі. Особисто я використовую внутрішню предметну та міжпредметну інтеграцію, що зумовлена самим змістом навчального матеріалу. Зокрема, використання біофізичного матеріалу під час уроків фізики, а також занять курсу за вибором «Фізика в живій природі та медицині» в старших класах.

Інтеграційний матеріал можна використовувати на різних етапах уроку: як під час мотивації школярів до навчальної діяльності, так і під час викладення нового матеріалу, закріплення знань. Наприклад, при вивченні дифузії у 7 класі можна висвітлити значення дифузії для процесів сприйняття запахів, смаків, процесу травлення, дихання. Застосувавши можливості, наприклад, сервісу Google Classroom, можна створити груповий проект, який міститиме текстову інформацію, відео (зокрема, з демонстрацією розлиття чорнил восьминогом, принципу роботи апарату «штучна нирка» тощо), цікаві фотографії за змістом. Зокрема, варто висвітлити, наприклад, наступний матеріал. Дифузія надзвичайно важлива у сприйнятті запаху. У комах нюх прекрасний. Багато нічних метеликів знаходять самок за запахом, навіть якщо ті сидять на відстані близько міль! У цих метеликів у невеликій кишені на черевці міститься пахуча залоза. Варто самці відкрити свою кишеню, як до неї злітаються самці з усією округи. На жуків запах самки діє не менш сильно: пахучої речовини лише однієї самки вистачить на приваблювання не менше 11 тисяч самців. У тарганів така ж картина: на «мікроскопічну» дозу запаху самки (усього на 30 молекул!) самець уже реагує [8].

Мурахи ж розмовляють за допомогою запахів. Різні пахучі речовини, спонукають робочих мурах збиратися по тривозі, бігти за здобиччю, доглядати за маткою, годувати личинок, перетаскувати кокони. Мурахи й після смерті продовжують якийсь час «розмовляти»: їхнє тіло виділяє запах, і тому побратими доглядають за ними, як за живими. Але через день – два починається розкладання, і запах смерті змушує робочих мурах «прозріти»: отут тільки несуть вони мертвих подалі від мурашника.

Запах має величезне значення й для риб. Давно вже відомо, що сьомга і тп її тихоокеанські родичи (кета, горбуша, кижуч, нерка й інші лососі) приходять із морів метати ікру в чистих, швидких ріках або струмках. Їхні діти, після того, як трохи підростуть, знову йдуть у море на 2 – 7 років, у різних видів по – різному. Пройдуть роки морського життя, і дорослі лососі вертаються в ріки, і не в будь – які, а тільки в ті, де народилися. Багато цікавих дослідів показали, що риби пливають на батьківщину не тому, що запам'ятали дорогу назад. Не пам'ять, а...запах(!) указує їм правильну дорогу до загубленого в лісистих горах струмка іноді у тисячі миль від моря. Дифузія

має величезне значення й для акул, які розрізняють запах краплини крові на відстані 4 кілометрів (!)

Важливий запах і для ссавців. Лосі й кабани, наприклад, чують мисливця кроків за п'ятсот, правда, по вітру. У свиней нюх тонший за собачий. Вони краще за всіх шукають гриби – трюфелі, що ростуть під землею. Французькі та ізраїльські поліцейські залучають свиней до пошуку наркотиків. У країнах Африки польових щурів використовують для пошуку протипіхотних мін. Звичайно ж, не можна оминати увагою нюх собак. Собака відчуває присутність 1 (!) молекули речовини в 1 літрі повітря. Собака здатна одночасно сприймати декілька запахів, є незамінним помічником у пошуку наркотичних речовин, вибухонебезпечних речовин тощо. Вчені ж дослідили, що собаки можуть розрізнити однайцевих близнюків, яких не може розрізнити навіть тест ДНК!

Цікавий матеріал інтегративного змісту можна використовувати і під час вивчення теми «Звукові коливання. Інфразвук. Ультразвук» (9 клас). Варто

висвітлити можливості застосування ультразвуку в хірургії для розрізання та з'єднання тканин. Для розрізання м'яких тканин використовуються плоскі «ножі», для розрізання кісток – хвилеводи з насічкою в робочій частині. Частота коливань пилки хвилеводу 20–50кГц. Також за допомогою ультразвуку здійснюють стерилізацію інструментів, діагностику пухлин тощо.

Ультразвук використовується при роботі дефектоскопів – приладів для перевірки якості деталі. Якщо в деталі є тріщини, раковини тощо, то в цих місцях ультразвук відіб'ється, що за фіксується осцилографом чи іншими засобами. Також ультразвук застосовується під час виготовлення емульсій для подрібнення частинок речовини. Під дією ультразвукових хвиль підвищується швидкість перебігу хімічних реакцій, що також знайшло своє застосування в техніці. Ультразвук застосовується для обробки деталей, ультразвукового зварювання, ультразвукової локації, ультразвукового дослідження органів,

очищення поверхні (ультразвукові ванни широко використовуються в автомобільній промисловості, стоматології, машинобудуванні, ювелірному виробництві, електронній промисловості). Широко відомий і метод ультразвукового очищення, а точніше, попередження обростання дна морських суден. Для цього застосовують, зокрема, КавіБластер. При розгляді теми можна створити добірку відео про ультразвукову діагностику деталей, УЗД в медицині, косметології, фотографій, що є у вільному доступі в мережі Internet. Цікаво обговорити з учнями доцільність використання ультразвукового відлякувача комарів, ультразвукової пральної машинки, ультразвуковий зволожувач повітря тощо.

Досить несподівані факти та припущення можна розглянути при вивчення інфразвуку, зокрема, вплив інфразвуку на організм людини, використання інфразвуку живими організмами, можливості застосування інфразвуку для психотерапії, можливість виготовлення інфразвукової зброї тощо. Зокрема, можна висвітлити наступний матеріал. Відомо, що звук, проходячи через тепліше повітря, змінює свою швидкість, а, отже, і довжину хвилі на довшу, проходячи через холодне повітря – на коротшу. У високій будівлі зі склепінчастою стелею при нерівномірному опалюванні під стелею збирається тепла лінза. Якщо в такій будівлі басом вимовити що – небудь, то луна може повернутись інфразвуком. Приблизно той же ефект можна було спостерігати в старих кремлівських палатах. Царям залишалося тільки поставити посла у фокус повітряної теплової лінзи.

В старих морських розповідях часто згадується про те, що у відкритому океані зустрічалися судна, на яких або вся команда та пасажери виявлялись мертвими, кожен на тому місці, де він знаходився, або зовсім без жодної душі – з явними ознаками стрімкої втечі з них людей. Доведено, що, коли вітер проноситься над гребенями хвиль штормового моря, в повітрі збуджуються низькочастотні інфразвукові коливання. При співпадінні резонансної частоти коливань корпусу судна з частотою інфразвукових хвиль атмосфери саме судно стає немов би вторинним джерелом інфразвуку, підсиленого в декілька разів. Інфразвук викликає у людей відчуття жаху, і вони поспішно залишають корабель, або ж знаходять свою загибель. Можливо, саме інфразвуком можна пояснити вплив чарівного співу сирен на моряків.

Саме впливом інфразвукових хвиль, зокрема, багато науковців пояснює дивну поведінку людей, які проживають на сейсмічно активній території, перед землетрусом. Класичний приклад – Біблійна історія з Содомом і Гоморрою.

Американські вчені встановили, що тигри та слони використовують для комунікації один з одним не тільки гарчання, муркотання чи рев і трубні позиви, але також й інфразвук. Інфразвук дозволяє, наприклад, уссурійським тиграм, підтримувати зв'язок на відстані до 8 км. Закохані алігатори використовують інфразвук для залицянь. Вони збуджують у воді стоячі хвилі, частотою, близько 10 Гц, використовуючи в якості інструменту нерівності спинної броні. Тварина створює інфразвук, який змушує її тіло вібрувати.

Вібруючий крокодил спінує воду навколо себе, створюючи візерунок із хвиль і фонтанчиків.

При вивченні оптичних явищ у 9 класі цікаво розглянути явище дисперсії світла, пояснивши механізм утворення веселки. Далі можна запропонувати учням дібрати ілюстрації, кадри з мультфільмів, на яких зображено веселку (наприклад, з мультфільмів «Русалонька» та «Русалонька.

Повернення в море», «Феї» та інших). Виявиться, що далеко не завжди вона зображена правильно. Можна розглянути незвичні оптичні явища, зокрема, місячну райдугу, вогняну веселку в Айдахо, білі райдуги, гало, міражі, «зелений промінь» тощо. Саме «зелений промінь» був використаний піратами Карибського моря для повернення в наш світ («Пірати Карибського моря 3. На краю світу»).

Звичайно, даний матеріал, може бути розглянутий під час захисту проектних робіт учнів, або під час факультативних занять, на жаль, немає можливості присвячувати розгляду даних явищ окремі уроки.

На заняттях курсу за вибором «Фізика в живій природі та медицині» (10, 11 класи) можна розглянути та пояснити різноманітні оптичні ілюзії, висвітлити можливості їх використання при моделюванні одягу, в мистецтві фотографії та на телебаченні, в образотворчому мистецтві (зокрема, в роботах Октавіо Окампи, Сальвадора Далі, Акіюши Кітаока та інших), мистецтві татуажу, виготовити тауматроп, фенакстископ, зоотроп. В рамках вивчення оптичних явищ в старших класах цікаво розглянути явища інтерференції та дифракції в живій природі, створити добірку фотографій, розглянути практичне використання даних явищ тощо.

Можна стверджувати, що майже будь – яка тема розкриває можливості для інтеграції знань. Так, при вивченні електричних явищ у 8 класі, варто розглянути будову електричних органів риб, вплив струму на живі організми, правила техніки безпеки при роботі з електричним струмом, механізм

утворення та причини небезпеки блискавки, створити добірку відео на дану тему; при розгляді магнітних явищ у 9 класі можна розглянути вплив магнітного поля на живі організми, можливості застосування магнітних полів для діагностики та лікування [1,2,5,6]. В 11 класі на факультативних заняттях, або заняттях курсу за вибором можна розглянути методи франклінізації, УВЧ – терапії, магнітокардіографії, магнітоенцефалографії, магнітно – резонансної томографії тощо. На уроках узагальнення знань або на факультативних заняттях можна розглянути досягнення біоніки, зокрема, запропонувавши учням після перегляду відео з плейлиста «Біоніка» You Tube каналу «Наука 2.0», скласти таблицю застосування досягнень природи в технічних пристроях. Варто застосовувати й задачі та запитання інтегративного змісту. Наприклад, при вивченні теплових явищ, зокрема, нагрівання та пароутворення рідини, можна поставити учням запитання, як правильно слід «збивати» температуру тіла, чому необхідно вживати велику кількість рідини, чи потрібно провітрювати приміщення, в якому знаходиться хворий, чи правильним був метод лікування лихоманки, що полягав в обгортанні хворого простиралом, змоченим у холодній воді. Можна також переглянути відео з записом передачі доктора Є. Комаровського на цю тему. Зокрема, варто звернути увагу учнів на той факт, що при контакті з холодним відбувається спазм судин шкіри, втрати тепла через шкіру зменшуються. Температура шкіри знижується, а температура внутрішніх органів підвищується, що є надзвичайно небезпечним [3].

Різноманітні задачі біофізичного змісту широко поширені в методичній літературі. Цікавим є й використання відео задач, можна використовувати, зокрема, збірник відео задач «Фізика навколо нас» Зубрицької Г.М [4,7].

Для контролю опанування учнями знань можна використовувати онлайн – пазли, конлайн – кросворди, онлайн – тести, створені на сайтах «Online Test Pad.ua», LearningApps.org освітніх платформах «На урок», «Всеосвіта» та інших. Запитання та задачі в таких завданнях мають містити інтегративний матеріал, саме ж їх створення нічим не відрізняється від розробки завдань для поточного контролю знань учнів.

Звичайно, висвітлений матеріал містить лише дуже незначну частину тих цікавих фактів, які можуть бути використанні при вивченні фізики. Як вже було сказано вище, інтеграція знань може бути використана в кожній навчальній темі, проте, без особистих зусиль учнів, без їхнього бажання знати та розуміти суть явищ та можливості їх застосування, без прагнення до особистісного зросту навіть інтеграція безсила.

Література

1. Беркинблит М.Б., Глаголева Е.Г. Электричество в живых организмах. – М.: Наука. Гл. ред. физ. – мат. лит., 1988. – 288 с. – (Б-чка «Квант»; Вып. 69)
2. Богданов К.Ю. Физик в гостях у биолога. – М.: Наука. Гл. ред. физ. – мат. лит., 1986. – 144с. – (Б – чка «Квант». Вып. 49)

3. Варикаш В.М., Варикаш И.М., Кимбар Б. А. Физика в живой природе. – Минск: Народная асвета, 1984. – 126, с. – ил.
4. Зубрицька Г.М. Збірник відео задач «Фізика навколо нас»: Internet – ресурс. Режим доступу: http://wiki.iteach.com.ua/Збірник_відеозадач_Фізика_навколо_нас (04.06.2020)
5. Лаздин А.В, Протасов В.Р. Электричество в жизни рыб. – М.:Наука, 1977. – 87 с.
6. Манойлов В.Е. Электричество и человек. Изд. 3 – е доп. и перераб. – Л. Энергоатомиздат. Ленингр. отд – ние, 1988. – 224 с.: ил.
7. Семке А.И. Нестандартные задачи по физике. Для классов естественно – научного профиля./ Семке А.и. – Ярославль: академия развития, 2007 – 320 с.: ил.
8. Сергеев Б.Ф. Занимательная физиология. – М.: Молодая гвардия, 1969 – 336 с.
9. Ресурси Internet

СЕКЦІЯ 2. СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ

Гусарова Л.В.,
вчитель початкових класів
КОЗЗСО «Раївський НВК»
с. Раївка, Синельниківський район,
Дніпропетровська область, Україна
Грабовець Г.А.,
вихователь ГПД
КОЗЗСО «Раївський НВК»
с. Раївка, Синельниківський район,
Дніпропетровська область, Україна

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ми живемо у динамічному світі, що дуже швидко змінюється. Ці зміни стосуються усіх сфер нашого буття: техніки, що нас оточує, політики, яку проводять світові держави, цінностей, на які орієнтуються люди. Наше життя стало безперервним процесом адаптації, і саме від адаптаційного потенціалу особистості у значній мірі залежать її успіх та можливості самореалізації.

Сьогодні дитині потрібні не тільки знання, але і достатній рівень життєвої компетентності, сформованість таких особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце у житті, визначитися з колом своїх інтересів та

уподобань, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною.

Таким чином, зміни у суспільному житті і свідомості вимагають від нас, педагогів, визначити нову мету навчання та виховання – створення креативного освітнього середовища для соціалізації особистості, здатної до життєтворчості та самореалізації у нових соціальних умовах.

Одне з головних завдань виховання сьогодні полягає в підготовці підростаючої особистості до вступу в доросле життя, до життєдіяльності в оточуючому її середовищі, яке має тенденцію до постійної зміни. Тому дитина загальноосвітньої школи, має не тільки постійно пристосовуватися до конкретних умов, а й бути готовим до їх змін. Проте школа на даний час основну свою увагу концентрує на наданні учневі необхідних знань, виробленні вмінь та навичок, але недостатньо навчає школярів приймати відповідальні рішення, критично мислити, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, вирішувати конфлікти. Мова йде про вміння відповідно самостійно діяти в конкретних ситуаціях, що чекають на людину в соціумі. Отже, створення умов для формування основ соціалізації особистості школяра, є актуальною проблемою сучасної загальноосвітньої школи.

Соціальне середовище, в якому формується особистість, є оточення, в якому вироблена система можливостей, вимог та очікувань, яка виконує конструктивні й диригентські функції щодо цього процесу.

Соціалізація – це сукупність усіх соціальних процесів включення індивіда у соціальні відносини через засвоєння накопиченого соціумом досвіду, системи норм та цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноцінний член суспільства.

Протягом навчання у початковій школі дитині необхідно засвоїти елементи етикету, символіки, навчитися розуміти значення жестів, поз, міміки та пантоміміки, пов'язані з тілом і статтю, реалізовувати фізичні задатки, дотримуватись гігієни, режиму, сприяти оздоровленню організму, фізичному саморозвитку та психофізичному балансу.

Ефективним середовищем для формування згаданих вище показників соціалізації особистості молодшого шкільного віку зокрема, є оточення, в якому відбувається взаємодія та встановлюються і розвиваються найбільш глибокі особистісні контакти. Основна роль у створенні такого середовища належить педагогам, тому що основним видом діяльності школяра є навчально-пізнавальна. Саме вчитель має сконцентрувати свої зусилля на створення інкубаційного навчального простору, який сприяв би формуванню в особистості таких структурних компонент соціалізованості, як загальнолюдських цінностей, способу життя в колективі, незалежності, впевненості та самостійності, ініціативності та незакомплексованості, соціальної поведінки, яка схвалюється суспільством.

Навчально-пізнавальна діяльність молодшого школяра значною мірою залежать від стилю взаємин, що складаються у них з учителем. Особливістю соціальної ситуації розвитку молодших школярів є те, що в їхньому житті

з'являється вчитель, авторитет якого надзвичайно високий. Все мовлене ним сприймається дітьми як «істина в останній інстанції». У зв'язку з цим характер спілкування класовода і малюків набуває вирішального значення, особливо в період їх адаптації до школи.

Шкільна соціалізація учнів початкових класів є ефективною за умови забезпечення єдності навчання і виховання дітей в дитячому садку, в стінах школи та сім'ї. В цьому ми переконалися, прийнявши дітей до першого класу цього навчального року. Спостерігаючи за вихованцями, дійшли висновку, що більшість дітей мають симптоми дезадаптації. Це супроводжується підвищеною тривожністю, відсутністю апетиту, розладом сну, настороженістю, невпевненістю, агресивністю, плаксивістю без причин. Дезадаптація не дає можливості дитині увійти в нормальний темп шкільного життя.

Виходячи з цього, ми зробили висновок, що в період адаптації дітей до школи авторитарно-диктаторський, скандальний, зневажливий стилі спілкування вчителя з вихованцями взагалі неприпустимі, оскільки вони негативно впливають на формування особистості. Тільки за умов активно-позитивного впливу вчителя на дітей у них формуються впевненість у собі і своїх можливостях, надійність і захищеність, вміння легко налагоджувати взаємини з ровесниками, слухати інших, бачити позитивні риси та недоліки як свої, так і товаришів. Це вказує на те, що дитина входить у ритм шкільного життя без психологічних перевантажень, нервувань, тобто вона позитивно спрямована на все, що вимагає від неї школа.

У зв'язку з цим пригадується думка Я. Корчака: тільки той учитель, який не пригнічує, а підносить, не ламає, а формує, не диктує, а вчить, не вимагає, а довіряє, переживає разом з дитиною багато щасливих хвилин. Тож не забуваймо, що людство довіряє нам найдорожче – своїх дітей. А відтак велика відповідальність лежить на нас, педагогах, за те, що ми в них «посіємо», особливо в перші дні навчання, - троянди чи будяки.

Молодший шкільний вік виступає основним етапом формування суб'єкта діяльності спілкування та пізнання. З початком шкільного навчання змінюється соціальна ситуація, яку утворюють єдині та неповторні специфічні для даного віку відносини між дитиною і середовищем. Специфіка процесу соціалізації учнів початкових класів пояснюється підвищеною чутливістю кожної дитини до змісту власного «Я», що робить її сприйнятливою до зовнішніх впливів. Важливо, щоб освітньо-виховне середовище класу створювало у свідомості дітей позитивну модель поведінки.

Шкільна соціалізація – це багатогранний процес, який включає педагогічні (виховання й самовиховання) і соціальні (об'єктивні умови життєдіяльності) впливи, які відбиваються в поглядах і проявляються в поведінці учнів. Вони взаємопов'язані й виступають у сукупності розкриття особистого «Я»:

- відношення “я – я” – внутрішній діалог, умова формування самосвідомості та самооцінки;

- в “я – ти” – формування морального почуття, почуття любові, ненависті, дружби;
- в “я – ми” – виховання національної свідомості, класового почуття, почуття гуртової солідарності;
- в “я – людство” – умова усвідомлення своєї приналежності до роду людського;
- в “я – друга природа” – оцінки світу речей;
- в “я – природа” – прояв найрізноманітніших інтересів.

Освітньо-виховне середовище, в якому навчається дитина, повинно бути комфортним для вільного розвитку творчого потенціалу кожної дитини. Творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального, досягає успіху в різних видах діяльності.

Розвивати творчу особистість можливо лише за умови формування в ній компонентів творчих здібностей, таких як:

- **самоорганізаційні здібності** (здатність бачити мету в побічній меті, планувати діяльність і раціонально використовувати час; здатність до самоконтролю; здатність до об’єктивного самооцінювання; старанність; здатність до рефлексії та корекції; здатність до вольових зусиль);
- **мотиваційно – творча активність** (допитливість, творчий інтерес, почуття захопленості, емоційний сплеск, радість відкриття, прагнення до високої оцінки; почуття відповідальності; особиста значущість творчої діяльності; прагнення до самоосвіти, самовиховання);
- **інтелектуально – евристичні здібності** (здатність генерувати ідеї, висувати гіпотези; здатність фантазувати, асоціативність мислення; здатність бачити суперечність; незалежність суджень; критичність мислення, здатність оцінково характеризувати);
- **інтелектуально – логічні здібності** (здатність аналізувати, порівнювати; здатність виділяти головне, відкидати другорядне; здатність описувати явища, процеси; здатність давати визначення; здатність пояснювати; здатність доводити, обґрунтовувати; здатність систематизувати та класифікувати);

- **комунікативні здібності** (здатність акумулювати та використовувати творчий досвід інших; здатність до співпраці; здатність організувати колективу навчально-виховну діяльність; здатність відстоювати

свою думку та переконувати інших; здатність уникати конфліктів та успішно розв'язувати їх).

Розвиток системи духовно-моральних цінностей особистості не може проходити без її участі в суспільно-корисній праці, без проявлення активності, ініціативності, ентузіазму. Лише беручи участь у такого роду діяльності, дитина зможе зрозуміти та оцінити важливість праці інших. Тому ми і створюємо такі умови, в яких учні змогли б проявити свої знання, вміння та навички, оволодіти новими формами активності.

Підсумовуючи усе вищесказане, ми можемо стверджувати, що соціалізація є одним з найважливіших завдань вчителя, адже діти входять у новий, значно ширший за їхню родину, соціальний круг, а вчитель початкової школи стає головним посередником у соціалізації дитини. Саме вчитель створює для дитини такі умови освітньо-виховного середовища, що допомагають розв'язати природно-культурні, соціально-культурні та соціально-психологічні завдання, без чого успішна соціалізація неможлива.

Карпенко Т.В.,
вчитель зарубіжної літератури,
ОКНЗ «Лозуватська ЗОШ I-III ступенів імені Т.Г. Шевченка»
Дніпропетровська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Віки та епохи люди ламали голови над таємницями становлення особистості, дивом зростання паростків «я» під нестерпною спекою впливів, моделей, чітко визначених шляхів виховання та способів становлення. У свій час Гельвецій, маючи на увазі величезну роль виховання в процесі становлення особистості, відзначав, що люди не народжуються, а стають тими, ким вони є.

Сьогодні головною метою школи є формування і розвиток високоінтелектуальної, свідомої особистості з громадянською позицією, готової до конкурентного вибору свого місця в житті.

Пріоритетними у вихованні є всебічний та гармонійний розвиток особистості, яка здатна до саморозвитку, самовиховання і самореалізації, у своїй діяльності керується загальнолюдськими цінностями.

Література – це важливий засіб формування духовності у школярів. Саме література є одним з найдоступніших для учнів видів мистецтва, а тому вчителі літератури мають чи не найбільшу можливість вплинути на формування духовного світу кожної дитини, на її емоційну сферу, а, отже, і на формування системи цінностей підростаючого покоління.

Як зазначає Є.А.Пасічник «... література як навчальний предмет є багатофункціональним, інтегральним за своїм призначенням, одним з найважливіших завдань якого є забезпечення ідейно-естетичного впливу художніх творів на учнів, використання їх високого потенціалу з метою формування всебічно розвиненої особистості, громадянина України, якому притаманна висока культура, широкий кругозір, творчі здібності, загальнолюдські цінності, високі моральні ідеали» [5].

Вже не один рік працюючи над науково-методичним проектом «Формування духовного світу особистості на уроках світової літератури», переконалася у важливості саме цього аспекту роботи. Адже суспільство хоче бачити дітей чуйними, добрими, вихованими.

Саме на прикладах літературних героїв діти вчаться оцінювати свої дії та інших. Твори повчають, утверджують певну моральну істину, бо їх сюжети побудовані на протиставленні та боротьбі добра і зла, неодмінного утвердження добрих начал, містять яскраві приклади гуманної та антигуманної поведінки. Вчитель літератури розкриває красу людських стосунків. Вчить людяності, гуманізму. Американський філософ Сантаяна сказав: «Ночами людина має вrostати в землю своєї батьківщини, але очі її нехай оглядають весь світ»[4]. Саме на таке виховання особистості і спрямовані уроки світової літератури. Вони збагачують внутрішній світ учнів духовним досвідом інших народів, прилучають через художнє слово до загальнолюдських моральних цінностей.

Осягнення духовних надбань літератури, проникнення у внутрішній світ автора та його героїв відбувається на уроці. Тому створюю всі умови для активної взаємодії з учнями. Найпродуктивнішими письмовими завданнями вважаю наступні: нагородити епітетами героїв літературного твору, дати свої назви розділам книжки, придумати інший початок або кінцівку твору, дотримуючись авторського стилю, скласти запитання для інтерв'ю з літературним героєм. Вважаю доцільним будувати урок за законами художнього твору, щоб були в ньому і кульмінаційні піки емоційних потрясінь і спади спокійніших переживань і раціонального осмислення. Не менш важливу роль відіграють і інноваційні технології навчання. Так, на уроках світової літератури учні багато разів зустрічаються з захоплюючим видом епічної літератури – казкою. Маленькі за обсягом, але надзвичайно місткі за змістом, казки дають багатий виховний матеріал. Вивчаючи казку «Снігова королева», використовую інтерактивну вправу «Сенкан». Пропоную обрати

поняття «добро» і «зло». Аналізуючи написане, приходимо разом з учнями до висновку, що людина повинна цінувати понад усе добрі слова, добрі справи та уникати злих вчинків.

Краще зрозуміти зміст «Різдвяної пісні в прозі» Чарльза Діккенса допомагає уявна подорож разом із Скруджем у часі і просторі. Учні, об'єднавшись у групи, намагаються розібратись, чому спокійний, самостійний хлопчина перетворився на злого, скупого «жмикрута».

Звідки береться зло? Чому добра від народження людина стає злою? Саме ці проблемні питання намагаюся розв'язати з учнями. Допомагає у цьому технологія «Мозковий штурм». Зібравши якомога більше ідей щодо даної проблеми, приходимо до висновку, що герой зрозумів свої помилки. Моральне переродження Скруджа сприймається дітьми як перемога сил добра і людяності.

Працюючи над повістю О.де Бальзака «Гобсек», учні діляться думками щодо твору за допомогою технологій «Щоденник подвійних нотаток» та «Мікрофон». Загострюючи увагу на фразі про те, що гроші – головний закон світу, приходимо до висновку, що надзвичайна жадібність руйнує людську сутність Гобсека, призводить його до повної самотності. Він залишається один, замкнутий в своєму егоїзмі.

Під час компаративного аналізу балад Р.Л.Стівенсона «Вересовий трунок» та А.Міцкевича «Альпухара», пропоную учням скласти порівняльну характеристику героїв за допомогою діаграми Вена. Наприкінці роботи учні приходять до висновку, що патріотичні почуття, душевні якості не залежать від того, де народилася людина, ці якості – загальнолюдські.

Однією з ефективних форм роботи на уроці світової літератури вважаю рольову гру. Учні із задоволенням виконують ролі Тома Соєра та Гекка Фінна за твором М.Твена, Маленького принца і Лиса, льотчика і Змії за твором А. де Сента-Екзюпері, осмислюючи при цьому сутність стосунків між людьми. Адже дружба, доброта, повага до особистості – найважливіші цінності людського життя.

Намагаюся спрямовувати викладання світової літератури на усвідомлений вибір учнями свого розуміння постаті, письменника, твору. Адже школярі повинні винести зі школи життєву компетентність, уміння адекватно реагувати не тільки на явища життя, а й активно на них впливати.

За основу розуміння необхідності формування духовності особистості візьмемо тезу В.Сухомлинського: «Найстрашніше, що трапляється в середовищі юнаків і дівчат, - це порожнеча душі, відсутність тієї духовної сутності, без якої немає людської особистості, немає почуття честі й гідності. Не будемо боятися цих слів – святе і непорушне»[6].

Отже, література – глобальний педагог людства – мудріша за будь-якого вчителя і за будь-яку систему. Вона не нав'язує, а пропонує взяти до роздуму і серця всі духовні надбання, явища і сили, що формують особистість.

Література

1. Відкритий урок. Артемова Ю. Рівний доступ до якісної освіти. - К.: Плеяда. - 2006. - С. 21-27
2. Відкритий урок. Якиманська І., Якуніна О. Планування та технологія особистісно зорієнтованого уроку. – К.: Плеяда. - 2006. - С.17-22
3. Лук'янова Т.В., Шарова В.І. Середовище вивчення світової літератури// Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2006. - № 1. - С.7-9
4. Мельник Ганна. Тенденції розвитку системи освіти в Україні // Директор школи. -2016. - № 6. – С. 7-10
5. Мещерякова Світлана. Типологічний словник уроку // Директор школи. – К.: Плеяда. – 2018. - С. 52-53
6. Пашкурна О.Б. Сучасний урок зарубіжної літератури. //Зарубіжна література, – 2019. - № 2. - С.5-7
7. Сафарян Світлана. Творчість на уроках літератури // Зарубіжна література в середніх навчальних закладах України. – 2008. - № 2. - С. 12-15

Лушпай Н.Л.,

вчитель української мови та літератури
*Заводівський заклад дошкільної,
повної загальної середньої освіти
с. Заводівка, Горностаївський р-н,
Херсонська область, Україна*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Відродження національної школи та реформування освіти в Україні є вимогою часу. Цей процес зумовлений змінами у суспільно-політичному житті і засвідчений концепцією мовної освіти. Сучасна концепція національної освіти ставить перед кожним учителем української мови завдання: сприяти формуванню особистості, яка характеризується свідомим ставленням до рідної мови, розвиненим мовленням, мисленням, володіє вміннями й навичками вільно користуватися засобами мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетентності. Недостатня сформованість комунікативних умінь учнів, слабка мотивація навчання роблять питання формування комунікативної компетентності дуже актуальним. Саме у шкільному віці спілкування та взаємодія з навколишнім середовищем виходять на перший план. Спілкування є необхідною умовою життя людей, без якої неможливе повноцінне формування не тільки окремих психічних функцій дитини, але й її особистості в цілому.

Практична реалізація засад, окреслених у Державному стандарті загальної початкової освіти, зокрема йдеться про формування комунікативної компетентності учнів, запропонована в чинних програмах з української мови та літературного читання. Так, навчальна програма з української мови визначає провідною змістовою лінією – мовленнєву, що передбачає розвиток усного й писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу. Формування та розвиток навичок мовленнєвої діяльності відбувається в процесі роботи над побудовою діалогічних і монологічних висловлювань. Автори програми рекомендують учням складати висловлювання з безпосередньою комунікативною метою, при чому виконання цих завдань може здійснюватися учнями самостійно або з опорою на різні допоміжні матеріали, запропоновані вчителем, – план, ключові словосполучення, речення, початок чи кінець майбутнього висловлювання, малюнок чи серію малюнків тощо [1].

Головна мета навчання української мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що ґрунтується на комунікативних вміннях, сформованих на основі мовних знань, умінь і навичок. Формування комунікативних умінь і навичок – одна із провідних проблем методики навчання мови, яку досліджували О. Біляєв, М. Бунаков, Ф. Буслаєв, В.Водовозов, Я.Грот, М. Пентилюк, О.Потебня, В.Сухомлинський, К.Ушинський, Ф. Фортунатов, Н.Марецька та інші. Учені вбачали мету навчання рідної мови у формуванні комунікативної компетенції, що має глибокі історичні корені й залишається актуальним і в нашому сьогоденні.

Основна мета навчання української мови – формування й удосконалення умінь і навичок оволодіння мовою в усіх сферах і видах мовленнєвої діяльності молодших школярів. Учитель початкових класів має підвести учнів до усвідомлення того, що вони мають говорити й писати так, щоб це було зрозумілим для інших, що існують правила (норми), яких необхідно дотримуватися у своїй мовленнєвій діяльності.

Проблема розвитку мовлення молодших школярів, формування й удосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь – одне з основних завдань учителя початкових класів. Комунікативно-мовленнєві вміння – вміння, необхідні для ефективного здійснення мовленнєвої діяльності в умовах міжособистісної взаємодії, тобто в різних ситуаціях спілкування: з різною метою, в різних умовах, з різними співрозмовниками [3, с. 12].

Розвиток мовлення є провідним завданням під час навчання молодших школярів української мови. Уміння порівнювати, класифікувати, систематизувати, узагальнювати мовні явища формуються через застосування знань з мови у різних видах мовленнєвої діяльності. Опанування мовленнєвою діяльністю здійснюється в процесі навчання на комунікативній (мовленнєвій) основі, яка включає слухання, говоріння, читання і письмо.

Формування, розвиток навичок мовленнєвої діяльності передбачає роботу над побудовою діалогічних і монологічних висловлювань. Мається на увазі переказ готових текстів і побудова своїх висловлювань на основі

прочитаних чи прослуханих творів, переглянутих фільмів, розповідей родичів, знайомих про ті чи інші події, про випадки із повсякденного життя школярів. Необхідно пропонувати учням складати усні та письмові висловлювання з безпосередньо комунікативною метою (запрошення, вітання, оголошення, вибачення тощо). Ця робота виконується учнями самостійно або з опорою на різні допоміжні матеріали, пропоновані вчителем: план, ключові слова, словосполучення, речення, початок чи кінець висловлювання, малюнок чи серія малюнків.

Н. Притулик вважає, що «комунікативна компетенція – це знання, вміння і навички, необхідні для розуміння чужих і породження власних програм мовної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуацій спілкування. Вона містить у собі: знання основних понять лінгвістики мови (мовленнєві знання) – стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті тощо; вміння і навички аналізу тексту, і, нарешті, власне комунікативні вміння – вміння і навички мовного спілкування стосовно різних сфер і ситуацій спілкування, з урахуванням адресата, мети» [3].

Відповідно до принципів єдності навчання, виховання й розвитку, гуманізації й демократизації освіти С. Караман виділяє чотири типи компетенцій: мовну, мовленнєву, соціокультурну і функційно-комунікативну [4]. Їх зміст розкрито в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти.

Комунікативна компетенція – комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування.

С. Омельчук під комунікативною компетенцією розуміє сукупність знань про спілкування, умінь і навичок, потрібних для сприймання чужих і побудови власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам і ситуаціям спілкування [2, с. 3].

Розвиток мовленнєво-комунікативних умінь учнів є фундаментальною для методики навчання української мови, адже шкільна мовна освіта має не тільки давати знання, формувати вміння й навички, а й забезпечувати належний рівень комунікативної компетенції.

Комунікативна спрямованість у методиці викладання української мови дає змогу реалізувати ціннісний, розвивальний і виховний аспекти української мови як навчального предмета Сучасний урок української мови у загальноосвітньому навчальному закладі – це урок, на якому вчитель використовує всі можливості дитини з метою активного розумового розвитку, глибокого й усвідомленого засвоєння лінгвістичних понять, формування комунікативної компетентності та моральних якостей, виховання мовної особистості) В. Сухомлинський зазначав, що мовна культура дитини – це дзеркало її духовної культури, а важливим засобом впливу на школяра є краса і велич рідного слова [4].

Важливим засобом формування комунікативної компетентності учнів є уроки української мови та літератури. Оскільки компетентність завжди наповнена якостями конкретного учня, для забезпечення особистісної орієнтації підручника необхідно передбачити в його структурі і змісті засоби організації продуктивної діяльності учнів, яка стосується розвитку особистісних якостей і специфіки навчального курсу.

В підручниках необхідно закласти таку систему вправ і завдань, яка забезпечить процеси засвоєння навчання мови й мовлення. Процедура конструювання освітніх компетентностей спирається на рефлексивне виявлення компетентнісного змісту існуючої освіти і містить такі етапи:

- пошук проявів ключових компетентностей у кожному конкретному навчальному предметі;
- побудову ієрархічної надпредметної систематики компетентностей;
- проектування загальнопредметних компетентностей на вертикальному рівні для всіх трьох ступенів навчання;
- проекцію сформованих за ступенями компетентностей на рівень навчальних предметів та їх відображення в освітніх стандартах, навчальних програмах, підручниках і методиках навчання.

Навчання української мови полягає в формуванні такої особистості, яка досконало володіє навичками спілкування у будь-якому людському середовищі. Система роботи з розвитку в учнів комунікативної компетентності має бути закладена в підручниках з української мови, адже рідна мова відіграє особливу роль в особистісному розвитку школярів. Водночас, зміст підручника має спонукати до практичної діяльності. Зміст навчання і технологія засвоєння рідної мови в основній школі зорієнтовані на формування в учнів пізнавальної самостійності, комунікативних умінь в усіх видах мовленнєвої діяльності, урахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів.

Таким чином, формування комунікативної компетенції, на нашу думку, спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування.

Література

1. Вашуленко М. С. Українська мова : програма для загальноосвітніх навчальних закладів (1–4 класи) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.ua/doc/files/news/87/8793/01_ukr.pdf.
2. Омельчук С. А. Формування мовленнєвокомунікативних умінь учнів основної школи на завершальному етапі вивчення синтаксису : автореф. дис...к. пед. н. Київ, 2003. 23 с.
3. Притулик Н. Формування умінь українського комунікативного мовлення першокласників в умовах російсько-української двомовності / Початкова школа 2004. №6. С.12-15.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К. : Радянська школа, 1988. 196 с.

Галілей – Нестеренко А.М.,
учитель української мови та літератури,
Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів №113,
Харківська область, Україна

КОЗАЦЬКІ РОЗВАГИ НА ТЕМУ: «УКРАЇНА-КОЗАЦЬКА НАЦІЯ»

Мета: прилучати дітей до джерел національної історії, культури; сприяти патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості як частини великого українського народу; пробуджувати національну свідомість; загартовувати дітей фізично і морально.

Обладнання: м'ячі, канат, мотузка, олівці, папір, рослинний матеріал, плакати, малюнки.

Під музику виходять ведучі
Козак українську любить мову,
Він завжди здержить своє слово
Щоб козацькому роду не було переводу,
Присягли козаки на вірність Україні й народу!
Козак-це той, хто за освіту!
Хто прагне волі і блакиту.
Козак-слабкому захисник,
Цінити побратимство звик.
Козак усім народам друг,
Бо лицарський у нього дух!
Козак-розумна, чесна, смілива людина,
Найдорожче йому-Батьківщина.

Ведучий

Добрий день вам, люди добрі,
Щиро просимо!
Раді вас у нас вітати,
Щастя та добра бажати!

Ведуча

Сьогодні свято, конкурс нині,
Сьогодні все козацтво тут.
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть

Вчитель

Доброго дня, дорогі друзі . Сьогодні ми все частіше звертаємося до наших витоків: рідної мови, історії нашої країни, народної гри, прислів'їв та приказок . Ще одним кроком назустріч цьому відродженню є сьогоднішнє свято - «Україна - козацька нація»

А скажіть-но мені:

-чи є ще козаки та козачки, що силою та завзяттям можуть похвалитися?

-та мови рідної не цураються?
-та наспіви,танці українські полюбляють?
-та народну мудрість,гру старовинну не забули?

Прошу, виходьте,покажіться нам!

Ну-мо, хлопці, покажіться!

А ви, друзі, подивіться-

За якого вболівати

Ви прийшли на наше свято??

Вихід команд (куренив)

Кошовий куреня:

Старшим братчикам підготуватися до козацького переклику! Козацьку перекличку розпочати.

Команди по черзі виходять з привітанням:

Отаман 1 куреня:

-Братство імені Петра Сагайдачного! (разом)

Всі:

-Чорне море він скорив!

Для козацтва України

Все,що міг, те й зробив!

Отаман 2 купеня:

-Братство імені Івана Богуна! (разом)

Всі:

-Круточола наша доля,

Як вода вона тече.

Козаку найперше-воля!

Козаку найперше-честь!

Кошовий куреня:

Ми козацького роду діти,

Ми любимо сонце і квіти.

І сонце нам шле свій привіт!

Ми козацького роду діти,

Землі український цвіт.

Танок гопак

Вчитель:

Сьогодні у нас не просто свято, а конкурс . І у нас є журі. Зараз я вас із ним познайомлю (знайомство...). Завдання журі – визначити команду – переможницю .

Програш 5 секунд

Вчитель:

А тепер і пограти можна . Як ми вже побачили і зрозуміли, ви вже визначилися із курінним отаманом, але нам краще було видно отамана, проведемо конкурс, хто з отаманів скоріше одягнеться в розвідника.

І так 1 Конкурс «Отаман-розвідник»

Ведучий:

Всі ви знаєте, що козаки були сильними, кмітливими й хитрими в розвідці. Вони вдавалися до різних витівок. Зараз ми подивимося, які з наших отаманів – нащадки давніх пращурів українського козацтва.

Ведуча:

Запрошуються куріні отамани для участі в конкурсі «отаман йде в розвідку». Отаман перевдягається в одяг козака-розвідника з готовністю до дій. Хто швидше та цікавіше це зробить – той перемагає.

(готується команда заздалегідь таємно від команд-суперниць)

І справді, шановне журі, мені хочеться додати, що сьогодні в такі часи для України наші козаки довели, що вони гідні нащадки козацтва.

Лунає музика

Ведучий: Слово надається журі.

II Конкурс «Козацький герц»

Цей конкурс проводиться як вікторина. Беруть участь козаки куренів. Зараз ми по черзі будемо ставити запитання кожному куреню.

Умова: кожен козак повинен взяти участь у вікторині!

Ведучий:

1. Кого називали в Україні козаком? (розбійника, кріпака, вельможу, безстрашного лицаря)
 2. Хто був першим козацьким гетьманом?
 3. Яку назву мав човен козаків? (Чайка)
 4. Де і коли з'явилася перша Січ? (Хортиця, 1565)
 5. Як називалося місце збору козаків? (Майдан)
 6. Хто побудував першу Січ на острові Хортиця? (Д. Вишневецький)
 7. Про що мріяв Іван Степанович Мазепа? (про незалежність України)
 8. Яку довжину мала козацька шабля? (925 мм)
 9. Назвіть традиційну їжу козаків? (юшка, соломаха, затирка, борщ, галушки, каша)
 10. Як називалося наймане козацьке військо? (реєстрове)
 11. На який термін обирався кошовий отаман або просто кошовий у Запорозькій Січі? (на 1 рік)
 12. Автор повісті Тарас Бульба? (М.В. Гоголь)
 13. Назвіть дерево, з якого козаки видовбували свої човни? (Дуб)
 14. Назвіть найулюбленіші танці козаків? (Гопак, повзунець)
 15. Хто і за що отримав псевдонім «Байда»? (Д. Вишневецький)
 16. Що означає слово «курінь»?
 17. Які посади існували в козацькому війську? (обозний, кошовий, курінний...)
 18. Якого кольору був стяг у Запорозькій Січі? (малиновий)
 19. Коли й на честь кого отримав свою назву один з французьких аеропортів? (Пилипа Орлика)
 20. Коли і за чийми вказівками було знищено Запорізьку Січ? (Катерина II, у 1779 році)
- Просимо шановне журі оцінити виступ куренів.

Оцінюється правильність та повнота відповіді. Підводяться підсумки.

Музика

III конкурс «Найсильніший козак класу»

Ведучий:

Гей ви, хлопці-запорожці,

А де ж ваша сила?

Чи свою козацьку славу

Ви не розгубили?

Ведуча:

Будем, хлопці-запорожці,

Завжди пам'ятати:

Хто безсилий, той безкрилий,

Тому не літати

Завдання конкурсу: хто з козаків більше разів підніме гирю, вагою 6 кг, той і переможе.

Для участі запрошується по 3 учасника від кожного куреня.

Підводяться підсумки

IV конкурс «Заспіваймо...»

Музика козацька кобза

Вчитель:

Наступний конкурс «Заспіваймо пісню веселеньку». Як ви здогадалися – це музичний конкурс. Козаки любили повеселитися, поспівати.

Ведучий:

Хлопці перелічите, які пісні про козаків ви знаєте. Який курінь назве більше пісень?

Оскільки конкурс музичний, то просимо заспівати наших козаків. Хто бажає бути першим?

Пісня

Журі підводять підсумки. Звучить пісня «Засвіт встали козаченьки»

V конкурс «Кращий джура»

В кого з козаків найсильніша рука? Учасники змагань повинні, не відриваючи ліктя від столу, нахилити й протиснути руку суперника до його поверхні.

Запрошуємо по 4 чоловіки від куреня!

VI конкурс «Веселий козак»

Вчитель:

Звичаї запорожців дивні, вчинки хитрі, а мова й згадки гострі й переважно схожі на глузування. Цією рисою запорізьких козаків частково пояснюють й ті дивні прізвища та прізвиська, які вони давали новачкам, що приходили на Січ.

Завдання козакам (треба для прикладу їм записати): назвіть якнайбільше прізвищ або прізвиस्क новачкам, що прийшли до вас на Січ.

На роздуми куреням надається 2 хвилини.

(Півторакожуха, Непийпиво, Неїжмак, Лупинис, Загубиколесо, Святоша, Корж, Товкач та інші)

**Журі визначають переможців. Лунає музика «Їхав козак за Дунай»
VII конкурс «Кращий маляр»**

Завдання: на альбомних аркушах із закритими очима намалювати портрет одного з козаків, учасників конкурсу. Перемагає той, хто спритніше та якісніше виконає малюнок.

Оцінка журі

Музика

VIII конкурс «Найспритніший, найвитриваліший, найсильніший козак»

Ведучий:

Прийшла пора перевірити спритність наших козаків. У цьому конкурсі беруть участь по 3 козаки від куреня.

А тепер перевіримо вас на витривалість. Запрошується по 3 козаки від кожного куреня. По парам. Хто довше протримає той і перемагає.

IX конкурс «Секрети козацької їжі»

Вчитель:

Це завдання-запитання для наших козачок-лейл.

Які рецепти козацької їжі ви знаєте? (відповідають)

Поки лейли готуються до завдання,

Конкурс-вікторина для глядачів (питання):

1. Як козаки голили собі голови? (залишали чуб на «оселедця»)
2. Який одяг носили козаки? (шапки з китицею, червоні шаровари, жупан, барвистий пояс)
3. Як називався козацький ватажок? (отаман, кошовий)
4. Яким чином козаки повідомляли на далеку відстань про небезпеку? (запалювали бочки)
5. Для чого козаки випалювали високу траву? (щоб не було де ховатися ворогу)
6. Які ви знаєте символи влади гетьмана України? (булава, бунчук)
7. Де в наш час знаходиться прах Івана Сірка-прославленого кошового отамана Запорозької Січі? (на березі Каховського моря)
8. Назвіть найвідомішого гетьмана України? (Богдан Хмельницький)
9. Що таке соломаха?
10. Яку козаки носили зброю? (пістолі, шаблі)
11. Яку назву мала зброя у вигляді довгої мотузки з петлею на кінці?

Виступ лейл обох куренів

Вчитель:

Козачки обох куренів приготували улюблену страву українців-вареники й зараз пригостять ними учасників та всіх наших шановних гостей.

Пригощення гостей

Ведучий:

Поспівали та пограли, козаками навіть стали,

І знайомою тропою їсти в клас ідем гурбою!

Вчитель:

Настав час підвести підсумки та визначити команду-переможницю та нагородити її. Доки журі підводить підсумки, дозвольте на останнє дати вам лицарсько-патріотичних настанов, дорогі хлопці та гості.

Ведучий:

Будьте відповідальними!

Ведуча:

Відповідальність-ознака гідності!

Ведучий:

Будьте послідовними!

Ведуча:

Послідовність-це наполегливість, стійкість, непохитність, незломність, принциповість!

Ведучий:

Будьте чесними!

Ведуча:

Чесність-це любов до власної гідності!

Ведучий:

Будьте точними!

Ведуча:

Точність-запорука успіху!

Ведучий:

Будьте багатими!

Ведуча:

Будьте багаті духом, розумом, силою тіла!

Ведучий:

Любіть волю!

Ведуча:

Де немає волі-там неволя. Виборюйте волю!

Ведучий:

Не обмовляйте!

Ведуча:

Обмова-зброя боягуза. Ви-лицарі!

Ведучий:

Єдняйтеся!

Ведуча:

В єдності-сила! Україна - єдина!

Ведучий:

Вдосконалюйтесь, багатійте, утверджуйтеся в житті і постійно прагніть бути кращими!

Вчитель: Слово надається нашому славному журі. Козаки на сцену.

Музика «Розпрягайте, хлопці коней»

Нагородження команд. Зачитується «Гетьманська грамота»

Ведучий: Шановні друзі! Ми прощаємося з вами і бажаємо:
Хай на радість вам щастить
Кожен день і кожну мить!
Хай щастить вам у дорозі
І на рідному порозі!
Поспівали і пограли...
Свято закінчено. Лунає козацька музика. Всі розходяться

Мягкая В.І.,
вчитель російської мови та зарубіжної літератури,
Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113
м. Харків, Харківська область, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Однією з головних цілей навчання є підготовка учнів до повсякденного життя та розвиток їх особистості. Так, в Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти зазначено, що « метою освітньої галузі "Мови і літератури" є розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій»[1].

Зміст мовного і літературного компонентів в основній школі спрямований на досягнення належного рівня сформованості в учнів вміння користуватися мовними засобами в усіх видах мовленнєвої діяльності, читати та усвідомлювати прочитане, на розвиток інтересу до художньої літератури і системного читання, розкриття за допомогою засобів мови і літератури національних і загальнолюдських цінностей, формування гуманістичного світогляду особистості, розширення її культурно-пізнавальних інтересів, виховання в учнів любові, поваги до традицій українського народу, толерантного ставлення до культурних традицій інших народів [1].

Зрозуміло, не всі учні знайдуть у повсякденному житті застосування знанням, але набуті на уроках уміння та навички людського спілкування допоможуть їм успішно соціалізуватися. Саме тому важливе місце в організації навчально-виховного процесу відводиться формуванню комунікативної компетентності учнів.

Поняття «комунікативна компетентність» означає сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів і т.ін.

Розвиток комунікативної компетентності учня передбачає:

- оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності й основами культури

усного і писемного мовлення, вміннями й навичками спілкування в різних сферах і ситуаціях у відповідності до досвіду, інтересів, психологічних особливостей мовця;

- здатність засобами мови вирішувати актуальні для мовця й суспільства задачі спілкування у побуті, суспільній, виробничій та культурній сферах життя;

- вміння використовувати мову і мовлення для реалізації цілей спілкування.

Комунікативна компетенція включає:

- уміння представити себе усно і письмово, письмово написати анкету, заяву, резюме, лист, привітання тощо;

- уміння представити свій клас, школу, країну в ситуаціях міжкультурного спілкування, у режимі діалогу культур, використовувати з цією метою знання іноземних мов;

- володіння способами взаємодії з оточуючими і віддаленими людьми і подіями; уміння виступити з повідомленням, поставити питання, коректно вести діалог;

- володіння способами співпраці в групах; прийомами дій у ситуаціях спілкування; уміння шукати і знаходити компроміси.[7]

Комунікативна компетентність характеризується цілою низкою інших здібностей людини, що виявляються у швидкості, глибині та міцності оволодіння засобами і прийомами діяльності, таким як:

- умінням слухати, сприймати і відтворювати інформацію;

- вести діалог;

- брати участь у дискусіях;

- вести переговори;

- уміння переконувати і відстоювати свою точку зору, тобто спілкуватися.

В епоху ж масового поширення спілкування через електронні носії відбувається знецінення безпосереднього живого спілкування. Тому формуванню комунікативної компетентності особистості приділяється велика увага.

Формуванню комунікативної компетентності учнів сприяють такі технології, як: інтерактивне навчання, технологія розвитку критичного мислення, проектна технологія, проблемно-пошукова, ігрова, тренінгова технологія.

Уроки інтерактивного навчання надають учням можливості для формування основних пізнавальних і громадянських умінь, а також навичок і зразків поведінки в суспільстві. Інтерактивні форми роботи сприяють розвитку ініціативи, незалежності, уяви, самодисципліни, співпраці з іншими учнями. Вони стимулюють розвиток когнітивних процесів, залучають до активної участі у процесі навчання, заохочують працювати разом, висловлювати свої думки, виражати почуття та використовувати свій досвід, брати на себе відповідальність за навчання та розвивати вміння вчитися.

Цьому сприяють такі методики: «Коло ідей», «Акваріум», «Мозковий штурм», «Мікрофон», робота в малих групах, робота в парах, які використовуються як на уроках мови, так і літератури.

Застосовуючи технологію критичного мислення, слід керуватися наступними положеннями:

- у навчання включаються завдання, розв'язання яких потребує мислення вищого рівня;
- навчальний процес обов'язково організований як дослідження учнями певної теми, що виконується шляхом інтерактивної взаємодії між ними;
- результатом навчання є не засвоєння фактів чи чужих думок, а вироблення власних суджень через застосування до інформації певних прийомів мислення;
- критичне мислення потребує від учнів достатніх навичок оперування доводами та формулювання умовиводів (здатність сприймати схеми, графіки, знаходити та інтерпретувати документи та джерела інформації, а також аналізувати аргументи, обґрунтовувати висновки міцними доводами);
- вмотивованість учнів для обговорення проблем. Вони мають працювати всі разом, щоб досягти спільного консенсусу. Така здатність до співпраці є найважливішою умовою критичного мислення, оскільки вона підтримує діалог, спільну мету та взаємне вивчення цінностей.

Методичні прийоми цієї технології, що можуть знайти своє місце на уроках мови і літератури: парна-групова робота: «мозкова атака», ключові терміни; знаємо – бажаємо дізнатися – дізналися; швидке письмо; семантична карта; ходимо навколо, говоримо навколо; обміркуйте – об'єднайтеся у пари – обміняйтеся думками; схема Венна; ажурна пилка; взаємоопитування; взаємонавчання; підбиття підсумків у парах; складання сенкану; рецензування усних відповідей товаришів, відповіді на питання та ін. [6]

Проектна діяльність сприяє таким цілям: виховання людей, здатних бути самостійними в мисленні і діях; розвиток комунікативних та дослідницьких навичок, уміння працювати з інформацією, формулювати проблеми і знаходити шляхи їх вирішення; розвиток в учнів критичного мислення. Правильно організована робота над проектами викликає в учнів інтерес і є більш результативною, ніж на традиційних уроках.

Серед проблемно-пошукових технологій., які використовуються на уроках мови, є діалог, робота з деформованими висловлюваннями, дослідження-моделювання, конструювання, реконструювання, навчальне редагування, творчі диктанти. Проблемно-пошукова діяльність стимулює творчість учнів, сприяє засвоєнню базових мовних знань на практиці, створює умови для розвитку пізнавальних інтересів.

Винятково важливо з погляду розвитку мислячої особистості використання ігрових мовних матеріалів. Такі завдання здебільшого є пошуковими, ставлять учня перед необхідністю самотужки

знаходити шляхи розв'язання; розпізнавати, аналізувати мовні факти, зіставляти їх і формулювати висновки.

Визначальною рисою цих методів є активна діяльність учнів як суб'єктів педагогічного процесу. На уроках діти вчаться вести навчальний діалог, відстоювати власну точку зору, удосконалюють вміння формулювати мету власної діяльності, робити висновки за їх результатами. Під час спілкування учні вчаться бути демократичними, толерантними, критично мислити, приймати продумані рішення.

Серед типових завдань, спрямованих на розвиток комунікативних здібностей є: підготовка усних розповідей на задану тему; словесне малювання; складання відгуку на роботу товариша; завдання типу «закінчи речення ...», «визнач помилку в твердженнях, міркуваннях»; завдання для роботи в парах чи групах; використання трьох видів діалогу: діалог у великій групі «учитель-учні», діалог в невеликій групі «учень-учні», діалог в парі «учень-учень»; завдання, що супроводжуються інструкцією: «Поясни ...», «Доведи ...» або «Обґрунтуй свою думку ...».

Показниками сформованості в учня комунікативної компетентності можна вважати: бажання активно спілкуватися; розуміння того, що у оточуючих може бути інша точка зору, може навіть не збігатися з власною; уміння ясно висловлювати свою думку, задавати питання, здійснювати контроль над діями товаришів; наявність власної думки, вміння домовлятися з партнерами і знаходити спільне рішення; уміння аргументувати свою точку зору і координувати дії своїх партнерів відповідно до неї; взаємодопомога при співробітництві; знання правил і норм спілкування; уміння вирішувати конфлікти.

Висновок. Комунікативна компетенція – це найголовніше завдання, яке містить в собі мету вивчення мови. Це здатність вирішувати засобами мови нагальні для учнів проблеми спілкування в побутовій, навчальній сферах; вміння учнів користуватися фактами мови й мовлення для реалізації мети спілкування. Таким чином, формування і розвиток комунікативних компетенцій учнів є надзвичайно важливим завданням.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392).
2. Косогова О.О. Метод проектів на уроках зарубіжної літератури. – Х.:Веста:Вид-во «Ранок»,2008. - 144 с.
3. Одинцова Г., Кодлюк Я. Цікавинки на уроках рідної мови. – Тернопіль: Підручники й посібники, 2000.
4. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2007. – 144 с.
5. Садчук Р. Дидактична гра як засіб організації пізнавальної діяльності учнів. Гуманізація процесу навчання в школі. К. 2001. с. 97 – 109.

6. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К.: Вид-во «Плеяди», 2006. – 220 с.

7. Хуторской А.В. Ключевые компетентности как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования /А.В.Хуторской; под ред. Ю.А.Дика, А.В.Хуторского.-М.:ВЛАДОСС,2002.

8. Інтернет-ресурс <http://www.allbest.ru/>

Лісницька Є.М.,

заступник директора з навчально-виховної роботи

Запорізький навчально-виховний комплекс

II-III ступенів № 82 з виробничим навчанням

Запорізька область, Україна

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДІАЛОГ ЯК ОСНОВА ОСОБИСТІСНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

Концептуальною засадою Нової української школи є педагогіка партнерства, провідними принципами якої є: повага до особистості; довіра у відносинах; доброзичливість та позитивне ставлення; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; принципи соціального партнерства [7, с. 14]. Однак, вважає М. Воровка, сучасний учитель не завжди готовий до діалогу в педагогічній взаємодії, сприймаючи його не як педагогічну цінність, а лише як форму організації цієї взаємодії [3, с. 40-41]. Тому проблема діалогу має для педагогічної науки й практики в Україні надзвичайну актуальність.

Між тим, діалогічний підхід розроблявся у вітчизняній педагогіці та шкільній практиці ще з кінця 70-х років. У 1979 р. харківські вчителі – літератор В. Литовський, математик С. Курганов, історик І. Соломадін та фізик В. Ямпольський під керівництвом В. Біблера, теоретично обґрунтували та практично втілили ідеї «школи діалогу культур».

З педагогічної точки зору, відзначає С. Курганов, діалог розуміється у кількох аспектах:

1) діалог логік, який розгортається у діалозі різних історично складених логік, культур, засобів розуміння;

2) діалог голосів, що відбувається між педагогом та учнями під час навчання, у процесі якого діти виробляють власний погляд на світ;

3) внутрішній діалог, який є свідченням успішності навчального діалогу, та здійснюється як особливе внутрішнє мовлення [5, с.17-18]

На думку М. Бахтіна, слово існує для мовця як нейтральне, що нікому не належить, слово мови, як чуже слово інших людей і як власне слово, висловлене з певним мовним наміром у певній ситуації. Соціальний розвиток особистості відбувається у безперевному та постійному процесі творчого

освоєння «чужих слів», а, отже, розуміння завжди діалогічно, передбачає взаємодію двох суб'єктів, на відміну від монологічного пояснення.

Освоєння «чужого слова» у процесі навчання, може відбуватися під впливом:

– авторитарного дискурсу (його прикладом є релігійний, політичний, моральний, слова батька, вчителів, дорослих тощо), який позбавлений для дитини внутрішньої переконливості. Він вимагає безумовного визнання, дистанції (яка може бути забарвлена як позитивно, так і негативно), та не передбачає вільного оволодіння й асиміляції зі власним словом людини, що його сприймає;

– внутрішньо переконливого дискурсу. Він позбавлений авторитарності, не підтримуваний жодним авторитетом, а часто – й зовсім не має соціального визнання (офіційною наукою, громадською думкою, критикою). Саме таке «чуже слово» є визначальним для становлення індивідуальної свідомості. Воно вступає у напружену взаємодію та боротьбу з іншими внутрішньо переконливими «чужими словами», асимілюється зі «своїм словом» та пробуджує самостійну думку [1, с.153-157].

Таким чином, діалогічні відносини є смисловими, вони відбуваються на рівні свідомостей, на особистісному рівні, та можливі лише як міжсуб'єктні. Більш за те, вони передбачають якісні розбіжності суб'єктів, які взаємодіють – саме ці розбіжності живлять діалог. У ході діалогічної взаємодії свідомостей і виникає розуміння. Саме тому, зіткнення з будь-яким предметом культури, яке стає запитуванням та бесідою, теж є діалогом.

Виходячи з такого розуміння, педагогічні процеси є поліфонічними, адже передбачають багатоголосся. Особливу значущість має здатність учителя створювати умови у навчання, у яких учні говорять своїм голосом, самі за себе. Це забезпечує комунікативну передумову для формування їх суб'єктності у навчанні. Таким чином, діалог у сучасній школі є найбільш конструктивним засобом впливу на розвиток людської свідомості у мультикультурному соціальному просторі, у взаємозбагачуючій міжкультурній взаємодії того, хто навчає і того, хто навчається, суспільства та окремого індивіда.

Діалог, як вираження потреби у взаємодії, взаємодопомозі, взаємозбагаченні, передбачає неодмінну зверненість до «Іншого», наголошував М. Бубер. Мислитель виділив три види діалогу: 1) справжній, у якому кожний суб'єкт націлений на встановлення живого співвідношення з іншими; 2) технічний, зумовлений необхідністю досягнення об'єктивного взаєморозуміння і / або або передачі певної інформації; 3) замаскований під діалог монолог, коли кілька людей досить химерно розмовляють самі з собою, однак вважають при цьому, що вони позбавилися від нестерпної самотності [2, с.55]. Таким чином, в освіті існують два типи діалогу – пізнавальний та особистісний, а також псевдодіалог, який має лише зовнішні ознаки діалогічності.

З позиції етики, вважав Е. Левінас, можна відокремити три типи діалогу:

- інтеграційний, у якому один учасник взаємодії цілком виключає точку зору іншого;
- ідентифікаційний, у якому учасники заперечують точку зору одне одного;
- синтетичний, спрямований на пошук істини, в процесі якого узгоджуються погляди обох сторін [6, с. 162].

Останній тип діалогу підводить до усвідомлення сутності педагогіки партнерства з її орієнтацією на взаємодію та взаємоповагу, доброзичливість та позитивне ставлення, горизонтальність зв'язків та рівність сторін у педагогічній взаємодії. Таке розуміння переформується із думкою М. Бахтіна, який вважав діалогом найвищого рівня діалог особистостей. Важливою характеристикою такого діалогу є взаємне ставлення учасників одне до одного та до себе як до особистості, що й існує як така, і вільно розкриває себе, і може бути зрозумілою лише у діалозі.

Ефективність діалогічної взаємодії у навчанні забезпечують:

- включення у її зміст реальних життєвих проблем;
- рівноправна взаємодія учасників діалогу;
- узгодження змісту, способу і характеру взаємодії з різними психофізіологічними й соціальними особливостями сприйняття й реагування учасників діалогу;
- готовність учнів та вчителя до діалогу;
- врахування рівню готовності до діалогу та досвіду діалогічного спілкування учнів та вчителя;
- готовність педагога до несподіваних й неоднозначних суджень, адекватна реакція на них;
- вибір оптимального стилю педагогічного спілкування;
- поступове підвищення самостійності учнів;
- вміння учнів актуалізувати накопичений життєвий і соціальний досвід;
- систематичний моніторинг готовності дітей до діалогу.

Поняття «діалогічна взаємодія» у педагогічному контексті означає, що знання, які були отримані в процесі діалогу учня з педагогом або з іншими учнями є не самоціллю, а проявом активності учасників навчального процесу, яка дозволяє вийти за межі знайомого матеріалу. Діалог має викликати пізнавальні суперечності, які спонукають дітей до участі у постановці та розв'язанні проблем у процесі навчання, що сприяє інтелектуальному розвитку учасників діалогу, формуванню умінь та навичок самостійної пізнавальної й пошукової діяльності.

Таким чином педагогічний діалог, який поширюється на увесь навчально-виховний процес, потребує не стільки конкретних педагогічних методик, технологій організації, скільки діалогічної компетентності педагога, передбачає високий рівень сформованості його комунікативних якостей, націленість на партнерську взаємодію з усіма учасниками педагогічного процесу як особистісну та професійну цінність.

Література

1. Бахтин М. М. Слово в романе / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – Москва : Худож. лит., 1975. – С. 72-233.
2. Бубер М. Проблема человека / М. Бубер – К.: Ника-Центр, 1998. – 96 с.
3. Воровка М. І. Визначення концепту «діалог» у контексті педагогічного дослідження / М. І. Воровка // Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. І. – Київ, 2020. – С. 40-44.
5. Курганов С. Ю. Ребенок и взрослый в учебном диалоге: кн. для учителя / С. Ю. Курганов. – М.: Просвещение, 1989.— 127 с.
6. Левинас Э. Путь к Другому/ Э. Левинас // Сборник статей и переводов, посвященный 100-летию со дня рождения Э. Левинаса. – Санкт-Петербург, 2006. – 239 с.
7. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко – Б. м., 2016. – 40 с.

Поліщук Л.М.,

вчитель англійської та французької мови

Вербівський ЗПЗСО

Херсонська область, Україна

ОВОЛОДІННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ КОМУНІКАТИВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Зміни, які відбуваються у засобах комунікації (використання нових інформаційних технологій) вимагають підвищення комунікативної компетенції школярів, вдосконалення їхньої філологічної підготовки, тому пріоритетне значення набуло вивчення іноземної мови не тільки в якості засобу спілкування, а й в якості певного методу узагальнення культурної спадщини країни, мова якої вивчається.

Таким чином основне завдання сучасного педагога полягає у формуванні особистості з таким рівнем культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у різноманітних комунікативних ситуаціях. Найбільше цьому сприяє комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення іноземних мов, а саме: формування і розвиток міжкультурної комунікативної компетенції. Комунікативна мета у вивченні іноземних мов є пріоритетною, бо вона передбачає таку організацію діяльності, яка спрямована на оволодіння учнями спілкуванням в усній (говоріння, аудіювання) та писемній (читання, письмо) формах у межах

визначених комунікативних сфер, тематики ситуативного мовлення та на основі вивченого мовного і мовленнєвого матеріалу. Саме набуття комунікативної компетентності перетворює учня з носія академічних знань на людину соціально активну, налаштовану на соціалізацію у суспільстві з метою практичного використання набутих знань.

Головною метою будь-якої системи освіти є розвиток особистості учня. Навчання виступає, як основа та засіб психічного і особистісного розвитку людини. Стосовно предмета «Іноземна мова» саме таким є комунікативно-орієнтоване навчання, концепція якого розробляється в зарубіжній і вітчизняній методиці. В основі комунікативного орієнтованого навчання лежить гуманістичний підхід, завдяки якому створюються умови для активного і вільного розвитку учня в процесі навчання іноземної мови. За комунікативною методикою навчання, навчальну діяльність на уроці слід розглядати, як діяльність спілкування. Саме це потребує широкого використання на уроках іноземної мови активних та інтерактивних форм і методів навчання, рольових ігор, міжпредметних проблемно-пізнавальних завдань при проведенні інтегрованих уроків. Іноземна мова має стати інструментом, який допоможе обрати правильний шлях в житті школяра, здобути освіту європейського зразка та отримати престижну роботу. Тому хочу, щоб крихітні зерна праці залишилися в душах моїх учнів. Ознайомлюючись зі звичаями та традиціями іншомовних країн, прививаю своїм вихованцям любов до мови, щоб вони, опираючись на знання, опанували іноземну мову. Впевнена, що метою навчання іноземної мови є формування в учнів комунікативної компетенції, що означає опанування мови як засобу міжкультурного спілкування. Як філолог, найважливішою складовою навчання вважаю комунікативну компетенцію. Саме завдяки іноземній мові дитина пізнає, осмислює та сприймає світ, ознайомлюється з усіма сферами життєдіяльності як свого народу, так і народу, мову якого вивчає, засвоює його духовні якості, риси характеру. Упевнена, що мова програмує національну ідентичність дитини, формує її національну свідомість, сприяє національному самоствердженню. Першорядна роль іноземної мови у процесі становлення та розвитку особистості проявляється в тому, що вона слугує головним засобом налагодження взаємодії з іншими людьми та суспільством.

Що дає комунікативна компетенція? Це уміння спілкуватися усно, писемно, спілкуватися рідною та іноземними мовами.

Комунікативна компетенція складається з: мовної (лінгвістичної) компетенції; мовленнєвої компетенції; соціокультурної компетенції.

Таким чином оволодіння комунікативною компетенцією дає можливість отримувати продуктивне навчання за активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Тому проблему раціональної організації навчання іноземних мов можливо вирішити шляхом застосування комунікативно-орієнтованого підходу.

Головний принцип для мене сьогодні – творити урок, як режисер творить спектакль. Треба продумувати кожен крок, так щоб він був спрямований на розвиток розумової та мовленнєвої діяльності учнів з логічними переходами від одного етапу до іншого. Одним із шляхів удосконалення навчальної діяльності є оптимальне поєднання різних форм роботи на уроках та в позакласній роботі. З роками вже відпрацювалися шляхи формування комунікативної компетенції. Успіх є, коли на уроці присутні інтерактивні форми і методи навчання, рольові ігри, міжпредметні проблемно-пізнавальні завдання. Постійно використовую на уроках: обговорення проблем, формування власної думки, уміння презентувати свій продукт(відповідь), стимулювання критичного ставлення до себе, уміння адаптуватися в мовному середовищі.

Своїм першочерговим завданням вважаю навчити учнів розмовляти іноземною мовою на актуальні та зрозумілі для них теми, які вони можуть застосувати в різноманітних життєвих ситуаціях, стимулювати їх до висловлювань, заохочувати для спілкування. Для цього використовую різні фактори, що забезпечують розвиток комунікативної активності та креативного мислення на уроці, а саме: цікавий тематичний підбір матеріалу; диференційований підхід, врахування інтересів учнів; мотивацію навчання; сприятливе психологічне середовище; інтерактивні прийоми і методи роботи.

Як правило на різних етапах навчання учнів ставлю перед собою різні цілі.

1 етап — початкова школа (1-4 класи). На цьому етапі у дитини поступово формуються елементарні знання про повсякденне життя. Допмагаю дітям, які входять у світ чужої мови. Для цього використовую різноманітний матеріал комунікативної спрямованості: фонетичні і лексичні ігри; ляльковий театр; пісні, вірші, лічилки, мультики; рухомі ігри, руханки; невеликі за обсягом тексти, казки.

2 етап — середня школа (5-9 класи). Обсяг навчального матеріалу помітно зростає і сприяє розвитку комунікативної компетенції та креативного мислення. Напрацювання початкової школи зберігаю і розвиваю в учнів середньої ланки, забезпечуючи наступність. На цьому етапі роботи: створюю мовленнєві ситуації, що наближають навчальне спілкування до реальних умов; використовую мультимедійні технології; навчаю учнів складати діалоги, ситуативні вправи, добираю творчі завдання, які активізують навчальний процес і спонукають думати; проводжу рольові ігри відповідно до теми уроку; застосовую метод проектів.

3 етап — старша школа (10-11 класи). На рівні старших класів особливу увагу приділяю формуванню важливих для життя в суспільстві компетенцій: креативно мислити, працювати в колективі, бути здатними розв'язувати проблеми, бажати та вміти вчитися протягом життя, які є невід'ємними складовими процесу формування комунікативної активності. На цьому етапі систематизується та узагальнюється мовленнєвий та комунікативний досвід, набутий ними на попередніх етапах вивчення мови.

Методи і види навчальної діяльності дедалі більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування, зростає коло інтересів.

Для підвищення мотивації учнів до навчання, якісного формування комунікативної активності та креативного мислення впроваджую: дебати, дискусії, нестандартні уроки, метод проектної роботи, роботу з відео та аудіо матеріалами.

Традиційні форми роботи завжди урізноманітнюю творчими завданнями, лексична і тематична насиченість яких дозволяє творчо та активно мислити.

На всіх етапах вивчення мови приділяю важливу роль читанню. Вважаю, що саме читання сприяє розширенню і закріпленню лексичного запасу, формує граматичні навички.

Вправи, які використовую на уроці іноземної мови є : «Météo en classe», «Подаруй квітку», «Хто краще знає алфавіт?», «Знайди зайве слово», «Вірно-невірно», «Казки-загадки», «L'horloge», «Le vocabulaire mural», «Анаграма», «Асоціації», «Письмо в малюнках» (**початкова школа**), «Пошук запитань», «Дошка питань», «Le jeu des contraires», «Le tremblement de terre», «L'horloge», «Le vocabulaire mural», розминка «Павутиння», таблиця «Знаємо – Хочемо дізнатись – Дізнались» («З-Х-Д»), «Ключові терміни», «Вірно-невірно», «Парна (групово) мозкова атака», (**середня школа**), «Коло ідей», «Проблемні питання», таблиця «З-Х-Д», «Ажурна пилка»(**старша школа**).

Ставлю головний акцент на завдання, які розвивають творчий початок особистості, підвищують мотивацію вивчення мови та покращують мотивацію як основний механізм комунікації. Звичайно все це з урахуванням вікових особливостей. Адже основним підходом до вивчення іноземної мови у першому класі згідно НУШ є комунікативно-ігровий метод навчання. Він забезпечує дійове, зорієнтоване на особистість, навчання іншомовного спілкування. Навчаю першокласників через прямий досвід (Total physical response). Початком уроку є ранкова зустріч. Використання сюжетних історій (Storytelling), «занурює» дітей в іншомовну атмосферу. Малюнки учнів допомагають краще засвоїти слова та коротенькі речення. А ще на уроці застосовую прийом пальчикового лялькового театру. Це забезпечує можливість розіграти елементарні комунікативні ситуації відповідно до віку дитини. Співаємо з учнями, показуючи пальчикові ляльки. Зважаючи на все це, доцільно на уроках іноземної мови застосовувати елементи гри у поєднанні з бесідою, елементами самостійної роботи. Гра враховує інтереси того, хто говорить й умови комунікативної ситуації, таким чином, у процесі гри відбувається відпрацьовування учнями різних мовних ЛЮ та кліше, що у свою чергу, веде до комунікації.

У сьогоденних умовах комунікативні ігрові технології повинні стати одними з домінуючих, оскільки вони формують творчу, мовленнєву особистість, яка спроможна швидко реагувати та адаптуватись до будь-якого мовленнєвого середовища. Ігрові моменти на уроці нероздільно пов'язані з поняттям «семантичного поля». Робота з використанням семантичних полів

взагалі дуже ефективна, оскільки, окрім швидкості реакції розвиває асоціативне мислення.

Кредо моєї роботи є:

Si tu veux être fort, travailles! Хочеш бути сильним, працюй!

Si tu veux être respecté, travailles! Хочеш поваги – працюй!

Так говорять французи. А ми, українці, визнаємо народний вислів: «Хто хоче працювати, той шукає спосіб, а хто не хоче працювати – той шукає причину».

Тепер докладніше зупинюся на тих технологіях, які використовую. Отже, успішною і результативною, на мою думку, робота вчителя іноземної мови буде за умови дотримання таких правил:

- Учитель і учень – партнери, рівні у процесі навчання. Поважайте один одного.

- Кожен учень – унікальна обдарована особистість. Відкрий її.

- Не марнуй жодної хвилини.

- Знання – це скарб. Наповни ними себе.

З метою формування комунікативної компетенції застосовую нестандартні форми проведення уроків : урок-подорож, урок-ділова - гра, урок-змагання, урок-КВК, урок-театралізований урок, урок-конкурс, урок-концерт, урок-екскурсія з підготовкою творчих комунікативних завдань. Розділяю учнів на групи, які змагаються між собою, проводжу різноманітні конкурси, оцінюю їх результати, з урахуванням певної кількості балів за правильність і повноту відповідей. Також варто зазначити, що для кожного конкретного уроку ця структура є відповідно до змісту використаного матеріалу і особливостей сюжету змагань. За допомогою змагань у ігровій формі на уроках іноземної мови в початкових класах можна в цікавій та незвичній формі провести перевірку рівня сформованості у них умінь та навичок. Рівень оволодіння учнями мовленнєвих форм носіїв мови, знання про культуру, традиції, історію, географічне положення країни, мова якої вивчається є результатом сформованості в учнів іншомовної комунікативної компетентності.

У своїй практиці використовую інтерактивні методи та форми навчання під час проведення нестандартних уроків, серед яких: урок із використанням інноваційних форм і методів («Ma famille» 10 клас, французька мова), мультимедійних технологій («Day by day» 3 клас, англійська мова), урок розвитку комунікативних умінь («Ukraine touristique» 10 клас, французька мова). Робота спрямовується на соціалізацію особистості, здійснюється диференціація з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей даного класу. Зрозуміло, що пріоритетним напрямком діяльності є формування комунікативних умінь творчої особистості. Приклад цьому показовий урок у 8 класі з англійської мови «Daily, weekly, monthly».

Кожен урок - крок до творчості, самопізнання. Спілкування з учнями, у яких присутній хист до іноземної мови, перекладу, інтонаційного

декламування, вимови на іноземній мові – це такий стимул для мене. У своїй роботі використовую:

діалог (сфери діяльності початкової школи);

монолог (сфери діяльності середньої та старшої школи).

Скільки працюю в школі, пишаюся тим, що я - вчитель іноземної мови, носій культури і традицій Франції, Англії. Спілкуючись з учнями на уроках, уникаю одноманітності.

Вважаю, що важливою умовою ефективності нестандартних уроків є наявність позитивних емоцій. Участь дітей на таких уроках пов'язана з пріоритетністю знань. Найвищої майстерності в проведенні навчальних занять досягає той вчитель, який використовує ситуації успіху в навчанні (емоційне розвантаження, зміна завдання за бажанням учня, допомога класу, «швидка допомога», «підказка». Формування комунікативної компетенції через здатність розуміти і відтворювати іноземну мову представлено було на уроці з майстер-класу у 6 класі за темою « Voyage a Paris». На уроці у кожного з учнів була своя роль зі змілим використанням знань: туристи, гості, представниця туристичного агентства . Учні пересувалися у просторі та готували повідомлення пізнавальної інформації у захоплюючій формі. Такі нестандартні уроки допомагають учням заочно познайомитись з історією, культурою, традиціями народу, мова якого вивчається. Урок-подорож покликаний формувати в учнів поняття здатності до міжкультурної взаємодії, а також продемонструвати мовні знання та мовленнєві навички з іноземної мови. Мовленнєва компетенція на уроці була пов'язана з формуванням у здобувачів освіти умінь та навичок спілкуватися в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні (монолог, діалог), читанні та письмі. Соціокультурна компетенція передбачала засвоєння здобувачами освіти знань соціокультурних особливостей країни, мова якої вивчається, культурних цінностей свого та інших народів, а також формування умінь її використовувати у практичній діяльності. Використання ролей надає можливості учням стати головними діючими особами на уроці, розвиває уміння виконувати різні види діяльності. Діти вчать бути толерантними, приймати всі ідеї, які виникають під час спроб спілкування.

Саме бінарний урок з елементами інтеграції (зарубіжна література, музика, інформатика), проведений у формі експедиції, на тему «La Presse de la France» є прикладом сучасного уроку щодо формування комунікативної компетенції.

Один із нових прийомів «Reading in the circle» - «Читання в колі», який використовую для формування мовленнєвої компетенції, яка пов'язана з формуванням у здобувачів освіти умінь та навичок спілкуватися в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні (монолог, діалог), читанні та письмі. Учні виконують ролі: Reader, Translator, Illustrator, Teacher.

Один учень читає, інший перекладає, третій показує, а Teacher перевіряє та доповнює. Цей прийом застосовую у 5-11 класах.

Саме ці та інші активні інноваційні технології, перелічити які повністю неможливо, відіграють пріоритетну роль у викладанні іноземної мови. І незалежно від того де живе дитина: у столиці, у великому або малому місті чи у віддаленому селі – вона має право отримувати рівний доступ до освіти з цього предмету.

Важливим засобом формування комунікативної компетенції є використання інформаційно – комунікативних технологій у процесі навчання предмета. Застосування ІКТ на уроках та заходах є однією з інноваційних освітніх технологій, спрямованих на формування мовленнєвої компетенції учнів. Це підвищує інтенсивність навчального процесу, засвоюється значно більша кількість матеріалу, ніж при традиційному навчанні. Крім того, цей матеріал закріплюється міцніше. На своїх заняттях використовую навчальні матеріали: мультимедійні презентації, аудіо та відео, які мотивують та націлюють учнів на успішні результати. Досвід їх використання дозволяє краще систематизувати новий лексичний, граматичний і навіть фонетичний матеріал та створити підтримку під час навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. У результаті ми досягаємо головної мети навчання - виховання особистості, яка здатна розвиватися в умовах сучасного суспільства.

Організація навчального процесу на уроках іноземної мови проходить через компетентісний підхід. Принцип комунікативності займає чільне місце. Методи, які використовую на уроках, дозволяють значно збільшити час мовної практики на уроці для кожного учня, досягти засвоєння матеріалу всіма учасниками навчального процесу та вирішити різноманітні виховні та навчальні задачі. У процесі навчання залучаю учнів до національної культури, побуту, традицій, що забезпечує їм можливість брати участь у міжкультурній комунікації.

Напрацьований мною досвід роботи широко презентую перед колегами на районних науково-методичних семінарах та майстер-класах для вчителів іноземних мов.

Але сьогодні всього цього замало, адже наш час потребує нового, сучасного вчителя. Тому, як господар організації навчального процесу, готую сучасні уроки та позакласні заходи, які сприяють ефективній діяльності та успішній реалізації визначених цілей і завдань.

Моя професійна самореалізація та творчість самовиражається виконанням обов'язків роботи голови районного методичного об'єднання вчителів іноземної мови.

Одне з моїх захоплень, пов'язане з написанням віршів на французькій мові. Схильність до поезії, сприяла тому, що ці вірші увійшли до поетичного альманаху «Натхнення» збірки віршів педагогів та учнів Нижньосірогозького району.

Маю честь бути педагогом у той час, який поряд з нормативністю надає широкі можливості для творчості, залучення до діалогу культур, оволодіння культурою спілкування.

Ось чому необхідно в освіті, а згодом і в суспільстві загалом, здійснити своєрідний «мовний прорив». Це означає, що всі громадяни мають опанувати державну мову як потужний національний, об'єднувальний чинник, а з іншого боку - кожен випускник повинен вільно володіти хоча б однією, а краще кількома іноземними мовами. Отже, комунікативна компетенція, як мета навчання іноземної мови в середній школі, передбачає не лише знання мовної системи, а й практичне володіння мови.

У сучасному динамічному світі вчитель має за мету сформувати компетентну особистість здатну до самореалізації. Ми повинні виховати «європейця», починаючи з власної домівки, зі стін рідної школи. Що можна зробити? Продовжувати шукати нові засоби навчання, прийоми педагогічної діяльності. Завжди тримати в пам'яті: « Чим ширшим буде мій багаж, тим більше матиму «будівельного» матеріалу для творчості». То ж думаймо, шукаймо, творімо! Підкреслюю, що зацікавити, повести за собою спроможний лише той педагог, який сам перебуває у постійному пошуку. Адже ще В. О. Сухомлинський закликав: «Будьте самі шукачами, дослідниками. Якщо не буде вогника у вас, вам ніколи не запалити його в інших ...».

Література

1. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні// Іноземні мови. – 1996.- №4.- С. 3-8.
2. Боделан О. В. Вплив інтелектуальних і комунікативних особливостей учнів на їхню психологічну адаптацію у школі. // Наука і освіта. – Одеса, 1998. - №5. – С. 32-34.
3. Ветхов О. М. Актуальні питання комунікативного навчання іноземних мов / О. М. Ветхов // Педагогіка і психологія . К.- 2006.- №1.- С. 91-98.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
6. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Інформаційний збірник МОН України. — 2002. — №2.
7. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спецшкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. (5-9 класи) та (10-11 класи) (оновлені).
8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / К.: Видавництво А.С.К., 2004.

Поліщук Л.М.,
вчитель французької мови
Вербівський ЗПЗСО
Херсонська область, Україна

УРОК З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У 10 КЛАСІ «UKRAINE. UKRAINE TOURISTIQUE»

Classe : 10 –ième

Objectifs:

instructifs:

- donner son avis sur un sujet d'actualité;
- elargir les connaissances des élèves sur les lieux touristiques de notre état ;

développants:

- développer les pratiques de la compréhension et de l'expression orales;
- développer les pratiques du travail en groupes;

éducatifs:

- éduquer l'intérêt à l'histoire de son pays,
- être les patriotes de sa Patrie.

Type de la leçon : leçon avec les éléments du voyage.

Equipement : le tableau interactif, la présentation, les photos.

Le déroulement de la leçon

I. Le commencement de la leçon.

1. L'organisation.

Professeur- Bonjour, mes élèves ! Je suis contente de vous voir.

Attention ! Attention !

Fillettes et garçons !

Mesdames et monsieurs !

Notre leçon de la langue française

Voyez – vous maintenant commence.

2. Activités linguistiques (le dialogue entre le professeur et les élèves).

- Quel jour est-ce aujourd'hui?
- Quel mois de l'année est-ce aujourd'hui ?
- Quelle date est–ce aujourd'hui ?
- Quelle année est–ce aujourd'hui ?

3. Le thème et les buts de la leçon.

Professeur- Aujourd'hui, nous allons parler de l'Ukraine, notre pays natale.

Nous ferons le voyage en Ukraine.

La devise de notre leçon est :

Si tu veux être fort, travaille !

Si tu veux être respecté , travaille !

4. La gymnastique phonétique.

Je suis de l'Ukraine,

Je suis Ukrainienne.

Je suis de Kherson,
Je suis Khersonienne.
J'aime les rues de la ville,
Les boulevards centraux
J'aime ma ville natale
Pour moi c'est super !!!

II. La partie principale.

1. Le développement des pratiques de la compréhension orale.

Avant l'écoute. (Attaque de la raison)

Professeur- Mes enfants ! A votre avis, qui est **voyageur** ?

Élève 1 – À mon avis, le voyageur , c'est une personne qui aime voyager.

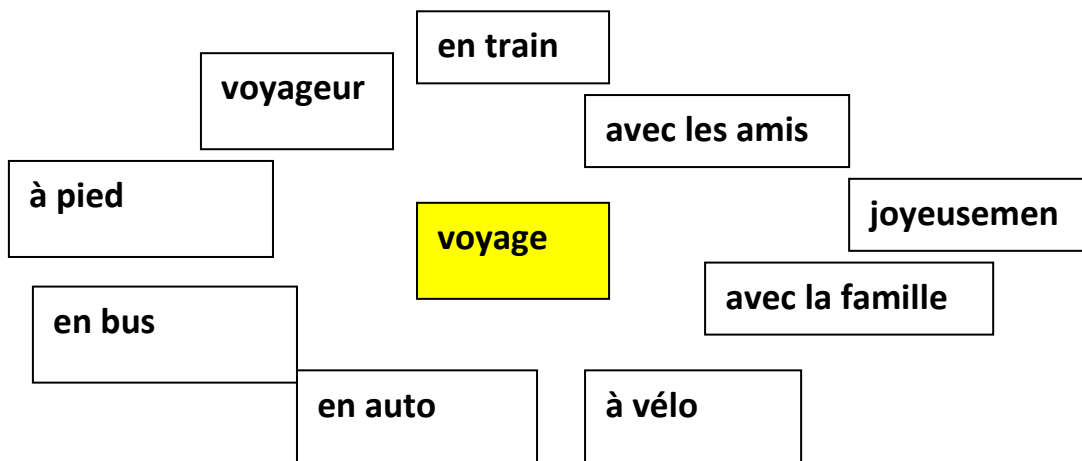
Élève 2- Je pense, que le voyageur , c'est la personne qui peut voyager et aller.

Élève 3 – Les voyageurs, ce sont quelques personnes, qui aiment voyager.

2. Exercice « Boule de neige»

- Nommez les associations avec le mot **voyage**.

(le travail sur le tableau)

3. Le jeu de rôle

Nous allons parler à tour de rôle d'après le schéma .

J'aime voyager :

en train,
en bateau,
en avion,
en bus,
en moto,
en auto,
à vélo,
à pied.

Exemple : -J'aime voyager en Ukraine à vélo. Et toi ?

Et, vous allez composer les dialogues. Je suis sûr que nous allons approfondir nos connaissances.

- Aimes–tu voyager ?
- Oui, j'aime voyager.
- Comment aimes–tu voyager ?
- J'aime voyager en train.
- As–tu visité Kyiv ?
- Non, mais je veux !
- Alors, bonne chance !
- Merci !

4. La conversation sur le thème.

Chers amis ! Le voyage c'est notre vie. Aimez- vous voyager ? Et voila, je vous propose de visiter l'agence touristique pour apprendre les itinéraires des voyages en Ukraine.

5. Le travail en groupes.

- Aujourd'hui ,dans notre classe il y a quelques groupes. Chaque groupe choisit la ville préférée pour le voyage. Vous êtes les voyageurs et vous pouvez raconter sur votre voyage.

6. Une minute de repos

Relaxion

Asseyez-vous confortablement, fermez les yeux. Faites votre respiration calme et régulière. Respirez fort , puis expirez lentement. Répétez de nouveau. Vous êtes calmes et contents. Imaginez le champ immense. Vous êtes la- bas. Regardez autour de vous et contemplez les plus belles images. Le soleil est dans le ciel bleu. Vous pouvez sentir l'énergie du soleil. Vous tournez la tête et voyez «la chute d'eau». Vous sentez comment l'eau pure emporte tout le mauvais.Votre âme est ouverte envers le soleil. Le soleil vous donne de l' énergie et de la santé. Vous êtes heureux et vous ouvrez les yeux.

7. Bien, nous avons reposé et nous allons parler du voyage en Ukraine. Voila, le premier groupe nous presente la capitale de l'Ukraine, Kyiv.

Kyiv.

Kyiv est la capitale de l'Ukraine. C'est le centre économique, politique, scientifique et culturelle. Kyiv est la ville – parc. Ses rues et ses boulevards sont vertes. On peut voir beaucoup des chataigniers à Kyiv. Au printemps , ils sont en fleurs. Cette ville est belle et grande. Beaucoup de touristes visitent Kyiv. Ils admirent les monuments historiques, les musées, les théâtres. La principale rue de Kyiv est le Krechtchatik.

8. Le deuxième groupe nous présente notre ville natale, Kherson.

Kherson.

Kherson est ma ville natale. C'est une grande ville qui se trouve au sud de l'Ukraine. Kherson est le centre économique, agricole, administrative et historique du sud de l'Ukraine. Les habitants de Kherson sont fiers de leur ville. Dans la ville il y a beaucoup des rues, des boulevards , des parcs. La principale rue de Kherson est la rue de Ouchakov. La principale artère de la région est le Dniepr. La ville Kherson est située sur Dniepr. J'aime ma ville natale. Je veux vivre à Kherson.

9. Et voila, parlons de l'Ukraine en général. On peut utiliser le plan.

Nom officiel : Ukraine
Langue officielle : ukrainienne
Langues parlées : ukrainien, russe, tatare, polonais, hongrois
Capitale : Kyiv
Superficie : 603700 km
Population :46 710 816 d habitants

Indépendance

Date : 24 aout 1991

Monnaie: grivna

Hymne national: Chtche ne vmerla Ukrainy ni slava, ni volia.

(la communication avec les élèves de la classe)

10. Et voila ! Mes chers amis ! Nous avons voyagé en Ukraine. La langue maternelle des Ukrainiens est la langue ukrainienne. Est-ce que j'ai raison de vous appeler « amis de la langue française » ?

Élève- Vous avez raison de nous appeler « amis de la langue française ». Pour moi la langue étrangère est le français. La langue française est riche et mélodieuse.

Élève – La langue étrangère enrichit nos connaissances sur la vie culturelle, économique et politique.

Professeur - Je vous appelle apprendre la langue française et plus mieux quelques langues étrangères . Mais il ne faut pas oublier la langue maternelle.

Je vous propose de retenir le proverbe français :

«**Qui langue a, à Rome va** ». Traduisez en Ukrainien ce proverbe.

Chers amis! Qu'est-ce que nous avons fait à la leçon de français?

Nous avons fait les dialogues.

Nous avons organisé la communication.

Nous avons présenté les informations sur notre thème.

Nous avons appris la poésie.

Nous avons appris le proverbe.

Professeur – Vous avez bien travaillé. Je vous donne des bonnes notes.

Professeur – Le devoir à la maison : preparer le sujet sur la ville preferée de l'Ukraine.

Á la fin de notre leçon il faut dire : «Voyage est notre vie ».

СЕКЦІЯ 3. ДОСВІД РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ПО ВПРОВАДЖЕННЮ СИСТЕМИ НУШ

Кривенко Т.В.,
вчитель початкових класів
Зачепилівська ЗОШ I-III ступенів
смт. Зачепилівка, Харківська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ НА ТЕМУ «ТВАРИНИ. ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ» (Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ, 1 КЛАС)

Мета: формувати в учнів **ключові компетентності**, а саме:

- вміння вчитися – самоорганізовуватися до навчальної діяльності у взаємодії, планувати свої дії, доводити роботу до кінця;
- загальнокультурну компетентність – дотримуватися норм мовленнєвої культури, зв'язно висловлюватися в контексті змісту; бачити красу рідної природи;
- соціальні компетентності – проектувати стратегії своєї поведінки з урахуванням інтересів та потреб інших, продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі, проявляти ініціативу, використовувати різні ролі й функції в колективі;
- громадянську компетентність – екологічно мислити, бережливо ставитися до природи;
- здоров'язбережувальну компетентність – усвідомлювати здоров'я як вищу життєву цінність.

Формувати в учнів **предметні компетентності**:

- сформувати в учнів поняття про тварин, як частину живої природи;
- розширити і уточнити уявлення дітей про різноманітність тваринного світу, середовище їхнього існування;
- формувати в учнів поняття звірі, птахи, комахи, риби;
- знайомити учнів із назвами тварин;
- розвивати в учнів спостережливість, вміння порівнювати зовнішній вигляд тварин та групувати їх за способом пересування, середовищем існування;
- розкрити для учнів цінність тварин для людини, взаємозв'язок живої істоти з довкіллям;
- повідомити учням правила поведінки в природі;
- виховувати в учнів турботливе ставлення до тварин, бажання брати участь у їх охороні.

Очікувані результати: після цього уроку учні зможуть:

- **називати** ознаки комах, птахів, звірів;
- **пояснювати** правила поведінки у природі;
- **порівнювати** будову різних видів комах, риб, птахів, звірів;

- **класифікувати** зображення комах, риб, птахів, тварин, пояснюючи сутність класифікації;

- **розповідати** отриману інформацію, **описувати** результати спостережень за тваринами.

Обладнання: ілюстрації тварин, сигнальні картки, роздатковий матеріал для роботи в парах та в групах, малюнок «Білочка», «Тітонька Сова», силуетні грибочки, презентація «Тварини».

Хід уроку

I Організація класу:

- Продзвенів уже дзвінок,

Починається урок.

Він зимовий і цікавий,

Тож гостей зібрав чимало.

Всі повернемось обличчям до гостей

І лагідно промовим: «Добрий день!»

- Діти, якими ви хочете бути протягом уроку?

У – уважними

Р – розумними

О – організованими

К – кмітливими

- А я хочу, щоб ви:

Не просто слухали, а чули,

Не просто дивилися, а бачили,

Не просто відповідали, а міркували,

Дружно й плідно працювали

I. Психологічний момент.

- Усміхнімося один одному, щоб урок пройшов у теплій, дружній атмосфері, адже: «Якщо хочеш, щоб життя тобі усміхнулося – спочатку усміхнися сам життю».

II. Повторення вивченого матеріалу.

1. Ігровий момент.

Сьогодні до нас на урок завітала моя колега – вчителька з лісової школи Тітонька Сова. Вона дуже хоче перевірити, чи багато вже знають мої учні. Тітонька Сова приготувала для нас багато різних завдань. Готові до їх виконання?

2. Повторення про рослини. Гра «Доповни речення» (конверт)

На які групи поділяються рослини? (Дерева, кущі, трави)

У саду ростуть...

У лісі ростуть...

Рослини потрібні, щоб....

- Дуже добре, молодці. Справились із першим завданням.

III. Робота над новим матеріалом.

1. Повідомлення теми уроку.

- Мудра Сова приготувала наступне завдання. Якщо з поданих складів складемо слово, тоді ми дізнаємось, про що йтиме мова на уроці..

р и

т в а

н и

Отже, мова у нас сьогодні йтиме про тварин.

- А що вам відомо про тварин?

2. Розповідь вчителя.

Який чудовий світ оточує нас ! Скільки в світі цікавих тварин.

- Тварини, як і рослини, народжуються, дихають, живляться, ростуть, старіють, вмирають. Це означає, що тварини належать до живої природи.

- Тож, до якої природи належать тварини? Чому?

- Тварини – це живі організми, що населяють нашу планету.

- Вони живуть скрізь, де для них є їжа, схованка від ворогів і місце для влаштування житла. На Землі немає такого куточка, де б не жили тварини.

Отже, що ви запам'ятали з того, що я сказала?

- Тварини –це організми?

-Чому?

-До якої природи вони відносяться?

-Чому?

- Чи є місця де не живуть тварини?

3. Групування тварин за зовнішнім виглядом.

- Чи всі тварини мають однаковий вигляд?

- Давайте у цьому переконаємось.

(у кожного на парті лежить конверт , із зображенням тварини одного з основних видів)

Я запрошую піднятися учнів, у яких на картках тварини, які мають 6 ніг. (піднімаються діти, у яких на картках комахи)

- Назвіть своїх тварин.

- Як їх назвати одним словом? (Комахи)

Доповнення

Більшість тварин на нашій планеті – це комахи. Вони дуже різні : від ледь помітних мошок до жуків, що завбільшки з кулак.

- То як називається перша група тварин?

- Я запрошую піднятися учнів, де на картках тварини, що мають по 4 ноги.

(встають діти, у яких на картках звірі)

- Назвіть своїх тварин.? Який вони мають вигляд? Що вони уміють робити?

- Як їх назвати одним словом? (Звірі)

Доповнення

Тіло звірів вкрите густою шерстю, тому взимку вони не мерзнуть так, як ми. Звірі мають 4 ноги. Вони швидко бігають, бо треба або рятуватись, або полювати.

Яку назву має друга група тварин?

Я запрошую встати учнів, у яких на картці тварини, які мають дві ноги.
(піднімаються діти, у яких на картках птахи)

- Назвіть своїх тварин.? Що вони уміють робити?

- Як їх назвати одним словом? (Птахи)

Доповнення.

Тіло птахів вкрите пір'ям . це ознака, яка вирізняє птахів від інших тварин. Вони мають крила.,дзьоб.

Люди шанують пташок. Взимку їх підгодовують. Не дарма в народі кажуть : «Де багато пташок – там нема комашок».

Яку назву має третя група тварин?

І , нарешті встають учнів, у яких на картках тварини, які зовсім не мають ніг.(піднімаються діти із зображенням риб)

- Назвіть ваших тварин. Як їх назвати одним словом? (риби)

- То яку назву має ще одна група тварин?

Робимо висновок: тварини поділяються на які групи?(птахи, звірі, риби, комахи, плазуни, земноводні)

Фізкультхвилинка

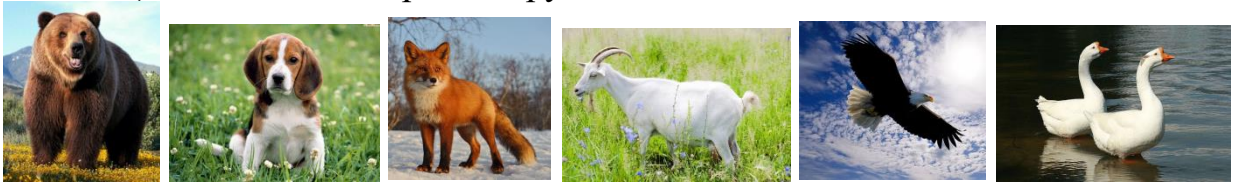
З давніх – давен люди полювати на тварин, а потім навчилися їх приручати. Отже всіх тварин можна поділити ще на 2 групи - це дикі і свійські тварини. (розгляд таблиці на дошці)

Сьогодні на уроці ми ще дізнаємося ,уточнимо і перевіримо наші знання про життя диких та свійських тварин.

4. Робота за малюнками

1) Розподіліть тварин за групами.

2) Хто буде житло?

3) Хто їх годує? (попередні малюнки.)

4) Хто піклується про потомство?

5) Порівняйте і зробіть висновок.

	Дикі	Свійські
Домівка	Будують самі	Будує людина
Харчування	Добувають самі	Дає людина
Потомство	Піклуються самі	Допомагає людина
Висновок	Не залежать від людини	Залежать від людини

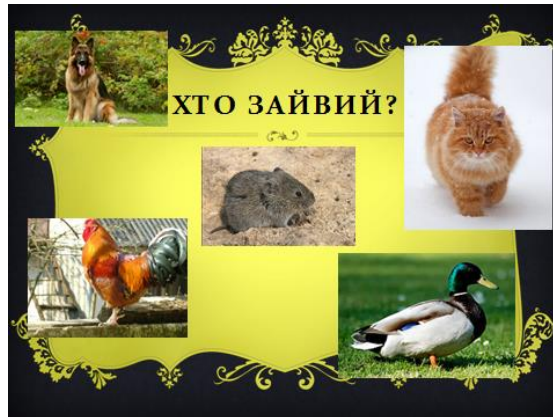
5. Розгляньте малюнки..

- Що спільного у ведмедя, білки, зайця? (Це дикі тварини, тому що вони самі добувають собі їжу, знаходять або будують собі житло, піклуються про своє потомство.)

- Чим відрізняються від диких тварин вівця, качка, кінь? (Ці тварини живуть поряд із людиною. Вона піклується про їх їжу, житло, здоров'я.)
- Як назвати одним словом цих тварин? (Це свійські тварини.)

6. Гра «Хто зайвий?»

Учитель відкриває на дошці малюнки із зображенням тварин: миша, собака, кішка, півень, качка.

- Яка тварина тут «зайва»? Поясніть чому. (Миша — не свійська тварина, оскільки вона не є корисною людині.)

Звідки з'явилися свійські тварини?

7. Розповідь учителя «Як з'явилися свійські тварини» (музика)

Дуже давно, коли ще не було міст, машин і книг, люди мешкали в печерах. Вони боялися величезних страшних хижаків. Нашим пращурам постійно хотілося їсти, дуже рідко вони знаходили собі їжу. Одного разу одна розумна людина почала підгодовувати вовків, які ходили біля її житла. Поступово вовки стали добрішими, а їх дитинчата звикли до людини, почали жити поряд із нею. Вони стали вже не дикими, а свійськими.

Так з'явилися собаки. Вони навчилися охороняти людину від ворогів, допомагали їй шукати і добувати собі їжу. Минав час. Кількість друзів людини поміж тварин зростала. Тепер людина вже не могла жити без своїх свійських друзів і помічників.

- Чим свійські тварини відрізняються від диких? (Люди годують їх, будують їм житла, піклуються про їх потомство.)

- Чим вони платять людям за їх любов, ласку, увагу?

Отже:

Треба завжди пам'ятати і дорослим і малятам

Що нема таких тварин і нема таких рослин
Поблизу і навкруги не потрібних зовсім вам!
Всі рослини та тварини вкрай потрібні для людини!!!
До свійських тварин належать не лише різноманітні звірі (корова, вівця,
коза, свиня, кінь).

Відгадайте, про кого йдеться в загадках.

• З хвостом, а не звір.

З пір'ям, а не птах. (Риба)

• Домовита хазяйка

Пролетіла над лужком.

Поклопоче над квіткою —

Вона поділиться медком. (Бджола)

- Правильно, свійські тварини — це ще і риби (короп), і комахи
(бджоли, шовкопряд).

8.Пальчикова гімнастика «Оплески»

Поаплодуємо собі за виконану роботу!

9.Робота в зошиті. с.24

Розглянь малюнки, розфарбуй якщо тварина свійська, червоним
кольором, якщо дика - синім.

Назви тварин, обведи зайву тварину в кожному ряду.

IV. Узагальнення й систематизація знань та вмінь учнів

1. Гра «Незавершене речення»

а) Тварини, які самі добувають собі їжу, захищаються від ворогів, самі
влаштовують собі житло, виводять потомство, називаються...

б) Тварини, яких розводять люди, годують і захищають їх, будують для
них житла, піклуються про їх потомство, називаються...

З-поміж названих тварин оберіть спочатку свійських, а потім диких:
папуга, білка, корова, курка, ведмідь, вівця, заєць, жаба

2. Гра «Чиє дитинча?»

Людина постійно піклується про свійських тварин: годує, чистить,
стежить за їх здоров'ям. Улітку для свійських тварин заготовлює корми, до
настання холодів утеплює житла. Узимку і навесні у свійських тварин
народжуються дитинчата. Чи знаєте ви, які у кого дитинчата?

Учитель називає дорослу тварину, а діти — дитинчат цієї тварини.

Наприклад:

Свиня — (поросята)

Корова — (телята)

Качка — (качата)

Гусак — (гусенята)

Кінь — (лошата)

Вівця — (ягнята)

Кішка — (кошенята)

3. Гра «Заблукала тваринка».

Дітки, а зараз трошки пограємо.

Загубили ці звірята,
свою маму , свого тата,
Де живуть вони – не знають,
І сидять тепер , ридають,
ви тваринам підкажіть,
В рідний дім їх відведіть.

Перед вами листочок з однієї сторони ялинка з іншої будинок. У конвертах тварини дикі і домашні. Допоможіть їм знайти свій будинок. Тварин, які живуть у дикій природі приклейте біля ялинки, а домашніх біля будинку де живуть люди. А щоб вам було веселіше працювати заспіваємо пісеньку про улюблену домашню тваринку – котика.

4. Виставка книжок.

Діти, як ви думаєте, де можна ще більше дізнатися про тварин та їхнє життя? Правильно з книжок. Ми з вами багато разів звертались до різних тварин. На математиці -розв'язували задачі про них, на письмі записували речення про них, на малюванні малювали, на праці робили аплікації із зображенням тварин. На уроках читання вивчали багато цікавих казок з участю тварин. Діти, а давайте пригадаємо в яких казках зустрічаються тварини? (колобок, колосок, ріпка, рукавичка) Правильно. Яких тварин ви там пам'ятаєте?

Діти, в казках тварини розмовляють людським голосом, а в природі існує теж мова тварин. Це звуки за допомогою яких вони спілкуються, повідомляють про небезпеку. Зараз ви послухаєте як вони це роблять і скажете мені звуки яких тварин ви чули вперше.

У Підсумок уроку. Рефлексія.

Діти, ми знаємо що зараз на вулиці зима тваринам холодно і голодно. ? Давайте пригостимо білочку грибочками. Чим більше ви згадаєте, що вивчали на уроці, тим більше буде грибочків у білочки.

Яка була тема нашого уроку?

На які дві групи поділяють тварин?

Яких тварин називають свійськими?

Яких тварин називають дикими?

Назвіть диких тварин нашого краю.

Назвіть свійських тварин нашого краю.

Назвіть ознаки диких тварин.

Назвіть ознаки свійських тварин.

Яку користь приносять тварини людям?

Чому тварин треба захищати і не ображати?

У вас на партах лежать смайлики. Візьміть, будь ласка, той, що відповідає вашому настрою.

Веселий. Урок сподобався: я впорався з усіма завданнями. Я задоволений собою.

Сумний. Завдання на уроці виявилися занадто складними. Мені потрібна допомога!

Харковенко Т.П.,

вчитель початкових класів,

*Баштанківський навчально-виховний комплекс
«ЗШ І – ІІ ст.-ДНЗ», Одеська область, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ. КАРТКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. 1 КЛАС (ПОСІБНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ)

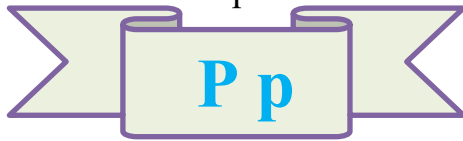
Посібник містить якісний та цікавий наочний матеріал для першокласників, створений за програмою Нової української школи. Побудований у вигляді карток до літери української абетки, до тем, передбачених у мовних розділах. Картки упорядковані, містять завдання різних видів (диктанти букв, складів, слів, словниковий диктант, речення для списування, навчальний диктант). Завдання сприяють розумовому розвитку дитини. Розроблені завдання доповнюють базові уміння для

формування навичок читання і письма, дають змогу забезпечити посилене навантаження тим учням, які певною мірою вміють читати й писати, розвивають інтерес до навчання, формують компетентності учнів. Картки є складовою «Навчання грамоти», можливе їх використання до будь-якого Букваря.

Картки можна використовувати під час повторення і закріплення вивченого матеріалу, для самостійних робіт, додаткових індивідуальних занять. Учитель може використовувати картки на різних етапах уроку, для проведення каліграфічних хвилинок, а також як індивідуальні вправи, для самостійної роботи. Вони сприятимуть розвитку спостережливості, уміння чітко і правильно будувати зв'язні висловлення.

Дидактичні картки допоможуть вчителю: заощадити час на підготовку до уроків; економно та ефективно використовувати час на уроці; урахувати індивідуальні особливості та інтереси учнів; застосовувати сучасні методики під час організації роботи в тематичних осередках.

За допомогою карток школярі зможуть навчитися: правильно та каліграфічно писати букви та знаки пунктуації; знаходити в назвах зображених предметів звуки і букви, що вивчаються; відшуковувати подану літеру на початку, всередині чи в кінці слова; робити звуковий аналіз слів; логічно мислити та правильно висловлюватися.

Диктант букв

Р р р а у Р о

Диктант складів

Ар ра ро ру р и ре рі ря рю

Диктант букв

М м м о м ре М

Диктант складів

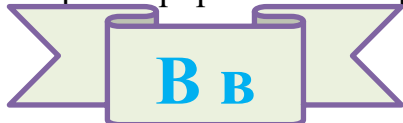
Ом ма мо му ми ме мі ам ем

Диктант слів

Мама мамі мами маму мамо

Словниковий диктант

Море мир рама Рома рима міра

Диктант букв

В в в а в ю м о В

Диктант складів

Ив ва во ву ви ве ві ав

Диктант слів

Вова Віра Варвара

Словниковий диктант

Мова рів іва

Речення для списування

Ми віримо Вірі.

Диктант букв

Л л а р Л м і

Диктант складів

Ул ла ло лу ли ле лі ля лю

Диктант слів

Ліна Ліля Уля Оля

Словниковий диктант

Мило лини маля

Речення для списування

Мама мила Олю.

Диктант

Міла мила рами. Валя малювала море , мир.

Диктант букв

Н н а ю м р Н і у л

Диктант складів

Ан на но ну ни не ні ня ню

Диктант слів

Нам ним

Словниковий диктант

Ніна Інна Мирон Іван

Речення для списування

Он Ніла і Ліна.

Диктант

Іван ловив лини. Ніна нарвала анемон. Мирон намалював море.

Диктант букв

Д д і и а в м р н Д

Диктант складів

Ід да до ду ди де ді дя

Диктант слів

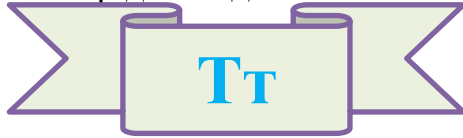
Дім дим диван люди

Словниковий диктант

Родина рідня народ

Речення для списування

Ми одна родина. Діна намалювала родину. Он тато і мама. А он брат. Вони рідні люди.

Диктант букв

Т т е о л т і н Т

Диктант складів

Ят та то ту ти те ті тю

Диктант слів

Літо танок натовп

Словниковий диктант

Вітання Наталя Вітя

Речення для списування

Ми вітали татка квітами.

Диктант

Тетянка намалювала натюрморт. Толя - лимон. А Наталя троянди.

Диктант букв

Б а б о р т и д Б

Диктант складів

Ба бо бі бе би бу

Диктант слів

Баба брат братство біля

Словниковий диктант

Банан батон бант біб

Речення для списування

Данило і брат наловили риби.

Диктант

Ось вода. У воді бобри. Бурим бобрам весело у воді.

Диктант букв

П п р а т н о П

Диктант складів

Ап па по пи пі пе пу

Диктант слів

Пан порт поні пароплав

Словниковий диктант

Пенал парта поля поле

Речення для списування

Поліна полила примулу.

Диктант

Пилип побував на полі. Там росте верба. Біля верби вода. Пилип набрав води.

Водою полив піони.

Диктант букв

З з а а н н і і З

Диктант складів

Аз зо зу зи зі зя

Диктант слів

Зима мороз морозно ліз

Словниковий диктант

Зоря зерно зілля

Речення для списування

Зіна зліпила нову забавку.

Диктант

Зима. Морозно. Дітям весело. Незабаром буде свято.

Диктант букв

С с і т п у о д н

Диктант складів

Ас са со су си сі ся

Диктант слів

Сама сам самі самою

Словниковий диктант

Сіно солома сир сметана сало

Речення для списування

Світлана зробила салат.

Диктант

Мама була в магазині. Вона придбала сало, сир, сметану. Буде обід.

Диктант букв

Ь Л Ъ О С Ь Н І Л Ъ

Диктант складів

Льо дзьо тьо сьо

Диктант слів

Сьома льон день

Словниковий диктант

Осінь олень рись ведмідь

Речення для списування

Зимою ведмідь спить.

Диктант

Осінь. Ми у лісі. Ось пень. А он далі ялина. Додому несемо дари
осені.

Диктант букв

Г е г а в с і д г

Диктант складів

Ге га ги гі гу го

Диктант слів

Гава агрус гуля дзига

Словниковий диктант

Газдиня газдувати гелгótати

Речення для списування

Газдиня збирала агрус.

Диктант

Валя ласувала агрусом. Раптом прилетіла гава. Сіла на агрус. Валя
поділилася з гавою агрусом.

Диктант букв

К к л я а у и н л т К

Диктант складів

Ок ка ко ку ки кі ке

Диктант слів

Квітка корзина кімната

Словниковий диктант

Квіти калина півники календула

Речення для списування

Клара у Карли украла корали.

Диктант

Климко і Клава побували у Каневі. Олег мріяв про Карпати. Катя пила
каву у Ковелі.

Диктант букв

Г г у и с а і р г ь н Г

Диктант складів

Га го гу ги гі ге

Диктант слів

Голос гуси гусінь

Словниковий диктант

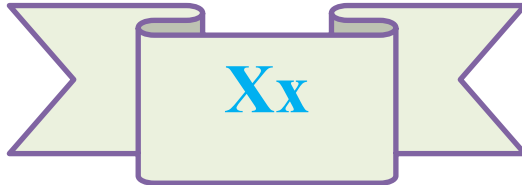
Галя Горпина Гена

Речення для списування

Гелгочуть гуси за горою.

Диктант

Галинка годувала гусеня. Давала малому зерна кукурудзи. Гусеня було задоволене.

Диктант букв

Х х д а е о л д Х

Диктант складів

Ох ах хох а хі хи хе

Диктант слів

Мох хустка хор хліб

Словниковий диктант

Холод вхід вухо муха халва

Речення для списування

Хома і Харитон співали у хорі.

Диктант

У Христини біла хустина. Хустину подарувала мама. Христина рада маминому подарунку .

Диктант букв

Ж ж ж у ж и ж і Ж к

Диктант складів

Жа жо жі жу жи же

Диктант слів

Жакет жолудь жайвір жар

Словниковий диктант

Жаба вуж жук ріжок ложка

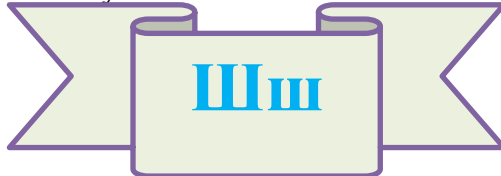
Речення для списування

Жаба і жук приятелі.

Диктант

Біжить стежина поміж ожини.

І вже у Жені ожини жменя.

Диктант букв

Ш ш п а к і в н я

Диктант складів

Ша шо шу ші ше ши

Диктант слів

Каша шапка школа школяр

Словниковий диктант

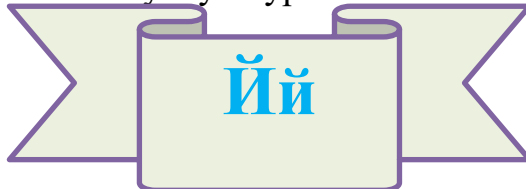
Машина шила шубка шовк

Речення для списування

Маша купила шубку і шапку.

Диктант

Шило шубку Шурі шило. Шовком, шерстю шви обшило.

Диктант букв

Й й с п и о й

Диктант складів

Йо йа йе йу йі

Диктант слів

Йосип район йод новий

Словниковий диктант

Матвій Андрій Сергій Олексій Марійка

Речення для списування

Мусій, муку сій!

Диктант

Андрій йде в гайок. Це його гайок. Андрій з Йосипом посадили в ньому дерева. Уночі співає в гайку соловейко. Вдень майорять квіти.

Галайдич Л.В.,
вчитель початкових класів,
Зачепилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
сел. Зачепилівка Зачепилівський район
Харківська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З Я У СВІТІ ДЛЯ УЧНІВ 3 КЛАСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТРЕНІНГУ НА ТЕМУ: «МИ – УКРАЇНЦІ, МИ – ОСОБЛИВІ»

Всі ми – це частини одного великого вітражу. Яскраві скельця, що заломлюють світло абсолютного генія. Кожен унікальний і несе свій неповторний колір в цей світ.

Роман Поздоров

Мета: обґрунтувати важливість поваги до прав людини як необхідної умови життя в суспільстві; розвивати навички позитивної самооцінки та ціннісного ставлення до себе та інших людей, а також уміння запропонувати допомогу людям з обмеженими можливостями; усвідомити неповторність кожної людини.

Очікувані результати: учні називають свої переваги й недоліки; визначають шляхи підвищення самооцінки за поданим алгоритмом; розповідають, чим схожі й чим відмінні люди; пояснюють, чому треба ставитися з повагою до себе та інших.

Обладнання та матеріали: комп'ютер (ноутбук); папір формату А4, А5, А1; кольорові олівці; плакати: «Вчимося жити разом», «Дерево», «Кошик», «Правила»; стікери у формі листочків; малюнок із зображенням людей різного віку.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку

Вітальне слово вчителя.

Учень: Швидко літо промайнуло, перейшли ми в 3 клас,
Зараз кожен промовляє, хто і як змінився в нас.

(Діти говорять один одному гарні компліменти).

Учень: -Як же хлопці підросли! А дівчатка розцвіли!

Всі засмагли та здорові! До роботи вже готові?

Учень: Ми усі – одна сім'я, неповторні – ти і я!

Будемо усі дружити, в злагоді і мирі жити.

Учень: Бо життя – це диво – казка! В ньому є любов і ласка!

Ми прийшли у світ, щоб жити й на Землі добро творити!

Стартові завдання (знайомство, очікування, прийняття правил).

1. Оголошення теми тренінгу.

Слово вчителя: «Сьогоднішній урок допоможе згуртувати наш клас, ближче познайомитися один з одним, усвідомити унікальність і неповторність кожного. Водночас він буде своєрідним містком до того, щоб дізнатись, як знайти справжніх друзів; як будувати взаємини з дорослими й однолітками; як зробити, щоб наш клас став згуртованим, а ваші родини – найщасливішими».

2. **Вправа на знайомство.** Запропонуйте дітям на аркуші паперу формату А5 обвести кольоровими олівцями свою долоньку, записати в центрі долоньки своє ім'я, а на кожному із пальчиків різні його варіанти (скорочені, ласкаві, іншомовні аналоги). Після завершення запропонуйте дітям по черзі прочитати те, що вони написали, і сказати, як їм подобається, щоб їх називали. Потім долоньку закріплюємо на плакаті «Вчимося жити разом».

3. **Вправа «Осіньне деревце»** (з'ясувати очікування учнів). Роздайте всім, хто в колі, стікери у формі листочка. Запропонуйте учням написати своє ім'я і те, чого вони очікують від участі у тренінгах. Потім учні проговорюють написане і наклеюють свої очікування на плакат, на якому зображено контур дерева. Повідомте, що наприкінці тренінгу вони проаналізують свої очікування.

4. **Вправа «Прийняття правил роботи групи за контрактом»** (визначити правила для роботи).

Слово вчителя: «Для спільної роботи на тренінгу розробляють особливі правила. І ми з вами для успішної співпраці також приймемо правила». Орієнтовні правила групи:

- Приходити вчасно. Це правило допомагає не лише на тренінгах. Обговоріть, як почувається той, хто запізнюється на урок чи важливу зустріч. А той, хто чекає на нього? Підсумуйте: пунктуальність корисна для ваших стосунків з іншими людьми.

- Правило «піднесеної руки» – підносити руку, якщо хочеш щось сказати або доповнити.

- Говорити по черзі – не перебивати, уважно слухати інших.

- Бути доброзичливими – ставитися доброзичливо до інших учасників, поважати їх.

- Зберігати таємниці – не обговорювати за межами групи ті моменти особистого життя, які стали відомі на тренінгу.

- «Мобільна тиша» – вимкнути мобільні телефони або поставити їх на беззвучний режим.

- Правило «Пас» – якщо ви не бажаєте брати участь у певній грі чи дискусії, можете просто сказати «Пас» (якщо учні зловживають цим правилом, то обмежте кількість «Пас», один-два учасники для однієї вправи).

Прийняття правил закріплюємо «підписанням контракту»: всі діти, що сидять в колі, піднімають праву руку вгору, лівою тримають праву руку біля плеча і, направляючи праву руку на плакат, ставлять в повітрі підпис.

Плакат із правилами залиште на дошці, стежте за дотриманням правил, за потреби нагадуйте учням про них на наступних тренінгах або додавайте нові правила.

Учень: Не може бути все однаково для всіх,

Бо всі ми дуже-дуже різні люди.

Комусь потрібен галас, безлад, звук і сміх...

Комусь від цього тільки гірко буде.

Учень: Хтось робить відкриття, хтось в пошуках комет,

А в діях цих завжди потрібна тиша.
Хтось мріями живе, бо він в душі поет,
І має задоволення од вірша.

Учень: А хтось у гори йде, здолати висоту,
А хтось внизу, вирощує рослини.

Тому і знають всі цю істину просту —
По-різному для кожної людини.

Учень: І до усіх ми так повинні підійти,
Щоб здібності й талант у них відкрити.
Ту жилу золоту у кожному знайти,
Щоб всяк щасливо міг життя прожити.

Перебіг тренінгу

Бесіда «Спільне – відмінне» (учити дітей бачити спільне і відмінне, цінувати відмінності).

1. Запропонуйте учням розглянути долоньки (свої та інших дітей).
Запитання для обговорення:

Що є спільним для всіх долоньок? (вони мають п'ять пальців, білого кольору тощо);

Чим вони різняться? (одні трохи більші, інші – менші, різної форми тощо).

Підсумуйте: «Усі наші долоньки схожі між собою. Та якщо придивитись, то у світі не знайдеться двох однакових долоньок. Тому кожна – неповторна і по-своєму прекрасна».

2. Попросіть дітей розглянути свої фотографії:

Запитання для обговорення:

Що є спільним для всіх людей? (усі мають голову, волосся, дві руки, дві ноги тощо);

Чим вони різняться? (віком, зростом, кольором волосся, очей, шкіри тощо).

Підсумуйте: «Усі люди схожі між собою. Та якщо придивитись, то у світі не знайдеться двох однакових людей. Тому кожна людина – неповторна і по-своєму прекрасна».

Інформаційно-мотиваційне повідомлення «Ти – особливий!»

Слово вчителя: «Друзі, сьогодні ми ближче познайомимося з вашим найкращим другом – з вами. Спочатку визначимо, чи гідні ми цього найкращого друга. Піднесіть руку ті, хто вважає себе доброю людиною. А тепер ті, хто не вважає себе такою. А тепер ті, хто не визначився. Те, що ви зробили, – це ваша самооцінка. Сформулюємо визначення: Самооцінка – це ставлення людини до себе.

Як ви гадаєте, що люди цінують найбільше? Те, що існує лише в одному екземплярі, чого не можна замінити. «Ти не такий, як усі. Ти – особливий», – так люди висловлюють одне одному своє захоплення. І це правда, бо кожен з нас не такий, як усі.

Ті з вас, хто сумнівається у тому, чи добра він людина, має занижену самооцінку. А даремно. У кожного з вас є багато доброго, і за це ви повинні себе любити і поважати. Завжди ставтеся до себе, як до обдарованої, доброї та порядної людини».

Руханка

Розрахуватися на перший – другий, стати один проти одного і продовжити речення: Андрійку (Олесю), ти особливий (особлива), тому що ти...» (завжди веселий, хороша подруга тощо).

А після цього запропонуйте учням кілька разів об'єднатися у пари за різними ознаками (кольором очей, довжиною волосся, статтю тощо).

Підсумуйте: «Як бачимо, всі ми маємо досить багато спільних рис, але ще більше – відмінностей, які роблять нас особливими, унікальними».

Перегляд мультфільма «Усі ми різні»

Запитання для обговорення:

- Чи знаєте ви людей, які мають певні вади чи інші особливості, що утруднюють їхнє життя?
- Як ви можете їм допомогти?
- Чи є на світі люди без вад?
- Як ми повинні ставитися до вад інших людей? (Коли друзі не дається математика, якщо бабуся недочуває тощо)

Підсумуйте: «Ідеальних людей не буває. Важливо терпляче ставитися до вад інших людей, яких вони не можуть позбутися.

Люди частіше звертають увагу на відмінності, які існують між ними, але це не означає, що хтось є кращим за інших. Хоча в історії були випадки, коли люди лише через колір шкіри чи соціальне походження принижували інших людей, вважали їх гіршими за себе. Таке явище називають дискримінацією. Дискримінація – це порушення чи позбавлення людини прав за расовою, національною, статевою, релігійною чи іншою ознаками.

Дискримінація не виникає на порожньому місці. Вона починається з того, що певній групі людей (дівчатам, хлопцям, дорослим, старим, чорним, білим) приписують якісь негативні риси – лінощі, недоумкуватість, хитрість тощо. Таке ставлення називають упередженням. Воно ображає і спричиняє дискримінацію. Щоб цього не сталося, треба навчитися помічати в людях їхні позитивні риси.

Учень: Хтось вміє з пляшки вазочки створити,

Чи вишити на долю рушничок...

А інший вміє лише насмітити,

Скажіть мені, який від нього толк?

Учень: В житті учіться змалечку творити,

Таланти розвивати всі, що є.

Бо як навчишся, так і будеш жити,

Тому і кажуть: «Кожному своє».

Толерантність – це здатність поважати погляди й уподобання інших людей незалежно від того, чи збігаються вони з твоїми».

Робота в парах «Вчимося толерантності» (шукати те, що об'єднує, а не роз'єднує)

1. Напишіть на невеликих папірцях парні номери, наприклад: дві одиниці, дві двійки, дві трійки ... Усього папірців має бути стільки, скільки учасників. Згорніть папірці і складіть у коробку. Запропонуйте розібрати їх і відшукати того, хто має такий самий номер.

2. Роздайте парам аркуші паперу і запропонуйте записати п'ять відмінностей та п'ять спільних рис, про які можна було б поговорити, замість того, щоб сперечатися про відмінності.

3. Вправа «Мозковий штурм» – запропонуйте учням зробити висновки з уроку:

- кожна людина є особливою, має свої неповторні якості;
- наше ставлення до самих себе називають самооцінкою. Завжди стався до себе як до обдарованої, доброї і порядної людини;
- ідеальних людей не буває, однак вади, які можна змінити, спонукають людей самовдосконалюватися;
- для самовдосконалення треба визначити, що б ви хотіли змінити у собі, і започаткувати проект самовдосконалення;
- дискримінація – це порушення чи позбавлення людини прав за расовою, національною, статевою, релігійною чи іншою ознаками;
- в основі дискримінації – упереджене ставлення;
- толерантність – це здатність поважати погляди й уподобання інших людей незалежно від того, чи збігаються вони з твоїми;
- щоб жити у мирі, варто шукати те, що зближує людей, а не роз'єднує їх;
- для досягнення спільної мети люди повинні діяти разом, як одна команда.

Учень: А я люблю, коли сміються діти,
Коли на личку радість вирає.

А усмішка ясным промінням світить...

І в цьому мудрість виховання є.

Учень: Коли любов'ю сповнене сердечко,
Турботою за маму й татуся.

Й за тих, хто поруч, далі й недалечко.

У тому мудрість виховання вся.

Учень: Коли дитина змалку розуміє,
Що від любові розпочався світ,

Добро і злобу розрізнити вміє

І має доброту з маленьких літ

Учень: В своїй душі і наміри хороші,
А світло серця людям роздає

Від щедрості людської, не за гроші...

От в цьому мудрість виховання є.

Підсумкові завдання (зворотний зв'язок, емоційне завершення тренінгу).

1. Вправа «Збираємо гербарій».

Слово вчителя: «Наше заняття підходить до завершення, і ми повертаємося до наших очікувань, щоб обговорити, чи справдилися вони». Запропонуйте учням по черзі вийти до плаката з деревом і розповісти про свої враження від тренінгу. Якщо очікування справдилися, учень переносить «листочок» до «кошика», що поруч із плакатом із деревом, а якщо цього не сталося, залишає на місці.

2. Вправа «Електричний струм».

Усі беруться за руки і, починаючи із тренера, передають один одному потиск руки. Коли цей сигнал надходить до тренера з іншого боку, піднімають руки вгору і промовляють: «До побачення! До наступної зустрічі!».

Делаваль О.О.,
вчитель початкових класів
Харківський ліцей №149
м. Харків, Харківська область, Україна

ТЕМАТИЧНИЙ І ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасна початкова освіта характеризується системними змінами у структурі та змісті. Переосмислення пріоритетів навчання, ролі учня як суб'єкта навчально-виховного процесу, а також суспільні зміни зумовлюють нетрадиційні підходи до вирішення багатьох освітніх проблем. Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освіти є інтеграція її змісту.

Що таке інтеграція?

Інтеграція (від лат. Integratio – відновлення, спогад, Integer – цілий) – об'єднання в ціле будь-яких частин, елементів.

Інтегроване навчання — це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Певна тема розглядається через призму загального сприйняття світу, а не ділиться на окремі дисципліни.

Предметні межі зникають, коли вчитель заохочує учнів робити зв'язок між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

З позицій НУШ- інтегроване навчання реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів.

Ідеї інтегративного навчання сьогодні надзвичайно актуальні, оскільки сприяють успішній реалізації нових освітніх завдань, визначених державними документами.

У Державному стандарті початкової загальної освіти, що ґрунтується

на засадах компетентісного підходу, поняття міжпредметна компетентність визначається як «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей».[2]

Інтегрований підхід до навчання в початковій школі дає змогу в переважній більшості реалізувати поставлені цілі. Це пов'язано з віковими особливостями молодших школярів: дитина молодшого шкільного віку у зв'язку з особливостями сенсорного розвитку, синкретичного сприйняття навколишнього світу, наочно-практичного характеру мислення, взаємної обумовленості всіх сфер життєдіяльності природним чином підготовлена до засвоєння інтегрованих знань, єдності способів пізнавальної діяльності. Саме тому тематичний, діяльнісний, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи сьогодні є провідними у світовій освітній практиці.

Тематичний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі однієї «змістової одиниці» – теми. Темою може бути певне поняття, цілісний розгляд якого призводить до формування загальних уявлень про систему, в яку входить це поняття як елемент. Тема може сформулюватися вчителем у вигляді запитання чи опису проблеми, під час вирішення яких учні опановують зміст навчальної програми.

Діяльнісний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі організаційно-методичної системи щоденних діяльностей учнів та «стратегій» розвитку критичного мислення в межах тематичного чи предметного навчання.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» охопить (повністю або частково) 7 освітніх галузей. Окремими навчальними предметами залишаються «Мова», «Математика», «Іноземна мова», «Фізкультура», «Мистецтво»[3].

Відомо, що найбільш оптимальною формою інтеграції є навчальні теми інтегративного характеру. Вони, на відміну від предметів, курсів, менш об'ємні, крім того, якщо для інтегративних курсів взаємозв'язок між знаннями різних наук постійний, то для навчальних тем інтегративного характеру він варіативний. Визначаючи в процесі навчання теми інтегративного характеру, необхідно брати до уваги лише суттєві, об'єктивно необхідні зв'язки між предметами одного циклу для розкриття змісту у навчальному матеріалі. Важливо, щоб понятійний апарат спирався на зміст інших базових предметів, на інформацію, яку отримують учні із засобів масової інформації, літератури, мистецтва та на їх власний життєвий досвід.[3]

Можливі різні форми інтеграції знань: повне злиття навчального матеріалу в єдиному предметі, тобто інтеграція за змістом (тематичний підхід), інтеграція на рівні способів дій (навичок) (діяльнісний підхід).

Інтеграція за змістом, тобто за тематичним підходом можуть інтегруватися такі предмети: математика з арифметикою та геометрія; навчання грамоти: мова, література; природознавство може охоплювати такі

предмети: астрономію, екологію, економіку, зоологію, ботаніку, анатомію, географію; мистецтво інтегрується з образотворчим, музичним, декоративно - прикладним, танцювальним. Наприклад, тема: «Першоцвіти» розглядається на уроках української мови і читання, математики, природознавства і мистецтва.

Інтеграція на рівні способів дій (навичок) (діяльнісний підхід) надає можливість зв'язати зміст двох або більше предметів у межах однієї теми дослідження і називаються вони міжпредметними зв'язками. Міжпредметні зв'язки можуть бути горизонтальними або вертикальними.[3]

Горизонтальний зв'язок: міжпредметні зв'язки характеризуються вивченням поняття на уроках різних предметів впродовж деякого часу (неодночасно). Наприклад, на уроках природознавства досліджують, як виготовляють папір, на уроках української мови проводиться словникова робота – зі словом папір, на уроках трудового навчання виготовляють різні іграшки з паперу.[3 с.103]

Вертикальний зв'язок можна спостерігати у випадку, якщо інтегровані предмети вивчаються в близьких часових межах (впродовж одного уроку, одного дня).Тобто, якщо вчитель планує одну тему впродовж одного уроку, залучаючи з інших — відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь та навичок, форму подання навчального матеріалу тощо, то він використовує вертикальний тематизм.

Поряд зі мною мої учні. Кожному із них необхідні певні навички аналізувати, порівнювати, виділяти головне, вирішувати проблему, вміння самовдосконалюватись, давати адекватну самооцінку, бути відповідальним, самостійним, вміння творити та співпрацювати. Коли дитина входить в світ навчання,моїм завданням, як педагога, є створення емоційно-комфортної, мотивуючої, творчої атмосфери, в якій немає примусу і є можливість для кожного учня проявити ініціативу та самостійність.

Дослідники теорії інтерактивного навчання стверджують, що для роботи за інтегративними технологіями вчителю необхідно змінити свої особисті підходи до навчання. Тому вчителю потрібна певна підготовка (дидактична, моральна), а учням треба звикнути до нових технологій.

У своїй практиці я часто використовую навчальну гру як інтерактивний метод навчання, вона забезпечує високу ступінь мотивації учнів до вивчення певного матеріалу, залучає їх до процесу активної комунікації та співпраці. Вона схожа на розважальну гру: весела, захоплююча, містить в собі елементи конкуренції. Ми не тільки граємося, а і відпрацьовуємо певні навички, досліджуємо, робимо висновки, пізнаємо світ.

Тема уроку: Які сюрпризи готує нам зима?

Орієнтовні дослідницькі / проблемні запитання:

- Які сюрпризи нам готує зима?

-Як цікаво проводити час взимку?

Завдання

1. Навчати учнів спостерігати за сезонними змінами у живій та неживій природі взимку, активізувати знання з теми «Вода. Стани води»
2. Формувати навички дослідницької діяльності, класифікувати, узагальнювати набуті знання та використовувати їх у повсякденному житті.
3. Повторити порядковий рахунок від 1 до 10
4. Розвивати вміння співпрацювати в команді
5. Навчати висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування.

Обладнання та матеріали: ноутбук, телевізор, відео- презентація до уроку, пазли для роботи в групах, картки з цифрами, коробка з сюрпризом, матеріали для виготовлення штучного снігу

I. Організаційний момент. Створення позитивного настрою

Залишайте звичні справи

Починаємо забави

І зимові, і цікаві

І науки в них чимало

Привітати всіх рада

Всім, шановні, « Добрий день! »

В цю казкову пору року

Ми здійснемо кілька кроків

Отже, час сплинає швидко

До науки приступай,

Всі цікавинки уроку швидко-швидко розгадай.

II. Повідомлення теми уроку. Створення позитивної мотивації навчання.

1. Знайомство з уривком музичної п'єси «Грудень. Святки»

II.1. Чайковського (відео за посиланням)

<https://www.youtube.com/watch?v=MyHNA5MC4Y8>

1.2. Гра «Асоціації»

З чим асоціюється у Вас зима?

Зима- це пора казки, яскравих подарунків і розваг. Тому я принесла Вам подарунок(скринька).

Хто у скриньку заглядає,

Диво- дивне споглядає

(в скринці картки з цифрами)

III. Актуалізація знань учнів.

1.1 Називання цифр. Усний рахунок

Розташуйте цифри в порядку зростання

1 2 3 4 5 6 7 8

Молодці! Диво відбувається – цифри перевертаються...Яке слово вийшло?

С Н І Г О В И К

Правильно.

1.2. Мовна вправа

Назвіть голосні звуки в слові? Скільки їх?
Поділіть слово на склади. Скільки складів?

1.3. Перегляд відео вірша «Сніговик» <https://www.youtube.com/watch?v=IpOS1CpTB2E>

А ви ліпили взимку сніговика? З чого його можна зліпити?

1.4. Повторення матеріалу з природознавства.
«Мозковий штурм»

- Що таке сніг?
- В яких станах ще є вода?
- Коли вода починає замерзати?
- Чи зі всякого снігу можна зліпити сніговика?
- Який сніг називають мокрим?
- За яких умов сніг стає «сухим» і не ліпиться?
- З чого складається сніговик? Як і чим його можна оздобити?

Я пропоную роздивитися Вам сніговика детальніше. Для цього складіть

пазл

1.3. Гра «Збери пазл»

1.4. Геометричний матеріал

Ми створили сніговика на площині.

- Які деталі на малюнку схожі на геометричні фігури?
- Чи є на зображенні кола? Скільки їх?
- Яку геометричну фігуру нагадує капелюх сніговика? Шарф?

Мітла?

IV. Фізхвилинка

<https://www.youtube.com/watch?v=ufafJlAKqOo>

V. Основна частина уроку. Дослідження

Ми з вами в класі сидимо, а так захотілось зліпити справжнього сніговика... І покличемо на допомогу ми не казку, не диво, а науку. Чи бачили ви як під час зйомки у павільйоні іде сніг? Це справжній сніг? Ми теж спробуємо створити штучний сніг.... Для цього нам знадобляться лише два прості інгредієнти, які є на полиці у мамі і тата. Це піна для гоління і харчова сода.

Погляньте на соду... Чи схожа вона на сніг? А піна? Яка вона? Вона ліпиться? А от якщо змішати ці два інгредієнти буде справжнє диво...

1. Практична робота

1.1. Інструктаж до роботи

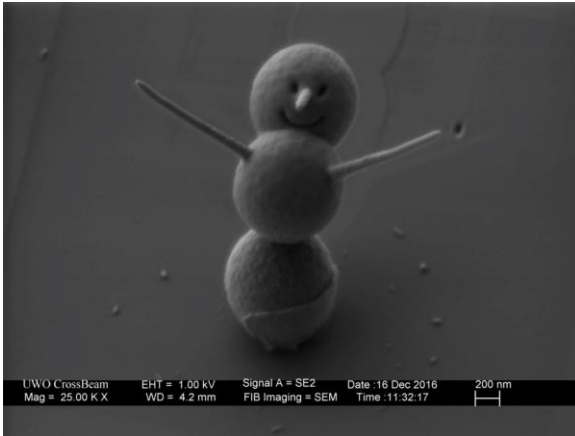
Беремо ємкість для замішування, набираємо 10 ложок харчової соди. І додаємо 7 ложок піни. Починаємо розмішувати. Суміш повинна бути однорідною, перемішуємо і пробуємо зліпити комочок снігу.

А чи знаєте Ви де було збудовано найбільшого сніговика?

Самий великий сніговик в світі, був зліплений в американському місті Бетел в лютому 2008 року. Його висота - 37 метрів. Для того, щоб його зліпити було витрачено близько 6 тонн снігу. Рот було зроблено з пофарбованих у червоний колір автомобільних шин, руки зробили з двох 9метрових канадських ялинок, а щоб придати виразності очам зробили вії з лиж. На нього пов'язали шарф довжиною 40 метрів і прикрасили кулоном у вигляді сніжинки вагою 23 кілограми.

А ось самого маленького сніговика можна побачити лише за допомогою збільшувального приладу.. Він був створений у фізичній лабораторії Британії. Його ширина складає 10 мікрон. Це в 7 разів менше за товщину людського волосся. Для його виготовлення були використані сферичні частки кремнезема.. Він був настільки маленький, що для його оздоблення не можна було використати ні морквини, ні вуглини для очей..Тому вони були вирізані за допомогою іонного пучку.

Ну ось наша суміш готова...

Скільки кульок будемо ліпити?

Чим можна оздобити?

1.2. Виконання роботи

1.3.Виставка робіт

1.4.Висновки

Отже, шляхом фізико-хімічної реакції між інгредієнтами ми створили штучний сніг

VI. Підсумок роботи

1.Орієнтовні питання для рефлексії

- Які відчуття виникали протягом усього ходу роботи?
- Ви відчули себе справжніми чарівниками?

Справжніх велетнів сьогодні

Ми зліпили не дарма

Сніжно-білою красою зачарує нас зима

І на згадку про це диво наші оплески і сміх

Вам також я подарую солоденький білий сніг(сюрпризи для учнів у вигляді зефірних фігурок)

Література

1. Большакова І., М. Пристінська «Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи» НВК «НОВОПЕЧЕРСЬКА ШКОЛА» <https://www.youtube.com/watch?v=f2kvqQdQp54>
2. Державний стандарт початкової освіти <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Порадник для вчителя (навчально-методичні матеріали) / укладачі Софій Н. З., Онопрієнко О. В., Найда Ю. М., Пристінська М. С., Большакова І. О. – Київ, 2017.- 10 -17 с., 71-73 с., 102-111 с.
4. Проектування та проведення уроку в початкових класах на засадах компетентнісного (діяльнісного) підходу / упоряд. Дрожжина Т.В., Гезей О.М. – Х.: Вид. група «Основа», 2014. – 127, [1] с. – (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип. 8 (128)
5. Якісний урок у початковій школі: методичні рекомендації молодому вчителю / С.А. Мельник, О.М. Гезей; за заг. ред. Покроєвої Л. Д. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2016. – 80 с.

Ігошева М.П.,

вчитель іспанської та англійської мови

Херсонська спеціалізована школа I-III ступенів №54 з поглибленим вивченням іспанської та інших іноземних мов м. Херсон, Херсонська область, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ У ФОРМАТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Тема про вивчення особливостей викладання англійської мови на початковому етапі у Новій українській школі є актуальною, тому що торкається сучасного формату викладання навчальної дисципліни на початковому етапі в закладах освіти України.

Метою нашої доповіді є визначення особливостей викладання англійської мови на початковому етапі за концепцією Нової української школи.

За концепцією Нової української школи, найбільш успішними в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Новий державний стандарт ґрунтується на «Рекомендаціях Ради

Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» [4].

Викладання англійської мови в умовах Нової української школи, базується на формуванні навичок комунікації у початковій школі та розвитку ключових компетентностей.

У сучасних умовах англійська мова розглядається як засіб спілкування і залучення до культури іншого народу. Особлива увага приділяється навчанню англійської мови школярів в початкових класах, бо в дитинстві схильність до вивчення мов набагато більша. Тому не випадково розроблено Державний стандарт початкової освіти, який прийнято Постановою Кабінету Міністрів від 20 квітня 2011 року № 462. Цей стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової державної освіти [4].

Протягом навчання в початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій.

Головною метою навчання іноземної мови у початковій школі є формування в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання англійської мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати в межах заданих тем, визначених програмою [2].

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Аналізуючи процес викладання англійської мови у початкових класах, слід звернути увагу на психологічні аспекти вивчення предмету, а саме: формування навичок комунікації англійською мовою у ранньому шкільному віці позитивно впливає на розвиток пам'яті, уваги, мислення, уяви дитини, стимулює її загальні мовленнєві здібності, позитивно впливає на володіння рідною мовою. Також слід відмітити виховну і пізнавальну цінність раннього вивчення іноземної мови, яка проявляється в більш ранньому входженні дитини до загальнолюдської культури через спілкування новою для неї мовою.

Звернемо увагу на той факт, що для молодших школярів зовнішні враження – це сильний відволікаючий фактор. Їхня увага характеризується невеликим об'ємом, малою стійкістю: вони можуть зосереджено займатися однією справою протягом 3-5 хвилин, тому види роботи повинні бути логічно-послідовними, короткотривалими, відповідатичітко поставленій меті.

Основним підходом до вивчення іноземної мови у першому класі є комунікативно-ігровий метод навчання. Він забезпечує дійове, зорієнтоване на особистість навчання іншомовного спілкування. Задовольняючи потребу дитини гратися, перевтілюватись, рухатись, учитель забезпечує умови для вивчення іноземної мови.

Для успішної комунікації англійською мовою в цілому і формуванні базових навичок комунікації зокрема, важливим аспектом є формування і розвиток фонематичного сприйняття іноземної мови [3].

Фонематичне сприйняття (від грецького *phoneme* – слово, звук, голос) – вид слуху, який забезпечує розрізнення звуків мовлення як фонем і правильну вимову, а також сприйняття та розуміння змісту слів. Фонематичний слух – здатність людини до аналізу і синтезу мовних звуків, тобто слух, що забезпечує сприйняття фонем даної мови [2]. Вищезазначений процес є важливим стимулом формування вимови та в подальшому впливає на формування навичок читання й письма.

Виділяють три етапи розвитку фонематичного сприйняття у дітей:

Перший етап розпізнавання немовленнєвих звуків (Що звучить? Де звучить? Як звучить?). На цьому етапі доцільно застосовувати такі вправи як «Хто сказав?», «Покажи голосом і рухами тваринку на малюнку», гру «Ехо» та інші;

Другий етап розвитку і формування упізнавання та диференціації фонем на слух. Для цього пропонуються такі вправи - «Спіймай звук», «Проплескай звук», гра «Зіпсований телефон» тощо;

Третій етап формування здатності до звукового аналізу та синтезу слова. Наприклад, вправа «Розташуй в алфавітному порядку слова», «Заповни пропуски буквосполученнями», гра «Аукціон» та інші [1].

Пропонується система вправ для розвитку фонематичного сприйняття:

1. Прослуховування складів, слів та речень, озвучених різними дикторами та розрізнення чоловічих, жіночих та дитячих голосів.
2. Поділ слів на звуки та їх називання.
3. Визначення кількості складів у прослуханих словах.
4. Визначення на слух належності слів до рідної чи іноземної мови.
5. Прослуховування ряду слів і називання тих, до яких можна дібрати риму.
6. Визначення кількості слів у прослуханих реченнях.
7. Визначення на слух і запис останнього слова кожного речення [4].

Використання таких вправ сприяє значному розвитку фонематичного сприйняття і полегшує процес засвоєння англійської фонетики.

Коректно сформовані фонетичні навички створюють учням психологічний комфорт у вивченні іноземної мови. У молодшому шкільному віці діти роблять помилки природньо, успішно долаючи їх і, таким чином, значно швидше навчаються. На даному етапі у дітей яскраво вираженою є здібність до імітації. Англійський методист Гарольд Пальмер, який надавав великого значення початку вивчення іноземної мови, писав: «Take care of the first stage and the rest will take care of itself». Завданням цього ступеня, на його думку, є навчити учнів розуміти іноземну мову на слух, розпізнавати і правильно вимовляти окремі звуки та звукосполучення. Відповідно на початковому ступені навчання вводиться інкубаційний період (1,5 - 2 місяці), протягом якого учні «купаються» в мовленнєвому потоці, слухаючи мовлення вчителя іноземною мовою, та вчаться схоплювати загальний зміст висловлювання [5].

Навчання іноземної мови в початковій школі відповідно до Концепції Нової української школи варто розглядати як комплексний інтегрований етап оволодіння предметом.

Беручи до уваги вищезазначені аргументи, можемо дійти висновку, що використання різноманітних методів та форм у викладанні англійської мови дає змогу практично збільшити кількість розмовної практики, є цікавим для учнів, допомагає засвоїти матеріал та використати його у подальших заняттях, виконує дидактичні та розвивальні функції. Необхідно урізноманітнювати ігри та комбінувати інтерактивні методи навчання з традиційними.

Література

1. Іноземні мови. 1-4 класи: типові освітні програми та методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018/2019 навчальному році/ упоряд.: М.Н. Шопулко. Харків: Ранок, 2018. 80с.
2. Іноземні мови. 1-4 класи: типові освітні програми та методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2019/2020 навчальному році/ упоряд.: М.Н. Шопулко. Харків: Ранок, 2019. 80с.
3. Койрах О. Автентичні віршовані твори на уроках англійської мови. *Рідна школа*. 2016. №10. С.28-30.
4. Мічуріна Т.В. Полілог як різновид мовленнєвої діяльності. *Англійська мова та література*. 2015. №4/5. С.2-5.
5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja/ za red. H.M. Bıbık. Plejada, 2017. 206 s.

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМА СТАЛОГО РОЗВИТКУ І ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сидорчук О.А.,
практичний психолог та соціальний педагог
*Пряжівська загальноосвітня школа I - II ступенів
с. Пряжів, Житомирський район,
Житомирська область, Україна*

БЕЗПЕЧНИЙ ІНТЕРНЕТ

Інтернет надає багато можливостей як для дорослих, так і для дітей. Сучасні діти «народжуються зі смартфоном», а тому важливо навчити їх здоровим стосункам з Інтернетом.

Актуальність статті полягає у тому, що Інтернет містить багато небезпек, кожен хто працює з мережею повинен знати їх знати та вміти захищатися.

Виділяють такі джерела небезпеки:

1. Комп'ютерні віруси та троянські програми

Трояни і віруси можуть бути приховані в безкоштовних, доступних для скачування з Інтернету програмах або на піратських дисках [1].

2. Мережеві атаки

Це спроби знайти вразливі місця операційній системі та програмах вашого комп'ютеру, які можуть бути використані зловмисником для різних цілей[1].

3. Соціальна інженерія

Метод заснований на психологічних прийомах. Як це працює: зловмисник намагається видати себе за того, кому ви довіряєте (банк, ваш друг, мама, брат або сестра, шкільний учитель), і виконати необхідні дії, які ви ніколи б не виконали на прохання чужої людини (перерахували гроші на картку, відкрили дивне вкладення в листі, тощо). Список прийомів, придуманих хакерами в розрахунку на довіру користувачів, величезний [1].

4. Фішингові сайти та розсилки.

Шахрайські сайти та листи електронної пошти, своїм дизайном і змістом мімікрують під відомі організації, що користуються авторитетом і довірою.

Як це працює: нічого не підозрюючи клієнт банку вводить пін-код кредитної картки на сторінці банку, посилання на яку надіслано поштою нібито самим банком. Ця сторінка виглядає точнісінько так, як і раніше, коли ви неодноразово відвідували її. Але якщо уважно придивитись до адреси посилання, то можна помітити зайву літеру в назві банку [1].

5. Соціальний експібіціонізм

Ви любите у статусі профілю Facebook повідомляти друзям про свої плани та місце перебування? Круто поділитися такою радістю: «завтра на цілий місяць відлітаємо всією сім'єю на дачу!..» Що ж, комусь же потрібно буде стежити за вашою квартирою поки ви відсутні. Наприклад, квартирним злодіям, які разом із друзями, із захопленням стежать за вашими пригодами та новими повідомленнями у Facebook. [1].

6. Кібер-булінг

Умисне цькування щодо визначеної особи у кіберпросторі, як правило, протягом тривалого періоду часу. Це сучасна форма агресії, яка набула поширення з появою мобільних телефонів, Інтернету. Будь-які її форми мають на меті дошкулити, нашкодити чи принизити людину дистанційно, без фізичного насильства. «Зброєю» булера стають соціальні мережі, форуми, чати, мобільні телефони тощо [2].

7. Секстинг

Це надсилання через Інтернет особистих інтимних фото/відео.

Діти можуть ставитися до цього як до забавки, показу довіри отримувачу, шляху дослідження своєї сексуальності або ж бути вимушеними це зробити [2].

8. Кібер - грумінг

Це налогодження довірливих стосунків з дитиною (частіше за все через соціальні мережі та фейкові акаунти) з метою отримання від неї інтимних фото чи відео з подальшим шантажуванням дитини для отримання більш відвертих матеріалів, грошей чи зустрічей в офлайн. Це спеціально навчені злодії, які гарно знають психологію дітей [2].

І все ж комп'ютер – це наше майбутнє. Он-лайн – це повноцінна частина життя сучасних дітей.

Саме в Інтернеті вони навчаються, шукають нові знання та інформацію для виконання домашніх завдань, спілкуються з друзями по всьому світу, стежать за життям улюблених блогерів в Instagram та влогерів в YouTube.

Інтернет дозволяє дітям бути в курсі подій, ділитися фото- та відеоконтентом, розважатися та просто переключатися від сперечань з батьками чи негараздів у школі. Захист дітей та молоді від негативних інформаційних впливів є одним із державних напрямів української державної політики в галузі освіти. Змістом державної політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному та інтелектуальному розвитку або морально-психологічному стану дітей та молоді.

ПРАВИЛА ІНТЕРНЕТ-БЕЗПЕКИ ТА ІНТЕРНЕТ-ЕТИКИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

✓ Ніколи не давайте приватної інформації про себе (прізвище, номер телефону, адресу, номер школи) без дозволу батьків.

✓ Якщо хтось говорить вам, надсилає вам, або ви самі віднайшли у мережі щось, що бентежить вас, не намагайтеся розібратися в цьому самостійно. Зверніться до батьків або вчителів - вони знають, що треба робити.

✓ Зустрічі у реальному житті із знайомими по Інтернет-спілкуванню не є дуже гарною ідеєю, оскільки люди можуть бути дуже різними у електронному спілкуванні і при реальній зустрічі. Якщо ж ви все ж хочете зустрітися з ними, повідомте про це батьків, і нехай вони підуть на першу зустріч разом з вами.

✓ Не відкривайте листи електронної пошти, файли або Web-сторінки, отримані від людей, яких ви реально не знаєте або не довіряєте.

✓ Нікому не давайте свій пароль, за виключенням дорослих вашої родини.

✓ Завжди дотримуйтеся сімейних правил Інтернет-безпеки: вони розроблені для того, щоб ви почували себе комфортно і безпечно у мережі.

✓ Ніколи не робіть того, що може коштувати грошей вашій родині, окрім випадків, коли поруч з вами батьки.

Завжди будьте ввічливими у електронному листуванні, і ваші кореспонденти будуть ввічливими з вами. [3].

Література

1. Інформаційний матеріал про «Безпеку в Інтернеті » Режим доступу: <http://stepmnavk.net.ua/bezpeka-v-interneti.html>

2. Кібербулінг: загроза ХХІ століття // Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/kiberbuling-zagroza-hhi-stolittya>

3. Одинадцять правил безпеки в інтернеті, яких батьки мають навчити дітей // Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/09/2/217608/>

Чала Н.О.,

вчитель музичного мистецтва,
мистецтва, образотворчого мистецтва
ОНЗ Новомиколаївська спеціалізована
загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №1
смт. Новомиколаївка, Новомиколаївський район,
Запорізька область, Україна

СЦЕНАРІЙ ОСТАННЬОГО ДЗВОНІКА+ВИПУСКНОГО

Під музику виходять випускники і танцюють флешмоб.

Основна частина лінійки (вручення грамот и т.д.). Директор в своїй промові звертається до школи в цілому, але про випускників не говорить.

Ведучий: Наші випускники такі гарні, такі дорослі... Але колись, дуже давно кожен з них був маленьким, був дитиною... *(дуже тихо починає лунати музика про дитинство)*. Якби можна було відмотати стрічку фільму під

назвою «Життя» назад та хоч на кілька хвилин пригадати якими наші випускники були в дитинстві...

Музика про дитинство стає гучнішою і з'являється Дитинство. (Воно вибігає зі стін школи – до цього не потрібно стояти на загальній лінійці, а саме з'явиться зі стін школи. Потрібно саме вибігти - поява повинна бути раптовою).

Дитинство: Привіт! Це ви мене шукали?

Ведучий: Вибач, будь ласка, але ти хто і чому перериваєш наше свято?

Дитинство: Я – Дитинство... От ви згадали про нього, а чи пам'ятаєте що це таке?

Ведучий: Ну нібито, але воно так далеко, лише в спогадах, схожих на сон...

Дитинство: Дитинство - казка, мов чарівна мить,

Там завжди сонячно і світло.

І річка вдаль приваблива біжить,

А поле травами розквітло.

Там стільки сонця, радості, тепла,

Краси чарівної без краю!

Там наймиліша стежка пролягла,

І місця для турбот немає.

Там велетні дерева до небес,

Струмочки чисті гомінливі,

Повсюди стільки казки і чудес...

Там ми всі такі щасливі!

Ведучий: Які прекрасні спогади... Одразу тепло на душі.

Дитинство виконує рухи (ніби чаклує), лунає музика і до дитинства збігаються діти-спогади. З хлопчика і 3 дівчинки. Дитинство нечутно щось розповідає малюкам (ніби дає вказівки)

Ведучий: Дитинство, що ти робиш?

Дитинство (відірвавшись від вказівок): Зараз все побачиш, одну хвилинку, я хочу зробити подарунок!

Малюки, уважно вислухавши вказівки Дитинства, біжать до випускників та приводять їх на сцену. Випускники стоять в ряд, а перед ними малюки (діти повинні виглядати як копія минулого, тобто самі випускники в дитинстві)

Аліна (зі здивованим виразом обличчя звертається до Дитинства): Що за сюрпризи? Навіщо на нашому святі ці дітки? Вони звісно милі, гарні...

Дитинство (перебиваючи Аліну): А ти не впізнала? Це ж ви самі, але ті маленькі, які розпочали тернистий, цікавий шлях у стінах цієї школи!

Дівчинка 1: Мене Таня звать!

Хлопчик 1: А мене Вадік!

Дівчинка 2 (соромлячись): Каріна...

Хлопчик 2(серйозно): Янків Олександр Іванович

Дівчинка 3: А моє ім'я - Аліна

Хлопчик 3 (вклоняючись як артист на сцені коли представляється):
Власною персоною - Микола!

(Поки діти представляються, випускники здивовано і з цікавістю розглядають дітей, ніби знайомляться самі з собою).

Починає лунати пісня малюків. Співають пісню.

Микола: Якими ж ми були маленькими... Пам'ять залишила тільки примарні спогади про дитинство. Дивимось на себе маленьких і дивуємось.

Хлопчик 3: Так ми нагадаємо вам дещо детальніше.

Перший раз малий Микола
Став збиратися до школи.
Олівця поклав у сумку,
М'яч, перо, граблі, подушку,
На обід м'яку пампушку,
Лук, і стріли, і лопату,
Трактора та гральні карти.
Сів Микола, дума думку:
«Чи усе поклав у сумку?»

Дівчинка 1:

Додому шестилітня Таня
Прийшла зі школи перший раз
- Яка ж учителька у вас? –
Татусь школярочку питає.
- Ох, нічогісінько не знає:
Про все розпитувала нас!

Хлопчик 2:

- Чого тебе навчили нині в школі? -
Питається матуся у Сашка
В один із перших вересневих днів.
- Писати, – першокласник відповів.
- Що ж ти писав? – допитується мама.
- Не знаю, бо не вмю ще читати.

Дівчинка 2:

Ой, подушечко боката,
М'якенька, пухова,
Через тебе прикрість має
Каріночка мала.
Це ти її не відпускаєш
Вранці на уроки,
Це ти їй ніжно пестиш
І вуха, і щоки.
Ой, подушечко підбита,
З чотирма різжками.
Як шкода, що місця мало
В рюкзаку з книжками.

Хлопчик 1:

Геть усе, усе на світі
Переплутав Вадік.
Каже: – Діти вчаться в полі,
А комбайн працює в школі.
Всіх людей стрижуть в лікарні,
А лікують в перукарні.
Ми книжки берем в аптеці,
Ліки – у бібліотеці.
От який Вадим дивак!
Ти ж бо знаєш – це не так!
Діти звісно вчаться в ...
А комбайн працює в ...
Ми лікуємся в ...
А стрижемося в ...
Ліки беремо в ...
А книжки – в ...

Дівчинка 3:

А Аліну не впізнати, -
Модна зачіска у неї,
Дивна зачіска нова:
Розкуйовджене волосся
На всі боки піднялося, -
Мов копиця голова!
Аліна в класі йде до парти,
А навколо смішки, жарти:
- Звідки зачіски нові? –
Посміхнувся Саша хитро:
- Це, мабуть, від того вітру,
Що у неї в голові.

Каріна: Ох і нагадали ж ви нам! Аж до сліз. Від сміху мейк-ап дівчата попсували (*Грозить пальцем з усмішкою*).

Лунає музика і спогади втікають (розсипаються по лінійці та змішуються з натовпом).

Ведучий: Дитинство, ми згадали, як випускники дітьми були. Навіть побачили на власні очі ту малечу, але найбільше знає і найкраще знає про все перша вчителька. А в нашому випадку вона ще й не одна! Запрошуємо наших вчителюк, які все пам'ятають і знають.

Виходять вчителі, говорять слово.

Дитинство *вибігає (настрибуючи) і радісно вигукує:* А я знала, я знала що мій подарунок буде чудовим, адже дитинство – це завжди прекрасно! Випускники, будь ласка, не забувайте мене! Навіть коли ви станете ну дуже дорослими, дитинство завжди буде трішечки з вами!

Дитинство під музику, настрибуючи, зникає, при цьому махає рукою на прощання. Випускники махають у відповідь, дівчатка-випускниці відправляють повітряні поцілунки.

Лунає пісня «Прощавай Дитинство».

Каріна: Спогади – це дуже прекрасно, але якби не дехто... то ні спогадів, ні нас з вами, друзі, тут би зараз не було.

Батько і мати - два сонця гарячі,
Що нам дарують надію й тепло.
Батько і мати... У долі дитячій
Треба, щоб кривди між них не було.

Тетяна:

А без батьків чого ми в світі варті?
Без маминої ласки і тепла,
Без батьківської строгості і жарту,
Без нашого родинного житла.
Вони ж нас, як пташок, в гнізді зростили,
Давали дітям раду, як могли,
І в наших душах сонце засвітили,
І крила для польоту нам дали.

Аліна:

Провчилися з нами і мами, і тата,
Разом переходячи з класу у клас.
Їм правила всі довелося згадати
І навіть уроки робити за нас.
На батьківські збори ходили матусі,
Хоч, правда, і тато був раз, може два.
А що було після – сказати не беруся,
Не можу дібрати культурні слова.
Були в нас «проколи». Ну що ж тут робити?
Щоденнику, друже, ми винні – прости!
Не раз довелося тебе нам губити –
Ми вас шкодували, шановні батьки!

Ведучий: Батьківські очі бачили багато, серця ж витримало чимало...
В цей особливий день я впевнена/ний, що саме найріднішим є що сказати і побажати вже майже дорослим дітям.

Слово надається батькам.

Мама 1/Тато1: Доле! Де ти? Відгукнися!

Нашим дітям посміхнися.
Дай вдачу доброї людини,
Дай їм щастя, вірне, лебедине.

Мама/Тато 2: Сини і дочки наші, рідні діти,
Це зрілості прийшов нестримний час,
Ви самостійно вже почнете жити
У добрий час благословляєм вас

Мама/Тато3: Нехай же вас Господь благословляє
У світлу путь, на добрії діла,
На вірну стежку завжди наставляє,
Щоб доля в вас щаслива була.

Мама/Тато4: Стелиться шлях непростий, та ясний,
Для тебе між добрії люди.
Все добре зі школи візьми у життя,
І вчительську мудрість, і шану від друзів,
Хай легкою буде доля твоя,
Хай люблять тебе і шанують усюди.

Аліна: Ми вдячні вам, найрідніші, за теплі слова. Ви з нами завжди, ви наша опора, але час минає, колись ви нас вели в перший клас за ручку, зараз вже ми стараємось допомагати, а дуже скоро ми станемо вашою опорою.

Тетяна: В нашому житті є ще дехто, без кого ми не стали б такими розумними, гарними і...

Вадим: Тетяно, вибач, будь ласка, але ми, чоловіки, хотіли б далі самі продовжити...

Тетяна: ну от, так завжди ... *(Усміхається і крізь усмішку зображує легку образу).* Добре, добре...

Вадим: Так от, ми хочемо сказати «Дякуємо» *(слово «Дякуємо» говорять всі хлопці одночасно)* нашим дорогим вчителям, які стали для нас сім'єю.

Олександр: Тепер уже прийшла пора прощання
І ми сьогодні трошечки сумні
За наше виховання і навчання
Спасибі. Дорогі учителі

Вадим: Бувало, біля дошки ми німіли,
Забувши теорему чи вірші.
Спасибі, що ви лагідно сварили,
Шановні, дорогі учителі!

Пауза, хлопці дивляться на Миколу, наче він повинен говорити. Микола стоїть, просто стоїть, ніби вкопаний. Олександр дивиться на Вадима, нервує, потім вирішує врятувати ситуацію і бере слово замість Миколи.

Олександр: Та кожним роком впевненішим кроком
Ми переходили із вами з класу в клас
За ваші ласку і за нас тривогу
Ми полюбили щиро й ніжно вас

Потім хлопці знову дивляться на Миколу, виникає пауза. Хто стоїть ближче до Миколи починає його штовхати. Микола ніби проснувшись, стрепенувся, зиркнув на хлопців, відмахнувся рукою і замотав в знак протесту головою. Хлопці відверто панікують, стискають кулаки і т.д. Вадим перехоплює мікрофон і говорить слово замість Миколи.

Вадим: Вже позаду залишилися уроки
Екзамени нам більше не складати

Минуло одинадцять років
І нам сьогодні хочеться сказати
Що будемо ми чесно в світі жити
Творити, мислити, як ви учили нас,
Свій край безмежно й віддано любити,
Як робить це щодня будь-хто із вас.

Знову дивляться на Миколу, штовхають, Олександр показує, що Миколі капець (пальцем біля горла), дівчата зверху дивляться, мов хлопці знову, як завжди, напартачили. Тут Микола як наче одумався, підходить до Вадима (саме підійти, стати перед ним, забрати мікрофон і потім повернутися на місце).

Микола: От ви мене тут шпиняєте, думаєте я забув, а ні! Я не забув! Я не хочу говорити сумних віршів, що викликали сльози на очах у людей! Скільки можна, друзі? От я щасливий, що, нарешті, настав день, коли я вільний від школи, вчителів і більш ніж впевнений, що і вчителі раді будуть відпочити від мене! Нехай лишаються тільки гарні спогади, тільки радість і щастя! Шановні вчителі, ви пам'ятаєте, що наш клас витворяв, як ви з нами жартували? (вчителі, що махають що не пам'ятають). Так я нагадаю ті історії, які зробили наше шкільне життя яскравим: (готується диктувати, поправляє комірець)

1. Йде по шкільному коридорі учень, вертить у руках запальничку. Назустріч йому - вчитель фізкультури:

- Я тебе відучу курити, паразит!
- Анатолій Вікторович, слово честі, я не курю!
- А навіщо тоді тобі запальничка?
- А я підпалюю петарди і кидаю їх у кабінет хімії.
- А... Тоді вибач!

Пауза кілька секунд

2. Вчитель звертається до неслухняного хлопчати:

- Скажи, Миколко, ти хоч коли-небудь слухаєш голос своєї совісті?
- А на якому каналі його передають?

3. Учень - учителю:

- Чи варто карати кого-небудь за те, чого він не робив?
- Звичайно ні, ні в якому разі не можна!
- Добре. Я не зробив домашнє завдання...

І таких історій цілий океан! Саме такі моменти я буду пам'ятати і буду сподіватись що і ви всі будете пам'ятати нас смішними, веселими і ці спогади зігріють вас в самі складні хвилини!

Хлопці і дівчата випускники починають аплодувати, Микола вклоняється як артист великої сцени.

Ведучий: Випускники, наші красуні і джентльмени, шановні гості лінійки! В цей урочистий день людині, на які тримається вся школа, нашому директору є що вам сказати. Слово надається Олексію Миколайовичу.

Директор звертається до випускників.

Каріна (дивлячись на однокласників, потім ніби шукаючи в натовпі когось): А ви нікого не забули?

Ведучий: Каріна, не забули, не хвилюйся. Урочисто оголошую, слово надається класному керівнику.

Говорить класний керівник.

Олександр: Сказати хочу слово щире —

Нагоди більше не знайду.

І побажати щастя, миру

Я класному керівнику.

Ви непомітно вчили нас

Добру, порядку кожен раз

І, скільки вистачало сили,

Людей порядних з нас ліпили.

За ту любов, що віддавали,

Серця дитячі зігрівали,

За все ми вдячні вам без ліку,

Спасибі ніжне і велике!

Випускники хором: Дякуємо Вам, Наталя Олександрівно!

Лунає пісня «Прощай, Школо!»

Випускники разом: Міняється усе навколо:

Пройшли вже всі шкільні літа.

"Прощай, - ми скажем, - рідна школо,

Колиска щастя золота!"

Прощай! Та не сумуй за нами...

Хоч є багато так доріг,

Хоч ми й розбіжимося світами,

Не раз згадаєм твій поріг.

Хтось інший сяде знов за парти

І ручку стисне у руці.

Вже інші візьмуть шкільні карти,

І зошити, і олівці.

Ми вже не вибіжемо з школи,

Почувши голосний дзвінок.

І не повернеться ніколи

Той перший у житті урок.

Та все ж не варто сумувати

І лити сльози через край.

Тебе ми будем пам'ятати.

І ти нас, школо, пам'ятай!

Ведучий: Ось і настав той момент, коли залишилось зовсім трішки. Цей особливий момент, який запам'ятається назавжди... Шкільний вальс. Пауза. Випускникам надається урочисте право виконати останній шкільний вальс у їхньому житті.

Лунає музика. Танцюють вальс.

Ведучий: Наше свято добігає кінця. Випускники чекали цієї миті все своє шкільне життя. Нехай цей дзвоник стане початком нової дороги і нових відкриттів!

Лунає останній дзвінок.

Пасічник О.М.,
вчитель української мови і літератури
*КЗО «Первомайський навчально-виховний комплекс»
с. Первомайське, Синельниківський район,
Дніпропетровська область, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Національною доктриною розвитку освіти в Україні обрано стратегію інноваційного розвитку освіти і науки, забезпечення самоствердження і самоорганізації креативної особистості.

Як сьогодні вчителю реалізувати мету навчання літератури, окреслену Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, ідеями концепції «Нова українська школа? Сучасний учитель має багато можливостей для самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, має бути творчою особистістю, уміти оптимізувати навчальну діяльність, володіти професійними знаннями, мати високий рівень комунікативної компетентності. У сучасній методиці навчання української літератури представлено багато різних форм і методів, зорієнтованих на краще засвоєння учнями навчального матеріалу та підвищення рівня навченості, формування життєвих компетентностей для всебічного розвитку креативної особистості.

Пошуки нових форм, методів удосконалення системи мовної освіти в загальноосвітній школі привели до використання інтегрованих підходів навчання. Вважаю, що інтегровані уроки нині надзвичайно актуальні, оскільки з їх методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити людині самостійно досягти тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах. Досвід проведення інтегрованих уроків засвідчує, що їх методика вимагає дуже високого професіоналізму та ерудиції вчителів. Потреба в таких уроках зумовлена пошуками шляхів формування цілісного світогляду здобувачів освіти. На мій погляд, інтегровані уроки сприяють інформаційному збагаченню сприймання, мислення і почуттів учнів за рахунок вибору змісту матеріалу, що дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття.

У такий спосіб досягається цілісність знань. Вони певною мірою знімають межі предметного викладання, допомагають дітям емоційно й системно сприйняти запропонований матеріал, реалізують принципи єдності навчання і виховання, наочності, доступності, самостійності, активності здобувачів освіти. Під час підготовки і проведення інтегрованих уроків

використовуються різноманітні навчальні технології: проектні, розвитку критичного мислення, інтерактивні, пошуку, евристичні, проблемного навчання, комп'ютерні тощо. Учителеві відводиться нова роль – він переходить від посередництва й передачі абстрактних знань учням до позиції консультанта, координатора, який підтримує їх у досягненні певних результатів освітньої і практичної діяльності. Інтегровані уроки посилюють у здобувачів освіти мотивацію до навчання, розвивають почуття відповідальності, формують позитивне ставлення до виконання самостійних робіт, творчого пошуку, активізують бажання самореалізуватися.

Мої спостереження показали, що на таких уроках виразніше виявляються особистісні риси учнів, такі як: артистизм, творчість, нестандартність мислення, комунікабельність (дітям важливо навчитися ефективно спілкуватися з людьми, доносити свою точку зору, переконувати співрозмовника чи приймати його позицію), вміння працювати в команді (готовність надати підтримку, вміння слухати, домовлятися і знаходити компроміс), лідерство(наявність цієї навички дозволяє учням інших вести за собою до спільної мети, переконувати і мотивувати на успіх), стресостійкість (це вчить дітей тайм-менеджменту, самоорганізації і критичному мисленню), креативність. Без цих здібностей складно домогтися успіху в кар'єрі, адже тільки лідери стають кращими керівниками.

Які ж можливості сучасного інтегрованого уроку української літератури? На мій погляд, на такому уроці посилюється мотивація навчання, учні отримують більше різної пізнавальної інформації, створюються ситуації, які змушують здобувачів освіти аналізувати, співставляти, думати, шукати додаткову інформацію. Інтегрований урок завжди є ефективним, тому що забезпечує інтеграцію літератури з іншими предметами, формує в учнів вміння застосовувати суміжні знання з різних предметів, поживляє урок, активізує мислення й увагу здобувачів освіти, сприяє кращому розумінню змісту матеріалу, викликає у школярів цікавість до предмету, мотивує і вчителів, і учнів займатися самоосвітою.

На такому уроці можливе використання різних форм, методів і прийомів навчання: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Прес», «Асоціативний куш», «Коло думок», «Дерево рішень», «Займи позицію», робота в парах, групах, створення ментальних карт, графічного органайзера, «Діаграми Венна». Наш навчально-виховний комплекс бере участь в експериментальній діяльності по випереджаючій освіті для сталого розвитку. Проблема, над якою працює заклад: «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку в освітній процес»,тому технологію інтегрованого навчання я використовую давно. У своїй роботі на інтегрованому уроці ставлю за мету розвивати у школярів комунікативно-діяльнісні вміння; формувати у здобувачів освіти критичне і творче мислення; виробляти навички використання засвоєних знань у повсякденному житті, для професійної та громадської діяльності; формувати самоосвітні компетентності; розвивати навчально-пізнавальні компетентності; виробляти вміння й навички

правильно ставити проблемні питання й відповідати на них; удосконалювати мовленнєві компетентності.

Досвід показує, що такі уроки викликають інтерес у здобувачів освіти. Їх не можна проводити без використання творів живопису, кіно, історичного коментаря, музичного супроводу. Урок літератури тісно пов'язаний з історією, тому під час вивчення біографії письменника або аналізу художнього твору не можу обійтися без історичного коментаря, бо кожна епоха мала вплив на творчість письменника. Цей коментар можна подати словом учителя, у вигляді презентації з використанням творів живопису, аудіо-, відеозаписів.

Роботу із впровадження в урок літератури матеріалу з історії проводжу з 5 по 11 клас. Наприклад, у середніх класах вивчаються літописні оповіді, доба козаччини, відтворення історичних подій із позицій гуманізму подано у героїко-романтичній повісті Андрія Чайковського «За сестрою», історичне минуле нашого народу в житті сучасної людини розкрито у пригодницькій повісті Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі», важливі історичні події розкриваються під час вивчення «Слова про похід Ігорів», повісті І.Франка «Захар Беркут», твору В.Рутківського «Джури козака Швайки», оповідання про один із періодів Другої світової війни О.Довженка «Ніч перед боєм», у старших класах - роману П.Куліша «Чорна рада», повісті М.Гоголя «Тарас Бульба», кіноповісті О.Довженка «Україна в огні», біографії В.Винниченка, творчості М.Хвильового, «шістдесятників» та ін.. На уроках української літератури формую життєві компетентності як спроможність особистості до оптимальних дій, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, здобутих у процесі навчання.

Використовуючи інтеграцію у своїй роботі, розвиваю наступні компетенції: спілкування державною мовою (здатність учнів засобами української мови взаємодіяти у процесі розв'язання життєвих проблем); ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливість вивчення теми уроку); загальнокультурні (почуття патріотизму, культура мовлення); інформаційні (робота з комп'ютером, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал); комунікативні (вміння працювати в групах, слухати і спілкуватися); спілкування іноземними мовами (розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу та збагачення власного культурного досвіду).

Література, як самостійний словесний вид мистецтва, тісно пов'язана з живописом. З метою активізації пізнавальної діяльності учнів на інтегрованих уроках української літератури та образотворчого мистецтва разом із учителем образотворчого мистецтва використовуємо твори образотворчого мистецтва, подаємо відомості про твори живопису на всіх етапах вивчення літератури в школі. Картини, ілюстрації мають свою графічну специфіку зображення навколишнього життя, впливають на емоції здобувачів освіти, доповнюють враження про певний літературний твір. І твори літератури, і твори живопису тематично споріднені, часто типізують одні і ті ж явища, тому при вивченні творчості Т.Шевченка демонструємо і вчимо читати картини Івана Їжакевича, художні роботи Олега Шупляка, авторські Шевченкові картини. Вивчаючи

творчість І.Франка, знайомимо дітей з ілюстраціями Копистинського, І.Труша, А.Базилевича, А.Чебикіна. При вивченні творчості Лесі Українки учні вчаться читати живописні твори І. Айвазовського, О.Мурашка, ілюстрації до «Лісової пісні» С.Караффи-Корбут. Багату малярську спадщину художників-імпресіоністів П.Сезанна, К.Моне, К.Піссаро, О.Ренуара, М.Жука використовую при вивченні психологічної новели «Intermezzo» М.Коцюбинського. Пізнавальний матеріал для естетичного виховання школярів становить малярська спадщина Т.Шевченка, В.Винниченка, П.Тичини, О.Довженка.

Знаковою сторінкою української літератури і музики є творчість поетів і композиторів. Література і музика завжди йшли поруч. Це два види мистецтва, між якими існує особливо тісний взаємозв'язок. Вміння відчутти й оцінити звуковий образ, створений письменником, - необхідна умова повноцінного сприйняття ліричного твору. Більшість українських письменників були наділені неабиякими музичними здібностями, складалі твори, грали на музичних інструментах. На уроках вивчення творчості Павла Тичини, М.Рильського, Лесі Українки, В.Симоненка, А.Малишка Д.Павличка слово надаю вчителю музики. Здобувачі освіти вчаться слухати музичний твір, знайомляться з пісенною творчістю українських поетів-піснярів, коментують провідні мотиви народних пісень, пісень літературного походження, пояснюють роль символів у піснях, висловлюють власне ставлення до пісенної творчості українських поетів. На інтегрованих уроках української літератури та музичного мистецтва використовуємо такі форми роботи, як «Мозковий штурм», «Сенкан», «Криголам», інтерпретацію музичного твору.

Цікаво пройшов інтегрований урок української літератури та математики у 6 класі на тему «Леся Українка. Дитинство поетеси, роль родини у її вихованні. Неповторний світ дитинства в поезії «Мрії». Поєднати два різних предмети, здається, було неможливо. Математика-точна наука. Українська література - вид мистецтва, який відображає дійсність у художніх образах. Проте вдала мотивація інтегрованого уроку налаштувала здобувачів освіти на плідну роботу. В літературі дуже багато чисел, пов'язаних із біографією письменника. І тому на цьому уроці учні працювали із звичайними дробами, знаходили дріб від числа, число за його дробом, розв'язували рівняння, а тоді за отриманими відповідями шукали, що в біографії Лесі Українки пов'язано з цими числами. За допомогою математики доводили, що Леся була щедро обдарованою від природи, змалку виявляла виняткові здібності. Діти підраховали, у скільки років поетеса написала для своїх молодших братика і сестричок підручник «Стародавня історія східних народів». Як бачимо, інтегровані уроки активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяють розвитку комунікаційних навичок. Інтегрування спонукає вчителів до творчої роботи у навчанні української літератури, розвиває творчі здібності учнів, дослідницькі, пошукові вміння й навички, привчає до самостійності, індивідуальної, диференційованої роботи, що допомагає краще засвоїти матеріал.

Звичайно, під час планування інтегрованих уроків особливу увагу звертаю на мотивацію навчальної діяльності, ретельно обираю методи і засоби навчання, визначаю навантаження учнів на уроці. Основна частина інтегрованого уроку містить у собі різноманітний зміст досліджуваних об'єктів, що вимагають різних методів навчання й організації пізнавальної діяльності учнів, бо саме тут учні мають можливість здобути глибокі знання, використовуючи і осмислюючи інформацію предметів.

Інтерес до проблеми інтегрованого навчання мотивований тим, що, на мій погляд, не лише сприяє вдосконаленню знань і умінь здобувачів освіти, але й веде їх до глибокого розуміння закономірностей розвитку мистецтва і суспільства, формує інтелектуальний і моральний світ підростаючого покоління.

У 10 класі провела інтегрований урок української літератури з предметами профільного циклу - історією та французькою мовою на тему «Чесна драма життя. (Життя і творчість В.Винниченка)». Ці навчальні предмети тісно пов'язані з іменем В.Винниченка. На уроці десятикласники познайомилися зі світом дум і почуттів письменника і шукали відповідь на запитання: «Чи зміг В.Винниченко бути чесним з собою протягом усього життя як письменник, як політик і як художник? Чи легко це йому далось? Учні поділені були на групи і представляли літераторів, істориків та мистецтвознавців. Крім того, на уроці був присутній «сам Винниченко», який ділився спогадами зі свого життя, читав монологи. Мистецтвознавці досліджували художню спадщину письменника і представляли її французькою мовою, бо після невдалої політичної діяльності Винниченко оселився у Франції, в маленькому містечку Мужені, неподалік від Канн, і вся його малярська спадщина створена була саме там.

Під час уроку здобувачі освіти не тільки познайомилися із життєвим і творчим шляхом Винниченка- письменника, політика та художника, а й навчилися визначати особливості неореалізму як стилю, який він започаткував у літературі, сформували самоосвітню, полікультурну, культурологічну, соціальну, мовну і мовленнєву компетентності. Діти готували презентації та відеопроєкти, буктрейлери, писали фанфіки, підбирали музичні супроводи до художнього читання, інсценізації фрагментів творів. Розвитку логічного, образного, асоціативного мислення здобувачів освіти сприяли різні форми і прийоми, використані на уроці : «Мікрофон», асоціативний куш, кластер, клоуз-тест.

Роботу з учнями на уроці було сплановано таким чином, щоб надати десятикласникам можливість креативно мислити, накопичувати знання через спілкування з талановитою особистістю, аналізувати й узагальнювати отриманий інформаційний матеріал. Мотиваційний етап уроку передбачав роботу з епіграфами, і на цій підставі в учнів формувалося уявлення про роль особистості в соціумі й прагнення до самовдосконалення, самовизначення, самореалізації, позитивне ставлення до життя. Спостереження показали, що під час інтегрованого уроку здобувачі освіти набули такі базові навички та

компетентності, як: мовну грамотність, числову грамотність, наукову грамотність, ІКТ-грамотність, фінансову грамотність, культурну та громадянську грамотність, виховали такі риси характеру, як: допитливість, ініціативність, наполегливість, лідерство, соціальну та культурну свідомість, сформували соціальний інтелект (здатність працювати в колективі, координувати свої зусилля на шляху до спільної мети, ефективно взаємодіяти, покращили свої особисті стосунки, зрозуміли почуття та мотивацію інших).

На мою думку, важливу роль на інтегрованих уроках відіграє використання інформаційних технологій. Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, комунікабельності, його використання сприяє зростанню продуктивності уроку, здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку обдарованості, покращує якість навчання, забезпечує оптимізацію процесу навчання. Освітні сайти, групи у соціальних мережах, блоги сприяють проведенню опитувань, обміну думками, колективній роботі з текстом. Результати творчої праці можна розмістити на сторінках професійних спільнот, на сайті школи чи сторінці закладу в соціальній мережі й цим створювати в школярів ситуацію успіху, бажання творити, посилювати зацікавленість предметом.

Отже, інтеграція в сучасній школі – це вимога часу, актуальна для всіх учителів, зацікавлених у формуванні всебічно розвиненої особистості учня, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сферах.

Література

1. Амерханян С. Інтегрування на уроках літератури // Дивослово. - 2012. - №11. - С.5-9.
2. Варзацька Л. Типи інтегрованих уроків у системі компетентнісної мовної освіти // Дивослово. - 2013. - №11. - С.2-4.
3. Криворотенко О. Сучасні підходи до організації навчальної діяльності на уроці літератури // Дивослово. - 2019. - №5. - С.2-10.

Носко І.І.,

вчитель української мови та літератури,
Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. с. Озеро
Волинська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні пріоритетним завданням є підвищення її якості, що виступає основою

формування соціально зрілої творчої особистості. Для цього необхідно процес навчання побудувати з максимальним наближенням до запитів і можливостей школярів. Нині перед учительством стоїть важливе завдання — створення таких умов, де б дитина могла самовизначитись, розкрити свої інтелектуальні й творчі здібності.

У Концепції НУШ зазначається, що інформаційно-цифрова компетентність – це впевнене, і водночас, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні [2].

Мета дослідження передбачає реалізацію формування інформаційно-цифрової компетентності на сучасному етапі розвитку освіти під час викладання української мови та літератури.

Результати дослідження. Викладання предметів «Українська мова» та «Українська література» під час дистанційного навчання – це заочне навчання з максимальним використанням в освітньому процесі інформаційно-цифрової компетентності. Нині комп'ютерні мережі дають змогу працювати з учнями онлайн. Спілкування вчителя й учня під час дистанційного навчання змінилося на спілкування «учень - комп'ютер -вчитель». Присутність учня на уроці зобов'язує учня брати участь у відеоконференції та онлайн-бесідах (chat), завдяки якому створює ефект присутності й розширює рамки інтерактивної взаємодії [4].

Під час уроків української мови та літератури потрібно активніше використовувати сучасні педагогічні технології: комп'ютеризоване навчання та інтерактивні форми роботи. Вони збільшують пізнавальну самостійність учителів, учнів та їх батьків, мотивують потребу розвитку їхньої інноваційної культури [1].

Застосування технологій дистанційного навчання під час викладання української мови та літератури повинно відбуватись у двох напрямках: 1) при засвоєнні теоретичного розділу навчальної програми з дисципліни з використанням як традиційних засобів навчання, так і засобів ІКТ; 2) при засвоєнні практичних занять із застосуванням традиційної структури уроків, зокрема уроків розвитку мовлення.

Під час засвоєння теоретичного розділу з використанням засобів навчання, що функціонують на базі ІКТ, дієвим є використання платформи «На урок», яка дає можливість перевірити теоретичні знання учнів.

Завдяки використанню комп'ютерних технологій учні можуть отримати задоволення від захопливого процесу пізнання, занурюючись в яскравий барвистий світ українського слова. Таке заняття викликає в них емоційний підйом, навіть відсталі учні активно працюють під час уроку. Електронні презентації, навчальні відеофільми, електронні тексти, анімаційні зображення – це невичерпний потенціал для використання на уроках мови та літератури, адже ці засоби навчання активізують процес розвитку творчих

здібностей, умінь та навичок учнів, застосування знань для розв'язання нетрадиційних завдань [3].

В умовах дистанційного навчання під час епідемії COVID-19 використання інформаційно-комунікаційних технологій є важливою складовою освітнього процесу. Як і в класно-урочній системі навчання, так і під час дистанційного навчання зміст уроку визначається трьома складовими: мотивація навчання, виконання практичних навичок як одного з головних чинників навчання, оцінювання навчальних досягнень.

Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність учнів, її готовність до засвоєння знань. Мотиваційна складова навчальної діяльності та теоретичні засади охоплюють пізнавальні потреби та мотиви навчання. Важливою умовою є власний приклад учителя. Під час цього етапу уроку вчитель знімає короткі 15-хвилинні відео, які перекидає для учнів на телефон за допомогою додатка Viber або соціальної мережі Instagram, адже ці додатки є найпопулярнішими серед школярів.

Практичні навички та вміння є одним з головних чинників навчання. Самостійне виконання вправ за правильною організації може суттєво підвищити навчальну активність учнів. Водночас без кваліфікованої організаційної підготовки неможливо сформувати в школярів навички самостійних занять. Особливої уваги вимагають підбір і дозування мовно-літературних завдань. Тому учням пропонуємо виконання завдання з фотофіксації викладати в особисті кабінети на платформі "ClassDojo", "Classroom".

При оцінюванні навчальних досягнень з української мови та літератури враховуються особисті досягнення школярів та ступінь активності учнів. Після закінчення уроків вчитель виставляє бали та задає домашнє завдання, використовуючи можливості всеукраїнської системи освіти «Нові знання». Електронний журнал – інструмент, який робить процес управління освітою оперативним і зручним, даючи змогу вчасно інформувати про поточні зміни в результатах навчання всіх учасників освітнього процесу. Завдяки електронному журналу учень та батьки можуть ознайомитися не лише з навчальними досягненнями, а й можливими помилками у вправах, домашніми завданнями.

Висновки. Нині світ перебуває на етапі розвитку, в якому інформація відіграє важливу роль. В умовах упровадження дистанційного навчання, в час інтенсивного потоку інформації і нових способів її передачі, вимагають перед вчителем нових підходів до навчання гуманітарних дисциплін.

Розвиваючи в школярів інформаційно-цифрову компетентність, учитель готує учня до самостійного життя в інформаційному суспільстві. Орієнтуючись на ці умови, у яких будуть вчитися, розвиватися, зростати учні нової формації – як вчитель, добираю нові методи та форми навчання.

Першочерговим завданням є перетворення інформаційної лавини в ефективний освітній інструмент, основною метою якого є формування в учнів уміння орієнтуватися в потоці інформації, систематизувати й відбирати потрібне, розвиваю в учнів навички критичного та системного мислення,

уміння працювати з інформацією та медіазасобами, ставити та вирішувати проблеми, направлені на саморозвиток, творчість і допитливість.

Отже, використовувати інформаційно-комунікаційних технологій під час дистанційного навчання уроків української мови та літератури доцільно, оскільки вони сприяють розвитку ініціативи, пізнавальної активності, самостійності, творчості та цінності українського слова.

Література

1. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] Режим доступу <http://mon.gov.ua/activity/education>.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: АСК, 2002. – 255 с.
4. Цифрова компетентність сучасного вчителя Нової української школи:зб. тез доп. всеукр. наук. наук.-практ. семінару, м. Київ, 28 лютого 2018/ за заг ред. О.Е. Коневщинської, О.В. Овчарук. – К.: Інститут інформаційних технологійУкраїни, 2018 – 61 с.

Гетьман Г.Б.

директор

*Криворізький навчально-виховний комплекс № 81
«Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів - ліцей»
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС КНВК № 81

Актуальність: Сучасна освіта суттєво розширює можливості людини, оскільки позитивно впливає на різні сторони її життєдіяльності, стан здоров'я, суспільну та політичну активність, доступ до знань та вміння ними користуватися як на роботі, так і вдома – у побуті, вихованні дітей тощо. Відповідно, нагальною потребою є формування у всіх людей планети такого способу життя, на якому обсновуватиметься довготривалий ощадливий гармонійний розвиток людства – його сталий розвиток. Тому введення та реалізація нової моделі освіти, більш актуальної в умовах глобалізації та розвитку науки, моделі освіти в цілях сталого розвитку, включення ідей і принципів сталого розвитку в сучасну освіту є крайня потреба для реалізації цих стратегій. Ніякі заходи не допоможуть державі й людству в цілому перейти до сталого розвитку, якщо свідомість більшої частини суспільства

збережеться на рівні суспільства нераціонального споживання, безвідповідального до навколишнього середовища.

Забезпечення сталого розвитку є насамперед обов'язком національних урядів згідно з принципом спільної, але диференційованої відповідальності, та потребує розроблення національних програм і відповідної політики.

Освіта для сталого розвитку дає змогу спроектувати напрями розбудови нового майбутнього. Завдяки освіті для сталого розвитку можна виховати нове покоління людей, які будуть носіями культури створення нового суспільства.

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що на сьогоднішній день рівень екологічного усвідомлення та екологічної культури суспільства є недостатнім. Причина цього – низька та неефективна поінформованість щодо наслідків екологічних впливів людської діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я. Відсутні мотивації робити особистий внесок у справу захисту довкілля.

Результатом цього є недбале ставлення до особистого здоров'я та оточуючого середовища в цілому. Яскравим свідченням цьому є засмічені вулиці, парки, сквери нашого міста, безрозбірливе споживання продукції та послуг, що можуть шкодити здоров'ю та довкіллю, бездумне та неекономне використання природних ресурсів, тощо [1, с.181].

Мета і методи дослідження. Створити на базі закладу виховального середовища та організаційно-педагогічних умов для формування і розвитку компетентної, соціально активної, гуманістично-спрямованої, креативної особистості з почуттям національної гідності з усвідомленою громадською позицією, системою наукових знань про природу, суспільство, людину та готової до суспільного самовизначення (профорієнтація). Методи дослідження – теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; вивчення документальних матеріалів і педагогічне спостереження; педагогічний експеримент.

Основні висновки. Педагогічному колективу КНВК №81 вдалося створити освітнє та виховне середовища для впровадження наскрізного навчання з елементами сталого розвитку в усіх класах, а не тільки профільних. Досягнена основна мета, а саме: вчитися мислити (постановка аналітичних питань, критичне і системне мислення, розв'язання проблем, орієнтація на майбутнє); вчитися робити (застосування знань у різних життєвих ситуаціях, дозвіл криз і ризиків, відповідальні дії, самоповага); вчитися бути самостійним (впевненість в собі, самовираження і комунікабельність, подолання стресу); вчитися жити й працювати разом (відповідальність, повагу до інших, співпраця, участь в демократичному процесі прийняття рішення, переговори й досягнення консенсусу) в інтересах сталого розвитку.

Розроблено та апробовано методичні основи екологічної освіти в інтересах сталого розвитку, принципи діяльності людини по збереженню життя, значно підвищено рівень екологічної грамотності населення

мікрорайону в цілому й учнів ліцею. Використано педагогічні технології щодо розвитку ключових освітніх компетентностей.

Педагогами було урізноманітнено тематичне вивчення предметів, до планів включено уроки з елементами сталого розвитку, запроваджене «наскрізне навчання». У закладі охоплені «наскрізним навчанням» освіти для сталого розвитку всі учні, починаючи із початкових класів. У середній та старшій ланці школярі продовжують знайомство із питаннями сталого розвитку на таких предметах: основи здоров'я, географія, економіка, біологія, фізика, хімія, право, українська та зарубіжна література, історія, українська, російська, іноземна мова, математика. Загальні дидактичні принципи впровадження «наскрізного навчання» полягають не лише у наданні учням інформації про певні проблеми сталого розвитку, а й передбачають формування стійких навичок використання отриманих знань на практиці. Інтегровані уроки з аспектами освіти для сталого розвитку учителі КНВК № 81 проводять двома шляхами: 1) через об'єднання схожої тематики кількох навчальних предметів з акцентом на питання сталого розвитку; 2) через формування інтегрованих дисциплін або окремих спецкурсів шляхом об'єднання окремих дисциплін, наприклад, інтеграція «основ екології» та «правознавства» формує таку дисципліну як «екологічне право», «економіки», «основ споживчих знань» та «основ екології» - «основи екоспоживання», «основ здоров'я», «основ екології» та «етики» - «екологічну етику», «фізики» та «економіки» - «основи енергоефективності», «історії рідного краю» та «основ екології» - «екологію рідного краю» тощо. Педагоги ліцею у своїй роботі систематично працюють над проведенням наскрізного навчання з метою донесення до школярів ідей сталого розвитку. Результатом цієї роботи стала участь в обласному конкурсі у конкурсі «Школа сприяння сталому розвитку».

З метою корекції методики викладання базових предметів у ході «наскрізного навчання» з освіти сталого розвитку педагогічним колективом розроблено та впроваджується календарне планування проведення уроків з акцентом на ідеях та проблемах сталого розвитку. Здійснюючи календарне планування на поточний рік, учителі підбирали відповідні теми та розробляють заходи в рамках сталого розвитку, які вони проводитимуть, вивчаючи дану тему. Працюючи над проєктом, педагоги ліцею намагались перейти від пасивного засвоєння знань учнями до створення умов для отримання ними практичного досвіду. З метою поглиблення знань молодших школярів про природу, довкілля, виховання ощадливого ставлення до всього, що оточує, учителі проводять зі школярами бесіди, екоігри, екодиктанти, екоплакати, використовують відео «Уроки тітоньки Сови», проводять музичні фізкультхвилинки та інші види діяльності.

Впроваджені факультативи та проведені заходи показали, що учні 4-х класів стали більш відповідально ставитись до довкілля. Молодші школярі із задоволенням розповідають про те, що вдома вони стежать за економією електроенергії, нагадують батькам про класифікацію сміття, а також дбайливо

ставляться до води. Доказом зміни способу життя дітей є і те, що вони роблять зауваження тим, хто не вимикає воду біля їдальні після миття рук, пояснюють, чим це шкідливо для природи. Також учнями 3-х класів було проведено флешмоб щодо економного використання водних ресурсів.

Учні 8 та 9 класів щоразу доводять, що ощадливе природокористування дозволяє значною мірою економити кошти з сімейного бюджету, тому вони із задоволенням стежать за економією води, електроенергії та тепла вдома. Також учні виготовили інформаційні листівки, які дозволяють поділитись інформацією про економію природних ресурсів і про те, наскільки така економія позитивно позначається на фінансовому рівні.

Анкетування учнів, учителів та батьків, на останньому етапі експерименту дозволило відстежити позитивні зміни у свідомості його учасників щодо екологічних проблем довкілля. Так на початку експерименту рівень обізнаності щодо сталого розвитку виглядав наступним чином:

Література

1. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М.І. Хилько. – К., 2017. – 266 арк.

СЕКЦІЯ 5.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Іваницька Ю.В.,

вчитель історії

Запорізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 91

м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна

АРТ-ТЕХНОЛОГІЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Одним із важливих пріоритетів реформування освіти в Україні сьогодні є гуманістична спрямованість освітнього процесу, яка ґрунтується на засадах поваги до особистості учня, врахування особливостей його індивідуального розвитку, а також створенні особливого психологічно комфортного навчального середовища в загальноосвітньому навчальному закладі. Тому останнім часом інтерес науковців полягає у пошуку нових освітніх методів, направлених на гуманізацію та демократизацію освіти, спрямованих на самовизначення особистості, що дає змогу знаходити зовнішні та внутрішні механізми для активізації особистісного зростання і творчого саморозвитку.

Безпосередньо, важливим аспектом, що сприятиме реалізації особистісно-орієнтованої освіти на тернах нашого сьогодні, володіє галузь

педагогічної науки арт-педагогіка, актуальність якої в системі освіти нині визнається багатьма вченими.

Ефективність використання різних видів арт-терапії в освітньому процесі з метою творчого розвитку особистості, вільного самовираження і самопізнання підтверджується широким спектром наукових праць.

Стрімкий розвиток арт-терапії розпочався у другій половині ХХ століття в європейських країнах. Ознакою становлення цього методу стало відкриття перших професійних об'єднань арт-терапевтів, метою діяльності яких було сприяння збереженню психічного і фізичного здоров'я громадян за допомогою мистецтва та інших видів творчості.

Виходячи з результатів дослідження західної та вітчизняної історіографії, центральною фігурою в арт-терапевтичному процесі є особистість, яка прагне до саморозвитку й розширення діапазону своїх можливостей.

Початок становлення арт-терапії в Україні пов'язаний з дослідженнями І. Дмитрієвої, У. Дутчак, Л. Куненко, О. Філь, І. Чернухи. Їх роботи присвячені розгляду питань впливу психокорекційного впливу мистецтва й творчої діяльності на гармонійний розвиток дитини. [1; 44]

Науковці вказують на практичне значення використання технологій арт-терапії в освіті, яке полягає в тому, що учасники педагогічного процесу здобувають цінний досвід позитивних змін, поступово відбувається поглиблене самопізнання, самосприйняття, гармонізація особистості, розвивається рефлексія й аналіз своєї поведінки, думок і почуттів, розширюються зв'язки з іншими людьми, формується взаємоповага та взаєморозуміння при груповій роботі, здатність до вираження своїх почуттів і ставлень до інших.

Арт-технологія - це освітня технологія в арт-педагогіці, яка спрямована на полегшення процесу навчання, розумової діяльності шляхом поєднання інтелектуального та художнього сприйняття світу. Вона сприяє розвитку цілісної гармонійної особистості, прилучає учнів до духовних цінностей через сферу мистецтва, а педагога наділяє системою прийомів, що забезпечують інтерес учня до отримання знань з предмету, сприяють розвитку пам'яті, уваги, інтуїції, адаптації особистості в сучасному суперечливому світі. Що на сьогоднішній день є інновацією в сучасній педагогічній науці.

Використання основних засобів арт-технології на уроках історії носить не лише корекційний вплив на фізичний та психічний стан дитини, але й реалізує основні освітні функції: розвивальну, діагностичну, виховну, соціалізуючу. [7;3]

Зокрема, шляхом використання методів арт-технології на уроці історії, реалізуються основні освітні завдання:

- розвиток до творчого самовираження особистості, креативності;
- розвиток емоційно-вольової сфери дитини, оволодіння навичками емоційної саморегуляції;
- розвиток пам'яті, уваги, мислення учнів;

- забезпечення соціокультурної адаптації учнів;
- формування комунікативної культури.

Спочатку слід розглянути існуючі види та техніки арт-технології, які доцільно використовувати в освітньому процесі загалом.

Власне, можна виділити безпосередньо арт-терапію, музикотерапію, танцювальну терапію, драмотерапію, казкотерапію, бібліотерапію, маскотерапію, етнотерапію, ігротерапію, фототерапію, створення колажів тощо.

А тепер зупинимось безпосередньо на тих видах арт-технології, які застосовую я в своїй практиці на уроках історії.

Драматерапія – напрямок арт-технології, де використовується такий поширений технічний прийом, як драматизація, тобто розігрування будь-якого сюжету, зокрема історичної події.

Драматерапія – це гра, тобто вид діяльності, орієнтований на процес і на задоволення в цьому процесі. Сила і глибина впливу цього напрямку арт-терапії пов'язана зі здатністю висловлювати події і переживання яскраво, цікаво, пізнавально, імпровізовано. Це дає можливість згадувати і переживати інакше певні історичні події, дає можливість учням подивитися на них власними очима. [4;7]

Оригінальним є підхід до визначення сутності гри, зокрема театральної, видатного культуролога ХХ ст. Й.Гейзинги. Під час гри відбувається своєрідне перетворення реальності на образи. Дитина творить образ чогось відмінного, за її звичайне життя, виявляючи свій творчий потенціал, здатність імпровізувати.

На мою думку, театральні постановки на історичну тематику впливають на пам'ять, уяву, увагу, почуття і мислення учнів стосовно окремих історичних подій.

Зокрема, протягом останніх років в своїй практиці я маю досвід використання саме драматерапії. Основними етапами, які потрібно виділити у процесі підготовки уроків, виховних заходів з елементами драма терапії, є:

- обрання теми постановки та відповідного твору на історичну тематику;
- вивчення та адаптування тексту твору у відповідності до віку учнів, мети заходу, цільової аудиторії;
- розподіл ролей за учнями, яким необхідно їх втілити, робота над створенням історичних образів;
- робота над постановкою спектаклю (художнє оформлення, музичне оформлення тощо);
- презентація постановки.

Під час роботи над інсценізацією по-перше, учні вивчають основні особливості історичного періоду, в який відбуваються події твору.

По-друге, учасники інсценізації вивчають основні історичні постаті, яких представлено у творі, порівнюючи факти їх життя та діяльність в історії

з художнім образом у творі, вивчають їх характер, поведінку, елементи зовнішності.

По-третє, учні розглядають історичні поняття, певні історичні події, які відбувалися і висвітлені у творі, порівнюючи їх з історичними фактами.

По-четверте, зазвичай в історичних творах вказані і певні історико-географічні об'єкти.

Хочу зазначити, що у роботі над художнім оформленням сцени, образів, діти знайомляться з елементами побуту, одягу, обрядів та звичаїв, пісень та музики даної історичної епохи.

Хочеться зауважити, що під час використання безпосередньо драматерапії, залучаються й інші напрямки арт-технології, зокрема:

- ✓ музикотерапія (діти слухають та підбирають музичний матеріал, який може бути використаний у постановці);
- ✓ танцювальна терапія (учні можуть підготувати хореографічні номери для інсценізації);
- ✓ ізотерапія (використання елементів живопису, графіки та інших методів образотворчого мистецтва для оформлення декорацій, сцени);
- ✓ кінотерапія (перегляд та обговорення сюжету фільму, який має відобразити події, пов'язані з тематикою інсценізації).

Важливим елементом драматерапії є імпровізація - непередбачувані дії учасників інсценізації, як учнів так і педагога, які обумовлюються незапланованими ситуаціями, що складаються під впливом внутрішніх або зовнішніх факторів.

Необхідно також відмітити, що подібні постановки на історичну тематику можуть бути використані як новий підхід до виховання патріотизму учнів. Слід зазначити, що інсценізація художніх творів з історії України знайомить учнів з величною культурою та історією нашої держави, що виступає потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді сьогодні.

І нарешті під час презентації постановки учні отримують неабияке задоволення від результатів своєї роботи, а глядачі можуть ознайомитися з певними історичними подіями в цікавій ігровій, креативній формі.

Показники ефективності впровадження арт-технології на уроках історії:

- якісні зміни мотивації навчальної діяльності учнів;
- підвищення інтересу до вивчення історичних подій і можливості перевтілення;
- розвиток вмінь та навичок самостійної роботи учнів;
- розвиток комунікативних здібностей, вміння працювати в колективі;
- розвиток творчих здібностей, креативності учнів.

В своїй педагогічній діяльності я звертаюсь до прийомів арт-технології як під час уроків історії (це може бути певний фрагмент уроку), так і під час тематичних виховних заходів, присвячених пам'ятним історичним подіям.

Таким чином, у своїй педагогічній практиці я використовую певні види та техніки арт-технології, зокрема драматерапію, ізотерапію, музикотерапію, кінотерапію тощо. Використання зазначених видів арт-технології на уроках історії сприяють творчому самовираженню особистості учня, креативності; оволодінням навичками емоційної саморегуляції; розвитку пам'яті, уяви, мислення учнів; формуванню комунікативної компетенції учнів. Учні можуть ознайомитися з певними історичними подіями в цікавій ігровій, креативній формі, що сприяє підвищенню мотивації навчальної діяльності учнів, зацікавленості у вивченні предмету.

Література

1. Витак Г.Й. Особливості становлення арт-терапії в Україні // «Гуманітарний вісник ЗДІА». – 2014. – № 56. – С. 43-51.
2. Вознесенська О.Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арт-технологій в освіті. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
3. Коваль А.С. Особливості використання аудіовізуальних методів арт-терапії у позашкільній освіті. // «Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції» – 14–15 квітня 2016. – С. 571-576.
4. Лебедева Л. Д. Арт-терапія в педагогіці // Педагогіка. – 2000. – № 39. – С. 5–8.
5. Лисенкова І. П. Використання арт-терапевтичних методик у роботі з дітьми перед шкільного віку із затримкою психічного розвитку // «Наука і освіта». – 2013. – № 3. – С. 95-97.
6. Полторак Л.Ю. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до використання методів арт-терапії. — Кіровоград, 2016, 20 с.
7. Руденька Т.М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 2–5.
8. Хіля А. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних учених. // «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології» – 2016. – № 5. – С. 394-405.

Тригубенко Т.М.,
вчителька української мови та літератури
КЗО «Первомайський НВК»
Дніпропетровська область,
Синельниківський район, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В СИСТЕМІ КРЕАТИВНОЇ ОСВІТИ

Учитель - режисер свого уроку, від його творчого підходу залежить кінцевий результат. Працюючи над проблемою «Використання інноваційних

технологій на уроках української мови та літератури в системі креативної освіти», намагаюся робити урок пошуковим ,адже від цього залежить якість засвоєного матеріалу. Здобувач освіти вчиться сам думати, мислити, творчо виражати свої позиції.

Так під час вивчення нової теми я використовую проблемні завдання:

“Чи можна визначити, до якої відміни належать іменники ворота, окуляри?”, “Чому виділені іменники в першій групі речень є означеннями, а в другій - додатками.”

На уроках закріплення та узагальнення вивченого застосовую метод “прес”. Це вчить дітей логічно та послідовно висловлювати свою думку.

А ось при обговоренні конкретного завдання доцільною є “мозкова атака”. На дошці презентую завдання: визначте у поданих реченнях граматичні основи, способи вираження підмета і присудка.

Наш народ - океан. Там три верби схилилися, мов журяться вони. Хай живуть мир, труд і спокій.

Усі учасники “атаки” висувають свої ідеї, які записуються на дошці, здобувачі освіти обирають ті, які обирають ті, що допоможуть розв’язати поставлене завдання, вибирають остаточну відповідь.

На кожному уроці особливу увагу приділяю повторенню вивчених орфограм чи пунктограм ,використовуючи технологію “Знайди помилку” або “Так було - так треба”: моркв’яний - морквяний, різб’яний - різьб’яний, вишенці - вишеньці.

На закріплення вивченого матеріалу використовую роботу в парах.Наприклад, повторіть самостійно теоретичний матеріал підручника “Способи вираження підмета”. Саме тут вдало застосувати метод “Ти-мені,я-тобі”(запитання-відповідь).

Під час здобуття або поглиблення знань використовую в своїй роботі ігрові ситуації. Наприклад, гра “Редактор”допомагає здобувачам освіти попрацювати над помилками, застосовуючи набуті заздалегідь знання .На дошці записаний текст.Пропоную учням уявити , що вони працюють у редакторському відділі ,де їм потрібно опрацювати даний матеріал і в разі потреби виправити помилки .

Текст для редагування.

Якось увісні почув єпископ дивовижну мелодію що притягувала його ,кликала,тривожила душу. Він пішов на звук і мелодія вивела його до поля, де росли прекрасні квіти небесного кольору дзвіночки. Це вони дзвеніли це їхня пісня бентежила душу змушувала серце частіше битися.

Діти з великим бажанням люблять це виконувати. У кінці уроку використовую метод “Мікрофон”:

Про що ви дізналися на уроці?

Чого навчилися?

Що найбільше сподобалося?

Ефективним видом навчальної діяльності, що сприяє розвитку мислення і мовлення здобувачів освіти, є творчі роботи. Для цього розробила такі творчі завдання:

1. Придумайте початок і кінець розповіді про відпочинок на морі чи біля річки.
2. Напишіть есе “Чому виконувати обіцянки важливо?”
3. Здійсніть подорож такими країнами : “Фонетика”, ”Морфологія”.
4. Робота в парах. Складіть діалог між Федьком і Толиком за ілюстрацією до оповідання В.Винниченка “Федько-халамидник”. Розіграйте діалоги на уроці, визначте кращу роль.

При написанні творів, есе особливу увагу звертаю на метафору, бо ж дуже рідко хто з нею працює, незважаючи на те, що сам цей художній засіб дозволяє віднайти нові зв'язки між звичними явищами, утворити оригінальний словесний образ. Саме метафора приносить естетичну насолоду. Навчаючи дітей підбирати метафори, ми розвиваємо їхню спостережливість, уміння аналізувати й відбирати факти. Пропоную здобувачам освіти лінгвістичну гру “Логічний ланцюг”, де їм потрібно поєднати предмети за схожістю. Потім даю складніше завдання, запропонувавши дібрати порівняння до слова “берізка”. На зміну “логічному ланцюжку” приходять “метафорична гра”. Діти підбирають синоніми-метафори: мріяти - летіти на крилах; добро - вінок щастя; традиції - колісниця життя.

Багато уваги приділяю пошуковій роботі на краєзнавчому матеріалі. До уроків літератури рідного краю здобувачі освіти заздалегідь готують відеорепортажі, науково-дослідницькі роботи про життєвий і творчий шлях письменників нашого селища: Кіма Олександровича Бея, Василенка Валентина Якимовича. Це виховує у дітей повагу і гордість до свого рідного краю.

Щоб підготувати здобувачів освіти до життя у сучасних інформаційних умовах, на уроках української літератури пропоную такі завдання:

Створіть сторінку письменника в соціальній мережі. Діти працюють у групах. Завдання першій групі:

Підготуйте інформацію про Кіма Олександровича Бея для анкети в контакті.

Завдання другій групі:

Презентація книги Валентина Якимовича Василенка “Тарасовими стежками”.

На уроках української мови постійно використовую творчі завдання.

Доповніть речення означеннями і запишіть. Випишіть два-три словосполучення іменника з прикметником і визначте у кожному з них головне і залежне слово.

Прийшла ... осінь. Стоять..., ... дні. Повітря стало..., ... Ліс стоїть..., ...

Складіть речення з поданими словосполученнями. Підкресліть означення у реченнях і визначте їх відмінок.

Тепла зима, гарна школа, цікава книжка, ніжна квітка, читальний зал, дерев'яний стіл.

Записати народні прислів'я, вставляючи пропущені обставини.

Говорить, як жаба скаче, то..., то ... Мамина любов і ... виймає. Не шукай вітра..., а журавля ... Сироті й бородатому... Скупий... платить, а лінивий ... ходить. Твердого горіха... не розкусиш. Уперед добре подумай, а ... відповідай.

Довідка: вгору, вниз; з моря; в полі, в небі; гірко; двічі; легко; потім.

Наступну творчу роботу виконує весь клас.

Поширити речення обставинами. Підкрелити граматичні основи. Списати речення. Доповнити їх власною розповіддю так, щоб утворилося зв'язне висловлювання.

(Коли?) ... Я йду вулицею.

Вечір надходить (як?)...

Дивлюсь (куди?)...

Дерева (як?) ... похитуються.

Для повторення частин мови можна використати на уроці розподільний диктант, що дасть змогу перевірити знання здобувачів освіти частин мови, а також раціональне збереження часу.

Розподільний диктант-завдання

Випишіть службові частини мови: прийменники, сполучники та частки.

Було вже надвечір. Сонце світило стиха, без жару; і любо було поглянути, як воно розливалось по зелених вітах, по суковитих, мохнатих дубах і по молодій травиці. Пташки співали і свистали усюди по гаю так голосно да гарно, що все кругом неначе усміхалось. А подорожні були якось сумні. Ніхто б не сказав, що вони їдуть у гості до веселого пана Череваня.

П.О.Куліш "Чорна рада"

Дослідження-відновлення.

Знайдіть у довідці відповідні слова або частини речення. Доповніть сурядні речення поданими частинами:

Замережано шибки морозом, і ... Іду просторами землі, і ... Давно промчали роки грізні, і ...

Довідка: ... тільки сниться вся в громах земля; ... кожен щиро мені руку тисне; ... ялинка ряхтить від прикрас.

На уроках української літератури дає позитивний результат метод "Асоціативний куц". Користуючись інформацією, отриманою під час уроку, складіть асоціативний куц до слова:

Перша група: "Григорій Сковорода";

Друга група: "Сад";

Третя група: "Бджола".

Звіти груп.

Інтерактивний метод "Мозаїка" допоможе вчителю виявити творчі здібності здобувачів освіти.

Завдання для груп: із записаних на окремих папірцях слів скласти вислів, пояснити його.

Група 1.

Розум, а, книги, створилися, від, не, книги, розуму, від.
(Не розум від книги, а книги від розуму створилися).

Група 2.

Не, приємні, завжди, істина, сувора, як, і, буває, ліки, так.
(Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора).

Група 3.

Істину, у, сонце, твою, пізнаєш, кров, ввійде, тоді.
(Пізнаєш істину - ввійде тоді у кров твою сонце).

Група 4.

Слово, суди, суди, не, лиця.
(Не суди лиця - суди слово).

Група 5.

Пізнавай, з, невидиме, видимого.
(З видимого пізнавай невидиме).

При вивченні будь-якої частини мови доцільно використати метод “Незакінчене речення”.

1. Прикметник - це самостійна частина мови...
2. Прикметник означає...
3. Прикметники поділяються на такі групи за значенням...
4. Прикметник має граматичні категорії...
5. Якісні прикметники відрізняються від присвійних і відносних тим...
6. Присвійні прикметники відповідають на запитання...
7. Повна форма прикметників має два різновиди...
8. Коротка форма прикметників найчастіше трапляється...
9. Прикметники в реченні виступають...

Отже, сучасний учитель повинен застосовувати на своїх уроках такі технології, методи та прийоми, які зробили б навчальний процес якісним та ефективним.

Література

1. Кратасюк Л. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5-6 класів. - К., 2011. - 265 с.
2. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку рідної мови: навч. посіб. К.: Академія, 2011. 248 с.

Тригубенко Т.М.,
вчителька української мови та літератури
КЗО «Первомайський НВК»,
Дніпропетровська область
Синельниківський район, Україна

ЛІТЕРАТУРНИЙ РАНОК «СЛАВА ТОБІ, ТАРАСЕ, НА ВСЮ УКРАЇНУ»

Оформлення: святково прибраний зал, портрет Т. Г. Шевченка, рушники, виставка творів Кобзаря, ілюстрації, напис на дошці:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

Звучить пісня на слова Т. Г. Шевченка.

Ведучий: Плине час, як стрімкі води сивого Дніпра-Славути. Минають роки, десятиліття... Але ніколи не минеться народ і неугасима любов до всього найкращого, що квітчає рід людський і землю рідну. Ніколи не погасне в серцях глибока шана до яскравого сузір'я полум'яних борців за народне щастя, до геніїв, що віддали свій талант рідній Батьківщині. Серед них Т. Г. Шевченко.

Тарасе, поглянь на свою Україну, вона - в цьому залі. До тебе прийшли сьогодні твої друзі. Ми раді бачити вас у нашій світлиці. Разом з вами ми поринемо у спогади про роки життя славного Кобзаря. Прислухаймося до Шевченківської думки, слова, вклонімося світлій пам'яті поета.

Ведуча: Провіснику долі, великий титане,
Справдились думи пророчі твої!
Прийми ж ти данину любові і шани
Від українців - нащадків твоїх.

Звучить пісня "Думи мої, думи мої"

До світлиці заходить жінка, одягнена в селянський одяг. Вона несе запалену свічку, ставить на столик біля портрета Т. Г. Шевченка. Підходить хлопчик.

Хлопчик: Матусю, а правда, що небо на залізних стовпах тримається?

Мати: Так, синочку, правда.

Хлопчик: А чому так багато зірок на небі ?

Мати: Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її зірка ледь тліє. А коли людина добра, любить людей, робить їм добро, тоді зірочка такої людини світить ясно і світло.

Хлопчик: Матусю, я буду добрим, я хочу, щоб моя зірка світила ясно.

Мати: Старайся, мій хлопчику.

Ведуча: 9 березня 1814 року в селі Моринцях на Черкащині в сім'ї селянина-кріпака народився хлопчик, якого назвали Тарасом. Хлопчик ріс мовчазним, замисленим. Не тримався хати, а все десь блукав, пізнавав світ.

Ведучий: Восьмилітнього Тараса батьки віддали до дяка в науку. За найменшу провину дяк карав своїх учнів різками. Але вже тоді Тарас знав, що за цією дяковою наукою криється щось таке незвідане, і він терпляче зносив різки.

Учень: Ти взяла мене маленького за руку

І в школу хлопця одвела

До п'яного дяка в науку.

“Учися, серденько, колись

З нас будуть люди “- ти сказала.

Ведуча: Та недовго тривала Тарасова “наука”. Несподіване лихо випало на долю маленького хлопчика. Замучена тяжкою працею, померла мати.

Учень: Там матір добрую мою,

Ще молодую, у могилу

Нужда та праця положила.

Ведучий: Невдовзі після смерті матері у 1825 році помер і батько. Смерть батька приголомшила малого Тараса.

Учень: Там батько, плачучи з дітьми,

(А ми малі були і голі),

Не витримав лихої долі,

Умер на панщині! А ми

Розлізлися межі людьми,

Мов мишенята. Я до школи -

Носити воду школярам.

Ведуча: Тарас наймитує в школі, а потім пасе громадську череду. Мине 20 років і він з болем згадуватиме про своє дитинство у вірші “Мені тринадцятий минало”.

(Інсценізація вірша “Мені тринадцятий минало”).

Оксана: Чом же ти плачеш? Ох, дурненький, Тарасе! Давай я слюзи витру. Не сумуй, Тарасику, адже кажуть найкраще від усіх ти читаєш, ще й кажуть малюєш. От виростеш і будеш малярем.

Тарас: Еге ж, малярем.

Оксана: І розмалюєш нашу хату.

Тарас: Атож. А всі кажуть, що я ледащо і ні на що не здатний, Ні, я не ледащо. Я буду все-таки малярем.

Оксана: Авжеж будеш!

(Звучить пісня “Зацвіла в долині червона калина”).

Ведуча: Тарас наймитує, а випадє вільна часина - читає, малює. Вечорами, щоб ніхто не бачив, плаче з горя. Але думка навчитися малювати не покидає його. Так він потрапляє до хлипнівського маляра. Згодом пан Енгельгардт переїжджає до Петербурга, взявши з собою Тараса за козачка.

Учень: Хоче малювати,

Прагне він до знань,
Та за це багато
Зазнає знущань.
Нишком він малює
Статуї в саду.
Вночі пише вірші
Про людську біду.

Ведуча: Зустріч у Петербурзі із земляком - художником Сошенком, байкарем Є. Гребінкою, художником Брюлловим, Венеціановим, поетом Жуковським круто змінила долю Шевченка. Вони побачили великі здібності юнака і викупили його з неволі.

1-й учень: Вітай над нами, наш Кобзарю,
Між діточками ти витай,
Завзяття свого і відваги,
І мудрості своєї дай.

2-й учень: Додай нам сили, щоб могли ми
Сповнити точно заповіт.
Щоб ми підняли нарід рідний
Й прославили на увесь світ.

3-й учень: Зігрій ти нас своїм запалом,
Щоби відтанули серця,
Щоб ми почате разом діло,
Змогли довести до кінця.

4-й учень: Тарасе, ти навчив нас,
Як з'єднати братерську згоду і любов.
Зате тобі на знак пошани
Несем знак рідних хоругв.

(Кладуть прапорці біля портрета Т. Г. Шевченка).

Звучить пісня "Реве та стогне Дніпр широкий "

Клятва учнів:

1-й учень: Присягаємо наш рідний край над усе любити!

2-й учень: Рідний нарід шанувати і для нього жити!

3-й учень: Присягаємо рідну віру завжди визнавати!

4-й учень: По- українськи говорити, молитись, співати!

Ведучий: Спи спокійно, Тарасе. Нащадки твої словом шани й любові тебе спом'янули. І народ український у вольній сім'ї заповітів священних твоїх не забуде.

Ведуча: За бунтарські вірші 33-річного Тараса відправили в солдати.

Ведучий: Незважаючи на заборону, Шевченко писав свої твори і ховав за халявою чобота. Тепер цю книгу називають захалявною.

Звучить пісня "Зоре моя вечірняя ".

Учень: І на оновленій землі
Врага не буде супостата,
А буде син і буде мати,

І будуть люди на землі.

Ведуча: 9 березня 1861 року Шевченку минуло 47 років. Привітати поета, який лежав тяжко хворий, прийшли друзі. А 10 березня перестало битися серце великого Кобзаря. Тіло Шевченка було перевезено в Канів і поховано на Чернечій горі. Сьогодні ми її називаємо Тарасовою.

Вірш "Заповіт"

Безручко І.А.

вчитель хімії, викладач курсу

Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 32

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ КУРС «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ: З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМУ ВИКЛАДАННЯ У 10 КЛАСІ

З 1 вересня 2018 року дано старт експерименту із запровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» для старшокласників (Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2018 року № 863, затверджено Програму проведення експерименту Всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу «Природничі науки» для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» у 2018-2022 роках)

Рішення на участь в експерименті нашою командою було прийняте ще у квітні – травні 2018, і лише згодом ознайомилися із цікавим доповненням у Листі МОН України: «Звертаємо увагу, що школи, які відповідно до зазначеного вище наказу беруть участь в експерименті, можуть розпочати впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» в 10 класах наступного навчального року (2019/2020) після розроблення повного комплекту навчально-методичних матеріалів і проходження вчителями відповідної підготовки на курсах підвищення кваліфікації. (Щодо експериментального впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки», Лист МОН № 1/9-504 від 20.08.18 року), Освіта.ua 20.08.2018. Тому і початок роботи в експерименті мав певні труднощі і потребував значних особистих зусиль і власного досвіду педагогічних експериментів.

Експеримент вже розпочато, тож були опрацьовані Нормативні документи, а саме: Наказ МОН України від 20.04.2018 № 408 "Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня"; Наказ МОН України від 03.08.2018 №863 "Про проведення експерименту всеукраїнського рівня "Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу "Природничі науки для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти на серпень 2018 - жовтень 2022 роки»; Лист МОН № 1/9-504 від 20.08.18 року «Щодо експериментального

впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки»; та проведено ознайомлення із Навчально-методичним забезпеченням всіх проектів:

Проект 1. «Природничі науки» для 10-11 класів гуманітарного профілю загальноосвітніх навчальних закладів. Інтегрований курс. (авт. Дьоміна І.О., Задоянний В.А., Костик С.І.);

Проект 2. «Природничі науки» 10-11 клас. Інтегрований курс. (авт. Засєкіна Т.М., Буняк М.М., Бухтіяров В.К., Григорович О.В., Капіруліна С.Л., Козленко О.Г., Ньюкало Т.Г., Семененко І.Б., Сокол Т.К., Шабанов Д.А., Шагієва Р.Р.);

Проект 3. «Природничі науки. Минуле, сучасне та можливе майбутнє людства і біосфери» для 10-11 класів. (авт. Шабанов Д.А., Козленко О.Г.).

Проект 4. «Природознавство» 10-11 класи. (авт. Ільченко В.Р., Булава Л.М., Гринюк О.С., Гуз К.Ж., Ільченко О.Г., Коваленко В.С., Ляшенко А.Х.)

Для реалізації Всеукраїнського експерименту по КЗШ №32 м. Кривого Рогу було обрано проект 3 (авт. Шабанов Д.А., Козленко О.Г.): курс «Природничі науки. Минуле, сучасне та можливе майбутнє людства і біосфери», на сайті поступово розробляються матеріали, що забезпечують викладання цього курсу, та коректується сама його програма https://batrachos.com/Integrated_Sciences (Відкоректоване за результатами апробації потижневе планування курсу «Природничі науки. Минуле, сучасне та можливе майбутнє людства і біосфери»).

Теоретична і практична підготовка до впровадження тем курсу здійснюється з використанням електронних методичних авторських матеріалів різних проектів, а не тільки обраного:

-Навчально-методичне забезпечення впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» у профільну школу НУШ: практичні дослідження: навч.-метод. посібник. / укл. Л. В. Васильченко. — Запоріжжя: СТАТУС, 2018. — 76 с. (Рекомендовано до друку науково-методичною радою Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (протокол № 7 від 08.11.2018)

-Природничі науки - 1 частина - 10 клас - Гільберг Т. Г., Засєкіна Т. М., Качко Г.О., Лашевська Г. А. - Нова програма - Підручник -2018.

http://www.orioncentr.com.ua/wpcontent/uploads/2018/09/Pryrodnychi_nauky_10kl_BLOK_A.pdf

<https://history.vn.ua/.../gilberg-natural-sciences-10-class-2018>,

-«Робочий зошит із природничих наук для 10 класу (I частина)» за навчальною програмою Дмитра Шабанова та Олександра Козленка (автор Олена Євтушенко, учитель географії Білопільської ЗОШ І—ІІІ ст.№2 ім.С.М. Гордієнка, Білопільської районної ради, Сумська обл.) www.osvitaua.com/2018/06/65410/

-Електронна бібліотека цікавих книжок від Д.Шабанова https://mpmokafedra2.blogspot.com/p/blog-page_54.html

Психолого- педагогічний супровід експерименту було розпочато з проведення та аналітичної обробки декілька видів тестувань 10 – класників з метою дослідження типів інтелекту та особливостей сприйняття інформації:

1) Вербальний тест Айзенка на інтелект <https://psi-technology.net/psytest/iq-testy-na-intellekt/verbalnyj-test-ajzenka-na-intellekt.php>

2) Ганс Айзенк : три спеціальних IQ-теста: вербальний (словесний), числовий (математичний) и образний (графічний) <https://psi-technology.net/psytest/iq-testy-na-intellekt/verbalnyj-test-ajzenka-na-intellekt.php> © Psi-Technology.net

3) Тест Гарднера "Типы интеллекта" – Мультиурок <https://multiurok.ru/files/test-gardnera-tipy-intellekta.html>

4) Какой талант у ребенка: 8 типов интеллекта и их особенности <https://kolobok.ua/ya-mama/ot-3-do-6/809561-ya-tak-dumayu-8-tipov-intellekta-i-ih-osobennosti>

Учнівську аудиторію складають старшокласники, переважна більшість яких виявляє гуманітарний тип мислення. Для таких учнів притаманне і те, що саме гуманітарії найчастіше вирішують перенавчатися, змінюють фах, активно просуваються по кар'єрних сходах. Саме такі люди успішно проявляють себе в якості маркетологів, PR-менеджерів, дизайнерів, UX-фахівців, тестувальників, фахівців служби підтримки, менеджерів проєктів, бізнес-аналітиків, технічних письменників, бізнес-перекладачів та фахівців з навчання.

Саме на базі цих аналітичних висновків результатів тестів і проводилась організація процесу навчання, добір форм і методів навчання – з урахуванням цих особливостей - для забезпечення якісної природничої освіти таких учнів.

Програма інтегрованого курсу природничих наук Д.А.Шабанова та О.Г.Козленка отримала гриф "Затверджено Міністерством освіти та науки України" (Наказ Міністра освіти та науки України № 1407 від 23.10.2017). Структура курсу 10 класу складається з 6 розділів: Вступ (1), Виникнення та розвиток Всесвіту і Землі (2), Виникнення та розвиток життя на Землі (3), Унікальність людства (4), Варіанти майбутнього та невиснажуючий розвиток (5), Джерела енергії, які застосовує людство (6).

Курс спрямовано на формування цілісного природничо-наукового світогляду, розвиває розуміння причинно-наслідкових зв'язків у природних процесах та їх впливі на суспільство, сприяє розвитку у майбутніх громадян здатності приймати відповідальні рішення щодо власного життя та майбутнього України. Особливу увагу приділено актуальним і спірним проблемам сучасності.

Матеріал природничих наук розглядається у порядку, що заданий загальним принципом побудови курсу: причинно-наслідкові зв'язки, що є причиною сучасного стану біосфери і людства; характеристика сучасного стану та тенденцій, що формують майбутнє; різні варіанти майбутнього та

спосіб дій окремої людини, народу і держави, а також людства в цілому, що наближає бажане майбутнє.

В процесі розробки моделей уроків (заняття реалізуються за розкладом 2 дні на тиждень по 2 спарених) суттєво важливим аспектом, за моїм досвідом, є наявність завдань творчого характеру на візуалізацію процесів, побудову моделей, діаграм, таблиць, ментальних карт, кейс – блокнотів; завдань для організації групової і проєктної діяльності, для забезпечення різних організаційних форм на уроці (дебатів, круглих столів, ділових ігор), та різних методів і технологій навчання (перевернутий клас, BYOD (метод навчання, при якому на заняттях активно залучаються смартфони, ноутбуки, планшети з використанням інтернет-ресурсів), кейс-технології, технології створення кластерів, ментальних карт.

І ще один із важливіших методичних аспектів реалізації ідей курсу, за аналітикою навчального року, – розробка комплексних природничих завдань, які мають міжпредметний зміст, сприяють формуванню умінь застосовувати наукові підходи до отримання надійних знань про природний світ, проведення спостережень, досліджень у лабораторних та природних умовах, опрацювання й інтерпретація цих даних, моделювання, прогнозування, перевірка достовірності отриманих висновків.

Навчальні проєкти курсу, а саме - реалізовані за рік дослідницькі та інформаційні, створювали позитивну мотивацію під час навчання; формували навички розумової праці, розвивали уміння аналізувати, виокремлювати найважливіше, робити висновки; формування прийомів групової роботи в колективі; розвиток індивідуальних здібностей та особливостей мислення; удосконалення навичок писемного та усного мовлення.

-Аналіз науковості/ненауковості певних концепцій. Яка доля чекає на Сонце (з аналізом надійності джерел інформації)?

-Експерименти по створенню штучного життя.

-Взаємозв'язок факторів антропогенезу. колонізація людством інших планет: чиста фантастика або потенційна можливість?

-Шляхи зменшення витрат енергії на транспорті.

-Розрахунок енергоефективності різних способів заощадження електрики та тепла.

Практичні роботи (їх виконано 16) мали за мету набуття та закріплення практичних умінь і навичок, переважно таких, які є корисними у повсякденному житті. Вдалими у практиці виконання слід назвати такі: «Робота з синхроністичною таблицею розвитку природничих наук», «Сліпа пляма» у оці людини та алгоритми моделювання дійсності мозком, що можна виявити за її допомогою», «Визначення швидкості електромагнітного випромінення за допомогою мікрохвильової печі та плитки шоколаду», «Спостереження ефекту Доплера», «Реконструкція філогенезу та побудова філогенетичних дерев», «Хроматографія пігментів», «Аналіз «органопроєкцій» інструментів (за Капом)», «Порівняння різних типів ламп

за спектральними характеристиками», «Трансформації енергії (світлова у теплову, механічну; механічна в електричну)».

При вивченні курсу використані моделі (різних типів) – імітаційні, створені засобами Microsoft Excel та іншими програмними засобами (PTABLE, PhET, LEARNINGAPPS), які учні спробували модифікувати, редагувати і навіть створювати самостійно:

-Тектоніка плит: моделювання руху материків і утворення сучасного розподілу суходолу та моря

-Проекти: Яка доля чекає на Сонце (з аналізом науковості джерел інформації), «Фізичне моделювання гравітаційних систем, чорних дірок (пружна тканина)», «Стрічки часу http://lib.iitta.gov.ua/706396/1/Bio_him_2_2017%20II%20c.%2033-41.pdf, Моделювання стрічки часу «Розвиток природничо-наукових знань» з використанням синхроністичної таблиці», автор Олександр Козленко, науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти НАПН України), «Ітерований «парадокс ув'язненого».

Сайт підтримки - Унікальність людства - Природничі науки (Шабанов Д.А., Козленко О.Г. GitBook https://edera.gitbook.io/naturev3/10klas/10_klas/unikalnist_lyudstva

-Моделі: ітерований «парадокс ув'язненого».

-Моделювання ефекту “мітохондріальної Єви” за допомогою гральних кубиків.

-Дослідження стійкості екосистем (на віртуальній моделі акваріума)

Варіанти майбутнього і невиснажуючий розвиток - Природничі науки https://edera.gitbook.io/nature-v3/10-klas/10_klas/varianty_maybutnoho

-Моделювання ланцюгової реакції (доміно) <https://mon.gov.ua/.../prirodnichi-nauki-10-11-shabanovkozlenko>

Проблеми, що розглядаються у курсі, відповідають наскрізним змістовим лініям шкільної освіти.

Деякі елементи змісту, практичної складової програми та очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів розглядалися опційно (за рекомендацією авторів програми курсу та вибором вчителя – вони виділені у тексті курсивом : Проблема вивчення темної матерії та темної енергії, Доказова медицина як результат застосування наукового методу в охороні здоров'я. Подвійне сліпе дослідження, Принцип еквівалентності гравітаційної та інертної мас, Моделювання виникнення складних молекул (кубики в пральній машині), Термодинамічні обмеження використання енергії людством, Цикл Карно, практична робота «Магнітна левітація дзиги».

І одним із важливих висновків викладання програми інтегрованого курсу «Природничі науки» хочу визначити природничу освіту, як елемент культури кожної людини, що сприяє усвідомленню практичного застосування досягнень природничих наук, їх роль в розвитку цивілізації.

Експеримент триває – складний і цікавий. Ще багато питань теорії та практики слід проаналізувати, винайти, організувати (і процес викладання, і методики).

Для учнів плануються ще нові експериментальні підручники й посібники, електронні ресурси. І для участі в їх розробленні необхідно долучати не тільки науковців, учителів, методистів, а і, навіть, політиків і бізнесменів. Лаконічно, доступно, якісно популяризувати науку – це справа кропітка і потребує консолідації зусиль і фінансових вкладень.

Гекалюк Н.В.,

викладач англійської мови,

Вищий державний заклад України

«Національна академія статистики, обліку та аудиту»

м. Київ, Київська область, Україна

Кузьменко О.Ю.,

к.ф.н., викладач

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

м. Житомир, Житомирська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТОСУНКУ IDEA SKETCH У РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ключовим завданням освіти сьогодні є всебічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації.

Державна національна програма “Освіта. Україна XXI ст.” визначає стратегією розвитку освіти в Україні створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [2].

Нині перед школою стоїть історичне завдання – формування нового типу мислення, нової свідомості, нового розуміння людиною свого місця в суспільстві. Мова йде про створення умов для розвитку творчості, повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, піднесення її культури, духовності. Це потребує від вчителя необхідності бути агентом змін, коучем, фасилітатором, тьютором та ефективним оператором індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Досліджуючи сучасний стан навчання мов у загальноосвітніх навчальних закладах, педагоги Л. Карташова, І. Полянничко, О. Пшеничникова, Н. Сорока, Д. Рождественська зазначають, що вчителі-філологи у професійній діяльності зустрічаються з низкою проблем, як-от: зниженням мотивації учнів до навчання; протиріччям між обмеженою кількістю навчального часу та

вимогами, які висунуті до формування мовленнєвих навичок; зростаючим обсягом інформації, який потрібно дати учням на фоні скорочення кількості годин; необхідністю урахування психофізіологічного розвитку учнів і їх індивідуальних здібностей до навчання; недостатньою обізнаністю вчителів з технічними засобами навчання та можливостями їх застосування; формалізмом у знанні учнів тощо. Надзвичайно гостро постає й проблема низького рівня мовленнєвої компетентності учнів з іноземних мов, особливо, якщо мова йде про розвиток зв'язного писемного мовлення. Звідси пошук ефективних засобів навчання, які дозволили б розв'язати поставлену проблему, і визначає **актуальність** нашого дослідження.

Метою розвідки є дослідження ефективності використання електронного застосунку Idea Sketch у процесі формування навичок писемного мовлення на уроках іноземної мови в школі.

Результати та обговорення. Писемне мовлення є важливим елементом культури будь-якого народу. Без писемності жодна нація не могла б самовизначатися, розвинути, заявити про себе. Навіть відомий біблійний вислі: «Спочатку було Слово...» нагадує нам про те, що мова, а отже, і письмо, правопис дуже важливі для кожного з нас [1].

Навчання англomовному письму (тобто, навчання письму та письмовому мовленню) включає роботу над технікою письма (графіка, орфографія, пунктуація) та письмовим вираженням думок (продукт письмового мовлення). Продуктивне писемне мовлення – це комплексне використання графічних, орфографічних, лексико-граматичних та стилістичних засобів для вираження думок та забезпечення комунікації. Письмове мовлення використовується як самостійна форма спілкування, однак оволодіння ним відбувається на базі звукового мовлення. А.М. Мешковський відзначає, що для жодної людини у світі письмова мова не може бути рідною мовою в буквальному розумінні цього слова, тому що завжди є друга мова, яка накладається на усну [4].

Ефективність оволодіння учнями навичками писемного мовлення зростає за умови налагодження позитивної атмосфери на уроці, застосування елементів гри, орієнтації на розвиток інтересів та комунікативних здібностей учнів. У цьому, на нашу думку, допоможе використання електронного застосунку Idea Sketch, що поєднує елементи гри та посиленої візуалізації.

У процесі оволодіння писемним мовленням за допомогою застосунку Idea Sketch, що базується на комунікативному підході до вивчення мови, учні набувають комунікативної компетентності – здатності користуватися мовою відповідно до конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації.

Вправи та завдання, розроблені для розвитку навичок писемного мовлення за допомогою графічного дизайнера Idea Sketch – це якісно новий підхід до вивчення іноземної мови, який дозволяє урізноманітнювати ідеї подання інформації в різних формах: створювати слайди для презентацій, надавати їм різних відтінків кольору, використовувати звук, відео та анімацію.

Розробка наочного матеріалу в Idea Sketch дозволяє опрацювати велику кількість джерел інформації, уникаючи шаблонів і перетворюючи кожне завдання на продукт індивідуальної творчості.

Пояснення складних граматичних явищ перетворюється на захоплюючу подорож за умови правильного та креативного використання Idea Sketch, що гарантує високий ступінь розуміння й засвоєння граматичних структур і форм.

Подання інформації за допомогою Idea Sketch доцільне у затренуванні вживання прийменників, артиклів, ступенів порівняння прикметників, оскільки відбувається з опорою на пізнавальний інтерес учнів. Це підвищує рівень підготовки учнів і якість виконання завдань. Широке використання Flash-інформації в Idea Sketch презентаціях дозволяє викладачу зручно й доступно вводити та відпрацьовувати нову лексику без перекладу на українську мову

Електронний застосунок Idea Sketch розвиває навички монологічного (усного та писемного) висловлювання з опорою на розроблені вчителем схеми, картини, таблиці, анімацію, що допомагає учню висловлюватися послідовно, розгорнуто, виразно, в належному темпі, уникаючи необґрунтованих пауз. Idea Sketch корисний також для мозкового штурму, написання есе чи оглядових конспектів до розділу, оскільки допомагає користувачам перетворити набір дезорганізованих думок у групу логічних, узгоджених ідей, що мають сенс [5].

Окрім розвитку навичок письмового мовлення, застосування програми Idea Sketch підвищує мотивацію учнів до навчання, поглиблює їх фонові знання, розвиває логіку, навички аналізу, синтезу, абстрагування, порівняння, узагальнення.

Розроблені завдання сприяють розвитку навичок правопису, читання, логічного мислення та уваги. Наприклад, створене за допомогою електронного застосунку IS завдання (Рис.1), послуговуючись яскравою кольоровою гамою, опорою на готові структури та приклади, заохочує учнів до письма, спонукаючи продовжити речення, що стосуються харчових переваг дітей.

Розроблені за допомогою додатку діаграми та контури можна надсилати електронною поштою або скопіювати безпосередньо в інші додатки, такі як Dropbox або Evernote. Можна й просто використовувати додаток як концептуальну карту та блок-схему.

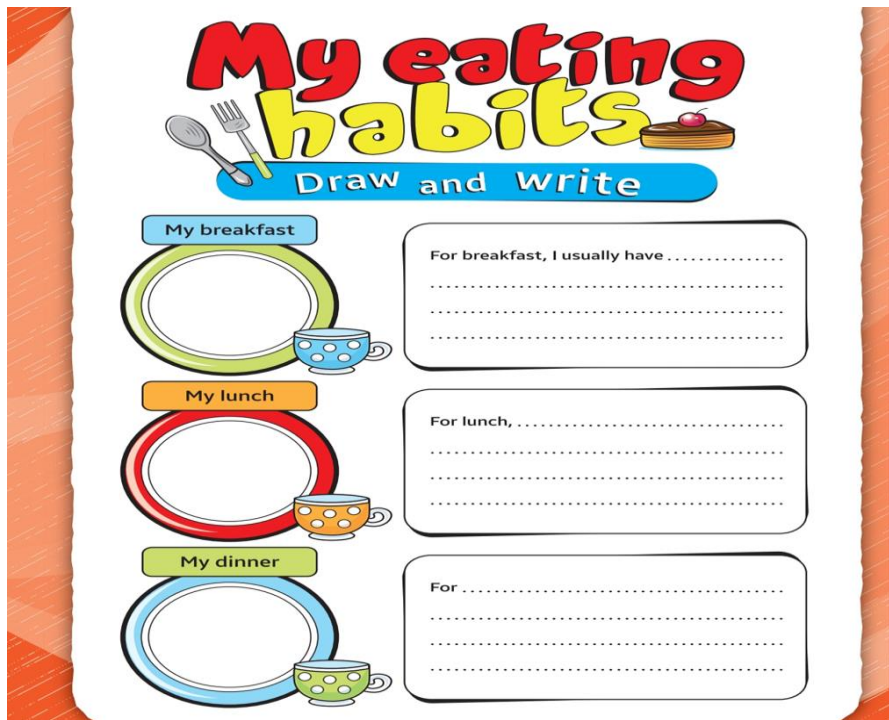

Рис.1 Мої звички у харчуванні

Висновки. Отже, застосування інформаційних технологій на зразок програми Idea Sketch значно полегшує вивчення навчального матеріалу, сприяє його більш ефективній подачі та забезпечує довше зберігання матеріалу в пам'яті. На основі розробленого за допомогою застосування Idea Sketch матеріалу можливо опрацювати будь-яку тему, однак, особливої актуальності застосунок набуває у формуванні навичок писемного мовлення учнів, оскільки Idea Sketch дозволяє користувачам організувати свої ідеї візуально, з використанням веб-слів. Однією з найбільших переваг презентацій Idea Sketch є поєднання різноманітної текстової, аудіо- та відеонаочності; можливість використання для презентації інтерактивної мультимедійної дошки, яка дозволяє більш наочно синтезувати новий лексичний, граматичний і навіть фонетичний матеріал, а також забезпечення підтримки під час навчання всіх видів мовленнєвої діяльності.

Література

1. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання в загальноосвітній середній школі. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2008. № 5. С. 4–9.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (іноземні мови). Іноземні мови. 2004. № 1. С. 3-8.
3. Фоміних Н. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні філологічних дисциплін: навчально-методичний посібник. Севастополь: Рібест, 2010. 196 с.
4. Панченков А. О., Пометун О., Ремех Т. О. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних занять (методичний посібник). Технологій навчання. Київ : А. П. Н. 2008. 72 с.

5. Руденко-Моргун О. І. Комп'ютерні технології як нова форма навчання. Іноземні мови в школі. 2019. № 2. С. 12.

6. CALL: Context and Conceptualisation. Oxford: Oxford University Press. 1997. URL: <http://www.llas.ac.uk/resources/> (дата останнього звернення 05.03.2020)

7. Казачінер О. С. Використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі. Англійська мова та література. 2009. № 33. С. 5

Мухортова П.А.,

вчитель фізики

Слобожанської гімназії №2

смт. Слобожанське, Зміївський район,

Харківська область, Україна

СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Викладаючи фізику в школі, розумієш, що одного підручника, який би він гарний не був, недостатньо. Вчитель готуючись до уроку перевернутий не один сайт, проведе не один час у мережі бажаючи знайти потрібне. З одного боку це можливість познайомитись з досвідом роботи колег, їх родзинками. З іншого – марна трата часу, розумієш незворотність плину часу. З метою поділитись власними наробками та знахідками Інтернету з колегами я створила та постійно поновлюю.

• Персональний сайт вчителя Слобожанської гімназії №2 Мухортової Поліни Анатоліївни,

Сайт — це місце, де ви у зручній і вільній формі можете поділитися не тільки методичними напрацюваннями, але й думками, радіощами, знахідками. Тим, що для вас важливо. Передивляючись сайт вже видно роботу вчителя, його досягнення.

Справжній учитель завжди прагне стати позитивним прикладом для своїх учнів, тож власний сайт буде йому в цьому незамінним помічником.

Існує декілька причин, чому сайт необхідний:

❖ У першу чергу, сайт допомагає створити електронну енциклопедію зі свого предмета з методичних матеріалів у зручному для вас форматі. Це означає, що ви можете створити особисту вузькопрофільну вікіпедію. Наприклад, я вчитель фізики, класний керівник тому сайт має окремі сторінки присвячені саме вивченню фізики, виховні години, поради батькам.

❖ Сайт дозволяє показати приклади індивідуального підходу до учнів у ході освітнього процесу, власні педагогічні знахідки та відкриття, порушувати різноманітні питання і в міру своїх можливостей відповідати на

деякі з них. Учні, готуючи домашнє завдання особливо ті що з будь-яких причин були відсутні на уроках або під час карантину, мають можливість на сайті продивитись відео-урок, виконати інтерактивні завдання.

❖ Через сайт можна консультуватися та давати поради батькам з питань освіти, висловити думку про творчі та навчальні успіхи учнів, запропонувати свій погляд на дисципліну, ввічливість, повагу батьків та старших, давати інші корисні поради і рекомендації з безпеки дітей та покращення якості освіти.

❖ Це чудова можливість поділитись з колегами власними наробками та посиланнями на інші сайти, що скоротить час у пошуку важливої інформації стосовно викладання предмету.

❖ Врешті решт, заявити про себе як про висококласного фахівця, свої досягнення.

Як раз той випадок, коли створення сайту буде лише незначною перепорою на дорозі вашого особистого розвитку і статусу. Хоча створення сайту потребує деяких умінь і можуть виникнути труднощі з його освоєнням, але це не має стати перепорою для сучасного вчителя, котрий має амбіції та не перестає прагнути розвитку.

- Блог Вчителів фізики Слобожанської гімназії №2

Є велика кількість ресурсів і майданчиків для створення особистих сайтів. Також важливо пам'ятати, що за необхідності можна переглядати різні блоги, дистанційні курси, вебінари, котрі, без сумніву, допоможуть у нелегкій справі самостійного створення сайту (блогу).

Сьогодні блог для вчителів – це можливість представити свої досягнення, дізнатися думку колег про різні методики, педагогічні технології. Але якщо у вас ще й досі немає свого блогу – швидше обирайте ресурс та починайте ділитися з іншими своїми ідеями! Наприклад, як зробили ми з колегами, вчителі фізики.

Суттєвої різниці між сайтом та блогом нема. Особливість нашого блогу це тематика, він присвячений, предмету «фізика», тому від нормативних документів до цікавинок на уроці фізика публікується на сторінках блогу.

Блог присвячений предмету фізика та астрономія, а тому містить наступні сторінки:

Фізика 7-9 класи за новою програмою

Астрономія

Віртуальна гімназія. Фізика

Віртуальні лабораторні роботи

ЗНО з фізики

Левеня

Оновлена програма 10-11 класи

Інтерактивні вправи

Веб-квести

STEM освіта

Про космос

НУШ

Саморобки

Цікавинки на уроках фізики

Крім сторінок, ведеться постійне оновлення головної сторінки блогу, де висвітлюються результати конкурсів, олімпіад, знайомство з видатними вченими, їх досягненнями та відкриттями відповідно до дня народження.

У вчителя для демонстрації фізичних явищ, демонстраційного експерименту які підтверджують фізичні закони на уроках є немало моделей та різного устаткування. І все ж таки цього не достатньо для кращого розуміння вивчених процесів, для раціонального використання часу на уроках. В продовж останніх років використовуючи на уроках інтерактивну дошку, підготовлені заздалегідь відео та аудіо матеріали, інтерактивні презентації насиченість уроку збільшилась. Таким чином з економили час на розв'язування задач. Залишається велика проблема закріплення навчального матеріалу, бо який би не був урок – наочний, насичений, яскравий – він швидко забудеться та всі зусилля вчителя зйдуть нанівець. Інша проблема з учнями, які відсутні на уроках з різних причин (хвороба, карантин), вони взагалі залишаються один на один з підручником.

Ефективний спосіб вирішення зазначених проблем я бачу у дистанційному навчанні яке організувала для учнів 7-х класів при вивченні теми: «Взаємодія тіл. Сила».

Дистанційний курс створено для якісного опанування теми, ефективного використання та раціонального розподілу часу уроків з теми: "Взаємодія тіл. Сила".

Курс створено на платформі MoodleCloud.com базується на:

- ❖ Теоретичних відомостях у формі електронного підручника, де залучені відео-фрагменти,

- ❖ Відео-уроках з YouTube каналів,

- ❖ Презентації уроку у pdf форматі,

- Інтерактивних вправ створених на відомих сайтах LearningApps.org [5], Quizizz.com,

- Самостійних робіт, які є змога завантажити як документ Microsoft Word або переглянути у форматі pdf, виконання яких можливо у режимі онлайн або в зошиті здавши вчителю особисто. Оцінка за роботу виставляється у журнал курсу автоматично або вчителем,

- Демонстраційних лабораторних робіт завдяки відео-додатоку до підручника "Фізика. 7 клас" за редакцією В. Г. Бар'яхтара, С. О. Довгого. Видавництво "Ранок". Мала академія наук України,

- фінальних звітів де учні дають онлайн відповідь у формі есе, перевіряється вчителем, але оцінка розраховується автоматично і виставляється у журнал курсу,

- фінальних тестів створених як на платформі MoodleCloud.com та OnlineTestPad.com, оцінки учні отримують миттєво.

Кожний бажаючий має можливість зайти на дистанційний курс Віртуальна гімназія. Фізика 7 за посиланням у ролі гостя використовуючи:

логін: gist1

пароль: 1111111

Організоване для учнів 7 класу віртуальне середовище де крім теоретичного матеріалу з теми міститься відео з коментарем, або відео-урок з презентацією після яких учень може перевірити свої знання виконуючи роботу в різних формах: есе, тести, самостійних робіт інтерактивних вправ з можливістю відповіді онлайн та прикріплених файлів – це те чого мені не вистачало останній час. А ви готові переходити до сучасних технологій в навчанні? Вам потрібна допомога?

Тоді зустрічайте – Віртуальна гімназія! **Дистанційний майданчик для навчання учнів та вчителів. Дистанційного курсу, в якому ви будете вивчати складні теми просто, Все буде доступно, легко, весело і цікаво!**

P.S. Курс продовжує своє життя. Учні виявляють інтерес до предмету, виконують завдання із задоволенням, чекають наступних уроків і з нетерпінням чекають оцінки у віртуальному журналі. Триває розробка курсу для учнів 8 класу. З використанням дистанційного курсу, сайту, блогу спілкування з учнями вийшли за межі уроку, стали тісними та змістовними. Колеги виявляють зацікавленість та бажання створити курси з інших предметів, навчитись працювати на освітніх платформах.

Джерела які використовувались для створення курсу:

1) Сайт "ФІЗИКА НОВА" <https://www.fizikanova.com.ua>

2) Сайт LearningApps.org <https://learningapps.org>

3) Сайт Quizizz.com <https://quizizz.com>

4) Сайт OnlineTestPad.com <https://onlinetestpad.com>

5) Сайт MoodleCloud.com <https://moodlecloud.com>

6) Відеододаток до підручника "Фізика. 7 клас" за редакцією В. Г. Бар'яхтара, С.О. Довгого. Видавництво "Ранок". Мала академія наук України:

a) Інерція

https://www.youtube.com/watch?time_continue=8&v=KftE2it8W40

b) Деформація <https://www.youtube.com/watch?v=hq5qDFWoEbk&index=45&list=PLcOkk8pF0Tc-ChkG1cGPGqvrBBS9nhdTB>

c) Додавання

сил

<https://www.youtube.com/watch?v=pQF06VxxQlo&list=PLcOkk8pF0Tc-ChkG1cGPGqvrBBS9nhdTB&index=106>

d) Сила тертя <https://www.youtube.com/watch?v=b5doonCYQ-I&list=PLcOkk8pF0Tc-ChkG1cGPGqvrBBS9nhdTB&index=62>

e) Лабораторна робота № 6. Вимірювання мас тіл способом зважування <https://www.youtube.com/watch?v=uNTCts4caQU>

f) Лабораторна робота № 7. Визначення густини твердого тіла та рідини

<https://www.youtube.com/watch?v=N1V0F0rJy30&index=51&list=PLcOkk8pF0Tc-ChkG1cGPGqvrBBS9nhdTB>

g) Лабораторна робота № 8. Дослідження пружних властивостей тіл
<https://www.youtube.com/watch?v=Lb9s-rhf4wQ&list=PLcOkk8pF0Tc-ChkG1cGPGqvrBBS9nhdTB&index=50>

7) Нова школа - YouTube канал: Взаємодія тіл. Сила - міра взаємодії. Земне тяжіння <https://video.novashkola.ua/7-klas/fizika-7-klas/urok-07>

8) Топ школа - YouTube канал:

a) Явище інерції. Інертність тіла. Маса тіла
<https://www.youtube.com/watch?v=HSE-3iCUZOQ>

b) Взаємодія тіл. Сила. Деформація
<https://www.youtube.com/watch?v=wavP8vb11P8&index=9&list=PLeb-UxVXmUb61aNErhcfqURxANnyJ2MEN>

c) Сила тяжіння. Вага тіла. Невагомість
<https://www.youtube.com/watch?v=L9hjDcuWvpk&list=PLeb-UxVXmUb61aNErhcfqURxANnyJ2MEN&index=11>

Светікова І.В.,

вчитель початкових класів

Харківська загальноосвітня школа I – III ступенів №113

м. Харків, Харківська область, Україна

УРОК МАТЕМАТИКИ ДЛЯ УЧНІВ 1 КЛАСУ

ТЕМА: «ДОСЛІДЖУЄМО ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 20. СКЛАДАННЯ ТА РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ»

Тема : досліджуємо додавання і віднімання в межах 20. Складання та розв'язування задач.

Мета уроку: закріпити вміння дітей додавати і віднімати двоцифрові числа, пов'язані з нумерацією; учити складати й розв'язувати задачі; Розвивати логічне мислення, зорову та слухову пам'ять, увагу, спостережливість, пізнавальний інтерес. Виховувати акуратність, старанність, працьовитість.

Обладнання: підручник «Математика» Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. ; зошит з друкованою основою, комп'ютер, роздатковий, ілюстративний матеріал.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу.

-- Подаруйте всім усмішку, щоб був хороший настрій.

II. Розминка. Метод «Мікрофон»

1.--Що в конвертиках? Розкладіть цифри у порядку зростання. Що ви можете сказати про числа?

2.

Як називають числа при додаванні?

Як називають числа при відніманні?

Яке число складається з 1 десятка 5 одиниць?

Скільки см міститься в 1 дм?

Скільки кутів у трикутника?

Яке число передує 18?

Яке число наступне за 19?

Сума чисел 10 і 4 ?

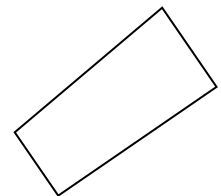
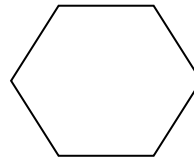
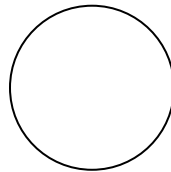
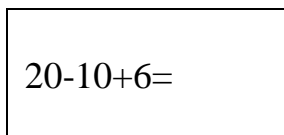
Різниця чисел 20 і 10?

Скільки треба чобітків, щоб обути котика?

3.

На дошці геометричні фігури, в них—прикладі:

$$20-10+6= \quad 16+1-10= \quad 4+10-2= \quad 8+12-10=$$

--Обчислити лише ті вирази, які записані в багатокутниках.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Ситуація: Мама попросила доньку купити продукти в магазині (конвертик з грошима, на столі – картопля, морква, яблука, апельсини з цінниками).

Алгоритм дій:

1. Порахувати, скільки грошей дала мама.
2. Порахувати, скільки коштує покупка.
3. Визначити, чи вистачить коштів і скільки залишиться.

Розігруємо сценку:

Дівчинка намагається порахувати, але не може, не вистачає знань.

---Що ж робити? (Потрібно вчитися додавати, віднімати, складати та розв'язувати задачі)

-- Як ви думаєте, яка тема уроку?

IV. Тема і мета уроку.

V. Актуалізація опорних знань.

--Допомагати нам буде Лісовичок. Він пропонує урок провести не в класі, а йти ... куди, дізнаємось, якщо виконаємо його завдання.

Робота в групах:

I гр.	II гр. I	II гр.	IV гр.
$18-10+\square=11$	$20-10+\square=16$	$19-9+\square=20$	$7+10-\square=12$
у	і	л	с

--Куди запрошує нас Лісовичок? (у ліс). Треба подолати відстань. А знаєте, що таке відстань? Завдання:

1 дм 5 см = см; 1 дм 9 см = см; 14 см = дм см; 17 дм = дм см

--Рушаємо до лісу. Я хочу, щоб ви почули чудову музику весняного лісу. Побачили, як ліс живе своїм життям. Відчули красу природи. І подумали...

Відео:

(Звучить музика, на екрані – життя весняного лісу). Про що ви думали?

VI. Робота над новим матеріалом.

У лісі: 1. Біля ясеня-лисичка. Вона пропонує виконати завдання: скласти і розв'язати задачу про лисичку.

Фізкультхвилинка.

Тут трава росте висока,
Тут стежинонька вузька.
Вище руки, вище ноги —
Не проста у нас дорога.
А тепер ідемо боком —
Із підскоком, із підскоком.
Походили на носочках,
А тоді на п'ятах.
Випростали добре спину
І звели лопатки.

2. Біля осики зустріли їжачка. Його завдання: скласти задачу про їжачка і розв'язати її.

Порівняйте задачі. Висновок: більше на...-- «+»;
менше на...--«-».

3. А хто це під ялиною прокинувся від зимової сплячки? Ведмідь просить показати, як ви вмієте працювати з підручником Робота в підручнику: , приклади 4 (із приклада на додавання скласти і розв'язати два приклади на віднімання).

Задача 5. Береза—6 м, сосна на 4 м більша. Яка висота сосни?

4. На клені білочка. Вона хоче подивитися, як ви працюєте в зошитах Самостійна робота в зошитах з друкованою основою, с.47. Приклади 2, задача 4 (робота в парах).

Взаємоперевірка.

VII. На галявині.

Ми добре попрацювали, пора відпочити. На парті—різнокольорові пластилінові кульки і дерев'яні палички.

--Що з них можна зробити? У нас урок математики, зробимо геометричні фігури (багатокутники). Доведіть, що у вас п'ятикутник, трикутник...

VIII. Підсумок уроку.

1.--Як ви вважаєте, ми досягли мети? Робота в групах, використання технології «Карусель».

2.Рефлексія. Покажіть, з яким настроєм закінчили урок. Чому?

Шелест Л.А.,

вчитель біології

*Андріївська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
смт. Андріївка, Балаклійський район, Харківська область, Україна*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світові стандарти потребують від сучасної освіти інтеграції знань, об'єднання теоретичних знань у цілісну систему, що дає можливість відобразити навколишній світ в його єдності і розвитку. У ХХІ столітті інноваційні технології навчання стрімко входять в освітянську галузь і передбачають формування нової системи мислення у людини в інформаційному просторі [2].

Сучасні реалії потребують нових вимог не лише від освітньої системи і навчальної діяльності, але й спонукають вчителя до саморозвитку. Інноваційність – це прагнення працювати за вибраною професією і проявляти свою творчість. Постійно впроваджувати нововведення в практику роботи закладів освіти. Інноваційність у роботі вчителя повинна прийти на зміну інертності, пасивності і консерватизму. Педагог повинен бути завжди готовим до змін і за необхідності виходити за рамки звичайних ситуацій. Працювати над удосконаленням педагогічної майстерності й підвищення кваліфікації. Ці дії сприяють розвитку професійного зростання та активізують здібності вчителя і спрямовують до об'єднання знань навчальний процес [1, 4].

Проте існують суперечності між соціальними потребами у професійно-орієнтованих вчителях, зокрема і вчителях біології та недостатньою розробкою базових теорій для їх підготовки. При аналізі наукових джерел, які висвітлюють проблематику даного питання, виявлено, що проблема підготовки майбутніх вчителів біології на сучасному етапі набула досить широкого поширення. Разом з тим, багато аспектів професійної підготовки, з позиції сьогодення, досі не отримали наукового осмислення. Тому потрібно спрямувати пошук на ймовірні шляхи підвищення ефективності фахової підготовки майбутніх педагогів у світлі сучасних природничо-наукових знань.

У науковій літературі часто розглядаються шляхи підвищення професійної підготовки вчителя сучасної школи, який повинен мати високий рівень та вміти поєднувати теоретичну і практичну частини підготовки. Систематично поновлювати свої знання за допомогою інноваційних технологій. Вміння сучасного педагога застосовувати новітні освітні ресурси на практиці є складовою його компетентності і професіоналізму. Способи їх досягнення досліджує нова, окрема галузь педагогіки – педагогічна інноватика. Вона спрямована передусім на те, щоб забезпечити відповідність навчально-виховного процесу до вимог сучасного суспільства[5, 7, 8].

Вітчизняні та зарубіжні науковці працюють над розробкою багатьох напрямків досліджень освітньої інноватики. Зокрема над вивченням сутності

інновацій працюють І.П.Підласий, В.Ф. Паламарчук, М.Д.Ярмаченко та інші. Над розробкою різноманітних новітніх моделей змісту педагогічної освіти працюють І.А.Зязюн, М.Б.Євтух, О.А.Дубасенюк та ін. Визначенням структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах займаються О.В.Киричук, М.М. Поташник, Н.Р. Юсуфбекова та ін. Розробкою та впровадженням системи управління інноваційними освітніми процесами займаються Л.М.Ващенко, Л.І.Даниленко, О.І. Мармаза, О.Г.Хомеріки та ін [3, 4, 10].

Інноваційна освіта – це сукупність отриманих систематизованих знань, вмінь і навичок, поглядів та переконань у процесі інноваційного навчання в навчальному закладі або шляхом самоосвіти та постійного творчого самовдосконалення. Послідовність дій, що ведуть до створення, розвитку і застосування на практиці педагогічних нововведень забезпечує інноваційний процес.

У інноваційних навчальних закладах найчастіше здійснюються інноваційні перетворення в галузі освіти. У таких закладах експериментально апробуються і впроваджуються нові педагогічні ідеї, технології, теорії, методики, які спрямовані на покращення навчально-виховного процесу в порівнянні із традиційною системою [7].

Інноваційна діяльність спрямована на реалізацію нововведень. Вона базується на використанні та впровадженні нових наукових знань, ідей, підходів. Забезпечує трансформацію результатів наукових досліджень і практичних напрацювань у новий або удосконалений продукт [6].

Пріоритетним для сучасної вищої школи є формування у майбутніх учителів готовності до інноваційної діяльності, стимулювання до розвитку їх творчості та прагнення самостійно вдосконалювати власний практичний досвід [8, 9].

Інноваційне навчання спрямоване не лише на створення й впровадження нововведень. Воно передбачає також реформування системи освіти, змінити способи діяльності педагогів та учнів. Вплинути на зміну стилів їх мислення, життя й відносин, які із цими нововведеннями пов'язані [3].

Характерними ознаками інноваційного навчання є передбачення та співучасть [7,10]. За такого навчання розвивається здатність до розуміння нових, незвичайних ситуацій, вміння прогнозувати події та оцінювати наслідки прийнятих рішень. Підвищується соціальна активність та здатність бути ініціативним.

На сьогодні, проведення уроків, зокрема природничого циклу, неможливе без використання інформаційних та телекомунікаційних технологій. Вони допомагають значно розширити ілюстративний матеріал та підсилити емоційний фон навчання. Використання сучасних інформаційних технологій сприяє кращому сприйманню матеріалу учнями і забезпечує більш високий рівень засвоєння предмета. Експериментальне моделювання природних явищ і процесів за допомогою комп'ютера необхідне перш за все

для вивчення подій, які практично неможливо продемонструвати в шкільній лабораторії. Такі уроки стають більш яскравими та насиченими, а спілкування з учнями більш змістовним, та діяльним. Сприяють розвитку у школярів зорової, слухової, образної пам'яті, акцентують увагу на важливих об'єктах та їх властивостях [4, 6, 9].

Реформування освіти і перехід до нових компетентнісних стандартів сприяло реалізації інноваційних підходів щодо професійної підготовки майбутніх вчителів біології. Основою для їх професійного розвитку є саме компетентнісний підхід при підготовці до майбутньої діяльності. Важливим при такій професійно-педагогічній підготовці є те, що майбутній вчитель може оцінити переваги та недоліки такого навчання на власному досвіді. При цьому компетентність фахівця є важливим показником його професіоналізму [7].

З погляду на парадигму компетентнісного навчання, А.Чалданбаєва виділяє три рівні при професійній підготовці майбутніх вчителів біології. Перший - обов'язковий рівень, на якому відбувається формування усіх базових компетентностей. На другому, психолого-педагогічному рівні, відбувається підготовка до вирішення практично-орієнтованих задач в межах своєї професії. Третій, профільний рівень, передбачає змістовнотехнологічну підготовку, яка спрямована на поглиблення та практичне вдосконалення сформованих загальнонаукових і спеціальних компетентностей. Це в цілому сприяє успішному вирішенню професійних завдань у майбутній педагогічній діяльності [9].

Теоретичний компонент у професійно-методичній підготовці майбутнього вчителя біології проявляється в розумінні основних засад навчального предмета, вмінні здійснювати аналіз змісту дидактичних матеріалів. Практична підготовка сприяє оволодінню компонентами педагогічної діяльності в реальних умовах навчально-виховного процесу. Ефективність її залежить від ступеня включення методичних дисциплін у її змістове наповнення [6].

Загальні тенденції, що відбулись при реформуванні освіти в Україні, сприяли зміщенню акцентів при професійній підготовці майбутніх учителів, у напрямку не отримання готового знання, а створення умов для формування компетентностей та самовдосконалення. Саме тому, розвиток особистісних якостей майбутнього фахівця є пріоритетним у сучасному освітньому просторі вищого закладу освіти [8].

Отже, основою для оновлення навчальних закладів і головним чинником розвитку освітніх систем є інноваційна педагогічна діяльність. Визначальним її результатом є структурні та змістові зміни в роботі закладу та освітньої системи.

Література

1. Бережна Л.В. Розвиток професійного зростання вчителя за умов інноваційного освітнього поля. Роль інновацій в трансформації образу

сучасної науки : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Конф. (м. Київ, 28-29 грудня 2018 р.) Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. – С. 3-5.

2. Ворон О. Інформаційне середовище навчального закладу: проблеми, реалії, перспективи. Нова пед. думка: зб. матеріалів X Міжнародної науково-методичної конференції «Європейський простір вищої освіти як основа розвитку суспільства знань». 2012. № 1. С. 43-44.

3. Гальченко В. Комп'ютерні технології в освіті: реалії та перспективи. Інформатика та інформ. технології. 2012. № 3. С. 17-20.

4. Граматик Н. Професійна підготовка майбутнього вчителя біології: базові теорії природничо-наукового дискурсу. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2019. № 3 (66). С.76-82.

5. Грицай Н.Б. Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів біології: монографія. Рівне: О.Зень, 2016. 440 с.

6. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології : практикум : навч. посіб. Київ : Слово, 2013. 447 с.

7. Коренева І.М. Компетентності вчителя біології: погляд крізь освіту для сталого розвитку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. № 62. С. 108-113.

8. Макогоненко М. Використання інформаційних технологій навчання в практиці роботи вчителя біології . Збірник наукових праць. Частина 4. 2012. С. 230-236

9. Оніпко В.В. Концептуальні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до роботи в профільній школі. Наукові записки кафедри педагогіки. 2012. № 28 (1). С. 164-170.

10. Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів / Авторський колектив; заг. ред. проф. Т.М. Сорочан. Київ: Агроосвіта, 2018.

Козак О.Я.,

вчитель початкових класів

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113

м. Харків, Харківська область, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Замало бути обізнаним у нових ідеях,
потрібно знати, де можна використати ці ідеї,
вміти з ними поводитись, а не лише захоплюватись.

М. Фуллан

Сучасна освітня система має відповідати вимогам часу. Основним завданням програми розвитку освітнього процесу є підготовка високоінтелектуального учня. Виходячи із цього, вчитель початкових класів має володіти психологічними прийомами, що застосовуються індивідуально

до кожного учня; вміти взаємодіяти з учнями на уроці і в позаурочний час, бути здатним до змін та введенню інновацій. Інноваційна діяльність вчителя початкових класів націлена на розвиток зацікавленості до навчання у молодших школярів, на формування їх особистості, на підвищення якості знань.

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації освітньої діяльності учнів [3, с. 231-232]. Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони повинні:

- доводити власну думку, наводити на її захист аргументи, докази, користуватись здобутими знаннями;
- ділитися своїми знаннями з іншими;
- допомагати товаришам, коли вони відчують утруднення, пояснювати незрозуміле;
- спонукати до знаходження не одного рішення, а декількох самостійно зроблених;
- вільно вибирати завдання, переважно пошукового і творчого характеру;
- урізноманітнювати діяльність, включати в пізнання елементи праці, гри та спілкування;
- виконувати завдання-максимум, розраховане на читання додаткової літератури, першоджерел, на тривалі спостереження[1, с. 31-32].

Значна кількість основних методичних інновацій пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Тому, змінивши слова великого китайського педагога Конфуція «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію», можна сформулювати кредо інтерактивного навчання. Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Тож суть інноваційного навчання полягає у тім, що освітній процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Учитель в такому навчанні виступає як організатор процесу, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» освітній процес на собі. Головним у процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія і співпраця. Адже дуже важливо, щоб на уроці діти не лише слухали вчителя, а й співпрацювали з ним, висловлювали свої думки, ділилися інформацією. А результати досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання.

На сьогоднішній день для здійснення такого процесу ми маємо дуже багато різноманітних інноваційних технологій. Звичайно, обрати якусь одну

технологію, яка б давала змогу якісно навчати дітей на усіх уроках, неможливо, тому що кожна з них має свої «родзинки». Потрібно щоразу обирати, яку саме використати на уроці для досягнення кращих результатів.

Найчастіше я використовую такі технології:

- мультимедійна технологія;
- інтерактивна технологія;
- метод проектів;
- створення леп буків;
- метод піктограм.

Про деякі з них розповім детальніше.

Ні для кого не є новиною, що сучасний урок складно провести без мультимедійного супроводу. Таке досягнення науково-технічного процесу допомагає в яскравій і доступній формі розтлумачити дітям нові слова, поняття, показати і пояснити природничі процеси, дозволяє цікаво проводити досліди та дає багато іншої корисної інформації. Надзвичайно допомогли мені налаштувати процес навчання під час дистанційних занять на карантині електронні презентації. Їх я створювала власноруч та знаходила готові в Інтернеті. Також відправляла посилання на відеоматеріали, які можна було переглянути в ютубі, або уроки на телебаченні. Ця форма роботи дає змогу якнайкраще засвоювати і запам'ятовувати матеріал уроків.

Технологія інтерактивного навчання привертає увагу тим, що у процесі навчання бере участь кожен учень. Тому на уроках я використовую такі інтерактивні методи, як асоціативний куш (коли потрібно швидко налаштувати дітей на потрібну тему), мікрофон (на початку уроку для виявлення знань щодо теми уроку, або в кінці – для підведення підсумків уроку), мозковий штурм (проявляє творчість, дає можливість вільно висловлювати думки), очікування, читання із зупинками, гра «Так чи ні», дискусія «За і проти», «Навчаючи — вчуся», «Незавершене речення» «Коло ідей», «Займи позицію», робота в парах і т. ін. дозволяють кожному учню швидко висловити свою точку зору, підвищує зацікавленість до процесу навчання, стимулюють до подальшої роботи. Крім того, використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає і тих хто навчається, вчить їх конструктивній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, створює доброзичливу атмосферу, значно підвищує мотивацію учнів до навчання.

Отже, метод інтерактивного (комунікативно-проблемного) навчання можна поєднувати з груповою роботою на уроці й застосовувати на різних етапах вивчення тем. Його можна застосовувати одразу ж після викладу вчителем нового матеріалу, на початку нового уроку замість опитування, на спеціальному уроці, присвяченому застосуванню знань, умінь та навичок, або як фрагмент повторювально-узагальнюючого уроку.

Ще одна інновація, яка дає гарні результати – це метод проектів. Нею я користуюсь, коли потрібно більш детально розібратися і опанувати якусь велику тему. Найчастіше цю технологію використовую на уроках «Я

досліджую світ». Наприклад, вивчаючи на уроці природознавства тему «Комахи», ми розробили проект «Гаємниці бджілки-трудівниці», у якому з різних сторін розглянули життєдіяльність бджіл, знайшли багато корисної та цікавої інформації про цих комах, оформили її у вигляді лепбуків та на завершення проекту познайомились із знаряддям праці та одягом бджолярів і пригостилися чаєм з одним із найсмачніших і найкорисніших продуктів бджільництва – медом.

Пізніше, вивчаючи теми «Материки» та «Океани», діти також створювали лепбуки. Працюючи у командах, вони самостійно обирали теми, шукали матеріали, творчо підходили до подання інформації.

А напередодні свята «День Пам'яті та примирення» ми з учнями створювали проект «Поки ми пам'ятаємо, вони живі». Тут діти дізнавались про своїх прадідів і прабабусь, що пройшли через війну і навіки залишились у пам'яті свого народу і своїх рідних. Дитячі роботи були оформлені на стенді у школі. Впевнена, що ці уроки усім запам'ятаються надовго.

Взагалі, метод проектів тісно пов'язаний зі створенням лепбуків. Коли дитина розшукує потрібну для уроку інформацію, вона намагається її якнайкраще оформити, представити для розгляду та обговорення, вчиться «захищати» свій проект. І по завершенню цієї роботи створюються лепбуки або стіннівки, які продовжують ще якийсь час доносити корисну інформацію дітям.

Дитячі дослідження починаються із якоїсь однієї дії, а потім обростають, наче сніжний ком, різноманітними додатковими діями. У процесі дослідницької роботи учень намагається розв'язати проблему, висуває гіпотези, задає питання, вчиться спостерігати, класифікувати, проводити експерименти, робити висновки, вчиться доводити і захищати свої ідеї.

Метод піктограм, або ейдетики, доцільно використовувати на уроках читання, особливо в букварний період, коли діти ще тільки вивчають букви, замінюючи слова з незнайомими буквами малюнками і знаками і поєднуючи їх зі звичайним текстом. Також ця технологія широко використовується на уроках природознавства (робота з планом і картою), математики (логічні задачі) та основ здоров'я (ті ж самі дорожні знаки), у ребусах.

Упровадження ейдетичних методів і прийомів сприяє підвищенню ролі розвивального аспекту навчання, що своєю чергою веде до успішного засвоєння знань, умінь та навичок учнями, дозволяє їм психологічно, комфортно та легко здобувати нові знання, отримувати задоволення від реалізації своїх здібностей. Використання ейдетичних прийомів сприяє розвитку пам'яті, уяви, творчого мислення та вміння швидко і точно відтворити отриману інформацію. Тож учні мають можливість відчувати себе впевнено у вирі інформації, яку вони отримують під час навчання [5].

Високотехнічний світ стрімко набирає обертів кожного дня. У наших дітей – дітей 21 століття ми повинні виховати звичку до нового, навчити їх швидко реагувати на зміну умов, діставати потрібну інформацію, різнобічно її аналізувати. Під загальним розвитком мається на увазі розвиток розуму, волі,

емоційно-моральних уявлень – усе, що покладене в основу освітньої діяльності та успішної соціалізації школяра [2]. Саме на це і направлені інноваційні технології, які здатні допомогти вчителю отримати найбільшу перевагу у навчанні і вихованні підростаючого покоління. Їх використання під час уроку допомагає урізноманітнити освітній процес, що викликає зацікавленість в учнів, бажання бути його активним учасником, а відповідно, підвищується і якість знань, і створюється ситуація успіху.

Література

1. Белкіна О.В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя : Уманський держ.педагог. ун-т. ім. П.Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.30-34.
2. Виситова, Л. С. Инновационные методы преподавания в начальной школе / Л. С. Виситова. — Текст : непосредственный // Образование и воспитание. — 2016. — № 1 (6). — С. 16-19. — URL: <https://moluch.ru/th/4/archive/25/710/>
3. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи //Тема. -2004. --No 3/4. -С. 229-232;
4. https://novashkola.ucoz.ua/publ/vikoristannja_innovacijnikh_tekhnologij_v_pochatkovij_shkoli/1-1-0-13
5. <http://philologist.lg.sch.in.ua/ejdetika>

Лисякова Т.М.,

вчитель російської мови
та зарубіжної літератури

*Криворізька загальноосвітня школа
I-III ступенів № 99*

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область Україна

А. П. ЧЕХОВ. Оповідання «ХАМЕЛЕОН». МАЙСТЕРНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА У ЗМАЛЮВАННІ ПЕРСОНАЖІВ. РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ. СИМВОЛІЧНІСТЬ НАЗВИ (РОЗРОБКА УРОКУ)

Цілі: 1. Навчальні: ознайомити учнів із життям і творчістю письменника, викликати інтерес до його особистості, спонукати до читання творів; вчити учнів переказувати близько до тексту зміст оповідання;

2. Розвивальні: розвивати образне та логічне мислення, навички роботи з підручником, художнім текстом в парах та групі; формувати вміння виразно, вдумливо читати, переказувати, висловлювати свої думки та враження; розвивати в школярів навички аналізу художнього тексту;

3. Виховні: на прикладах життя і творчості письменника формувати прагнення до духовного розвитку, добра, інтелігентності, порядності, шанобливого ставлення до людей.

Ключові компетентності: учні розуміють залежність людини від навколишнього середовища (НЛ-1); визнають рівність людей незалежно від расової приналежності і соціального стану (НЛ-2); усвідомлюють цінність життя (НЛ-3)

Предметні компетентності: учні визначають актуальні проблеми у прочитаному творі, висловлюють своє ставлення до порушених питань, розкривають їхню актуальність; виявляють особливості сюжету, композиції твору, визначають кульмінаційні моменти.

Змістовні лінії літературного компонента/ Україна і світ/ міжпредметні зв'язки: (ТЛ) гумор, іронія, художня деталь, підтекст;

(ЛК) Утілення сюжетів твору в образотворчому мистецтві;

(УС) А.П. Чехов і Україна. Літературний музей А.П. Чехова в Україні;

(ЕК) Порівняння образів чеховських персонажів (Очумелов, Єлдирін).

Зіставлення літературного твору з ілюстраціями до нього.

Обладнання: підручники із зарубіжної літератури, ілюстрації до оповідання, картки з текстом для закріплення вивчення біографії А. Чехова, картка аналізу оповідання, інтелектуальна картка, електронні презентації №№1, 2; картки сторітелінгу.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

(Вчитель з'ясовує, чи всі прочитали сторінки підручника з біографією письменника та оповідання «Хамелеон»). *(1 хвилина)*

II. Актуалізація опорних знань.

Літературний диктант (Робота в парах) (3 хвилини).

(Учні отримують картки з текстом, заповнюють пропущені слова, а потім обмінюються картками, допомагають один одному виправити помилки.)

А. П. Чехов народився 1860 р. у невеличкому містечку ... (1). Змалечку хлопчик працював ... (2). Згодом батько збанкрутував, і родина змушена була ... (3). Після закінчення ... (4) Чехов поїхав працювати земським лікарем. Через деякий час Чехов вирішив відвідати ... (5). Про життя каторжан він розповів ... (6). Сила книжки була такою, що цар ... (7). Уже хворим Чехов, як лікар, брав активну участь ... (8). Чехов вірив у людину, він вважав ... (9). Своїми творами він допомагав ... (10).

Перевірка роботи:

1) Таганрозі; 2) у свого батька в крамниці; 3) вирушити до Москви; 4) медичного факультету Московського університету 5) острів Сахалін 6) у документальному творі «Острів Сахалін»; 7) вимушений був звернути увагу на життя каторжан; 8) у боротьбі з епідемією холери; 9) що «у людини повинно

бути все прекрасним; і обличчя, і одяг, і душа, і думки»; 10) людині стати саме такою.

III. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми та мети уроку.

1. Вступне слово вчителя за використанням електронної презентації №1

(10 хвилин)

1 кадр: Зверніть увагу на епіграф уроку: «У моїх жилах тече українська кров» Антон Павлович Чехов. Роки життя: 1860-1904 (*Учні оформлюють запис у зошитах*).

2 кадр: «Україна дорога і близька моєму серцю. Я люблю її літературу, музику і прекрасну пісню, сповнену чарівної мелодії. Я люблю український народ, який дав світові такого титана, як Тарас Шевченко,» — писав А. Чехов А. Кримському

«Що за місця! Я просто зачарований! Крім природи, ніщо так не вражає в Україні, як народне здоров'я, високий ступінь розвитку селянина, котрий і розумний, і музикальний, і тверезий, і моральний, і завжди веселий,» — записав А. Чехов після подорожі по Україні.

3 кадр: Антон Павлович Чехов народився 29 січня 1860 р. у Таганрозі, невеличкому портовому місті на березі Азовського моря. Батько і дід його були кріпаками села Вільхуватка Воронежської губернії. Дід Чехова, Єгор Михайлович, викупив усю сім'ю з кріпацтва. А батько, Павло Єгорович, будучи вже вільною людиною, вибився в люди й завів у Таганрозі власну торгову справу. Батько захоплювався церковним співом, грав на скрипці, непогано писав фарбами (писав ікони).

4 кадр: Будинок Чехових у Таганрозі

5 кадр: Усі діти Чехових були обдарованими, високоосвіченими людьми: Олександр – літератор, лінгвіст; Микола – художник; Михайло – письменник, юрист; Іван – учитель (відомий московський педагог); Марія – художниця-пейзажистка.

6 кадр: 1876 року сім'я Чехових переїхала до Москви – батько розорився й змушений був переховуватися від кредиторів. Антон один залишається вдома, продовжуючи навчання в гімназії й заробляючи на життя репетиторством. Через три роки юнак теж приїжджає до Москви й продовжує навчання на медичному факультеті Московського університету.

7 кадр: 1880 року в журналі «Стрекоза» з'являється його перший друкований твір. Відтоді починається активна літературна діяльність Чехова. Він співпрацює з журналами «Глядач», «Будильник», «Осколки» та ін. Пише короткі розповіді, гуморески, сценки, підписуючись псевдонімами – Антоша Чехонте, Г. Балдасов, Брат мого брата, Грач, Гайка № 6 та ін.

8 кадр: Москва. Садово-Кудринська вулиця, будинок №6. У цьому будинку жив Чехов у 1886-1890 рр.

9 кадр: Після навчання в університеті Чехов починає практику повітового лікаря на Воскресенці (тепер – місто Істра). З'являються

оповідання «Втікач», «Хірургія». Потім Чехов працює у Звенигороді, тимчасово завідуючи лікарнею. З весни 1885 року сім'я Чехових переїжджає в садибу Бабкіно до своїх близьких. У 1888-1889 роках А.П. Чехов поселяється в Луці, біля Сум Харківської губернії, на дачі поміщиків Линтваревих.

10, 11, 12 кадри:

Будинок Чехових. Пам'ятник письменнику у Сумах.

13 кадр: У 1887 році Академія наук присудила Чехову Пушкінську премію. До письменника приходять слава.

14,15 кадри: 1890 р. Чехов вирушає до Сибіру, щоб потім відвідати острів Сахалін – місце заслання засуджених - на каторгу. Незабаром Чехов купує маєток Меліхово. Давня мрія жити в селі здійснилася. Під час холерної епідемії Чехов працює земським лікарем, обслуговує 25 сел. Відкриває на власні кошти лікарський пункт, приймаючи безліч хворих та забезпечуючи їх ліками. В Меліхові та його околиці Чехов будує три школи для селянських дітей, дзвіницю й пожежний сарай, бере участь у прокладанні шосейної дороги на Лопасню, домагається відкриття пошти й телеграфу на залізничній станції та щоб зупинилися на станції швидкі потяги. Організовує посадку тисячі вишневих дерев, засаджує голі лісові ділянки в'язами, кленами, соснами і дубами

16 кадр: У Меліхові Чехову приходиться ідея створення громадської бібліотеки в рідному Таганрозі. Письменник жертвує туди більше двох тисяч власних книжок, серед яких багато унікальних видань із автографами музейної цінності. Згодом Чехов постійно відсилає до бібліотеки куповані ним книжки, причому у великих кількостях.

17 кадр: За станом здоров'я письменник потребував теплого клімату, тому у 1898р. Чехов купив невеличку ділянку землі в Ялті, де побудував будинок.

18 кадр: Навесні 1900 року до Криму приїжджає на гастролі Московський художній театр. Саме тоді Чехов знайомиться зі своєю майбутньою дружиною, артисткою Ольгою Кніппер. У 1901 році Чехов одружився з нею.

19, 20 кадри: «В людині все повинно бути прекрасним: і обличчя, і одяг, і душа, і думки».

21 кадр: Який епічний твір називається **ОПОВІДАННЯМ?** (аналіз таблиці, запис в зошити).

22 кадр: Назвіть, які характерні риси оповідання вам відомі? (запис у зошити рис оповідання:

- обмежена кількість дійових осіб;
- невеликий проміжок часу;
- стислі описи;
- чіткий сюжет;
- важливу роль відіграє художня деталь.

2. Слово вчителя (продовження) (2 хвилини)

У 1880 році у газетах та гумористичних журналах усе частіше з'являються твори під псевдонімом Антоші Чехонте. 1884 рік виявився вдалим для Чехова. Він тільки завершив навчання в університеті, але вже написав кілька прозових творів, які в подальшій літературній праці стануть вагомим доробком. У цей період з'явилися твори, основою яких стали життєві спостереження автора за змінами в поведінці людини. Серед них – оповідання «Хамелеон», де зовні звичайна життєва ситуація набуває гострого сатиричного звучання.

3. Прослуховування тексту оповідання «Хамелеон» у виконанні актору театру). Презентація № 3. Робота з підручником (10 хвилин)

- Що вам здалося смішним, а що сумним в оповіданні?
- Над чим ви замислилися після знайомства з героями оповідання?
- Що допомагає автору розкрити характери героїв?

4. Робота у групах (Сторітелінг у поєднанні з квадратом Декарта на розвиток критичного мислення) (5 хвилин)

Словесне малювання: (Під час такої роботи потрібно звернути увагу учнів не тільки на крамниці, шинки, сонних обивателів, а й на те, що письменник окремо описує поліцейського наглядача і городовика, які щойно в іншому місті конфіскували ціле решето агрусу. Автор спрямовує наш погляд на деталі речового світу (нова шинель, клуночок), який породжує обивательську свідомість. В такому лаконічному і водночас об'ємному описі місця події ми відчуваємо авторську позицію, для якої характерне іронічне ставлення до життя обивателів. Ми бачимо типову ситуацію з незначною подією, але в цьому прихований секрет вибору письменника).

1. Уявімо собі, що Очумелов з'явився на площі без кошика та вулика. Чи могли б події розгорнутися по-іншому?

2. Що було б, якби на базарній площі не з'явився Очумелов?

- Чому автор звертає увагу на таку незначну подію? Чи випадковий цей вибір?

- Що письменник хотів показати цим епізодом?

5. Словникова робота (Учні записують у зошити, користуючись текстом презентації № 2) (2 хвилини)

Хамелеон - 1). Тварина з родини ящірок, яка має довжину тіла до 60 см, здатна змінювати колір шкіри при подразненнях залежно від оточуючого середовища. 2). В переносному значенні – безпринципна людина, яка легко змінює свої погляди залежно від обставин.

6. Дослідницька робота в групах (Робота з підручником) (7 хвилин)

1 група – досліджує поведінку натовпу;

2 група – досліджує зміни в поведінці поліцейського наглядача Очумелова, мову героя;

3 група – досліджує поведінку і стан собаки;

4 група – досліджує поведінку золотаря Хрюкіна.

1 група

«З крамниць висуваються сонні фізіономії, і скоро біля дров'яного складу, немов із землі вирісши, збирається натовп»	Вимальовується фігура загального персонажа – це натовп. Але поки ніякої реакції на те, що відбувається
«...показує натовпові...»	
«...в центрі натовпу...»	Натовп в ролі глядача
«Це, здається, генерала Жигалова! – каже хтось із натовпу»	Один із натовпу бере участь в обговоренні ситуації
«Звісно генеральський! – каже голос з натовпу»	
Натовп регоче з Хрюкіна	Натовп виявляє своє ставлення

Підсумок роботи групи

У житті героїв нічого звичайнісінького не відбулося. Подія, яка сталася, була такою рядовою, що не порушила звичайний ритм життя обивателів. В їхній примітивній свідомості правий той, хто має силу, тому сміється натовп не над Очумеловим, поліцейським наглядцем, а над Хрюкіним, який є одним із натовпу. Протягом кількох хвилин, поки відбувається подія, ми чуємо лише один голос, що насмілився підтримати і висловитися. Отже, натовп відмовчується. Така атмосфера байдужості створює умови для почуття незахищеності та страху перед тими, хто має владу. Можна сказати, що голос із натовпу є тією художньою деталлю, яка дає уявлення про загальну картину, яку автор змалював кількома штрихами.

2 група Поведінка

«Через базарну площу йде поліцейський наглядч Очумелов у новій шинелі і з клуночком у руці»	Поява героя, який поки в ролі стороннього спостерігача, презирливий, самовпевнений; нова шинель – ознака влади
«...дивиться у той бік і бачить...»	
«...робить півповорот ліворуч і простує до зборища...»	
«...упізнає золотаря Хрюкіна...» «...питає..., врзаючись у натовп...»	Динаміка поведінки підкреслює його вищість над натовпом
«...Я цього так не залишу. Я покажу вам... А собаку знищити треба. Негайно!»	Відчувається інтонація начальника, рішення категоричне
«Зніми-но, Єлдирін, з мене пальто...»	
«... Одного тільки я не розумію: як він міг тебе вкусити? ...Хіба він дістане до пальця? Він маленький, а ти ж он який здоровило!»	Страх перед генералом, зміна настрою, рішення залежно від обставин: собака, береться під захист лише тому, що вона генеральська. Весь гнів падає на Хрюкіна
«Ти, Хрюкін, постраждав і діла цього так не залишай... Треба провчити!» «Надінь-но, брат Єлдирін, на мене пальто...»	Нові сумніви дають поштовх до зміни думки і знову Хрюкін береться під захист Злість на тих, хто може порушити звичне життя
1«Собака - ніжна тварина... А ти, , опусти руку!.. Сам винен!»	Знову зміна настрою залежно від отриманої інформації: собака береться під захист
«Якщо сказав, що бродячий, виходить бродячий... Знищити...»	Повернення до інтонації начальника

«То це їхній собачка? Дуже радий... Собаченятко нічого собі...»	Інтонація підлабузника
«Я ще доберуся до тебе! – погрожує... запинаючись шинеллю, іде собі далі...»	Погроза Хрюкіну, повна впевненість у своїх діях.

Мова

«З якої це нагоди тут? Чому тут? Це ти навіщо палець? Хто кричав?» «Я покажу вам... він дізнається, що означає собака і всяка інша бродяча худоба...» «...а ти ж он який здоровило... Ти ж...відомий народ! Знаю вас, чортів»	Жандармський стиль, бажання нагадати про владу Робить наголос на значимості власної особи Вульгарність
«Він, може, дорогий, а якщо кожна свиня йому в ніс цигаркою тикатиме... А ти, бовдуре, опусти руку! Нема чого свого дурного пальця виставляти!»	Нахабство

Підсумок роботи групи

Герой кілька разів змінює рішення залежно від отриманої інформації. Поліцейський наглядч Очумелов намагається не встановити порядок, а нагадати про свою владу і не помилитися. Йому то жарко, то холодно від думки, що це собака генерала, і він неправильно зорієнтувався. Поліцейський наглядч втрачає спокій, роздратований, він робить висновки на користь «сильнішого», а саме – генерала. Отже, прізвище автор дає герою не випадково, підкреслюючи внутрішню суть, - людина не має власної життєвої позиції, вона лише носій чина, символом якого виступає шинель. Шинель є деталлю, яка належить до світу речей і допомагає зрозуміти внутрішній бездуховний світ героя. Умовність ситуації «якщо собака генерала...» робить умовною владу Очумелова і яскраво виявляє такі головні риси його характеру, як чиношанування, запопадливість тощо.

3 група

«Чути собаче вищання» «...стрибаючи на трьох ногах і озираючись, біжить собака» «...хапає собаку за задні лапи. Чути вдруге собаче вищання» «В центрі натовпу, розчепіривши передні ноги й тремтячи всім тілом, сидить на землі винуватець скандалу – біле гостроморде хортеня з жовтою плямою на спині. В сльозливих очах у нього вираз туги й жаху»	Відчув біль Втікає від переслідування Знову біль, беззахисність Тварина перелякана, але нікому зла не робить
--	---

Підсумок роботи групи

Протягом конфлікту собака не робить нікому зла. Її вигляд і внутрішній стан потребують співчуття, але ні натовп, ні людина, яка має владу, ніхто не цікавиться нею як живою істотою. Якщо бродяча – то її треба знищити. Рятує собаку те, що її хазяїн брат генерала. Отже, собака стає показником справедливості й гуманності людей. Недарма автор пояснює: «В сльозливих

очах у нього вираз туги й жаху». Можна припустити, що очі собаки є ваговою деталлю всього тексту.

4 група

<p>«- То ти кусатись, клятий? ...нині не дозволено кусатися!»</p> <p>«За ним женеться чоловік у ситцевій накрохмаленій сорочці й розстебнутій жилетці. Він біжить... падає на землю й хапає собаку за задні лапи»</p> <p>«Іду я , ваше благородіє, нікого не займаю... і раптом це стерво з доброго дива за палець... я людина, котра робоча... Нехай мені заплатять... і в законі нема, щоб від тварюки терпіти...»</p> <p>«А якщо я брешу, то нехай мировий розсудить. У нього в законі сказано... Нині всі рівні... У мене в самого брат у жандармах...»</p>	<p>Бажання помститися</p> <p>Непорядність, самовдоволеність</p> <p>Нахабний, вимагає грошей за те, що зробив собака</p> <p>Прагне скористатись законом</p>
---	--

Підсумок роботи групи

Хрюкін хотів познущатися над беззахисним собакою заради власного задоволення, але собака його вкусив. І «нешасний» Хрюкін намагається скористатися ситуацією: виставляючи себе жертвою, він вимагає грошей у хазяїна собаки, адже тварина все одно не розкаже, як було насправді.

Коли з натовпу чуємо голос на захист собаки: «цигаркою йому в морду для сміху...», то бачимо зміну в поведінці Хрюкіна, котрий добирає різні аргументи на свій захист: «нехай мировий розсудить». А вагомим стає аргумент, що в нього брат теж в «жандармах». І яскравою деталлю стає палець Хрюкіна, який спочатку «має вигляд знамення перемоги», а потім «нема чого свого дурного пальця виставляти». Недарма автор дає герою прізвище, яке говорить само за себе поводить себе як «свиня».

Отже, прізвище героя стає промовистим і характеризує поведінку непорядної людини.

7. Бесіда (1 хвилина)

- Кого в оповіданні можна назвати хамелеоном?
- Як письменнику вдається створити комічну ситуацію?
- Як ви ставитися до героїв твору? А якою є позиція автора?
- Що висміює автор? Це гумор чи сатира?
- Які засоби комічного використовує автор?

(автор використовує антитезу, наприклад, протиставляє стан собаки і поліцейського наглядча. Важливими елементами у створенні комічного ефекту є також мова і поведінка героїв)

8. Евристичний алгоритм «Роль художньої деталі в оповіданні».

(Записаний на дошці, закритий на початку уроку) (1 хвилина)

Голос з натовпу

III. Підсумок уроку (2 хвилини)

Учитель. Майстерність письменника в тому, що він зумів в обмеженому просторі й часі просто та лаконічно показати конфлікт, розкрити характери героїв і виявити в звичайній побутовій події сутність явища суспільства – хамелеонство. Автор сміхом лікує душі людей і дає етичний урок для всіх, хто по-рабському схиляється перед лицемірством. А ліки від цієї хвороби є: треба залишатися самим собою, бути людиною.

IV. Домашнє завдання. (1 хвилина)

- Підготувати інсценізацію оповідання;
- Розгадати кросворд (Від Л. Малєєвої)

Література

1. Семанова М.Л. Чехов-художник. – М., — 1976.
2. Чудаков А.П. Антон Павлович Чехов. – М., 1987.
<http://uk.wikipedia.org/>
3. Загоруйко О.Я. Світова література (серія «Мій конспект» (за підручником О.М. Ніколенко, Т.М. Конєвої, О.В. Орлової та ін.) –Х.:Вид. група «Основа». 2014.
4. Н.М. Кадоб'янська, Л.М. Удовиченко, Л.В. Кулешова, І.В. Стеценко Зарубіжна література (Зошит для поточного та тематичного оцінювання) - К.: Видавничий дім «Освіта». 2017.
5. Щавурський Б. Б. Зарубіжна література 6 клас. Посібник-хрестоматія / Б. Б. Щавурський – Тернопіль – Богдан, 2003.
6. Чередник Л. А. Вивчення зарубіжної літератури. 6 клас / Л. А. Чередник. – Харків: «Ранок», 2003
7. «Методичні родзинки уроків зарубіжної літератури» «Фейсбук» (загальнодоступна група)
8. «Методична палітра уроків зарубіжної літератури» «Фейсбук» (загальнодоступна група)
9. Блог вчителя зарубіжної літератури НВК № 1 м. Немірова Сич Л.М. Zarlitslm.blogspot.com
10. https://ru.osvita/school/lessons_symmary/in
11. Сайт «Методична палітра вчителя-словесника Доброгорської І.А.» [metodportal.com>node](http://metodportal.com/node).

Полякова В.В.,
практичний психолог
Вербівського закладу ПЗСО
с. Вербі, Нижньосірогозький район,
Херсонська область, Україна

ПРОФІЛАКТИЧНА ПРОГРАМА ДЛЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ШКОЛЯРІВ ЯК ШЛЯХ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ТРУДНОЩІВ У НАВЧАННІ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Структура програми

1. Теоретичні основи програми.

В умовах сьогодення, а саме Нової Української школи, учні та їх батьки відзначають, що зустрічають труднощі у навчанні, так як учбовий матеріал значно ускладнився, збільшився його об'єм. Проблему неуспішності в навчанні школярів ґрунтовно досліджували відомі вчені Ю. Бабанський, В. Цетлін, М. Мурачковський. За їхніми даними, контингент учнів, які відчувають труднощі в навчанні, становить приблизно 12,5 % від усієї кількості учнів, що значною мірою ускладнює роботу вчителя. І тільки ми, психологи, здатні створити сприятливі умови для повноцінного розвитку пізнавальних процесів дитини, її успішної самореалізації в навчальному процесі.

2. Науково-методичне обґрунтування програми.

Актуальність програми полягає у використанні школярами отриманого досвіду у навчальній діяльності з метою профілактики труднощів у навчанні. Вона спрямована на розвиток пізнавальних процесів із метою формування ключових і предметних компетентностей, адаптованості дитини до шкільного життя, формування вміння самореалізовуватись в навчальному процесі. Також програма дозволяє забезпечити психологічний супровід школяра.

Програма розвивальних занять для учнів 1-11-х класів має за мету розвиток пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, мислення, свідомості, мови, пам'яті, уяви, уявлення, уваги учнів закладів повної загальної середньої освіти. За допомогою раціональних прийомів навчання, проведення вправ та ігор, виконання тестів формувати в учнів здібності, які підвищать рівень їх пізнавальних процесів для подальшого саморозвитку, самонавчання.

Завдання:

- формувати ключову компетентність - вчитися впродовж усього життя;
- збагатити дітей знаннями щодо розвитку своїх пізнавальних процесів;
- формувати вміння постійної роботи над вдосконаленням своїх пізнавальних процесів;

- формувати уявлення дітей про свої сильні і слабкі сторони, про самооцінку та про індивідуальні особливості особистості;
- сформувані вміння самостійно мислити, виражати свою думку;
- розвивати мислення, відчуття, сприйняття, уявлення, увагу, мову, свідомість;
- формувати у школярів готовність до переносу отриманих навичок у ситуації реального життя і реального спілкування;
- навчити учнів долати труднощі у навчанні і обирати адекватний спосіб самовираження.

Реалізація програми здійснюється через навчально-практичні заняття розвитку пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, мислення, свідомості, мови, пам'яті, уяви, уявлення, уваги учнів закладів повної загальної середньої освіти. Кінцевою метою впровадження програми є поява у дитини бажання навчатися, долати труднощі у навчанні, працювати над підвищенням рівня знань із своїх урахуванням особливостей.

Вікова група – учні 1-11-х класів.

Кількість учасників : 86 чоловік.

Група утворюється за основі результатів діагностики готовності до навчання у школі (на початку навчального року). Тривалість програми 9 місяців місяці, 16 занять тривалістю 45 хвилин, з періодичністю 1 заняття на тиждень. Заняття проводяться у навчальних кабінетах закладу повної загальної середньої освіти.

Форми роботи : індивідуальні, парні, групові.

Види робіт: Тестові завдання. Вправи. Участь дітей у рольових іграх, діалогах. Демонстрація відеоматеріалів, презентацій з подальшим аналізом та зворотнім зв'язком.

Тривалість заняття –45 хвилин

Після закінчення занять за програмою очікується підвищення рівня пізнавальної активності, поліпшення роботи пізнавальних процесів, підвищення рівня адекватної самооцінки дитини, формування вміння подолання труднощів у навчанні.

Методи.

Релаксаційні вправи.

Рухомі ігри.

Бесіди, обговорення.

4. Виконання тестових завдань.

Вправи на розвиток пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, мислення, свідомості, мови, пам'яті, уяви, уявлення, уваги.

Завдання з використанням елементів малювання.

6. Вправи на розвиток комунікативних навичок.

Програма розрахована на групу 6-8 дітей віком 6 до 17 років, а також може бути використана в індивідуальній роботі з дитиною.

Авторська робота спрямована на формування пізнавальних процесів учнів 1-11-х класів.

Впроваджувати її має практичний шкільний психолог, якому властиве досконале володіння інструментарієм, прийомами і технологіями професійної діяльності. Професійна компетентність психолога проявляється у творчому характері його діяльності, в активному пошуку новаторських підходів та інноваційних технологій, особистою ініціативою та професійною комунікабельністю. Професійні вміння визначають успішність практичної діяльності психолога, його здатність застосовувати психологічні знання до виконання своїх обов'язків: конкретні дії, прийоми, психологічні "техніки".

3. Структура та зміст програми.

Програма розвивальних занять для учнів 1-11-х класів

Програма для учнів 1-11-х класів розрахована на 16 годин .

План-сітка

№ з/п	Тема	К-ть год.	К-ть занять
1.	Вступ. Знайомство з учнями.	1	1
2.	Розвиток відчуття.	1	1
3.	Розвиток сприймання.	1	1
4	Розвиток мислення.	1	1
5	Розвиток мислення.	1	1
6	Розвиток свідомості.	1	1
7	Розвиток мови.	1	1
8	Розвиток мови.	1	1
9	Розвиток пам'яті.	1	1
10	Розвиток пам'яті.	1	1
11	Розвиток уяви.	1	1
12	Розвиток уявлення.	1	1
13	Розвиток уваги.	1	1
14	Розвиток уваги.	1	1
15	Діагностичне заняття.	1	1
16	Підсумкове заняття.	1	1
		Всього: 16 годин	Всього: 16 занять

4. На кінець навчального року учні набувають таких знань, умінь і навичок:

Знання про розвиток пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, мислення, свідомості, мови, пам'яті, уяви, уявлення, уваги;

уявлення про власні індивідуальні особливості розвитку пізнавальних процесів;

розуміють важливість їх розвитку для успішного навчання у школі для подолання труднощів у навчанні;

знають елементарні прийоми розвитку пізнавальних процесів та вміють їх використовувати.

5. Наукове та методичне обґрунтування методів, методик, технологій із зазначенням джерел.

Теоретичними й практичними засадами авторського курсу є досягнення, положення, розробки сучасної педагогіки та практичної психології.

В межах даного обстеження використовуються наступні психодіагностичні методики:

Для учнів 1-4-х класів:

1) Назва методики: «Діагностика просторових уявлень дітей».

Автор: Генрі Хед.

Літературне джерело: А.А.Палій Методи діагностики психічного розвитку дітей. На правах рукопису. Івано-Франківськ 2013

Досліджує: просторове уявлення дітей про своє тіло.

2) Назва методик: «Упізнай, хто це?», «Які предмети заховано в малюнках?», «Залатай килимок».

Автор: Немов Р.С.

Інтернетджерело:

<http://psychic.at.ua/publ/psikhodiagnostyka/sprijnjattja>

Досліджує: сприйняття школяра.

3) Назва методики: «Будиночок»

Автор: Н.І Гуткіна

Інтернетджерело: <https://dytpsycholog.com>

Досліджує: розвиток довільної сфери, готовності до школи.

Для учнів 5-8-х класів:

1) Назва методики: «Заучування 10 слів».

Автор: А.Р.Лурія

Інтернетджерело: ua-referat.com

Досліджує: оцінку стану пам'яті, стомлюваності, активності уваги.

2) Назва методики: «Набір важелів або мішечків із піском».

Автор:

Інтернетджерело: <https://studfiles.net/preview>

Досліджує: відносний поріг відчуття тиску.

3) Назва методики: Методика класифікації

Автор: К. Goldsten

Інтернетджерело: www.vnmu.edu.ua

Досліджує: операції узагальнення і відволікання

Для учнів 9-11-х класів:

1) Назва методики: Таблиця Шульте

Автор: Вальтер Шульте

Інтернетджерело: ua-referat.com

Досліджує: розвиток навичок переключення уваги.

2) Назва методики: Дослідження темпу усної мовної діяльності

Автори: Т.І. Пашукова, А.І. Допіра, Г.В. Дьяконов.

Інтернетджерело: eprints.zu.edu.ua

Досліджує: темп усної мовної діяльності.

3) Назва методики: «Здібності учня».

Автор: Петроченко В.І., Жаков О.В.

Досліджує: здібності учнів за 10 напрямками.

6.Перелік необхідних матеріалів та обладнання для реалізації програми.

Для успішної реалізації програми шкільний практичний психолог має бути забезпечений канцелярським приладдям, а саме: папір для друку, кольоровий папір, зошити, картон, фломастери, кольорові олівці, клей, файли, файлові папки, ножиці, лінійка. А також інтерактивною дошкою, комп'ютером, ноутбуком, принтером. Також використовуватимуться іграшки.

Для проведення занять програми слід створити необхідні безпечні умови діяльності, які відповідають санітарно-гігієнічним правилам і нормам. Психолог проводить заняття у класних кімнатах закладу повної загальної освіти. Для зберігання обладнання та приладдя потрібно мати шафи, які розміщують у приміщенні.

6. Строки та етапи реалізації програми.

Строки та етапи виконання авторської профілактичної програми визначають початок і закінчення виконання програми, етапи її реалізації.

Програма вважається довгостроковою.

Виконання програми поділяється на етапи:

I етап - профілактична робота із розвитку пізнавальних процесів учнів молодшого шкільного віку;

II етап - профілактична робота із розвитку пізнавальних процесів учнів середнього шкільного віку;

III етап - профілактична робота із розвитку пізнавальних процесів учнів старшого шкільного віку.

7.Очікувані результати.

Апробація профілактичної програми розвивальних занять проводилася протягом 2017-2018 навчального року. В апробації занять брали участь учні 1-11-х класів у загальній кількості 86 осіб.

Так, на початку та після проведення занять, відбувалася діагностика пізнавальних процесів учнів та формувалося їх вміння долати труднощі у навчанні за вищевказаними методиками, вправами, тестами.

Результати моніторингу рівня пізнавальних процесів учнів до проведення профілактичних занять та після них показали значне підвищення рівня пізнавальних процесів учнів із 45% до 60%. Переважна більшість учнів легко долали труднощі у навчанні.

Програма пропонується шкільним практичним психологам для роботи з учнями 1-11-х класів закладів повної загальної середньої освіти, які мають труднощі у навчанні.

Заняття проводяться у класі, за партами, для окремих вправ необхідне вільне місце у кабінеті, також для деяких видів роботи використовується комп'ютерний клас із інтерактивною дошкою.

Для учнів рекомендується проводити заняття 1 раз на тиждень протягом року.

Ефективність проведених занять, поданих у програмі, можна оцінити використовуючи два критерії.

1. Динаміка успіхів дитини у виконанні завдань, вправ, тестів, ігрових занять (на перших та останніх заняттях).

2. Динаміка загальної успішності школяра та підвищення його активності на уроках.

Сукупність цих критеріїв допоможе оцінити ефективність розвиваючих занять для кожного учня окремо. За спостереженнями дані заняття не проходять даремно для учнів і позитивно впливають на їх розумовий розвиток.

Заняття можуть проводитися з усім класом у рамках «годин психолога» протягом одного або декілька навчальних років. Можна використовувати блок занять на розвиток пізнавальних процесів учнів при необхідності формування певного пізнавального процесу.

Мороз С.В.,

вчитель географії

*Слобожанської гімназії №2 Зміївської районної ради Харківської області
смт. Слобожанське, Зміївський район, Харківська область, Україна*

МЕДІАОСВІТА – АКТУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ У ВИКЛАДАННІ ГЕОГРАФІЇ

*Підвищуючи власну медіаграмотність, людина отримує чіткіше
уявлення про межу між реальним світом і світом, що створили для неї
масмедіа.*

Дж. Поттер

До сучасної системи медіаосвіти належать: радіо, кіно, телебачення, друковані видання, комп'ютерні системи, інтернет тощо.

Медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовки особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні, так і новітні медіа з урахуванням розвитку інформаційно – комунікативних технологій.

На сьогоднішній день значення медіа в житті людини, особливо дітей, переоцінити неможливо. Тому сьогодні важливо виховання медіакультури особистості, формування медійної грамотності.

Актуальність впровадження медіаосвіти полягає у необхідності формування в учнів здатності до медіаторчості та критичного мислення.

Розвиток медіаграмотності учнів обумовлений, по-перше, тим, що сучасний школяр має, як правило, досить значний аудіовізуальний досвід: активно спілкується з телевізійною, комп'ютерною, відеозаписною і звукозаписною технікою, володіє навичками поводження з мобільною телефонією. По-друге, учні, що стикаються з постійно зростаючим потоком інформації (навчальної, медійної), мають значні труднощі, коли їм необхідно самостійно критично оцінити отриману інформацію, виявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну, суб'єктивну позицію, творчу індивідуальність.

На своїх уроках географії я разом із традиційними технологіями навчання використовую величезні можливості комп'ютерних технологій, насамперед, загальнодоступних засобів MS Office: текстовий редактор MS Word, програми MS Power Point, MS Explorer, MS Photoshop, Windows Movie Maker, My test, геосервіси, що надають інструменти для роботи з географічними даними та дозволяють мені та моїм учням ознайомлюватися з різними країнами світу і навіть віртуально подорожувати, шукати різні об'єкти на карті Землі, переглядати, коментувати, доповнювати світлинами. Також ми використовуємо сайти із доступом до геосервісів: Wikimapia, Google Earth, Google Maps тощо.

Методи медіаосвіти поділяють на такі:

1. За рівнями пізнавальної діяльності:
 - пояснювальні – ілюстративні (повідомлення інформації про медіа);
 - Репродуктивні (розробка та застосування завдань на основі медіа);
 - Проблемні (аналіз тексту або ситуацій на основі медіа);
 - Пошукові та дослідницькі (пошуково – творча діяльність).
2. За джерелами отриманих знань:
 - Словесні (лекція, дискусія, розповідь, бесіда)
 - Наочні (ілюстрація, демонстрація медіатекстів).
 - Практичні (завдання на матеріали медіа, ігрові).

За словами Л. Найдьонові, щоб дитина грамотно споживала медіа, треба поставити її в позицію творця. Тому на уроках учні виконують операції з інформацією, критично оцінюють її; створюють логотипи, листівки; виконують операції з аудіо- та відео- файлами; створюють слайдові презентації, відеоролики тощо.

Існують різноманітні способи формування медіаграмотності на уроках географії.

І мета вчителя – впровадити ці способи для ефективного використання медіаресурсів в освітньому процесі. Бо дитина не в змозі самостійно одразу розібратися в усьому потоці медіаінформації.

Я зупинюся більш детально на використанні медіаресурсів в 10 класах при створенні презентацій та проведенні досліджень.

Мої учні створюють презентації, починаючи з 8 класу, використовуючи знання та вміння, набуті на уроках інформатики. Потім вони обирають тему (або самостійно, або з переліку, запропонованого вчителем).

І розпочинається творчий процес зі створення власної медіапродукції, використовуючи медіаресурси. Учитель допомагає, спрямовує, радить, корегує, консультує і стимулює учнів. Під час роботи над презентаціями творчі здібності дітей розкриваються якомога більше.

Також проводячи дослідження, учні спочатку вивчають різні джерела інформації; здійснюють аналітико – синтетичну переробку інформації; застосовують прийоми та способи самостійного ведення пошуку за допомогою медіаресурсів. При цьому необхідно зберігати відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіапродукції.

Сьогодні до всіх підручників з географії розроблено електронний освітній ресурс interactive.ranok.com.ua. Він містить багато корисної інформації, тестові завдання для підготовки до контрольних та самостійних робіт.

Карта – друга мова географії. Наряду із традиційними картографічними творами їх доповнюють аеро та космічні знімки, електронні карти й атласи, стерео та тривимірні моделі, блок – діаграми, картографічні голограми та анімації тощо. Під час розглядання в 11 класі теми «Картографія», учні виконували міні – проекти з даних питань, використовуючи медіаресурси, та захищали їх.

Широке застосування й ускладнення електронних карт обумовило виникнення ще одного їх різновиду - географічних інформаційних систем (ГІС). Після розглядання даної теми, учні працюють, самостійно отримавши завдання: «Скористайтесь однією з ГІС та з'ясуйте, яку інформацію вона містить. Поясніть і покажіть способи її використання, корисність та доступність цієї інформації». Або проводять дослідження: вони мають ознайомитися з віртуальним глобусом та прийомами роботи з ним; скласти перелік функцій програм, які для них мають практичне або навчальне значення.

Достатньо часто звертаються до медіаресурсів і учні 9-х класів при вивченні секторів економіки України, регіонів або країн світу. Наприклад:

1. Користуючись офіційним сайтом своєї (Харківської) області, обчисліть показник землезабезпеченості (лісозабезпеченості, водозабезпеченості).

2. Користуючись офіційним сайтом Державної служби статистики, назвіть види хімічних виробництв (машинобудівельних виробництв, виробництв легкої, харчової промисловості), що розвивалися в Україні в поточному році.

3. Користуючись інтернет – сайтами ТНК, що зазначені в таблиці підручника, дізнайтеся, виробництво яких з них представлено в Україні. Яку продукцію вони виробляють і де розташовані?

Учні 6-7 класів, готуючи короткі повідомлення про географічні об'єкти чи явища, теж використовують медіаресурси.

Отже, медіограмотність – це необхідне вміння для сучасної особистості, модель, яка заохочує дітей і вчителів замислюватися над тим, що ми дивимося, бачимо, читаємо. Медіаосвіта на уроках географії для учнів це:

- розвиток критичного мислення та здатність адекватно сприймати медіапродукт;
- підвищення мотивації до навчання: бо це близько, актуально, важливо;
- формування достатнього уявлення про професії в медіа та зв'язок їх із географією (космічне землезнавство, веб- картографія тощо);
- надання можливості ще в школі випробувати себе в певних професіях і зробити свідомий вибір.

Медіаосвіта відкриває великі можливості для розвитку учнів, їх інтелектуального і творчого потенціалу, здібностей, самостійного мислення. Саме в рамках медіаосвіти можливий розвиток умінь орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, підвищення рівня медіаграмотності школярів, зміна їхньої позиції при сприйнятті різних медіатекстів – з пасивного поглинання до критичного аналізу отриманої інформації. Кінцева мета медіаосвіти з усіх предметів – це розвиток медіаграмотності учнів, що сприяє спілкуванню з медіа під критичним кутом зору, розуміння значимості медіа в житті кожної людини.

Відомості про авторів

Антонова Галина Валентинівна, вчитель фізики Криворізької гімназії №95, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Безперстова Людмила Сергіївна, вчитель фізики та математики, Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені В.О.Нижниченка з поглибленим вивченням предметів суспільно-гуманітарного циклу, Горішньоплавнівська міська рада, Полтавська область, Україна

Безручко Інна Анатоліївна, вчитель хімії, викладач курсу, Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №32, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Білецька Інна Станіславівна, заступник директора з НВР початкових класів, вчитель початкових класів, Новогуївинська гімназія, м. Житомир, Житомирська область, Україна

Богданович Ірина Сергіївна, вчитель української мови та літератури, Подільська ЗОШ І-ІІІ ступенів, Харківська область, Україна

Бондар Олена Віталіївна, директор школи, вчитель географії, Подільська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, Харківська область, Україна

Бондаренко Яна Вікторівна, вчитель інформатики, Вовчанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 7, м. Вовчанськ, Харківська область, Україна

Галайдич Людмила Володимирівна, вчитель початкових класів, Зачепилівська ЗОШ І-ІІІ ступенів, Харківська область, Україна

Галілей – Нестеренко Алла Миколаївна, учитель української мови та літератури, Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №113, Харківська область, Україна

Гекалюк Наталія Вікторівна, викладач англійської мови, Вищий державний заклад «Національна академія статистики, обліку та аудиту», м.Київ, Україна

Гетьман Ганна Борисівна, директор, Криворізький навчально-виховний комплекс № 81 «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів - ліцей», м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Грабовець Галина Анатоліївна, вчитель географії, комунальний опорний заклад загальної середньої освіти «Раївський навчально-виховний комплекс», Дніпропетровська область, Україна

Гулий Роман Юрійович, вчитель фізики, Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6 Горішньоплавнівської міської ради, Полтавська область, Україна

Гусарова Лариса Вікторівна, вчитель початкових класів, комунальний опорний заклад загальної середньої освіти «Раївський навчально-виховний комплекс», Дніпропетровська область, Україна

Делаваль Олена Олександрівна, вчитель початкових класів, Харківський ліцей №149, м. Харків, Харківська область, Україна

Зубенко Оксана Сергіївна, вчитель іноземної мови, Комунальний заклад «Запорізька спеціалізована загальноосвітня школа інтернат спортивного профілю» ЗОР, м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна

Іваницька Юлія Володимирівна, вчитель історії, Запорізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 91, м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна

Ігошева Марина Павлівна, вчитель іспанської та англійської мови, Херсонська спеціалізована школа I-III ступенів №54 з поглибленим вивченням іспанської та інших іноземних мов, м.Херсон, Херсонська область, Україна

Карпенко Тетяна Віталіївна, вчитель зарубіжної літератури, «учитель-методист», ОКНЗ «Лозуватська ЗОШ I-III ступенів імені Т.Г.Шевченка», Дніпропетровська область, Україна

Кизименко Оксана Миколаївна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель української мови і літератури, Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 142, м. Харків, Харківська область, Україна

Козак Ольга Яківна, вчитель початкових класів, Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113, м. Харків, Харківська область, Україна

Кривенко Тамара Василівна, вчитель початкових класів, Зачепилівської ЗОШ I-III ступенів, смт. Зачепилівка, Харківська область, Україна

Кузькова Тетяна Петрівна, заступник директора з навчально – виховної роботи, спеціалізована школа № 185 ім. Володимира Вернадського з поглибленим вивченням фізико- математичних дисциплін, м. Київ, Україна

Кузьменко Олена Юріївна, к.ф.н., викладач, Житомирський державний університет ім. Івана Франка, м. Житомир, Україна

Лисякова Тамара Миколаївна, вчитель російської мови та зарубіжної літератури, Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 99, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Лісницька Євгенія Миколаївна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Запорізький навчально-виховний комплекс II-III ступенів № 82 з виробничим навчанням, Запорізька область, Україна

Локойда Тетяна Миколаївна, вчитель української мови і літератури, Комунальний заклад «Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів №158 Харківської міської ради Харківської області», Україна

Луцюк Тетяна Вікторівна, вчитель початкових класів, навчально-виховний комплекс № 10 м. Бердичева, Житомирська область, Україна

Лушпай Наталія Леонідівна, вчитель української мови та літератури, Заводівський заклад дошкільної, повної загальної середньої освіти, с. Заводівка, Херсонська область, Україна

Мороз Світлана Володимирівна, вчитель фізики, Слобожанська гімназія №2, Харківська область, Україна

Мотузко Світлана Борисівна, учитель української мови та літератури, Згурівський навчально-виховний комплекс «Гімназія – загальноосвітня школа I ступеня», Київська область, Україна

Мухортова Поліна Анатоліївна, вчитель фізики, Слобожанська гімназія №2 Зміївської районної ради Харківської області, Україна

Мягкая Валентина Іванівна, вчитель російської мови та зарубіжної літератури, Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113, м. Харків, Харківська область, Україна

Носко Іван Іванович, учитель української мови та літератури, Загальноосвітня школа I-III ст., с.Озеро, Ківерцівського району, Волинська область, Україна

Пасічник Олена Миколаївна, учитель української мови і літератури, КЗО «Первомайський навчально-виховний комплекс», Дніпропетровська область, Україна

Писаренко Соф'я Олексіївна, вчитель початкової школи та інформатики, Зарожненський навчально-виховний комплекс, Чугуївський район, Харківська область, Україна

Пожарська-Астрашاپова Олександра Юріївна, вчитель української мови і літератури, Комунальний заклад «Середня загальноосвітня школа №31 з класами вечірньої форми навчання», м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

Поліщук Людмила Мойсеївна, вчитель англійської та французької мови, Вербівський ЗПЗСО, Нижньосірогозький район, Херсонська область, Україна

Полякова Валентина Владленівна, практичний психолог, Вербівський заклад ПЗСО, Херсонська область, Україна

Прологаєва Надія Павлівна, вчитель російської мови та інтегрованого курсу «Література», Зарожненський навчально-виховний комплекс, Чугуївський район, Харківська область, Україна

Прядко Жанна Василівна, вчитель англійської мови, I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням іноземних мов, Дніпропетровська область, Україна

Романовська Анжела Іванівна, учитель української мови і літератури, Вербівський ЗПЗСО, с. Верби, Херсонська область, Україна

Рубежанська Наталія Юріївна, вчитель початкових класів, Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 113, м. Харків, Харківська область, Україна

Светікова Ірина Валеріївна, вчитель початкових класів, Харківська загальноосвітня школа I – III ступенів №113, м. Харків, Харківська область, Україна

Сидорчук Олеся Анатоліївна, практичний психолог та соціальний педагог, Пряжівська загальноосвітня школа I - II ступенів, с. Пряжів, Житомирський район, Житомирська область, Україна

Степчина Наталія Петрівна, учитель української мови та літератури, Корецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №, Рівненська область, Україна

Тригубенко Тетяна Миколаївна, учителька української мови та літератури, КЗО “Первомайський НВК”, Дніпропетровська область, Україна

Фадєєва Катерина Сергіївна, вчитель англійської мови, Гирявоїськовецька ЗОШ І-ІІІ ступенів, Полтавська область, Україна

Фасєвська Тамара Вікторівна, вчитель географії, Радивилівський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №1-гімназія», Рівненська область, Україна

Харковенко Тетяна Петрівна, вчитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії, «Учитель методист», Баштанківський навчально-виховний комплекс «ЗШ І – ІІІ ст.-ДНЗ», Одеська область, Україна

Чала Наталя Олександрівна, вчитель музичного мистецтва, мистецтва, образотворчого мистецтва, ОНЗ Новомиколаївська спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ст.№1, смт.Новомиколаївка, Новомиколаївський район, Запорізька область, Україна

Шайдюк Тетяна Олександрівна, вчитель початкових класів, заступник директора з навчально-виховної роботи, Комунальний заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 2 Березівської міської ради, Одеська область, Україна

Шелест Людмила Антонівна, вчитель біології, Андріївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1, Харківська область, Україна

Шиліна Галина Анатоліївна, вчитель фізики, ОКНЗ «Надеждівський НВК (ЗОШ І – ІІІ ст. – ДНЗ)», Дніпропетровська область, Україна

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ОБРІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРІЯ, НОВАЦІЇ, ПРАКТИКА»

09 червня 2020 р.

Видавник: Центр прогресивної освіти «Генезум»

Електронна пошта: mail@genezum.org

сайт: genezum.org

tel: +38 (096) 277 14 16

Підписано до друку 12.06.2020 р. Здано до друку 13.06.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 7,91.
Тираж 100 прим.